

Kazalo

Sodobnost 7–8

julij–avgust 2021

Sodobna slovenska dramatika

Maja Šorli: Tega okusa še niste poskusili 779

Nina Kuclar Stiković: Jutri je v sanjah
izgledal drugače 860

Vedrana Grisogono Nemeš: Franc 920

Nika Švab: Delo in deklica I–V:
Drame tlačank 976

Vinko Möderndorfer: Božična zgodba 1033

dr. Bogomila Kravos: Nekaj misli o
Slovenskem stalnem gledališču v Trstu 1107

**Sodobna
slovenska
dramatika**

Maja Šorli

**Tega okusa
še niste poskusili**

Nagrada Slavka Gruma 2021

Foto: Helena Grabek

OSEBE

DEKANJA, METODA (META) PRIESTER, redna profesorica

RAFAEL BLAŽIN, redni profesor

IVONA (IVA) KALISCH, (mlada) docentka

DOROTEJA LUNA KOVAČ, (mlada) izredna profesorica

KOLEGA, izredni profesor

KOLEGICA, docentka

Dva ADMINISTRATIVNA DELAVCA in TRIJE/TRI KOLEGI/-CE iz prvega prizora

PETER STUDEN, (bodoči) rektor Univerze Ivana Cankarja

TEODOR (TEO) SCHNEIDER, Ivonin partner, novinar po poklicu

NATAKARICA

STATISTI iz 7. prizora: starejši kolega s študenti in kamermanko

EVA VODE, študentka

MANIFEST ZA SODOBNO ŠOLSTVO

Izobraževanje je temeljna pravica in mora biti splošno dostopno ljudem. Pogoj za dobro šolstvo je socialna enakost in pluralizem mišljenja.

ZAHTEVE

Zahtevamo enakopraven dostop do študija ne glede na premoženjsko stanje v družini.

Zahtevamo, da redni učni proces poteka med tednom ob normalnih urah, od osmih do petih popoldne.

Zahtevamo prepoved opravljanja izpitov za redne študente/-ke ob sobotah in nedeljah.

Zahtevamo obvezna pedagoška znanja za ves kader in sodobne učne metode.

Zahtevamo izboljšanje gmotnega položaja šolstva.

Zahtevamo nadzor nad finančnim izkoriščanjem.

Zahtevamo osebno odgovornost zaposlenih na vseh ravneh.

Zahtevamo delovna mesta za diplomante/-ke doma.

Zahtevamo obsodbo oderuških najemnin v univerzitetnih mestih in večje število študentskih domov.

Zahtevamo več denarja za raziskovalne programe.

PROTI

Proti šolninam.

Proti izkoriščevalskim zasebnim univerzam.

Proti razprodaji, privatizaciji in komercializaciji šolstva.

Proti omejevanju vpisnih mest na družboslovne in humanistične smeri.

1. prizor

Izredna seja oddelka.

V sejni sobi oddelka za ovalno mizo sedijo Ivona, Doroteja, Blažin, kolegica in kolega. Dva administrativna delavca (katerega koli spola) prineseta novo sliko in jo obesita na steno oddelka. Za njima vstopa dekanja.

DEKANJA: Na tisto steno tamle. Žebelj je že. *(Kolegom za mizo.)* Dober dan, pozdravljeni. *(Prisotni odzdravijo.)* Takoj bomo začeli. Nismo še vsi, kajne. *(Delavca zapustita sobo.)* Hvala lepa. Na svidenje.

IVONA: Oo, sveža umetnost. Lepo.

BLAŽIN: Hmmm. Je to kaj novejšega?

DEKANJA: 21. stoletje, da. Tole nam za eno leto posoja GSSU.

IVONA: GSSU?

Vstopijo še trije kolegi. Vsi se zadržano, a vljudno pozdravijo. Tri/-je kolegi/-ce so tu zato, da ima oddelek vsaj devet ljudi zaposlenih. Če bi bil to film, to ne bi bila nobena težava, za gledališče pa to pomeni še nekaj ljudi, ki nastopajo samo v prvem prizoru. To so ljudje, ki molčijo, telesa, ki napolnjujejo prostor, liki, ki jih ne opazimo. In vendar so tam.

BLAŽIN: Galerija slovenske sodobne umetnosti.

IVONA: Samo raba kratice me je presenetila.

DEKANJA: Zdaj smo pa vsi, kajne. Današnjo izredno sejo sem sklicala zaradi nedavnega dogajanja na fakulteti, posebej na tem oddelku. Vaša predstojnica je, kot veste, sicer službeno odsotna, sem pa z njo že govorila včeraj. *(Krajša tišina.)* Torej, to je nedopustno. *(Pogleda kolege in čaka na morebiten odziv, komentar. Oni molčijo.)* Vsi veste, da je za javno šolstvo vse manj denarja. Premalo denarja. Danes bi moralo tukaj sedeti še nekaj ljudi, ki na oddelku predavajo, ampak niso prišli, ker imajo obveznosti druge.

Ker jih tukaj ne moremo polno zaposliti. Nedopustno je, da že tako težko stanje ogrožate s študentskimi punti!

Pogleda kolege, vsakega posebej. Ivona hoče nekaj reči, a se premisli.

DEKANJA: Ste hoteli kaj povedati?

IVONA: Ne vem, ne. Mogoče. Sprašujem se, kaj je namen današnje seje.

DEKANJA: Namen seje je, da se pogovorimo o tem, kdo je odgovoren za to stanje in kako se to ne bo več ponovilo. Kako bomo kaj podobnega v prihodnosti preprečili. Dr. Kovač, kaj vi mislite o tem?

DOROTEJA: A mi naj bi se danes pogovarjali o tem, da bi v prihodnosti preprečili študentske akcije?

IVONA: O vprašanju odgovornosti bi lahko organizirali simpozij za cel teden.

BLAŽIN: Najbolj je odgovorna vlada, kdo pa. Pa tudi mi sami bi lahko jasneje zahtevali boljše pogoje dela in poudarili pomembnost visokega šolstva za državo.

IVONA: Ah, od te vlade težko kaj pametnega pričakuješ.

DEKANJA: Kolegice in kolegi, dovolj. Današnja seja ni o razmerah v državi, ampak o tem, kakšna je vaša profesorska vloga in kakšne so vaše dolžnosti do študentov na eni strani in do fakultete na drugi.

BLAŽIN: Kaj mislite s tem, gospa dekanja?

DOROTEJA: Zakaj sta to dve nasprotni strani?

DEKANJA: To nista dve nasprotni strani, kolegica. Vaša pedagoška dolžnost je, da ste dobri profesorji in da študentom posredujete znanje, je tako? Vaša druga delovna dolžnost pa je, da skrbite za ugled fakultete in za njeno nemoteno delovanje. Da ste strokovni in odgovorni visokošolski profesorji.

DOROTEJA: In če študentke in študentje protestirajo zaradi privatizacije šolstva, kaj ima to z nami? Z našimi dolžnostmi?

DEKANJA: Zaradi privatizacije šolstva ... A res protestirajo zaradi privatizacije šolstva?

DOROTEJA: Ja, zaradi česa drugega pa?

DEKANJA: *Evropa zdaj* piše, da protestirajo zaradi slabih razmer na fakulteti.

BLAŽIN: Ah, *Evropa* ...

DEKANJA (*vzame časopis iz torbe in bere*): "Študentje na Fakulteti za praktično humanistiko in družboslovje protestirajo, ker so na Svobodni univerzi tretirani kot zadnji drek." To piše!

DOROTEJA: Piše pa tudi še kaj drugega, kajne? Da se jih želi Svobodna univerza znebiti in jih prodat zasebni univerzi.

DEKANJA: Ampak tudi to ni res.

DOROTEJA: No, deloma pa to je res.

DEKANJA: Znebiti se želi predvsem nas, profesorjev, oziroma vas, vašega oddelka, in še nekaterih, za katere mislijo, da se porabi preveč denarja.

DOROTEJA: In prav je, da proti taki miselnosti kdo protestira!

DEKANJA: Protestiranje proti taki miselnosti. Točno to! Taki protesti so nesmiselni in škodljivi. Proti *komu natančno* pa so protestirali? Ker če preberemo te naivne izjave in še bolj nesmiselna poročanja medijev, študentje nasprotujejo zasebnim univerzam in še bolj natančno prav Univerzi Ivana Cankarja. Češ da so zasebne univerze ideološko ... Da država že zdaj ne skrbi dovolj zanje, bla, bla. Vse skupaj pa je voda na mlin prav vladi, ki odloča o nas.

DOROTEJA: Kaj je tukaj naivnega? Naša fakulteta je državna, zdaj bi se nas pa prodalo, pardon, *podarilo* zasebni univerzi, kjer bodo morali študentje za iste stvari plačati, mi pa bi najbrž delali še trikrat več pod slabšimi pogoji!

DEKANJA: Ste torej vi prodajala študentom te neumnosti?

DOROTEJA: Katere neumnosti?

DEKANJA: Te, o katerih zdaj klobasate?

DOROTEJA (*se umiri ter trezno pove*): Po mojem mnenju so to tehtna stališča, ki nas lahko obranijo pred nepopravljivimi posledicami.

Tudi glavni liki se včasih poskušajo braniti s floskulami.

DEKANJA: Naj povem še enkrat in upam, da zadnjič. In naj bo jasno, da so to zaupne zadeve in da je v *vaše* dobro, da ne pridejo v javnost. Svobodna univerza je v resnih finančnih težavah. Res je, že leta in leta, ampak ta vlada ji ne gleda skozi prste. Svobodna univerza se bo morala prestrukturirati in ne mislite, da se bo to zgodilo pravnim ali ekonomskim oddelkom. Niti ne računalničarjem, športnikom ali biologom. Varčevala bo na naši fakulteti, pri družboslovnih in humanističnih oddelkih. Prosim, da se pošteno vprašate: bi bili raje brezposelni ali počeli isto kot zdaj, v malo drugačnem okolju?

BLAŽIN: Nihče nam ne zagotavlja, da bomo lahko počeli isto.

DEKANJA: Bi raje nekaj let pred upokojitvijo ostali brez službe? In skupaj z mlajšimi kolegicami nekje na ulici razglabljali, kako bi bilo treba voditi državo in zmanjšati brezposelnost in zagotoviti univerzalni temeljni dohodek? Boste zabavali otroke svojih kolegic s prigodami iz življenja Michela Foucaulta zastonj?

BLAŽIN: Ah, dajte no, gospa dekanja, ne bodite cinični. Nihče noče biti brez dela.

DEKANJA: Zakaj potem hujskate študente k nesmiselnim protestom?

DOROTEJA: Saj niso nesmiselni.

DEKANJA: So pa nepotrebni in potencialno škodljivi. Rektor UIC ...

DOROTEJA: UIC?

DEKANJA: Univerze Ivana Cankarja.

DOROTEJA: Potencialni rektor torej.

DEKANJA: Potencialni rektor, ja. *Mogoči rektor*, gospod Studen, pripravlja Evropsko fakulteto za uporabno družboslovje. Ki jo bo, kot vam je najbrž jasno, po naši zakonodaji, tudi plačevala država!

DOROTEJA: Ampak to je obstoječa zakonodaja. To se lahko spremeni. To se mora spremeniti.

DEKANJA: Vi očitno vse to dobro poznate in vaši študentje tudi. Zakaj pa niste kar vi vodila protesta? Zakaj se skrivate za študenti, če ste taka zagovornica kvalitetnega javnega visokega šolstva?

BLAŽIN: No, no, ne izgubljam živcev.

DEKANJA: Ne, ne, prav imate, ne izgubljam živcev. Dejstva. Poglejmo dejstva: Univerza Ivana Cankarja bo ustanovljena – z nami ali brez nas, to je naša odločitev. Svobodna univerza bo prestrukturirana – ali bomo mi zraven v novi obliki, pa morda ne bo naša odločitev, ker nas ne bo nihče nič vprašal. Zato vas prosim, da mirno premislite, kaj si želite v prihodnosti, in da v to ne vpletate študentov. Zanje se morda sploh ne bo veliko spremenilo. Morda se bo kaj spremenilo celo na bolje. Kdo pa pravi, da bi morala biti UIC slabša pot. Dr. Studen se je do zdaj izkazal kot ugleden in uspešen ... podjetnik.

Čeprav želijo vsi trije, Blažin, Ivona in Doroteja, nekaj reči, tokrat vsi molčijo.

Med vami so tudi kolegice in kolegi z več izkušnjami, oni najbrž drugače gledajo na to. (*Nagovori svoja morebitna zaveznika.*) Do zdaj niste rekli še nič.

KOLEGICA: Hvala za besedo, gospa dekanja. Pa je to sigurno? Hočem reči, krčenje naše univerze?

DEKANJA: Da, tokrat je zelo zelo resno in mislim, da bodo spremembe prišle hitreje, kot si mislimo.

KOLEGA: Ampak saj ne morejo v enem letu zapret cele fakultete.

DEKANJA: Ne, tako hitro najbrž ne, ampak dovolj je, da ne vpisujejo novih generacij, pa smo v nekaj letih zgodovina. Brez službe bomo pa že prej. Pri UIC bi imeli za začetek tudi odprte roke pri organizaciji programa. Lahko vpeljemo kaj novega, sodobnejšega, vi, dr. Kalisch, ste imela kar nekaj dobrih predlogov.

IVONA: Ne vidim razloga, zakaj ne bi teh predlogov realizirali kar tukaj.

DEKANJA: Razumite, prosim, da se z UIC ne bi pogovarjala, če ne bi bila situacija izjemno resna.

DOROTEJA: Ampak vse poteka tako tiho, nekje za zaprtimi vrati, par ljudi se bo dogovorilo nekaj, posledice bo pa trpel cel kup ljudi, ki jih nihče nič ne vpraša. A je študente, študentke kdo kaj vprašal?

DEKANJA: Ste jih vprašala vi, dr. Kovač? Ste jim razložila, da jih mogoče ne boste več učila, ker vas nihče ne bo plačal za to? Da bodo izgubili priljubljeno profesorico, ki bo šla raje za asistentko nekam v Severno Ameriko, da bo lahko preživela? Pa še v Ameriki se vam lahko zgodi, da boste živeli v neki luknji, ki si jo boste za vašo plačo lahko najela. In še zadnjič vas vprašam, ker bi res rada vedela – ste vi naščuvala študente k protestu ali ne?

Presenetljiva tišina. Ivona in ostale kolegice ter kolegi karseda neopazno pogledajo Dorotejo, ta pa ne ve, kaj naj odgovori.

BLAŽIN: Zakaj je važno, kdo je bil? Res? Res? Dobro. Jaz sem se pogovarjal s študenti, Meta. Ni prav, da so to razgovori za zaprtimi vrati. Mislim, da se mora Svobodna univerza javno opredeliti, javno izjasniti, ali res misli spreminjati fakultete in odpuščati. Mislim tudi, da imajo študentje pravico to vedeti. In zato smo se o tem tudi pogovarjali. Akcije so seveda njihova ideja, k ničemur jih nisem ščuval.

DEKANJA: Globoko ste ... (*Zavzdihne in očitni ton čustvenega izsiljevanja poskuša zamaskirati z "jaz stavkom".*) Zelo sem razočarana, profesor Blažin. Razmislila bom, kako naprej. Tudi preverila, če niste kršili kodeksa ali pravilnika oddelka. Za nadaljnje prepovedujem, da se javno opredeljujete do tega in da razširjate ... No, tega vam najbrž ne morem prepovedati. Prosim, da razmislite, kako lahko v prihodnosti doprinesete k ugledu fakultete in se vedete kot odgovorni strokovni delavci.

Nova slika pade s stene.

DEKANJA: Seja je končana.

Dekanja pogleda sliko na tleh, potem pa prva zapusti prostor, ostali za trenutek obsedijo, potem vstane Doroteja in odide brez pozdrava. Ivona jo gleda.

2. prizor

Nedoločen velik prostor, ki ni prazen, a težko mu je ugotoviti namen. Dekanja vstopi v večjo sobo, zadaj je dvoje vrat, na levi in na desni. Bele stene, brez slik in polic.

DEKANJA (*glasno*): Dober dan.

STUDEN (*glas je v offu*): Kar naprej, vrata na desni.

DEKANJA (*gre proti vratom na desni, ki so odprta, zagleda Studna*): A tu ste. Dober dan. (*Odzdravi, se rokujeta.*)

STUDEN: Kar naprej, kar naprej. Tukaj se usedite. (*Dekanja sleče jakno, se usede, čaka Studna, da spregovori.*) Vam je všeč ta prostor? (*Dekanja pokima, on že nadaljuje.*) To bi lahko bila ena večja predavalnica, ki ima kabinet čisto zraven.

DEKANJA: Aaa, to so že bodoči prostori?

STUDEN: Ena izmed možnosti, da. Za družboslovno fakulteto bi bili morda ustrezni, pa še blizu centra mesta so, kajne, to vam je pomembno?

DEKANJA: To je pomembno, gospod Studen. Uporabna humanistika in družboslovje sta danes predvsem mestni disciplini.

STUDEN: Recite mi Peter, no. Všeč mi je, da se vikava, ampak vseeno mi recite Peter.

DEKANJA: Prav, Peter.

STUDEN: Pa greva kar k manj prijaznim temam. Kaj je zdaj s temi štrajki?

DEKANJA: Glejte, jaz poskušam biti čim bolj nevtralna. Danes smo imeli sejo z oddelkom, ki je odgovoren za vse skupaj. Mislim, no, upam, da jim je zdaj jasno.

STUDEN: Jasno kaj?

DEKANJA: Jasno, da so naredili eno veliko neumnost. In da se ne bo ponovilo.

STUDEN: Mhm. Mhm.

DEKANJA: Veste, na tem oddelku so zanimivi ljudje.

STUDEN: Kateri oddelek je to?

DEKANJA: Prav ta, ki vas najbolj zanima, sociološki. Nekaj ima gostujočih profesorjev, nekaj jih je pa tudi polno zaposlenih, različnih starosti so. Za profesorja Blažina ste morda že slišali, on je najstarejši, občasno kaj pokomentira v časopisih ali na nacionalki?

STUDEN: Nisem prepričan.

DEKANJA: Potem je še par mlajših, najbolj priljubljeni sta Ivona Kalisch in pa predvsem Doroteja Kovač, par let je šele pri nas, nekaj let je delala v Angliji.

STUDEN: Doroteja Kovač? Mislim, da poznam njenega očeta. Lukasa Kovača. Oziroma sem ga poznal, ko je še živel tu. Doroteja Luna ji je ime, kajne?

DEKANJA: Ja, dve imeni ima. In kakor vem, je diplomo delala pri nas, šele kasneje je šla v tujino.

STUDEN: Neverjeten tip, ta njen fotr. Ampak že vsaj dvajset, trideset let ne živi več tukaj. Bog ve, s čim se zdaj ukvarja. Takrat se je informatika šele dobro začejala, on pa je delal neverjetne stvari. Mogoče pa familije ni vzel sabo, ko je šel ven ... No, ona pravite, da je uspešna? Da je priljubljena?

DEKANJA: Ja, radi jo imajo. Ampak je malo ... Ne vem, preveč aktivistična. Mislila sem, da je prav ona našuntala študente, ampak se je izkazalo, da ne. Je pa očitno proti UIC. No, za zdaj.

STUDEN: Ima kakšen tehten argument?

DEKANJA: Ne vem, mislim, da nismo prišli tako daleč.

STUDEN: Kako daleč torej smo?

DEKANJA: Kako to mislite?

STUDEN: Študenti so glasni, profesorji so proti.

DEKANJA: Glejte ...

STUDEN: Univerza Ivana Cankarja bo ustanovljena – z vami ali brez vas, to vam je jasno, kajne?

DEKANJA: Seveda mi je jasno.

STUDEN: Lahko naredimo tudi čisto svojo fakulteto, z drugimi ljudmi.

DEKANJA: Tudi to mi je jasno.

STUDEN: Kaj vas potem zadržuje?

DEKANJA: Mene nič!

STUDEN: Metoda, vi ste glavni, to je tudi vaš projekt.

DEKANJA: Peter, če se bova nazivala z imeni, potem mi, prosim, recite Meta. Metoda ... Nihče me ne kliče tako.

STUDEN: Kako vas pa kličejo na vaši fakulteti?

DEKANJA: Zadnja leta kar dekanja.

STUDEN: Ja, vi ste dekanja in to je vaša fakulteta. Izkažite se kot prepričljiv vodja, pa boste nekoč lahko dekanja tudi na UIC.

DEKANJA: Koliko časa še imam?

STUDEN: Koliko časa?

DEKANJA: Da prepričam oddelek, da spametujem te idealiste ...

STUDEN: Najprej morate končati ta štrajk. Dajte kakšno pametno izjavo in naj dajo študentje mir.

DEKANJA: Ah, saj veste, da bo kmalu mir. Novi dogodki in kratki, mrzli dnevi jih bodo ... Pomirili.

STUDEN: No, po mojem imate največ kak mesec ali dva. Mogoče vam bo pa vlada pomagala in vas bo ... brčila v rit že prej.

DEKANJA: Ah ne, to pač ne more priti tako hitro. Ne verjamem.

STUDEN: No, bomo videli ... Mi nočemo biti rešitelji zaposlenih iz javnega sektorja, ampak vizionarji, ki so k sodelovanju povabili najboljše. (*Dekanja se zadržano nasmehne.*) Zakaj nasmešek?

DEKANJA: Vsaj nekdo verjame, da ima naše področje lahko kakšno moč, kakšno vidnost in javno podobo ...

STUDEN: Meta, prosim, to ni šala. Jaz verjamem v univerzo. Boste videli, pri nas boste raziskovali skupaj z gospodarstvom. Zares, tudi družboslovci. Povejte vašim, da gredo samo na boljše.

3. prizor

Blažin in Doroteja prideta: ona iz knjižnice, on iz kabineta. Se zagledata.

BLAŽIN: Greva na kavo? Imaš čas za kavo?

DOROTEJA: Lahko ja.

Če bi bil to film, bi ju spremljali vse do bližnjega bistroja. Iz njunega nekajminutnega sprehoda bi razbrali, da to ne bo vesela kava, da sta napeta zaradi seje z dekanjo, da ne vesta ravno, kako naj se vedeta drug do drugega. Da poiščeta v lokalu kotiček, kjer sta sama. Da so verjetno edine besede, ki jih izrečeta, tiste z natakario, da bolj kot ne čakata, da dobita kavo in da lahko nekako začneta pogovor. V dramskem gledališču pa nimamo tega časa in zato začnemo dialog šele, ko sta že na kavi. Ko sta v tišini že popila nekaj kave. Po tem, ko sta morda že porabila nekaj besed na temo okusa kave, vremena in morda politike.

BLAŽIN: Kaj misliš ... Nas res nameravajo zapreti? (*Doroteja pije kavo in ne odgovori, na pol skomigne.*) A veš, da so pri mojem kolegu v Angliji naredili točno to? Zaprli so celoten oddelek in kar nekaj ljudi je ostalo brez službe. On na srečo ni, ampak zdaj bo moral učiti predmete, o katerih ne ve ničesar.

DOROTEJA: A res? Kaj pa predava?

BLAŽIN: Do zdaj je predaval angleško dramatiko in gledališče, zdaj pa bo moral učiti *community theatre*, kako to pri nas prevedemo?

DOROTEJA: Mogoče skupnostno gledališče. Ali pa gledališče v skupnosti.

BLAŽIN: Mogoče.

DOROTEJA: In zdaj bo to predaval. Kot nevedni učitelj.

BLAŽIN: Nevedni učitelj po sili, ne po lastni izbiri.

DOROTEJA: Radosti neoliberalističnega izobraževanja.

BLAŽIN: To je realnost.

DOROTEJA: A to me svariš pred zlobnim anglosaškim svetom? Češ, bodi hvaležna, da si spet doma? Ali pa: ne zapravi tega, kar imaš?

BLAŽIN: Ne, nič te ne svarim, samo povem, da se to dogaja. Da to ni nujno hec.

DOROTEJA: Saj ne mislim, da je hec, lepo te prosim.

BLAŽIN: Seveda ne.

DOROTEJA: Poleg tega ... Mi smo vseeno malo bolj relevantni kot neki gledališki oddelek, se ti ne zdi?

BLAŽIN: Kako to misliš?

DOROTEJA: Da smo bolj pomembni, da delamo konkretne stvari, da se ukvarjamo z ljudmi zares, ne samo tako, da nekaj uprizarjamo?

BLAŽIN: Uf, ne vem. Jaz rad hodim v gledališče.

DOROTEJA: A res? Kam pa?

BLAŽIN: Ja, tukaj v mestu, v narodno, pa v mestno tudi kdaj grem.

DOROTEJA: Jaz pa že dolgo nisem bila, če že, grem gledat kaj bolj sodobnega.

BLAŽIN: Jaz rad stvari premislim s pomočjo gledališča.

DOROTEJA: Vidiš, mene bi mogoče bolj zanimal *community theatre* kot pa te klasične zadeve.

BLAŽIN (*se nasmehne*): Saj ti se greš ene vrste skupnostno gledališče, a ni tako? S študenti?

DOROTEJA: Jaz temu ne bi rekla gledališče. (*Razmišlja, kako stvari postaviti na pravo mesto, kako Blažinu dopovedati, kaj je danes pomembno in kaj je*

preživeto.) Jaz ne igram. Mi predavamo pomembne stvari, mi učimo študente odgovornosti, prave demokracije, če je ta sploh možna.

BLAŽIN: Opa, dvom!

DOROTEJA: Normalno, da dvomim, kdo pa ne.

BLAŽIN: Jaz ne dvomim, jaz vem, da demokracija ni demokracija in da ni možna v pravem pomenu besede.

DOROTEJA (*ga nejeverno gleda*): Ne vem, če ti verjamem.

BLAŽIN: Mlada idealistka.

DOROTEJA: Joj, ne s tem, to je tako ... Ponižujoče.

BLAŽIN: Lepo te prosim.

DOROTEJA: No, najmanj preveč pokroviteljsko je. Jaz, veliki oče, vem za tvojo naivnost, a te bom zaščitil pred resničnim svetom.

BLAŽIN: In sem te, a te nisem?

DOROTEJA: Kaj si me?

BLAŽIN: Zaščitil pred dekanjo. Pred tem, da izgubiš službo.

DOROTEJA: Ah, daj no, kdo bi izgubil službo. Neumnost, to so brezvezne manipulacije, da bi spet nasedli. In se prodali zastonj. Večji vpis na družboslovne in humanistične smeri v zadnjih letih je odgovor na potrebe industrije. In tudi sodobnega sveta nasploh, več študentk rabimo, ne manj. Močno gospodarstvo potrebuje dobre tržnike in direktorice, ki razumejo družbo.

BLAŽIN (*jo gleda in potem pomaha za račun*): Bom jaz plačal. Pusti, prosim, bom jaz plačal.

Doroteja pusti, da plača.

4. prizor

Še vedno isti dan – po izredni seji. Ivona je raztresena. Po seji je slabe volje. Po eni strani se je počutila, kot da jo napadajo, po drugi je jezna na Dorotejo, za katero je prepričana – ve?! –, da je sprožila študentske proteste. Mogoče ni samo jezna, globoko razočarana je in še več. Poleg tega sta s Teom zadnje dni nekam čudno molčeča.

Spet, če bi bil to film ali nanizanka, bi Teodor, ki ga vsi kličejo Teo, že kuhal, ko ona pride domov. Ali pa bi sedel za mizo, bral časopis ali tablico in skočil k pultu v trenutku, ko bi Ivona stopila skozi vrata. Ker pa hočemo biti v gledališču ekonomični, bomo začeli kar z dialogom, lahko pa za ogrevanje v prizor dodamo pozdravljanje ipd.

TEODOR: Delam večerjo, če si ful lačna, lahko olupiš krompir, da bo hitreje.

Ivona si čez obleko s seje nadene predpasnik, Teodor je oblečen v domača oblačila. Ivona začne lupiti krompir.

V filmu ali v mediatiziranih uprizoritvah, kjer so možni bližnji kadri, bi atmosfero lahko gradili s tem, kako Ivona išče, prime, gleda nož ali lupilec krompirja z mislimi na to, kako ostri predmeti so to. Ali še prej s tem, kako obleče predpasnik.

TEODOR: No. Čakam.

IVONA: Čakaš na maj?

TEODOR: To tudi, ja. (*Ivona še ne spregovori.*) Kako je bilo na seji? Je bilo zaradi študentov ali zaradi česa drugega?

IVONA: Ja, zaradi njih.

TEODOR: In?

IVONA: Ah, ne vem.

Teodor jo gleda, a ne reče nič. Zna biti tiho, kadar oceni, da je to boljše za zgodbo. Poleg tega mora tudi sam nekaj povedati Ivoni, a bi rad, da ona zaključi.

IVONA: Na neki način pričakovano, po drugi strani pa ... Pričakovano je bila dekanja jezna, ampak je to kar dobro skrivala.

TEODOR: Skrivala je jezo?

IVONA: Govorila je o tem, da je nedopustno, v smislu, jaz, šefica, govorim vam, odraslim, ki se obnašate kot otroci, da vas spomnim, kaj je prav in kaj ne.

TEODOR: Kaj da je nedopustno?

IVONA: V glavnem je hotela izvedeti, kdo je to sprožil. Kateri profesor.

TEODOR: In kdo od vas je to sprožil?

IVONA (*ne more in noče skrivati jeze*): A je res to najbolj važno?!

TEODOR: Povej mi torej kaj, o čemer mediji niso poročali.

IVONA: Mediji, mediji. A misliš, da ne bi zapisali, če bi vedeli?

TEODOR: Absolutno bi zapisali, če bi vedeli. Vsaj jaz bi, če bi pisal kaj takega. So pa tudi izbrali drugo zgodbo, a niso? Da so študenti nezadovoljni z vašo fakulteto. Kar je pa itak vedno res. Vsaj v naši deželi.

IVONA: Vsi nezadovoljni z vsem.

TEODOR: To smo mi. (*Temu sledi krajša tišina.*)

IVONA: Takoj po seji smo imeli s študenti seminar. Sem jih hotela kaj vprašat o tem, pa nisem zmogla. In nekajkrat bi lahko kaj rekli na to temo, v okviru seminarja, pa niso. Pri meni, zgleda, je vse v najlepšem redu. Dobra predstavitev, dobra debata, solidna prisotnost ... Visoko nad običajnim povprečjem nezadovoljstva.

TEODOR: No, pa saj pri tebi ne jamrajo.

IVONA: Ne, res ne.

TEODOR: Ti jih imaš rada, svoje študentke in študente. (*Ivona se na to samo nasmehne.*) No, in – kaj je rekla dekanja? Je izvedela, kdo je ... sprožilec?

IVONA: Je in ni.

TEODOR: No, to pa je zanimivo.

IVONA: Midva se o tem še nisva pogovarjala, a ne?

TEODOR: Ne, nič mi nisi povedala. To je začel nekdo od zgoraj, ne? Sem nekako razbral.

IVONA: Nisem hotela motiti tvoje novinarske budnosti.

TEODOR: Jaz znam ločiti službo od zasebnosti, to bi lahko že vedela. (*Tudi on postaja rahlo jezen.*)

IVONA: Vseeno. Prav je, da ne drezaš v to.

TEODOR: Saj nisem, a sem?

IVONA: Nisi.

TEODOR: No, vidiš. Kaj me potem napadaš?

IVONA: Ne napadam te.

Tokrat molči Teodor. Ve, da sta na spolzkih tleh. Ni treba, da prepir uniči večerjo. Danes je vendar izbral jed, ki mu je zelo všeč. Poleg tega ji mora nekaj povedati.

IVONA: Še zdaj ne vem, če ti lahko povem. Ampak najbrž ti lahko.

TEODOR: Seveda mi lahko. Ne bom poročal o tem, niti pisal, niti nič. To je tvoj svet. Profesionalna etika. Vključeno.

IVONA: Kako je smešna dekanja, ko uporablja to polvikanje. (*Igra dekanjo.*) *Ste vi, dr. Kovač, našuntala študente ...*

TEODOR: Luna jih je?

IVONA (*ne odgovori takoj*): Uradno ne.

TEODOR: Kako uradno, a nisi rekla, da tu ni nič uradno?

IVONA (*vzdihne, tesnoba spet dobiva svoje mesto*): A je že kuhano?

TEODOR (*jo pogleda, češ, a si lahko manj očitna, ne menjaj teme*): Lahko poskusiš.

IVONA: Dobro je.

Začne pripravljati krožnika, Teodor spet vklopi svojo potrpežljivo pozicijo.

IVONA: Samo ene vilice so, a lahko, prosim, pomiješ še ene?

Teodor bi spet rad nekaj rekel, ampak ne bo se odzval, jasno mu je, da kasira za nekaj, kar ni njegovo. V tišini pomije vilice in še kaj zraven. Ivona se usede za mizo in čaka, njena nasršenost narašča. Teodor prinese na mizo še solato.

TEODOR: Kdo je torej sprožil proteste?

IVONA: Te zanima kot novinarja ali ...?

TEODOR: Pa dobro, če nočeš povedat, ni treba. Sicer ne vem, v čem je problem, ampak ok. (*Kratka tišina.*) Bom pa jaz nekaj povedal.

IVONA (*jé in čaka in potem izusti*): Aja, dober tek.

TEODOR: Hvala enako. (*Jesta.*)

IVONA: Dobro je.

Tukaj je morda na mestu še kakšna replika o hrani, kuhanju, zdravi prehrani itd.

TEODOR: Odločil sem se, da grem v Gvatemalo. Službeno. Vsaj za mesec.

IVONA: Res? Kaj se pa dogaja tam?

TEODOR: Kaos zaradi vulkana. Humanitarna kriza. Ljudje izginjajo. Pomoč s celega sveta. Lahko bom pisal za naše in za tuje medije.

IVONA: Uau. A greš sam?

TEODOR: Ne, ena mednarodna ekipa se dela.

IVONA: Kdaj pa greš?

TEODOR: Čim prej.

IVONA: Uau. Čim prej. A ti si edini iz Slovenije?

TEODOR: Ne, še ena kolegica.

IVONA: Samo vidva?

TEODOR: Pa dva Avstrijca, en Italijan, pa neki Hrvati se tudi javljajo ... Mislim, da nas bo okrog sedem.

IVONA: Čakaj, kdaj točno?

TEODOR: Najbrž prej kot v enem tednu.

IVONA: A kar samo me boš pustil?

TEODOR: Saj ne bo prvič, a bo?

IVONA: A zato si danes skuhal ... Jaz sem pa mislila, da si me hotel potolažit zaradi seje.

TEODOR: Ah, daj no ... Tudi v moji službi ni rožnato.

IVONA: Ampak zdaj bo akcija, a ne? Kdo si rekel, gre s tabo iz Slovenije?

TEODOR: Dvomim, da jo poznaš. Maja Roškar, občasno piše za Sobotno prilogo, predvsem pa za tuje medije.

IVONA: Ne poznam je.

Jesta v tišini.

IVONA: A boš imel kako poslovilko?

TEODOR: Poslovilko?

IVONA: Rekel si, da greš najmanj za en mesec. Ej, za najino obletnico te ne bo doma!

TEODOR: Nisem mislil imet poslovilke. In sori za obletnico.

IVONA: A nisva rekla, da se po sedmih letih lahko začneva pogovarjat o otrocih?

TEODOR: Hja. Se bova, ko pridem nazaj. Upam, da boš lahko počakala.

IVONA: Haha, jaz, da bom "lahko počakala". Da ne boš ti preveč aktiven vmes.

TEODOR (*si odpre pivo*): Zvestoba do groba.

IVONA: Umreti ti tudi ni treba tam, mimogrede. A je še kako drugo pivo, tole mi ni všeč.

5. prizor

Doroteja in Ivona se dobita na običajnem jutranjem ritualu naslednji dan, v bistroju, ki ima med drugim najboljši sladoled v mestu. In morda je za atmosfero prizora natančneje zapisati, da se dobita Luna in Iva. Prijateljici sta, njuni uradni imeni sta za druge priložnosti. Ampak dramski tekst poskuša ostati objektiven in bo obdržal imeni, ki sta ju dobili ob umetniškem spočetju.

DOROTEJA: A je kak okus, ki ga jaz še nisem poskusila?

NATAKARICA: Težko. Vi ste res probali že skoraj vse ... (*Se spogledata in nasmehneta druga drugi.*) Pa zdaj ni več toliko izbire. Kmalu bodo samo še osnovni okusi.

DOROTEJA: Potem bom pa ... špinačo z borovnico in mango z baziliko. Iva, kaj boš ti?

IVONA: Kavo.

DOROTEJA: In en dvojni espresso.

NATAKARICA: Prinesem.

Doroteja se gre uvest. Vem, lepše bi bilo: se usede.

IVONA: A že kar takole navsezgodaj sladoled? A ni minus zunaj?

Pretirava. Zunaj je topla jesen, jutra so pač mrzla.

DOROTEJA: Minus je v moji glavi, rabim nekaj sladkega, dobrega. Slabo sem spala.

Ivona zamomlja nekaj nedoločenega. Natakaraica prinese kavo in Doroteja naroči še eno kavo zase.

DOROTEJA: Pa ti, nekaj nisi OK?

Ivona koleba med dvema temama. Po eni strani jo muči, zakaj Doroteja enostavno ni povedala dekanji. Po drugi strani ima slab občutek glede Tea. Katero temo naj izbere? Kaj je pomembnejše? Deliti o Teu ali nekaj, za kar Iva čuti, da se je vrnilo mednju?

IVONA: Teo odhaja.

DOROTEJA: Kaj?

IVONA: Raziskovalno novinarstvo v tujini se gre ...

DOROTEJA: Uf, za trenutek sem mislila ...

IVONA: Kaj?

DOROTEJA: Da gresta narazen.

IVONA: Narazen? Zakaj bi šla narazen?

DOROTEJA: Ne, samo tako se je slišalo.

Ivona ne reče nič. Preveč se ji dogaja, da bi lahko nadaljevala pogovor. Pogleda Dorotejo.

DOROTEJA: Kam pa gre?

IVONA: V Gvatemalo.

DOROTEJA: Zaradi potresa?

IVONA: Ja.

DOROTEJA: A gre že zdaj?

IVONA: Baje da čim prej.

DOROTEJA: Kdaj se je pa odločil?

IVONA: Najbrž zdaj. A misliš, da je predvidel potres?

Se smejeta, čeravno je Ivonin nasmeh bolj grenak. Lahko pade še kakšna šala, še kak medmet, še kak vmesni stavek.

DOROTEJA: Mogoče je pa že prej sanjal, da bi kam šel ali pa pisal o čem takem.

IVONA: Ja, saj je bil dosti v tujini, na takih žariščih, preden sva se preselila sem, pa še prej, ko še nisva bila skupaj.

DOROTEJA: A, zanimivo, nisem vedela.

IVONA: Bo pa to prvič po petih letih. (*Kratka tišina.*) In ne gre sam, gre z eno kolegico, ki je ne poznam.

DOROTEJA: Opa!

IVONA: Ma ne, saj me ne skrbi. Ena večja mednarodna ekipa se dela.

No, natančneje bi bilo reči: "Vem, da me ne sme skrbet." Ampak Ivono vseeno malček grize, čeravno je ona sodobna emancipiranka, ki si ne lasti partnerja in si ne dovoli ljubosumja. Ona njemu zaupa. Ona mora njemu zaupati. Vsaj toliko kot sebi.

DOROTEJA: Kaj te pa potem skrbi?

IVONA: Samo en tak čuden filing. Težek dan je bil včeraj, najprej seja, potem vaje, pa potem najina večerja, ki je mogoče bila celo poslovilna, pa zvečer sva potem kar sedela in gledala neko serijo, brezveze.

Kratka tišina.

DOROTEJA: Mene je Blažin povabil na kavo.

IVONA: In?

DOROTEJA: Nekaj je bil ... Ne vem ...

Doroteji tole ni prijetno. Saj hoče povedati, ampak ta seja tudi nje ni ravno osrečila.

IVONA: A kaj hoče od tebe? A ima kakšna pričakovanja?

DOROTEJA: Ne, ni to. Ampak mi gre vseeno na živce.

Spet molčita.

IVONA: Luna, zakaj nisi povedala na seji?

DOROTEJA: Povedala česa?

IVONA: Dobro veš česa. (*Kratka tišina, v kateri se Ivona bori s svojo naraščajočo jezo.*) Da si ti govorila s študentkami, študenti. Da je bila to tvoja ideja.

Kratka tišina.

DOROTEJA: Ne vem čisto dobro.

IVONA: Ne veš česa?

DOROTEJA: Konec koncev me ni bilo zraven, ko so to pripravljali. In to se mi zdi kar pogumno. Ne bi si hotela lastit zaslug za nekaj, kar ni moje.

IVONA: Kar dobra racionalizacija, moram priznat.

DOROTEJA: Kaj misliš s tem?

IVONA: Akcija mogoče ni bila tvoja, ampak si jo pa nedvomno sprožila ti.

To mi je všeč. Študentski punt, ampak sproži ga ipak profesorica. Današnja generacija je res brezupna.

DOROTEJA: A ti nisi pa nič s tvojimi govorila?

IVONA: Ne, nisem. (*Spet tišina.*) So pa med sabo govorili o tem, se mi zdi.

DOROTEJA: Kje?

IVONA: Na seminarju. O financiranju zasebnih fakultet je bilo govora, pa je ena navrgla, da itak vsi, ki študirajo tu, prihajajo iz dovolj premožnih družin.

DOROTEJA: Dovolj premožnih družin?

IVONA: Točno tako je rekla. Da si je treba pač postaviti prioritete, da znanje je vrednota in je vanjo treba investirati že zgodaj.

DOROTEJA: Joj, kakšen bulšit.

IVONA: To je tista, ki se z minijem vozi na faks in parkira v najdražji garaži v mestu ...

DOROTEJA: Dobro, da ni ona dala kake izjave za medije. (*Kratka tišina.*) Dobro so to naredile te punce, a ne? To z grafiti in potem izjavami.

IVONA: Napisi uradno sicer niso del njihove akcije. Sicer pa ja, dobra je ta, kako ji je ime, Eva?

DOROTEJA: Ja.

IVONA: Luštna ful, inteligentna, ravno prav provokativna ...

DOROTEJA: A ne?

IVONA: A si imela kaj z njo?

DOROTEJA: Prosim?!

IVONA: Zgleda malo tvoja šola.

DOROTEJA: Ne vem, a naj bom najprej užaljena ali naj vzamem to kot kompliment. (*Se pogledata in zasmejeta.*) Prvič, nič nimam s študentkami ali študenti, nikoli. Absolutno ne. Ne, da ne bi hotela ...

IVONA: Razen flirtanja.

DOROTEJA: *Not true!* Kdaj flirtam?! Ne zezam se. Prišežem, takoj ko je flirt v igri, je konec. Tega se jaz ne grem.

IVONA: Okej, okej. Drugič?

DOROTEJA: Drugič, drugič? Aha, to, da je moja šola. To je kompliment, ta Eva res obeta. Lahko ti je žal, ker je ne učiš.

IVONA: Še vedno me lahko drugo leto izbere. Predvidevam, da delaš reklamo.

DOROTEJA: Delam.

IVONA: Če bomo drugo leto še obstajali.

DOROTEJA: Zdaj me še ti hočeš prepričat, da je ta grožnja realna.

Zvoni telefon, kaj pa drugega.

IVONA: Teo kliče.

DOROTEJA: Vidva se kar zmenita, jaz grem na wc.

Ko gre na wc, se ustavi, poklepetata in poflirta z natakarico.

Teodor po telefonu pove, da odhaja danes zvečer. Ker ima zjutraj let iz Nemčije in potem naprej v Mehiko in Gvatemalo. Preverja, če bo Iva doma.

Kdaj gre?

Ob osmih.

Predavanja ima do pol sedmih.

Se dobila za kosilo?

Ne ve, če bo lahko, nekaj mora še uredit glede zavarovanja in dokumentov.

Kdaj bo pakiral?

Zdaj gre spakirat.

Iva je lahko doma med drugo in četrto.

Bo poskusil bit doma, sicer se pa vidita po njenih predavanjih.

OK.

OK.

Doroteja se vrne.

IVONA: Teo gre danes, danes zvečer.

DOROTEJA: Kaj, a res? A nisi ravnokar izvedela, da bo šel?

IVONA: Sem.

DOROTEJA: Svašta.

IVONA: A greva delat?

6. prizor

V dekanjini pisarni, izbiro slike na steni puščam uprizoritvi, po duhu je sorodna tisti iz prvega prizora, iz sejne sobe. Blažin sedi in ima v roki osrednji dnevni časopis. Dekanja vstopi v svojo pisarno.

BLAŽIN: Če je to uravnoteženo poročanje, potem sem jaz Karl Marx osebno. Včeraj kratka zabeležka stanja pri nas z eno abotno fotografijo fakultete, danes pa tri strani intervjuja in velika slika "bodočega rektorja prve nekatoliške zasebne univerze pri nas, ki se hrabro poimenuje po Ivanu Cankarju". A ste to prebrali?

DEKANJA: Sem. Po kom bi jo vi poimenovali, kolega?

BLAŽIN: Kolega, prosim vas ...

DEKANJA: Res me zanima. Univerza ...

BLAŽIN: V teh časih se spodobi zgolj po kakem uspešnem podjetniku.

DEKANJA: Ali podjetnici.

BLAŽIN: Seveda, ali podjetnici. Taki, ki je delovala pred prvo svetovno vojno, da ne bi bila preveč politično zapacana.

DEKANJA: V naši zgodovini ni nihče več čist. Mogoče kakšni umetniki ...

BLAŽIN: Brez družbene moči. Kaj bi rekel Ivan Cankar na to, da se prva deklarirana neoliberalna univerza imenuje po njem? Zakaj ga (*pokaže na intervju v časopisu*) tega niso vprašali? To ni noben intervju, to je ena sama prozorna reklama, navaden PR. (*Izdihne.*) Se opravičujem za ta izbruh.

DEKANJA: Še vedno sem jezna na vas, Blažin. Ta študentska jajca. Saj vidite, kaj sproducirajo. V zahvalo za promocijo boste na UIC gotovo prvi dobili častni doktorat.

BLAŽIN: Ja. Mogoče lahko zaprosim za mesto družboslovnega dekana. *(Nadaljuje po tem, ko prebere odziv z dekanjinega obraza.)* Točno, ne bo šlo, to mesto je že zasedeno. Kaj pa mi potem še ostane?

DEKANJA: Prodekan za študentske zadeve?

Ozračje se sprosti. Vse bo še v redu. Saj se zabavamo. Blažin lahko izjavi tudi kak medmet ali kaj takega kot "jezus marija pomagaj".

BLAŽIN: Meni je tukaj dobro, Meta. Ne želim na novo fakulteto.

DEKANJA: Blažin, kdaj boste došli, da to ne bo stvar vaše izbire?

BLAŽIN: Kdaj boste vi došli, da se je treba za pomembne stvari boriti? *(Krajša tišina.)* Na zasebnih fakultetah bodo humanistiko in družboslovje študirali samo še bogatuni. In koliko od njih bo zares, ne vem, reševalo revščino, dejansko in mentalno, če se lahko tega ubranijo z enim klikom na svojih telefonih? Meta, koliko od njih se je pripravljeno odpovedati svojim privilegijem, vsemu, čemur se njihovi starši niso hoteli?

DEKANJA: Kaj pa vaši privilegiji, Blažin?

Krajši premor pred nepričakovanim napadom.

DEKANJA: Glejte, zadeva je v resnici preprosta. Profesor Blažin, prosim, da skupaj s študenti odstranite te parole s fakultete, in to še danes. Ostale akcije me ne zanimajo, ampak kar je na fasadi fakultete, naj gre. Bodite koristni! *(Mogoče temu sledi še en premor.)*

BLAŽIN: Saj niste resni. Za to imamo čistilke.

DEKANJA: Čistilke?! Zadnjih trinajst let imamo zunanji čistilni servis, kolega, in tega oni ne delajo. Zato moramo najeti druge servise. Nočete vedeti, koliko to stane.

BLAŽIN: A hočete reči, da ste me v resnici poklicali, da spucamo zidove, namesto da imamo predavanja?

DEKANJA: Lahko v času terenskih vaj. Na urniku se vam začnejo čez uro in pol, sem pogledala. Naj humanisti usvojijo praktična znanja. Za odstranjevanje lepil se morda lahko povežete s kemijskim oddelkom čez cesto.

BLAŽIN: Ljubko. Že razmišljate kot dr. Studen, kajne? Čisto sta za skupaj. Mimogrede, jaz poučujem samo družboslovce.

DEKANJA: Kakor hočete, Blažin. Račun za odstranitev boste sicer poravnali vi. Pričakujem, da bo nekje med 300 in 400 evri. Nazadnje so nam za tiste homofobne svinjarije zaračunali skoraj 1000 evrov. (*Krajša tišina, da to lahko odzvanja. 1000 evrov!*) Vi se odločite.

BLAŽIN: Meta ...

DEKANJA: Mislim čisto resno. Zato sem vas danes poklicala. Javno ste priznali, da ste sprovedli to akcijo. Vsako dejanje ima svoj račun. (*Od zunaj se sliši trkanje.*) Ja, sekundo, ravno sva končala. Časa imate do jutri. Na svidenje.

7. prizor

Ta prizor ima lahko daljši nebesedni uvod. Zidovi, plakati, barve, fakulteta, študentje, moški itd. V filmu bi bila to priložnost za režijo in scenografijo, mogoče tudi glasbo, da si dajo duška. Blažin stoji skupaj s starejšim kolegom pred fakulteto, ob strani pa tudi študentje kemije, predvsem moškega spola. Daje izjavo za kamero, za njim kolega s študenti pripravlja razredčilo. Se bojim, da bi v gledališču vse odvečne osebe črtali iz prizora, zato so zgolj v didaskaliji.

BLAŽIN: Fakulteta za praktično humanistiko in družboslovje ima jasno politiko nedotakljivosti. Zato bomo danes skrunjene fasade sanirali. Moja današnja poteza ne pomeni, da se ne strinjam s sporočilom, ki ga nosijo zidovi. Prav nasprotno, izražene zahteve podpiram tudi sam. Vseeno bom ugodil zahtevam dekanje po odstranitvi teh plakatov in popisov. Če bi za to delo najeli zunanjega izvajalca, bi trošili denar, ki ga krvavo potrebujemo za razvoj humanističnih in družboslovnih misli. S kolegom s kemijskega inštituta sva se odločila za to poskrbeti skupaj in takoj. Sožitje naravoslovja in družboslovja tukaj in zdaj. Poleg tega se bom osebno zavzel za čimprejšnje izpolnjevanje teh zahtev in še naprej podpiral kvalitetno šolstvo v naši državi.

Ivona in Doroteja stojita ob strani, lahko se približata tudi sredi izjave; ne moreta verjeti svojim očem. Izjave ne slišita.

IVONA: No, to pa je nadaljevanje.

DOROTEJA: Noro. Pa to ni mogoče. Kdo je tisti tip? In neki študenti zraven?

IVONA: To je ta njegov frend. Saj je večkrat z njim na raznih druženjih, a se ga ne spomniš z lanske novoletne zabave? Ko je trosil neke šale o kebabih?

DOROTEJA: Najbrž me ni bilo zraven. Kaj si bodo mislile študentke, ko bodo to videle? In komu to daje izjavo, študentski televiziji?

IVONA: A misliš, da mu je to dekanja naročila?

DOROTEJA: Dvomim. Po mojem si je zmisлил nov štos.

IVONA: A greva bliže?

DOROTEJA: Raje čim prej stran.

Pride Eva. Čeprav se je morda zdelo, da je ne potrebujemo zares na prizorišču, je konec koncev fino, da ima tekst vlogo za mlajšo igralko.

EVA: Dober dan. A gledate novi performans profesorja Blažina?

DOROTEJA: Aaaa, to so te njegove afinitete do teatra! Malo sem vseeno ... presenečena.

IVONA: *Site-specific performans* je to, a ne, kako to pri nas prevajamo?

EVA: Ambientalno gledališče, krajevno določeno gledališče, gledališče na lokaciji.

IVONA: Res?

Profesorici sta kar impresionirani. Doroteja se razigra.

DOROTEJA: Gledamo torej ambientalni dogodek v organizaciji Fakultete za praktično humanistiko in družboslovje in Fakultete za kemijsko tehnologijo. Prevzema morda tudi naš študentski odbor koprodukcijsko vlogo pri tem, kar se tu uprizarja?

EVA: Niti slučajno.

DOROTEJA: Mogoče gre pa zgolj za estetsko kritiko.

EVA: Prosim?

DOROTEJA: Profesorju Blažinu preprosto niso všeč, no, te ... poslikave. Povezal se bo z oddelkom za dizajn in našo dekanjo, kakopak, in naročili bodo nove slogane in plakate, večje, s katerimi bomo državo opomnili, katere so njene dolžnosti do visokošolskega polja.

Eva gleda in najprej ne razume, šokirana je, hoče vprašati, a vi to resno, odpre usta, iz njih ne pride nič, zapre jih, hoče nekaj reči ...

IVONA (*Doroteji*): Greva zdaj.

DOROTEJA: Se vidimo kasneje, kolegica.

Se poslovijo. Ivona in Doroteja naredita par korakov v tišini.

IVONA: A si prepričana, da to ni bilo flirtanje?

DOROTEJA: Odjebi, draga.

8. prizor

Recimo, da je to nov prizor. Potem ko se protagonistki odpravljata vsaka v svojo smer. Oziroma bi že šli vsaka po svoje, če bi bil to film. Potem bi Studen prišel, recimo, po stopnicah in bi gledal, kako se poslavljata, nato bi nagovoril Dorotejo. Ker pa moramo biti v gledališču ekonomični, ju nagovori, ko se še poslavljata.

STUDEN: Dr. Doroteja Luna Kovač?

Čisto zares uporabi obe imeni in jo titulira.

DOROTEJA: Ja?

STUDEN: Jaz sem Peter Studen, podjetnik ...

IVONA: In bodoči rektor Univerze Ivana Cankarja.

STUDEN: Res je. In vi ste dr. Ivona Kalisch. Pravzaprav bi rad govoril z obema.

DOROTEJA: Meni se v bistvu mudi, govorilne ure imam.

Dorotejin izgovor rahlo zleti mimo, ker se takrat Studen in Ivona rokujeta, Ivona izusti: "Me veseli."

STUDEN: Veste, dr. Kovač, poznal sem vašega očeta. Kako je kaj on? Ste kaj v stiku z njim?

Hm, to je čudno vprašanje. Čudno neposredno in čudno intimno.

Doroteja preigra zadrego, Ivona pa jo opazuje z neskritim začudenjem. Sprašuje se, kolikokrat v njunem poznanstvu sta govorili o njenem očetu. Enkrat, dvakrat?

DOROTEJA: Ne, nisem. Vsaj kakih petnajst let.

STUDEN: Izjemen človek. Kakšne ideje za tisti čas. Pravi izumitelj je bil. Škoda, da ni ostal pri nas.

Ivona je vse bolj frapirana, pa tudi Studen zasluti, da to ne gre v zeleno smer.

STUDEN: No, se opravičujem, tole, hm, tole je bil malo čuden uvod. Vaju smem povabiti na kratko kavo?

DOROTEJA: Kot rečeno, jaz res ne morem, čez deset minut se mi začnejo obveznosti.

STUDEN: Kaj pa naslednji teden, v torek ob dveh, čez cesto, v lokalu pri kemikih?

IVONA: Čemu pa je namenjena ta kava, dr. Studen?

STUDEN: Recimo temu odpiranje novim akademskim izzivom. Če vam je prav, vas bom danes popoldne še uradno povabil po e-mailu.

Doroteja pokima, Ivona reče "seveda", sežejo si v roke. Studen gre, protagonistki se gledata, gleda ju tudi Eva, od daleč. Mimo pride Blažin v delovnem kombinezonu, Studen ustavi tudi njega.

IVONA: Kaj je bilo pa to? (*Doroteja kar ne spregovori.*) To je bila teroristična zaseda, nič drugega.

Doroteja molči, potem vidi Evo, ki jo gleda, pa Blažina in Studna in reče, da res mora iti, da se slišita, in Ivona reče ja, se slišita.

9. prizor

Minila sta kakšna dva meseca. Od začetka semestra se približujemo novoletnim praznikom. Teodor se javi po e-liniji. Drugi del se tako začne s posnetkom. Seveda, lahko se tudi to uprizarja v živo. Da ne bo igralec imel zgolj prizora v prvem delu. Posnetek je lahko zgolj zvočen ali s sliko.

TEODOR: Iva, vem, da je to strahopetno. Totalno. Ampak ne gre drugače. (Tišina. Ta govor ima veliko tišin, morda kakšno več od zapisanih.) Že nekaj časa ti hočem povedat v živo, ampak pač ne gre. Zato ti bom takole. Danes grem na teren, kjer najbrž ne bo mogoče takole komunicirat. Za koliko časa, ne ve nihče. (Tišina.) Saj ne bo posebej nevarno, le ne vemo, koliko bo elektrike in ostalih bazičnih zadev. (Tišina.) Iva, tukaj mi je všeč. Bolj kot doma. (Tišina, daljša.) In nekaj se mi je zgodilo. Se mi dogaja. (Tišina.) Iva, zaljubil sem se. Oba sva se ... zaljubila. Tukaj sva skupaj. Z Majo, edino Slovenko tu. To se mi zdi prav, oba ... Oba tako čutiva. (Tišina.) Oprosti, Iva. (Tišina.) Mislim, da je to konec najine zveze.

Hotel sem ti povedat zdaj. Ko se dogaja. Ker mogoče ne bom prišel domov. No, ne tako kmalu. Nima me smisla čakati. (Tišina.) Saj vem, da je strahopetno. Saj se bova pogovorila v živo. Ampak hotel sem, da veš, hotel sem to dat ven iz sebe. (Tišina.) Žal mi je, da se je tako končalo. Ampak jaz moram naprej. Midva, ti in jaz, sva se ustavila. Tudi ti moraš naprej. Ne vem, kam, ampak z mano, kot da si se zaciklala. Tudi ti moraš naprej. (Tišina.)

Saj se bom še javil, ko bom nazaj na stabilnem, ok? (Tišina.) Adijo, Iva.

Ivona to posluša in gleda nekam daleč. Ne joka. Njena reakcija je "blef". Fight-flight-freeze. Boj-beg-blef. Ona zmrzne. Šok je prevelik. Ne ve, kaj čuti. Sedi in gleda nekam daleč. Pogleda zaslon in pomisli, da bi poslušala še enkrat. Ne. Ni ji treba poslušati še enkrat. Sedi in spet gleda daleč stran. Potem počasi pusti jezi, da pride na plan. Vstane, gre, zaloputne z vrati in s stene pade slika. Ja, kot v prvem prizoru. Stara podoba na tleh. Začenja se nov krog.

10. prizor

Doroteja čaka pred dekanjino pisarno, slika iz prvega prizora je zdaj tukaj na steni, brska po telefonu in dobi sporočilo.

IVA

Jaz ne morem danes kave na faksu, a se lahko dobiva zvečer?

Končam ob sedmih, kje se dobiva?

IVA

Pri meni?

A me vabiš na večerjo?

IVA

Dvomim. Si bova kaj naročili.

Prav, prinesem alkohol, po mojem ga bova rabili.

IVA

Pa še kako ...

Pride dekanja.

DEKANJA: Dr. Kovač, kar naprej. *(Sledi pozdrav in ustrezne formalnosti, se usedeta.)* Eno pomembno temo bova danes obdelali, ampak vseeno. *(Kratka tišina.)* Povejte mi, kako teče učni proces, vaše raziskovalno delo?

DOROTEJA: Dobro. Presenetljivo po načrtih, sploh raziskovalno delo. Letos sem realizirala več od načrtovanega, posrečila se nam je ena zelo pomembna objava.

DEKANJA: Ja, sem videla, čestitam.

DOROTEJA: Hvala.

DEKANJA: Pa pedagoško delo?

DOROTEJA: Brez večjih posebnosti, bi rekla.

DEKANJA: Brez večjih posebnosti pomeni ...?

DOROTEJA: Ja, študentke hodijo redno, čeprav, kot vemo, urnik še vedno ni optimalen. Letos sem vzpostavila malo več skupinskega dela, ampak mislim, da so to tudi dobro sprejeli. No, nekateri se še lovijo ... Je pa tudi še prezgodaj za resno evalvacijo.

DEKANJA: Vi torej ne opazite nobenih težav?

DOROTEJA: Mislim, da ne. Zakaj?

DEKANJA (*po kratki tišini*): Prejeli smo en ugovor, no, pritožbo. Oziroma obtožbo.

DOROTEJA: OK. Kakšno? Kdo se je pritožil?

DEKANJA: Obtožbo o nadlegovanju.

DOROTEJA: Nadlegovanju? Kakšnem nadlegovanju?

DEKANJA: Spolnem nadlegovanju.

DOROTEJA: Prosim? Kaj, a pri mojih predmetih?

DEKANJA (*jo poskuša pozorno opazovati*): Ja.

DOROTEJA: Ampak ... A v času predavanj ali vaj? Tam sem večino časa zraven, to bi najbrž opazila. Poleg tega ...

DEKANJA: No, kar dajte, razmišljajte na glas, bo mogoče potem kaj bolj razumljivo.

DOROTEJA: Samo dva študenta sta zares prisotna, pa še ta dva ... No, hiperkorektna sta in dvomim ... Ne ... Dobra študenta sta, kolegice ju spoštujejo, res pa je, da so včasih stvari zelo nevidne ...

DEKANJA: Kdo bi si mislil, da boste ravno vi razmišljala tako heteronormativno.

DOROTEJA: Prosim? Kaj hočete reči?

DEKANJA: Da nista ničesar obtožena študenta moškega spola. (Tišina.) Ja, tako je, kolegica Kovač.

Tišina je zgovorna. Medtem ko dekanja išče način, kako pojasniti bistvo, gre skozi Dorotejino telo cel kup misli in sočasnih emocij. Ko ravno osredini svoje misli na to, kakšna je dinamika med njenimi študentkami, ko evalvira, kako sodelujejo med seboj, in ko razmišlja, koliko jih sploh pozna, zasliši dekanjin glas.

DEKANJA: Vas so obtožili. Vas. (Kratka tišina, ker Dorotejin odziv zamuja, še enkrat pa nima smisla ponavljati istega.) Profesorica Kovač, proti vam je podana prijava o spolnem nadlegovanju.

To pa Doroteja sliši. Ampak ne more verjeti, ne more sprocesirati tega, kar je slišala. Zato je kar tiho.

DEKANJA: Moram vam povedati še, da je, dokler zadeve ne raziščemo, prijava anonimna.

DOROTEJA: A sem prav slišala, gospa dekanja? (Dekanja prikimava.) Obtožena sem, jaz sem obtožena spolnega nadlegovanja? In to s strani študentke?

DEKANJA: Res je.

DOROTEJA: Koliko obtožb spolnega nadlegovanja pa dobite, ne vem, na leto?

DEKANJA: Zanimivo vprašanje. V moji karieri je prvič, da je kdo od profesorjev na FPHD obtožen nadlegovanja, dr. Kovač, zame je to absolutno prvič. In ja, res ne bi pričakovala, da boste vi moj prvi primer.

DOROTEJA: To je noro! Kako se pa to sploh raziskuje? Kakšen je postopek?

DEKANJA: Postopek bomo vodili mi, to ni vaša skrb.

DOROTEJA: Kako se pa človek brani proti anonimnim obtožbam? A mi boste povedali, česa sem sploh obtožena? Mislim, spolno nadlegovanje, to je, pffff ...

DEKANJA: Ne. Danes vam še ne bom povedala nič več kot to. Prosim vas, da ta teden odpoveste predavanja za tretje letnike oziroma jim daste zadolžitve prek e-pošte. In ničesar ne smete raziskovati. Jutri vam sporočim,

kako naprej. (*Kratka tišina.*) Doktorica Kovač. Doroteja. Lahko, da gre za lažno prijavo. Ampak sama veste, da moramo vsako prijavo, vsako zlorabo moči, vzeti resno. Danes bom imenovala komisijo, ki bo to pregledala.

DOROTEJA: Komisijo? Še več ljudi bo izvedelo za to?

DEKANJA: Takšen je postopek. Žal mi je, resnično mi je žal, da se kaj takega dogaja.

11. prizor

Studen pride k dekanji, ko Doroteja odhaja. Njuno srečanje je kratko, na vratih, on pozdravi, nekaj želi reči, ampak Doroteja gre kar mimo. Najbrž ga itak ni prepoznala.

DEKANJA: Peter, kaj pa vi tukaj?

STUDEN: Dogovorjena sva bila, pred pol ure. Ker vas ni bilo in se ne javite, sem se odločil, da se kar oglasim tukaj. Da vidim, če je vse v redu.

DEKANJA: In to brez strahu, da bi to sprožilo kake nove govorice?

STUDEN: Meta, jaz hočem igrat z odprtimi kartami.

DEKANJA: Z odprtimi kartami boste na tej fakulteti zgolj sprožili odprte napade in podtaknjene bombe.

STUDEN: Ali v najboljšem primeru ignoranco.

DEKANJA: Peter, žal mi je, najin sestanek mi je popolnoma ušel iz spomina. Telefon imam na tiho že od zjutraj, tole z dr. Kovač je bilo pa res nujno.

STUDEN: Se mi je zdelo, ja. S čim ste jo pa mučili? Čisto bleda je bila. *(Po kratki tišini nadaljuje.)* Po mojem bi bilo bolje, če bi šli namesto tega na kavo z mano. Danes sem prišel z motorjem. Meta, vaša fakulteta nujno rabi večje parkirišče za kolesa in motorje. *(Ker dekanja ne komentira, nadaljuje.)* Mogoče imate pa prav in najino srečanje ni bilo tako nujno. Hotel sem vam reči, da sem zelo zadovoljen z vsebino, ki ste jo pripravili, in da nimam bistvenih pripomb. Vam bom kar po pošti poslal.

DEKANJA: No, vsaj nekaj.

STUDEN: Sem pa, hm, to sicer nima veze z vami, ampak, no, mogoče vas bo zanimalo.

Dekanja ga utrujeno gleda.

STUDEN: Izsledil sem Dorotejinega očeta. Ja. Ko sem jo jeseni spoznal pri vas, se mi je utrnila ta nora ideja, da bi ga bilo pametno poiskati. Lukas je bil genij. Že takrat. In res ni bilo treba daleč, no, malo iznajdljivosti že ... V glavnem, navezal sem stik z njim in načrtujemo sodelovanje. Profesionalno sodelovanje z UIC!

DEKANJA: Oprostite, kaj, od kod zdaj to? Peter, kdo pa je on? A ga pri nas sploh kdo pozna?

STUDEN: To, da ga pri nas nihče ne pozna, še nič ne pomeni. Tip je zvezda v Nemčiji in lahko je zelo dragocen tudi za nas. V resnici sem ga povabil tudi z mislijo, da bi domovini pokazal, kaj vse zmoremo Slovenci v svetu.

DEKANJA: Aha. A danes še kdo kaj da na to?

STUDEN: Eni damo veliko na pripadnost.

DEKANJA: In vendar začenjate z nule.

STUDEN: Meta! Kako to mislite!? Tudi slučajno ne začenjamo z ničle. Univerza Ivana Cankarja je nov začetek na starih temeljih. Novo poglavje, ki pa ničesar ne ruši.

DEKANJA: Mnogo mojih kolegov se z vami ne strinja.

STUDEN: Ne bova spet o tem.

DEKANJA: Prav. Ne bova. (*Kratka tišina.*)

STUDEN: Mislite, da bi Dorotejo Kovač lažje prepričali, da gre k nam, če ji povemo, da pride tudi njen oče?

DEKANJA: A tega še ne ve?

STUDEN: No, zdaj sva v procesu dogovarjanja, zadeve še niso finalizirane, poleg tega, kakor razumem, nimata prav veliko stikov ...

DEKANJA: Ne vem, Peter, kaj bi ji to pomenilo. Ima pa trenutno dovolj drugih skrbi, tako da mislim, da je ni pametno s tem seznanjati zdaj.

STUDEN: Kaj pa se dogaja?

DEKANJA: To so zdaj pa že moje službene zadeve, prosim, da me ne sprašujete o tem. Ampak ja. Mogoče bo pa hotela na novo univerzo.

STUDEN: Prav, Meta. No, upam, da ste vi vseeno dobili svojo kavo, jaz moram naprej. Pa srečno!

DEKANJA: Peter!

STUDEN: Ja?

DEKANJA: Čestitam. Še enkrat. Za uradno imenovanje. Prvi rektor Univerze Ivana Cankarja.

STUDEN: Hvala, kolegica. Boš videla, pardon, boste videli, Meta, kot bi mignil bodo akreditirani tudi naši družboslovni programi.

12. prizor

Doroteja pride k Ivoni, pozvoni, nihče ji ne odpre, se usede na tla in samo čaka. Če bi bil to film, bi bil morda to tudi primeren trenutek za bližnji posnetek obraza. Lahko, da seže po telefonu, a ne pokliče, predvsem čaka. Odloči se, da bo mirna in da pred prijateljico ne bo delala drame.

IVONA: Luna, oprosti, hej ... (Se objameta.) A že dolgo čakaš? A si me klicala?

DOROTEJA: Ne, ravno sem prišla.

IVONA: Sem skočila v trgovino, čisto nič nimam.

DOROTEJA: Uf, še dobro, ker sem jaz pozabila it po alkohol.

IVONA: No, s tem ne bo problema.

Odklepanje in vse to, kar pač počnemo, ko pridemo domov. Doroteja je očitno tu še kar domača, ve, kje so copati, kam obesi plašč ... Roko na srce, v gledališču bi najbrž vse to izpustili in začeli z naslednjo repliko, ko sta že v stanovanju.

IVONA: A si imela konzultacije?

DOROTEJA: Ja, trije čisto različni magisteriji, sama sebi ne morem verjet, kako je to mogoče. Vsakič je kaj, kar slišim prvič, in se sprašujem, od kod njim to. Blažin je zadnjič govoril o svojih študentkah, pa se mi zdi, da vsi isto delajo, to kar pač on predava.

IVONA: Ja, ker jim on samo to odobri za temo. In v bistvu ima prav, mi smo majhen oddelek, nimaš komu delegirat vsebin, s katerimi se nihče od nas ne ukvarja.

DOROTEJA: Ampak midve potem dobiva svašta.

IVONA: Ja. Pri čemer mi je še najmanjši problem to, da moram ful študirat. Res bi rada, da imajo vsaj približno izpisan neki problem, neko hipotezo,

ne pa, da oni nekaj bi, pa noben zares ne ve, kako je to uporabno, niti ne vejo, zakaj jih to zanima in kaj točno jih zanima ...

Bralec/-ka je morda opazil/-a, da ni natančno govora o vsebinah, ki jih poučujejo. To deloma puščam odprto. Lahko se kasneje pojavi za film, ki najbrž mora biti bolj natančen, v gledališču pa je čas bolj zgoščen in je to prostor za domišljijo in projekcije.

DOROTEJA: Ja, mogoče bi bilo treba nekatere predloge enostavno zavrniti že na začetku.

IVONA (*pripravlja hrano*): Sem mislila tortilje pripraviti, a ti je ok? Z dobrim domačim čilijem.

DOROTEJA: Ja, super. Kateri alkohol gre zraven?

IVONA: Ah, kar ti paše. Še neko pivo je v hladilniku, pa tudi kako vino lahko odpreš. Ali pa kaj močnejšega, led je v zamrzovalniku.

DOROTEJA (*odpira kredenco s pijačo*): Dunja! To bi za začetek.

IVONA (*se kar malo ustavi*): Sicer ne vem, od kod ali od kdaj jo imam ...

DOROTEJA: Domača je. Najbrž jo je Teo od kod prinesel. Kako pa je on?

IVONA (*spregovori po krajši tišini*): Zdaj gre v malo bolj odročne kraje, pa se nekaj časa ne bo javljal.

DOROTEJA: A te je strah?

IVONA: Ne vem ... (*Težko je to povedati svoji kolegici, prijateljici. Povedala, slišala se je s svojo drugo prijateljico prej, malo ji je lažje, a vseeno ...*) Čakaj, a lahko dam eno muziko gor? (*Si da opravka še s tem.*) Strah ni glavna emocija v tem trenutku, se mi zdi.

DOROTEJA: Kaj pa je? (*Tišina.*) Iva, a je možno, da si ti v večjem sranju kot jaz?

IVONA: Kaj? Kaj se je pa tebi zgodilo?

DOROTEJA: Mislim, da si ti prva na vrsti.

IVONA: Ampak res zgledaš malo podrta.

DOROTEJA: Najprej ti, a prav. Alkohola imava dovolj. Na zdravje. (*Trčita.*)

IVONA: Čemu nazdravljava?

DOROTEJA: Dejstvu, da kar koli naju bo doletelo, naju ne bo zjebalo.

IVONA (*jo z zanimanjem pogleda, kletvice so redko del njunega besednjaka*): Če ti tako rečeš ... Ne bo. Na zdravje!

DOROTEJA: Dobra rakija. (*Tišina.*) Povej zdaj. Kaj je s Teom?

IVONA: Mogoče si pa kar sama poglej. Na, pa na slušalke se daj, prosim.

Ivona ji da slušalke, Doroteja si jih začudeno natakne in si pogleda.

DOROTEJA: O, fak. (*Vidno se odziva na videno oziroma poslušano, gleda Ivono, prevzame jo sočutje, žalost.*) O, Iva. (*Gre in jo objame, dolgo stojita tako.*) Žal mi je ... Fak ... A to ... A si kaj, ne vem, pričakovala?

IVONA: Ne, mislim, da nisem.

DOROTEJA: Kaj si mu odgovorila?

IVONA: Nič. To je od danes zjutraj. Saj je videl, da sem to dobila. Ne vem, kaj naj mu odgovorim. Pa najbrž je zdaj že šel in nima interneta. (*V tišini pripravlja večerjo.*)

DOROTEJA: A lahko kaj pomagam? A naj naribam sir?

IVONA: Ja, daj, prosim. (*Skupaj pripravljata.*) A veš, jaz ... Meni se to, da se človek zaljubi v koga drugega, ni zdel razlog, da greš z nekom narazen. Vem, butasto se sliši. Ampak midva sva se dobro razumela. Teo in jaz. V marsičem sva se strinjala. Recimo o tem, da najprej kariera in varnost, potem otroci. O politiki.

DOROTEJA: No, ni bil ravno feminist.

IVONA: To mogoče ne, ampak – v resnici je bil na dobri poti do tega. Ni bil šovinist, dokler ga ni kaj neposredno ogrožalo. Ženska samostojnost in vrednost sta mu bili samoumevni. (*Krajša tišina.*) Le malo težje se je odpovedal svojim moškim privilegijem.

DOROTEJA: Na primer temu, da je on hodil k svoji mami na kosilo, njegova sestra jo je pa pedenala? Pa da je službeno on vedno dobil več dela in bolj zanimive teme kot njegove kolegice?

IVONA: OK, to so male stvari, vsaj to, glede dela. Če bi delal manj, kot je, bi bil že hudo nesrečen. In njegova mama zna čisto dobro poskrbet zase.

DOROTEJA: Braniš ga.

IVONA: Ja. Ne vem, zakaj. (*Tišina.*)

DOROTEJA: Ampak to, o zaljubljenosti v drugega. A si to resno mislila?

IVONA: Ja, v bistvu sem.

Temu sledi tišina. Doroteja jo gleda, Ivona ji pogleda ne vrne, pripravlja večerjo, reže feferone. Doroteja se sprašuje, kaj je ravnokar slišala. Ji prijateljica hoče povedat, da se je ona zaljubila v drugega, pa je vseeno ostala z njim? Ali je bil Teo že zaljubljen drugam, pa sta vseeno ostala skupaj? Kaj se dogaja? Česa vse o Ivi ne ve? Res je, da med njima ni bilo vse idealno, ampak da bi se kaj večjega skrivalo od prej, tega ni pričakovala.

DOROTEJA: A misliš, da je to res, kar je rekel? Da je dokončno konec?

IVONA: Meni se je vedno zdelo, da sta dva skupaj zato, ker obadva to hočeta. Da imata pravico it stran, če nista za skupaj.

DOROTEJA: Ampak, a ni to ... V nasprotju ... No ja, saj te razumem. In se strinjam. Ampak, a tudi ti hočeš narazen?

IVONA: Ne vem, kaj hočem. Saj sva narazen. Vem, da ga ne bom prepričevala v nasprotno. Svoboden človek je. In jaz tudi.

DOROTEJA: A bova še enega? (*Natoči.*)

IVONA: Da se ga napijeva, se mi zdi v tem trenutku še najbolj zrela poteza. Mogoče še nisem dobro dojela. Tehnično: že več kot dva meseca ga ni tukaj, v bistvu sem se na to že navadila.

DOROTEJA: Ampak si se res, ni bilo videti, da bi ga ful pogrešala. (*Tišina.*) A sem narobe rekla, a ne? Oprosti.

IVONA: Ma ne, ni bilo narobe ...

DOROTEJA: Ja, bistvena razlika je, če si narazen samo začasno, fizično.

IVONA: Ja ...

DOROTEJA: Sedem let sta bila skupaj, a ne?

IVONA: Ja, kako si vedela?

DOROTEJA: Spomnim se, da si ga spoznala, ko sem jaz začejala z Lidijo.

IVONA: Točno. Nje nisem zares spoznala. (*Krajša tišina.*) A jo pogrešaš?

DOROTEJA: Ne, prav nič. (*Se zasmejeta.*) Res ne. Ja, se spomnim nanjo, ampak zdaj, ko jo vidim srečno v heteroseksualnem zakonu z dvema otrokoma in psom, se še vedno sprašujem, kako sva sploh lahko bili toliko časa skupaj.

IVONA: Edina tvoja punca, ki je prestopila na drugo stran.

DOROTEJA: Kako to misliš? Kaj sem pa potem jaz? Na kateri strani?

IVONA: A sem te malo razjezila? Oprosti, saj vem, ni pomembno. (*Krajša tišina.*) Moram priznat, da jih nikoli nisem resno jemala. Mislim, resno. Ja, do neke mere resno, saj Dejan in tisti drugi ...

DOROTEJA: Matej.

IVONA: Ja, Matej, saj so bila prava razmerja, ampak ... Vidiš, da nista prav dolgo trajala. In tudi nisi prav dolgo žalovala za njima. Veza z Lidijo te je bolj zaznamovala, se mi je zdelo.

DOROTEJA: Ja, saj imaš prav. Še eno rakijo?

IVONA: Še eno. Do predavanj jutri se bova že streznili, jaz jih imam šele ob enajstih. Ti pa še kasneje, a ne?

DOROTEJA: Fak ...

IVONA: Kaj?

DOROTEJA (*začne vleči računalnik iz svojega nahrbtnika*): Oprosti, to je zdaj nujno. Ne, res, potem bom pijana, no, saj sem že zdaj malo, ampak potem ni šans, da tole pripravim. Čakaj, to bo minutka, itak sem imela že en članek pripravljen. Bojo to zdaj sami prebrali, aha ... Obvestilo, da odpade, je že. Jaz samo še napišem, kaj naj obdelajo. "Spoštovane, preberite razpravo, bla, bla, čakaj, priloženo razpravo in jo primerjajte s teorijami, ki smo jih letos že obravnavali, argumentirajte in opišite tri bistvene razlike, odstopanja in jih umestite v ustrezne diskurze. Zapis dolg do dve strani oddajte do ponedeljka." – Hm, a misliš, da to smem, ali v resnici ne smem zahtevati ničesar od njih? Tega mi dekanja ni pojasnila. Mah, to zdaj napišem, bomo pa spremenili, če bo treba. (*Konča, pospravi računalnik in si gre umiti roke, da bo lahko jedla.*)

IVONA: Luna, kaj se dogaja?

DOROTEJA: Ko si mi pisala, da se dobiva zvečer, sem čakala dekanjo. Njena tajnica me je poklicala, če lahko pridem, da je nekaj nujnega. In sem, itak sem bila na faksu.

IVONA: In?

DOROTEJA: Kako naj to povem?!

IVONA: Luna, ne me strašiti, kaj se dogaja? A je dobro ali slabo?

DOROTEJA: Dobro absolutno ni. Vprašanje je, a je samo absurdno, zoprno ali pa morda katastrofično, pa tega jaz še ne vem.

IVONA: Povej, prosim.

Ja, Luna, povej že.

DOROTEJA: Obtožena sem spolnega nadlegovanja neke študentke iz tretjega letnika.

IVONA: Kaaaj?

DOROTEJA: Jaz, izr. prof. Doroteja Luna Kovač, sem obtožena spolnega nadlegovanja. Anonimna prijava. Zame za zdaj anonimna, dokler se zadeva ne razišče. Obveznosti do tretjih letnikov so za zdaj odpovedane. Zato sem jim morala dat zdaj e-zadolžitev.

IVONA: Ne, čakaj, kaj, kaaaj? Najprej mi točno povej, kaj je rekla dekanja.

Doroteja ne more povedati prav veliko. Poleg tega smo ta prizor že videli. Občinstvo ne potrebuje obnove, ampak Doroteja pa to pove Ivoni, in ta je ustrezno šokirana.

IVONA: Kdo pa misliš, da je bil? Kdo te je prijavil?

DOROTEJA: Ne vem, ker si ne upam razmišljati.

IVONA: A misliš, da je bila Eva?

DOROTEJA: Pa lepo te prosim, to bi bilo noro! Saj nimam nobenega konflikta z njo, odlično dela, vse njene naloge do zdaj sem ocenila kot odlične.

IVONA: Ja, to bi bilo res bizarno.

DOROTEJA: V bistvu ... Tri študentke in en študent imajo res težave s temi nalogami, oni so skupina, ki sem jo negativno ocenila. Vmes ene sploh niso oddali, kar pomeni, da ne morejo na izpit v tem semestru. A je možno, da je kdo od njih?

IVONA: Ne samo možno, najbolj verjetno. Fak! A smo sploh že imeli kakšno takšno obtožbo pri nas?

DOROTEJA: Dekanja pravi, da ne.

IVONA: Kakšna pa je bila, dekanja? A se ti je zdelo, da ti verjame?

DOROTEJA: Sploh ne vem, če me je kaj vprašala, če sem kriva ali kaj takega.

IVONA: No, ampak tvoj filing ...

DOROTEJA: Kakor sem bila zmožna zaznat, se mi je zdela korektna.

IVONA: Vsaj to.

DOROTEJA: Vsaj to.

Pojesta večerjo, ki je ravno prav pekoča, alkohol pa tudi deluje blagodejno.

13. prizor

Komisija v dekanjini pisarni sedi za mizo in gleda dokument. Dekanja jim je predstavila situacijo in naliva vsem vode (seveda ne čistega vina).

BLAŽIN: To sploh ni obtožba o spolnem nadlegovanju.

DEKANJA: Oprostite, Blažin, kaj ste rekli?

BLAŽIN: Predstavili ste, kot da gre za občutljiv primer spolnega nadlegovanja. Jaz pa tukaj vidim zgolj neko pritožbo nad oceno in zraven še malo klevetanja.

KOLEGICA: Jaz sicer menim, da je primer občutljiv, strinjam pa se tudi s kolegom, da tukaj ne gre za nadlegovanje.

DEKANJA: Kaj mislite vi, kolega?

KOLEGA: Lahko se vprašamo, če bi bilo kaj drugače, če bi bil vpleten kdo drug, drug profesor in druga študentka. Ali drugi študentje, pravzaprav, ker če prav razumem, je obtožba spisana v imenu skupine, zraven je pa vpletena še ena študentka iz druge skupine.

DEKANJA: Res je, zapletena pritožba je. Predlagam, da vsi najprej obnovite svoje poznavanje pravilnikov o izpitnem redu, pa o ukrepih za varovanje dostojanstva študentov in zaposlenih na univerzi.

BLAŽIN: To je bolj pritoževanje ali tožarjenje. Mislim, da bo v poštev prišel Pravilnik o disciplinski odgovornosti študentov.

KOLEGICA (*sprašuje kolega*): In kaj ste vi domislili? Bi bilo drugače, če bi študentka obtoževala na primer profesorja Blažina?

BLAŽIN: Hvala, kolegica, za tale namig. Morda boste še vi v kakšnem postopku prav hitro, po tistem pravilniku o dostojanstvu, ki mi ga zbijate, recimo.

DEKANJA: Prosim vas vse skupaj, da smo strpni in fokusirani na ta primer. Kolega, kaj torej menite vi?

KOLEGA: Če bi šlo za razmerje moči med moškim in žensko, bi bili avtomatično bolj previdni. Tole bi pa ...

DEKANJA: Med dvema ženskama pa ne pride do nadlegovanja?

KOLEGA: Saj, o tem govorim. Seveda pride.

BLAŽIN: Kot tudi lahko pride med dvema moškima, da, v 21. stoletju smo, seznanjeni smo z vsem, razmerja moči med spoloma so se spremenila.

KOLEGICA: Med spoli. Na tej fakulteti imamo tudi študentke, študente, ki se ne opredeljujejo binarno.

BLAŽIN: Glejte, ni nam treba bit hiperkorektni v tem primeru. Moramo samo dobro prebrat to pritožbo. In to je vse. Če sem iskren, sem malo začuden, dekanja, da niste tega takoj zavrgli ali predali profesorici Kovač.

DEKANJA: Kolega, dajte, prosim, vi dokončat svojo misel.

KOLEGA: Profesorica Kovač je v tem dokumentu obtožena osvajanja, neverbalnega spolnega nadlegovanja in dotikanja študentke.

Kratka tišina, vmes pregledujejo tudi pravilnike – ki so ali natisnjeni ali na zaslonih.

BLAŽIN: Ampak kolega, to je tako navrženo za zraven, nič ne piše, kdaj in kako, v nos jim gre ocena, to, da niso opravili vaj in da ne morejo pristopiti k izpitom v tem semestru. In roko na srce, niso to neki hudi kalibri, ne vem, če zares vem, kako izgledajo ta študentka in ostali. Na moja predavanja ne hodijo in dvomim, da imajo prav visoke ocene.

KOLEGA: Kaj želite od nas, dekanja, da najprej obravnavamo glede na pravilnik o izpitnem redu ali o nadlegovanju – to je najbrž v pravilniku o varovanju dostojanstva, kajne?

DEKANJA: No, vsekakor morate pregledati oboje.

KOLEGICA: No, ampak nekaj je pa absolutno res. Tega sploh ne moremo obravnavati kot nadlegovanje. Pravilniki so glede tega jasni. Nadlegovanje bi morala prijaviti žrtev ali pa nekdo v imenu žrtve, gospodična (*pogleda dokument*) Gorenšek, Gorenšek (*najprej naglasi na o, potem na prvem e*) pa piše o domnevnem osvajanju druge študentke – njeno ime ste nam prečrtali, torej ne vemo, katere. Take preiskave se po navadi začnejo z razgovorom z žrtvijo, te pa tukaj sploh nimamo. In tudi jaz ne vem, kako ta kolegica Gorenšek in njena skupina zgleda. Njen priimek mi sicer zveni znano, ostali trije pa ne.

KOLEGA: Gremo počasi. Za žrtev se izreka kolegica Gorenšek, češ da je njena skupina neprimerno obravnavana, druga skupina pa je nepravilno privilegirana.

BLAŽIN: Ampak spet se pritožujejo nad oceno. Če je profesor Kovač na začetku leta pojasnila to ocenjevanje, način skupinskega dela, kriterije, vse to, nad čimer se tu pritožujejo, potem je tukaj vse ok. Itak niso priložili te opisne ocene, da bi lahko presodili, kaj je bilo res narobe. Res, no, to je eno navadno klevetanje. Meta, prosim, uporabimo zdrav razum.

KOLEGA: Po mojem moramo vseeno govoriti s to ... prečrtano študentko, gospa dekanja.

KOLEGICA: In še enkrat pregledati pravilnike in postopke, ampak tudi sama se nagibam k temu, da se tole zavrže.

DEKANJA: Dobro, ampak ukrepati moramo hitro. Danes bomo kontaktirali kolegico in jo povabili na informativni razgovor.

BLAŽIN: Katero kolegico torej?

14. prizor

V nekem drugem kabinetu, ne dekanjini pisarni. Študentka Eva čaka pred vrati. Dekanja jo pride iskat in jo povabi v kabinet. V tem kabinetu so na stenah plakati za konference, knjige in fotografije znanstvenikov.

DEKANJA: Pozdravljeni, Eva, jaz sem Metoda Priesner, to so naši profesorji, verjamem, da jih vse poznate, to je Eva Vode, študentka praktičnih humanističnih študij. Kar usedite se, kolegica Vode.

EVA: Hvala.

DEKANJA: Jaz bom samo na hitro pojasnila, zakaj smo vas danes povabili. Naj vam tudi povem, da se današnji pogovor snema in z vašim privoljenjem bomo posnetek obdržali – ampak o tem bi se odločali ob koncu tega pogovora. (*Krajša tišina.*) Komisija danes želi slišati o pedagoškem procesu pri profesorici Doroteji Kovač. V zvezi z njenim delom smo dobili pritožbo in radi bi, da nam čim bolj odkrito spregovorite o tem, kako poteka njeno delo.

EVA: Pritožbo? OK.

DEKANJA: No, na tem mestu se bom jaz posločila, ta primer preiskuje komisija, ki sem jo imenovala, in bom zdaj prepustila to vam, kolegica, da boste postopek vodila dalje. Eva, prosim, brez strahu, za zdaj zbiramo informacije, vi niste ničesar obtoženi in tudi ne boste, tukaj potrebujemo več plati, da vidimo, kaj se dogaja. Srečno in na svidenje. (*Dekanja gre.*)

KOLEGICA: Dober dan. Torej, kot je že dekanja povedala, zbiramo različna pričevanja. Zanima nas vaš odnos do predavanj in seminarja pri predmetih doktorice Kovač.

EVA: No, jaz sem jo imela lani en semester in letos spet. Profesorica Kovač je, no, po mojem mnenju, zelo dobra profesorica. Lani sem izpit naredila z 10, predavanja so zanimiva, izpit pa kar zahteven, no, mogoče sem imela tudi nekaj sreče pri izpitu.

KOLEGA: Kaj pa letos?

EVA: Letos je drugače, seminarsko delo imamo v skupinah, malo smo bili na začetku presenečeni, ampak smo kar hitro oblikovali skupine in sprejeli tudi skupinsko ocenjevanje. No, vsaj do izpita je skupinsko. To je kar zahteven proces, nekaj časa smo potrebovali, vsaj naša skupina, da smo iznašli način dela, ampak zdaj je pa super. In jasno nam je, da je to tudi eden izmed ciljev seminarja, da se znamo med sabo organizirati in dogovoriti. V resnici je tudi vsebina tega predmeta o tem, hkrati to praktično delamo, tako da je res smiselno.

BLAŽIN: Slišati je, da ste z njenim delom zadovoljni. Celo zelo zadovoljni.

EVA: Ja. Naša skupina je s pohvalo opravila vse naloge do zdaj, na izpitu pričakujemo ocene od ... no, najmanj od 8 navzgor.

KOLEGA: Lepo je poslušati samozavestne študentke.

Eva samo zardi in čaka.

KOLEGICA: Kako pa se vam zdi, da profesorica Kovač nasploh dela s skupinami študentk in študentov?

EVA: Kot sem že prej rekla, mi smo imeli nekaj težav pri delitvi dela, pa smo se potem na konzultacijah tudi o tem pogovarjali, tako da nam gre zdaj dobro.

KOLEGA: Pa druge skupine, kako gre drugim skupinam?

EVA: Kolikor opazim, OK. No, različno, enim gre boljše, drugim slabše, ampak moram priznat, da nimam čisto pregleda, ker imamo veliko dela znotraj naše skupine. Ampak vsaj še ene dve skupini sta bili tudi izpostavljeni kot primer dobrega dela, skoraj vsi smo tudi nekaj že predstavljali drug drugemu, tako da bi rekla, da jim gre OK.

BLAŽIN: Je bilo kaj pritoževanja nad takim načinom dela?

EVA: Po mojem ne, nič več kot običajno. Ene skupine so imele težave se formirati, pa pri drugih si slišal kdaj, da se malo ne strinjajo med seboj, pa pri enih se je zdelo, da je v resnici ena sama študentka vse naredila, ampak, kot sem že rekla, tudi tega se učimo tukaj, svojih vlog v skupini.

Profesorji ugotavljajo, da imajo pred seboj idealno študentko. Jih morda počasi začenja napadati tudi rahla zavist?

KOLEGA: Če povzamemo, vi ste zadovoljni s procesom in ne veste, da bi se kdo od vaših kolegic in kolegov pritoževal čez delo pri njenem seminarju?

EVA: Ja, tako bi tudi jaz povzela.

KOLEGICA: Kaj pa vaš osebni odnos s profesorico Kovač? Kako bi ocenili tega?

EVA: Osebni odnos? Uf ... Kaj pa vem, korekten, dober? Meni je njen predmet všeč, zelo so zanimive te stvari in tudi uporabne se mi zdijo. In profesorica Kovač je pripravljena upoštevati tudi študentske pobude in, hm, ne vem ... osebni odnos. Težko rečem kaj več, zunaj fakultete se ne vidimo. Jaz bi rekla, da, da ... je profesionalna.

BLAŽIN: Vam je kdaj nerodno, kadar vas izpostavi, pohvali pred drugimi kolegicami?

EVA: Prosim?

BLAŽIN: A veste, včasih profesorji koga v zanosu hvalimo, potem je pa študentom nerodno pred kolegi.

EVA: Ah, včasih se kaj pohecamo, to je res. Čeravno ... Nočem zvenet samovšečno, ampak naša skupina res dobro dela. Mi se imamo super. Vse pohvale so na mestu, lahko bi bila tudi kakšna več. In ne, nismo imeli težav zaradi tega s sošolci.

KOLEGA: Nobene zavisti ali česa podobnega od skupin, ki jim ne gre?

EVA: Ne, vsaj ne da bi jaz vedela.

KOLEGICA: Dobro, Eva, hvala za vse to. Ima še kdo od kolegov kakšno vprašanje?

KOLEGA: Še ena stvar me zanima in prosim, da glede tega odgovorite čim bolj pošteno. Telesni stik. A se vam zdi, da se profesorica Kovač vas ali

kogar koli drugega kdaj tudi dotakne, pride blizu, tako, da morda presega to profesionalno pozicijo, o kateri ste govorili. Vaše mnenje in izkušnje me zanimajo.

EVA: V zvezi s čim?

BLAŽIN: Imate telesni stik, vi osebno ali tudi drugi?

EVA: Kadar delamo v skupini na samem seminarju, lahko sedimo zelo blizu in se tudi dotikamo. Delali smo tudi ene telesne vaje. Ampak takrat je profesorica vprašala, če smo vsi v redu s tem. Nimam občutka, da bi se kdo zaradi tega počutil slabo.

KOLEGA: Kdaj je bilo to?

EVA: Uf, ne spomnim se, nekje bolj na začetku. Mogoče nekje četrty ali peti teden ... Pa tudi sicer lahko kdaj prisede k posamezni skupini in takrat se tudi kdo koga dotakne, no, profesorice najbrž ne, sicer pa veste, da te učilnice niso ravno velike. Ampak jaz res ne vem, da bi bil komu to problem.

KOLEGICA: Dobro. Mislim, da je to vse. Če se strinjate, da ta posnetek danes obdržimo izključno za potrebe te preiskave, ko bo končana, pa ga zavržemo, pogledjte ta papir, tu vse piše, prosim, podpišite.

BLAŽIN: Kar vzemite si čas.

EVA: Kaj pa pravzaprav preiskujete?

KOLEGICA: Kot rečeno na začetku, pedagoški proces pri profesorici Kovač. In prosim vas, da nikomur ne govorite o tem razgovoru danes, saj mora ostati zaupen. Tudi s profesorico Kovač ne.

EVA: Pri njej so nam itak odpadla predavanja. *(Ko to izreče, tudi ve, zakaj.)* Dobra profesorica je, nič ne dela narobe, sem prepričana. *(Gleda v izjavo pred seboj.)* Samo še enkrat bi prebrala, kaj podpisujem. *(Prebere in podpiše.)*

KOLEGICA: Hvala za vaš čas, Eva.

Eva gre, komisija obsedi.

BLAŽIN: Kličem dekanjo. Ne javi se. No, dajmo mi zaključit. Moje mnenje je, da študentka Eva Vode ni žrtev spolnega ali kakršnega koli drugega nadlegovanja.

KOLEGA: Kolega, dajte pustit kolegici, da vodi ta postopek, ona je predsednica.

KOLEGICA: Torej. Mislim, da lahko govorim že nekako kot za zapisnik.

“V pogovoru s študentko Evo Vode, ki jo Anita Gorenšek navaja kot potencialno žrtev neprimerne vedenja izr. prof. Doroteje Kovač, smo preverili, kaj se je dogajalo. Eva Vode ocenjuje pedagoško delo profesorice Kovač kot profesionalno in dobro, ima tudi dobre ocene. Pri vprašanju o telesnem stiku ne poroča o vedenju, ki bi odstopalo od primerne razmerja med, razmerje mogoče ni prava beseda, ne odstopa od običajnega odnosa profesor-študent. Ko študentka Vode poroča o tem, njena neverbalna komunikacija ne odstopa od povedanega, torej sklepamo, da ničesar ne skriva. V njenih odgovorih ni neobičajnih tišin ali drugih znakov, ki bi nas napeljali na to, da preiskavo nadaljujemo.”

BLAŽIN: Zelo lepo, kolegica. Jaz se strinjam.

KOLEGA: A bi ji morali rečt, da naj nam sporoči, če se še česa spomni?

BLAŽIN: Dajte no, vse skupaj samo potrjuje to, kar je jasno od začetka. Anita Gorenšek izsiljuje, in to na precej, ne vem, kaj naj rečem, da ne bom nekorekten, no, primitiven način. Ne res, kdo pa misli, da je?

KOLEGA: Hči predsednika uprave pomembne logistične družbe.

BLAŽIN: Neee, kaj?

KOLEGICA: Prosim, kaj?

KOLEGA: Ja, z malo brskanja po spletu pač prideš tudi do teh informacij.

KOLEGICA: Veste kaj. Stop. To se nas ne tiče. Ne tiče. Mi bomo izdali ta del poročila in dopisali tudi, da predlagamo, da se ta pritožba zavrže, ker gre za pritožbo nad oceno, ki pa je nepopolna in je kot take ne moremo

obravnavati. Če dekanja misli, da se je s tem vredno ukvarjati, naj imenuje novo komisijo, ki bo gledala novo vlogo. Mi smo tu končali.

BLAŽIN: Podpišem to.

15. prizor

Draga Luna,

vem, da ti pišem redko. Rad bi te poklical te dni, prosim, sporoči mi, kdaj te lahko pokličem in katere aplikacije uporabljaš za videoklic.

Dobil sem povabilo Univerze Ivana Cankarja v Sloveniji, da postanem predavatelj na študiju internetno-informacijskih tehnologij. Sploh nisem vedel, da taka univerza pri nas obstaja! Z njenim direktorjem se pozna še iz študentskih časov, takrat je bil kar v redu človek. Piše mi, da hoče moderno evropsko univerzo in da bi rad, da sodelujemo.

Razmišljal sem, da bi to sprejel. V Nemčiji že leta predavam podjetjem, s katerimi sodelujemo, zadnje dve leti pa predavamo tudi drugod po svetu, celo na Novi Zelandiji. Skratka, to sploh ne bi bil problem. Plačilo je sicer skromno, ampak ok, denar ni vse.

Predvsem sem upal, da je to priložnost, da bi se več videli, ti, Alan, Gašper in jaz. Z direktorjem univerze se dogovarjava, da bi se spomladi dobila tudi v živo, morda kar v Sloveniji. Lahko bi si že takrat vzeli čas vsi skupaj.

Kakor koli, rad bi te slišal, prosim, javi mi, kdaj imaš čas.

Upam, da si dobro.

Lepo te pozdravljam, ati Lukas

16. prizor

V dekanjini pisarni.

DEKANJA: Kolegica Kovač. Najprej bi se rada zahvalila za zgledno sodelovanje z menoj v tem, bodimo iskreni, neprijetnem primeru. Zaključili smo, da gre za neutemeljeno pritožbo. (*Kratka tišina, da si Doroteja lahko oddahne.*) Imenovala sem komisijo, ki je presodila, da gre v resnici za pritožbo nad oceno. Zato sem vas prosila, da mi predate dokumentacijo vašega seminarja, govorila sem s študentko, ki je sprožila postopek, in zaključila, da je pritožba brez osnove, zato smo jo zavrgli. Prosim vas, da se s študentko, gre za Anito Gorenšek in njeno skupino, še enkrat pogovorite glede ocen in nalog pri seminarju. Če bo, seveda, to želela.

DOROTEJA (*ne odgovori takoj*): Torej, če prav razumem, če sem dobro sledila, ste mi sporočili več stvari. Anita Gorenšek je torej sprožila pritožbo?

DEKANJA: Da.

DOROTEJA: In vi ste ugotovili, da je ta pritožba brezpredmetna.

DEKANJA: Tako je. Študentka bo dobila sklep, še danes, vi pa lahko od jutri dalje nadaljujete s svojimi študentskimi obveznostmi. (*Krajša tišina.*) Imate še kakšno vprašanje? Se je v tem vmesnem času še kaj zgodilo?

DOROTEJA: Tole je zdaj ... Prejšnji teden ste rekli, da gre za obtožbo o spolnem nadlegovanju, ne za ocenjevanje. Kaj je zdaj s tem?

DEKANJA: Res je. V pritožbi je bilo omenjeno vaše domnevno neprimerno vedenje, kar smo preverili in ovrgli.

DOROTEJA: Preverili ste? Kaj ste preverili? Kdo je preveril?

DEKANJA: Kot rečeno, smo oblikovali komisijo ...

DOROTEJA: Počakajte, dekanja, prosim. A lahko, prosim, z imeni operiramo? Rekli ste, da sem obtožena spolnega nadlegovanja, in to je nekdo preveril. A lahko, prosim, mi pojasnite, kdo zdaj to ve in se je s tem ukvarjal.

DEKANJA: Najbolje bo, da kar preberete poročilo komisije.

Doroteja prebere. Zalije jo val sočasnih emocij. Vrne papir dekanji.

DOROTEJA: A so v zvezi s tem še kakšni postopki? Je to zdaj končano?

DEKANJA: Ja, končano je. Kot rečeno, prosimo, da se vzdržite kakršnih koli povračilnih ukrepov ...

DOROTEJA: Boste kolegici Gorenšek izdali kak opomin ali kaj podobnega?

DEKANJA: Bi želeli, da ga?

DOROTEJA: Ne vem, če so tu moje želje kakršen koli faktor.

DEKANJA: Osebnostno bom pogovorila z njo, ji izrekla ustni opomin ter jo opozorila na disciplinsko odgovornost, ki jo nosi njena prijava. In seveda na to, da naj drugič najprej naslovi vas, kadar ima težave.

DOROTEJA: Študentka Eva Vode. Tudi z njo ste govorili, tu piše. Je ona vedela, kaj komisija preiskuje?

DEKANJA: Vaš pedagoški proces smo preverjali.

DOROTEJA: Prav. Torej ne ve za prijavo kolegice Gorenšek.

DEKANJA: Ne, ne ve. In če je možno, se izognite pogovoru na to temo s študentko Vode.

DOROTEJA: Prav.

DEKANJA: Torej sva končali.

DOROTEJA: Ali bo to kakor koli vplivalo na moje nadaljnje delo, mislim formalno, se to kam zapiše, vrednoti?

DEKANJA: Ne. *(Kratka pavza.)* Ampak če smem, zdaj ne kot dekanja, sistem javnih univerz se bo reformiral ...

DOROTEJA: Doktorica Priesner, na zasebnih fakultetah bo takih študentk in takih primerov samo še več.

DEKANJA: Mogoče imate prav, dr. Kovač. Za zdaj smo primer na naši, javni fakulteti, zaključili in želim vam vso srečo še naprej.

DOROTEJA: Hvala, gospa dekanja.

Doroteja odide in gre proti svojemu kabinetu. Kabinet seveda deli z mnogimi kolegi, zato ni nujno, da bo prazen, to, kar ona v tem trenutku potrebuje. Odpre prva vrata, ki so odklenjena, to je že znak, da je nekdo v kabinetu, na drugih vratih je listek: Govorilne ure doc. dr. Ivona Kalisch. Doroteja se nasmehne in hoče nazaj, ko se ravno odprejo vrata in ven pride profesor Blažin.

BLAŽIN: O, kolegica.

DOROTEJA: Tu piše, da so študentske govorilne ure.

BLAŽIN: Pa saj vi niste več študentka, dr. Kovač. Kako ste, je vse v redu?

DOROTEJA: Vse je v redu, Blažin. Hvala.

IVONA (se oglasi iz kabineta): Živjo. Zdaj se mi začenjajo govorilne ure, a je kdo zunaj?

DOROTEJA: Živjo. Joj, nisem bila pozorna.

BLAŽIN: Na svidenje, kolegici.

Blažin gre, Ivona in Doroteja slišita Blažina zunaj razlagati, da je kolegica v kabinetu in bo začela z govorilnimi urami takoj, ko bo mogoče.

DOROTEJA: Ti je kaj rekel?

IVONA: Blažin? Kaj?

DOROTEJA: Bil je v komisiji v mojem postopku.

IVONA: Res? In? Kaj je rekla dekanja?

DOROTEJA: Samo na kratko ti povem zdaj, prav? A se vidiiva zvečer?

IVONA: A je vse v redu?

DOROTEJA: V bistvu ja. Zavrženo, nič kriva nič dolžna, vse teče normalno, kot da se ni nič zgodilo.

IVONA: O, d best. (*Jo objame.*)

DOROTEJA: No, ne bom te motila. Pridem k tebi, ob sedmih, OK?

IVONA: Ja, pridi.

Doroteja gre ven in kmalu sreča Evo. Vidita se in pozdrav v resnici zamuja. Potem Eva prva spregovori.

EVA: Dober dan.

DOROTEJA: Dober dan.

EVA: A je ta teden seminar normalno?

DOROTEJA: Ja, je. Bom dala danes obvestilo na splet.

EVA: Super.

Doroteja in Eva še kar stojita, Doroteja jo gleda, Evi je nerodno.

DOROTEJA: Se vidimo kmalu.

EVA: Ja. Na svidenje.

DOROTEJA: Adijo, Eva.

17. prizor

Spet pri Ivoni doma. Odkar sta s Teom uradno narazen, se je nekaj v stanovanju spremenilo. Na boljše.

Na mizi sta alkohol in hrana. Tokrat je pijačo prinesla Doroteja.

IVONA: Tale rakija je res dobra.

DOROTEJA: Da ne bova cele spili, še preden zares nazdraviva. To je mišljeno kot aperitivček.

IVONA: Od kod jo imaš?

DOROTEJA: Gašper se po novem ukvarja s pridelavo žganja. Sadje naroča direkt z juga. Je rekel, da je prvo rundo samo familiji raztalal. Alan je seveda svojo steklenico že zdavnaj spil, jaz sem jo pa hranila za posebno priložnost.

IVONA: Dober brat, tale Gašper. Pa je že zgledalo, da ne bo nič iz njega.

DOROTEJA: Haha, *indeed*. Na zdravje!

IVONA: Stoj, čemu nazdravljava?

DOROTEJA: Nazdravljava dobrim časom, ki prihajajo! In dejstvu, da se midve zmoreva elegantno izvleči iz dreka, v katerega nas hočejo potisnit drugi.

IVONA: Na zmagovalke!

DOROTEJA: Na naju!

Pijeta in jesta. In poslušata glasbo in komentirata kak komad. Smejeta se. Glasba je vesela, razpoloženje je povsem drugačno kot ob njunem zadnjem skupnem popivanju.

DOROTEJA: A greva lahko danes kam ven plesat?

IVONA: Sredi tedna smo, mogoče bi se izognili pijanim srečanjem s študentkami ...

DOROTEJA: Evo sem srečala, ko sem šla od tebe, ko si ti imela govorilne ure.

IVONA: In?!

DOROTEJA: Ja, nič. Cel kup stvari mi je šlo po glavi, predvsem pa dekanjin *izognite se pogovoru bla, bla*. In sem se izognila. Ona me je vprašala, če bo seminar, jaz sem rekla, da bo, in sva šli. Ampak notri mi je pa ... cvrčalo.

IVONA: Cvrčalo? (*Se smeje in se smejeta obe.*)

DOROTEJA: Recimo. Hotela sem ji rečt hvala, hvala za ... objektivnost, hvala za dobro oceno, za poštenost, hvala, da me je izvlekla iz tega.

IVONA: No, saj te ni ona izvlekla.

DOROTEJA: Ne, res me ni, ampak če bi rekla kaj drugega, bi bilo lahko sranje.

IVONA: Meni se vseeno zdi, da je malo vate.

DOROTEJA: Meni tudi. (*In se spet smejeta.*) Ampak v tistem trenutku sem bila tudi jaz malo vanjo.

IVONA: Sem ti rekla!!

DOROTEJA: Rekla sem: *v tistem trenutku*. Ti mi res ne zaupaš glede teh ljubezenskih transferjev!

IVONA: A ti sebi zaupaš?

DOROTEJA: Ja, še kar. No, večino časa.

In se spet smejeta. In se gledata.

DOROTEJA: Mogoče ti moram povedat še eno tako, ne vem, večjo zgodbo ...

IVONA: *I'm all ears.*

DOROTEJA: Kako si vedela, da je iz Anglije? Mislim, da sem bila tretji letnik, ja, kot Eva zdaj. Noro, totalno sem se zaljubila v eno profesorico. Ekstra sem dala od sebe. Čist je bila huda. *Out and proud*, vsi smo vedeli, da ima ženo oziroma partnerko, ki je takrat ravno rodila njunega drugega otroka ...

IVONA: Kako ji je bilo ime?

DOROTEJA: Aoife – ne bom ti povedala priimka, da ne boš potem guglala. Irsko ime, v resnici je bila iz Irske.

IVONA: Nadaljuj.

DOROTEJA: Skratka, enkrat sem šla spet na govorilne ure in je bilo že tako očitno, da je morala nekaj reči.

IVONA: In potem?

DOROTEJA: Ne spomnim se več niti tega, kaj je rekla, niti tega, kaj sem jaz rekla, samo da je nekako totalno dobro sfurala vse skupaj. In na koncu nekako obrnila na šalo, da jaz v tem trenutku res ne bi hotela vsak dan plenici brat, mislim prāt, bruhanja čistit, razkuževat stekleničk, likat perila in študirat, kje so najboljši vrtci in šole, in se poleg tega še sekirat, kako bom uničila otroke. Da mene čakajo večje stvari. Ko sem potem še enkrat prišla k njej na govorilne in nisem bila čisto ok, mi je rekla še, da si lahko začasno malo odpočijem od nje in njenega predmeta, ker itak vse obvladam. In – pazi zdaj to –, da bi mi rada še nekaj povedala. Da ve, da me čaka sorodna kariera, da bom zelo verjetno tudi sama enkrat na njenem mestu in najbrž boljša od nje, me prosi, naj vedno spoštujem študentke in pedagoški eros na delu. Da je ta obojestranski, ampak da mora tudi koristiti vsem vpletenim.

IVONA: Uau. Uau, a take profesorice obstajajo?

DOROTEJA: Ja, totalna carica. Potem se mi je sicer zdelo, da me mogoče malo ignorira, ampak sem kar hitro predelala. Ravno Gašper je prišel na obisk, pa sem mu povedala vse skupaj in je bil presenetljivo ... sočuten.

IVONA: Na Evo, na Aiofe, na Gašperja in na vse dobre ljudi tega sveta!

DOROTEJA: Čin!

IVONA: Na pedagoški eros.

DOROTEJA: Na realiziran eros, prosim, bi bil že čas.

Nazdravita. Tišina.

DOROTEJA: A si kaj slišala od Tea?

IVONA: Brala sem njegovo reportažo. Dobra je, se mu vidi, da je zaljubljen. (*Doroteja se sočutno nasmehne.*) Saj sem jezna na njega, ampak malo sem mu pa tudi hvaležna. Tak filing mam, da je bilo prav, da je šel. Ker točno to, kar mi gre pri njem na živce, je razvidno tudi iz reportaže. To, kako se postavi na eno stran in ne vidi drugih. Brala sem recimo o ženski solidarnosti in uporih v Gvatemali, o tem on nič ne piše. Nič.

DOROTEJA: Na Tea, ki se je pravočasno umaknil iz tvojega življenja in odprl prostor za nove ljubezni.

IVONA: Na Tea. Na prave ljubezni. (*Nazdravita.*)

DOROTEJA: Joj, kolk dober komad, dejva plesat.

Ivona da bolj na glas, Doroteja pleše. Za pisanje tega teksta je služil komad Portugal. The man: Feel it still, kaj bo zahtevala uprizoritev, bomo pa še videli.

IVONA: Malo vode moram spit.

Doroteja še pleše, Ivona pije vodo in jo gleda. Ko Doroteja ujame njen pogled, neha plesat in se opogumi.

DOROTEJA: Iva, nekaj te moram vprašat. Ko si zadnjič govorila o tem, da to, da se zaljubiš v drugega, še ni razlog, da končaš vezo s prvim?

IVONA: A sem res to rekla?

DOROTEJA: Ja, si.

Doroteja čaka, ali bo Ivona sama nadaljevala.

DOROTEJA: Pač zanima me. A se je to zgodilo? Tebi in Teu? Da se je nekdo od vaju zaljubil?

IVONA: Ne, nikoli se nisva pogovarjala o čem takem.

DOROTEJA: OK, pogovarjala se nista. Ampak a se ti je zdelo, da je on zaljubljen v drugo ali da te vara ali kaj takega?

IVONA: Ne, on se tega ne bi šel, tako se mi je zdelo. Včasih, ko je bil kaj bolj odsoten, se mi je vedno zdelo, da ga bolj služba mori ali pa da je, ne vem, zakaj, nezadovoljen s sabo. Ali z mano.

DOROTEJA: Ali s tabo?

IVONA: Zdaj že lahko bolj iskreno razmišljam o tem, a ne. V čem nisva bila za skupaj. In res ne maram te besede, varanje.

DOROTEJA: Saj vem, odrasla svobodna bitja smo ...

IVONA: Tako.

Poplesavanje se je nehalo, ampak glasba je še naprej fina, njuna. Doroteja zbira pogum, da vpraša po tem, česar še ni izvedela.

DOROTEJA: Kaj pa ti?

IVONA: Kaj?

DOROTEJA: A si se ti zaljubila v koga drugega v zadnjih letih? Ali pa se dala dol s kom, pa jaz tega ne vem?

IVONA: A misliš, da ti ne bi povedala?

DOROTEJA: Vedno se mi je zdelo, da bi mi. Zdaj pa razmišljam, da mogoče mi pa ne bi.

IVONA: Zakaj ti pa ne bi, po tvoje?

DOROTEJA: Ne vem, Iva, to zdaj jaz tebe sprašujem. *(Po krajši tišini.)* Pa saj veš, da te nič ne obsojam, a ne, da veš?

IVONA: Res me ne bi, a ne? Ne bi obsojala.

DOROTEJA: Itak, da ne. *(Po krajši tišini.)* Mogoče bi bila malo ljubosumna, ampak OK ...

IVONA: Ljubosumna?

DOROTEJA: Včasih te je bilo težko s Teom delit, da mi pa zdaj poveš, da je bil še kdo ... Ampak lej, neee, vse bom preživela, nobenega obsojanja, nič, samo tvoja resnica me zanima. Res.

IVONA: *A true friend you are.* A sva torej obdelali vse pomembne teme za danes?

DOROTEJA: Razen najpomembnejše očitno ja.

Gledata se ob glasbeni podlagi. Ivona začne plesat.

DOROTEJA: V bistvu je še ena tema.

IVONA: Samo še ena? *(Se spet smejeta.)*

DOROTEJA: Fotr se mi je javil.

IVONA: Fotr? Tvoj fotr?

DOROTEJA: Ja.

IVONA: Čakaj, tole moram dat pa muziko malo bolj potiho.

DOROTEJA: A se spomniš, ko naju je Studen, rektor nove univerze, prvič srečal?

IVONA: Ja, se spomnim in je omenjal tvojega fotra. Takrat sem se spraševala, kolikokrat sem te sploh slišala govorit o njem.

DOROTEJA: Ne prav velikokrat, a ne? Zdaj mi je ta človek, ki se ima za mojega fotra, pisal, da pride predavat v Slovenijo, na to novo univerzo. Da ga je rektor kontaktiral in ga vabi za neke male pare, ampak lej, denar ni vse ...

IVONA: Počasi, počasi. Studen ga je kontaktiral? In to z denarjem, je tudi v tem mailu? Saj ti je pisal mail, a ne?

DOROTEJA: Ja, tudi to je v mailu.

IVONA: A vidva si pišeta, sta v kontaktu?

DOROTEJA: Za rojstni dan in za novo leto si voščiva, pisno. To je vse.

IVONA: Uau. In prav zdaj ti je pisal. In kaj je še napisal?

DOROTEJA: To je približno vse. Da bi se mi lahko videli, on in otroci. Otroci.

IVONA: On pride predavat na novo univerzo, če to ni ... In? Kaj pa na to pravita Gašper in Alan?

DOROTEJA: Ne vem, nisem ju še vprašala, če je njima tudi pisal. Daj ta komad bolj na glas.

Ivona da bolj na glas, ampak ne več na plesno jakost.

IVONA: O moj bog, koliko vsega!

DOROTEJA: Čisto preveč, res je.

IVONA: Kaj boš zdaj?

DOROTEJA: S fotrom? Ne vem še. Itak, joj, preveč je ... A veš, za kaj mi je zdaj žal? Da nisem povedala dekanji, da sem jaz našuntala študentke. Da nisem imela jajc takrat, da nisem bila bolj direktna in jasna. Moj zajeban manifest je bil to, moje ideje, moje *javno šolstvo za vse*, ne pa od neke Anite Gorenšek in drugih, ki se jim jebe za vse, in sploh ne vem, zakaj študirajo, kar študirajo ... Zdaj je pa vse, kar imajo od tega, malo spremenjen urnik. In kmalu bo prišel moj ati car v Slovenijo in bo delal za tipa, ki sva ga ti in jaz poslali ... kamor spada. Zato, da bo zvezdnik lahko več skupaj z družino,

ker kaj je njemu mar denar, ki ga že desetletja služi v krasnem kapitalističnem svetu! Najprej je lepo pri nas *za džabe* doštudiral, imel zastonj dostop do sodobnih računalnikov, potem se je šel pa direkt tujim firmam prodat.

IVONA: A mama ve, da pride?

DOROTEJA: Ne vem, ona je čisto preveč popustljiva do njega.

Glasba postane sentimentalna.

IVONA: Čisto preveč si lepa, ko se jeziš na družinske člane.

DOROTEJA: Lepa? Jaz? Tebi?

IVONA: Ja, lepa. Sploh zdaj, ko priznaš, da takrat nisi imela jajc pred dekanjo.

DOROTEJA: A luzerji smo ti po novem lepi?

IVONA: To ni luzersko. Samo avtentično človeško.

DOROTEJA: In to je tebi lepo.

IVONA: Ja, to je lepo. Takrat, ko si blefirala pred dekanjo, me je to, da sprožiš študentski protest in potem pustiš, da nekdo drug prevzame odgovornost, to me je ful prizadelo. Nisem vedela, zakaj. Kot da bi te videla v eni luči, v kakršni te nisem hotela videt. Saj sem ti to tudi povedala na kavi potem in si se nekaj opravičevala, a se spomniš?

DOROTEJA: Ja, spomnim se. (*Krajša tišina.*) Kaj mi v bistvu hočeš povedat?

IVONA: Hočem ti povedat ... Uf ... Mogoče sem ti zdaj odgovorila na tvoje očitno najpomembnejše vprašanje.

Tišina med njima.

DOROTEJA: Zdaj si pa ti lepa.

Se gledata. Prideta si čisto blizu. In se gledata. In Doroteja prime njeno roko in se poljubita. In se poljubljata.

Tema. Sentimentalna glasba prevzame prizor.

18. prizor

*Doroteja in Ivona sedita čisto skupaj. Če bi bil to film, bi bili nekje zunaj, v nara-
vi, na soncu, ki zahaja. Vsaj kak mesec je minil od dogajanja v prejšnjem prizoru.*

IVONA (*bere*): Poslušaj to: prgišče osnovnih delcev / različnih tipov je / ki
venomer nihajo / in se prelivajo / med obstojem in neobstojem, / ki vrvijo
v prostoru, / tudi tedaj, ko se vidi / da tam ni ničesar.

DOROTEJA: Lepo. Čigava pesem je to?

IVONA: Carlo Rovelli: *Sedem kratkih lekcij iz fizike*. To je strokoven tekst
o standardnem modelu osnovnih delcev.

DOROTEJA: Iz katerega si ti naredila poezijo.

Ivona se smeje, jo pogleda in potem bere naprej, Doroteja jo gleda. Vzame si čas.

DOROTEJA: A bova imeli otroke?

IVONA: Kaj?

DOROTEJA: A bi ti imela otroke? Z mano?

IVONA: A ni to malo prehitro? Taka eksistencialna vprašanja že na začet-
ku ... nekega razmerja.

DOROTEJA: Samo pogovarjava se.

IVONA: Ne vem ... A ne bova kmalu prestari?

DOROTEJA: Danes imajo ženske otroke lahko tudi po štiridesetem letu.
Lahko imaš dva, pa boš še vedno mlada mamica.

IVONA: To je res ... Ampak, a ti bi naju takoj stlačila v eno tako *strejt* zvezo?
Služba in otroci?

DOROTEJA: Do zdaj nisi imela večjih težav s to sliko, če se ne motim. (*Se
smejeta in poljubita.*)

IVONA: Načeloma nič nimam proti tvojim lepim potomkam, ampak biti kvir ali lezbijka, to sem vedno razumela, kot da imaš malo več izbire v življenju.

DOROTEJA: Več izbire, daj no.

IVONA: Ja, da nimaš nujno tradicionalne družine, pa da si lahko s komer koli, tudi z moškimi, ženskami, trans. Kar hočeš pač. *Freelove*.

DOROTEJA: *Freelove*.

IVONA: Da ne bo pomote. Ti si mi zdaj čisto dovolj.

DOROTEJA: Hvala enako. (*Nežnosti.*) Mislila sem, da bi ti prva rodila.

IVONA: Nehaj no. (*Se smejeta.*)

Zvoni Dorotejin telefon.

DOROTEJA: Blažin me kliče, zanimivo.

IVONA: Daj, javi se, me zanima, kaj se dogaja.

Doroteja se javi, Ivona neha brati in posluša. Tokrat iz pogovora navajam le najnujnejše, morebitne dodatne vezne stavke prepuščam uprizoritvi.

DOROTEJA: Živjo, Blažin. ... Daj, reci Marxu, naj laja bolj potihem, nič te ne razumem. ... Ne, nisem gledala službenih mailov, za danes sem končala. ... Ja, bolj zgodaj sem končala delovni dan, to je baje zdravo, da človek ne gleda pošte, ko konča s službo. Ampak lahko mi zdaj poveš, če je pomembno, imam čas. (*Daljša tišina, v kateri Dorotejin nasmešek zbledi.*) OK, hvala, da si mi sporočil. Ne vem, kaj si mislim, zame je to kar šok. ... Ja, vseeno hvala. No, se vidimo kmalu. ... Ja. Adijo. ... (*Prekine zvezo.*) Mogoče pa se po službi tudi na klice ne bi smela več javit.

IVONA: Kaj pa je?

DOROTEJA: Blažin nama je pred kako uro poslal mail.

IVONA: Jaz tudi nisem gledala mailov že od kosila.

DOROTEJA: Drugo stopnjo nam bodo ukinili naslednje leto.

IVONA: Prosim?!

DOROTEJA: Povedal je, da so Cankarju akreditirali prvo in drugo stopnjo nekih uporabnih družboslovnih študijev ...

IVONA: O fak, pa kako lahko tako hitro, ne morem verjet.

DOROTEJA: Da namerava dekanja že ta teden podat uradno obvestilo, da zaključuje mandat takoj, ko bo mogoče ...

IVONA: Aaaaa, ne!

DOROTEJA: In da je ta njegov kemijski kolega govoril z rektorjem Svo-bodne univerze, ki pravi, da bodo FPDH razdružili med različne fakultete, ker nas lahko brez težav pokrijejo druge fakultete Univerze.

IVONA: Ne, ne, ne, ne ...

DOROTEJA: Ma, naj grejo u ...

IVONA: Če res ukinejo magisterije že naslednje leto, praktično nimam službe.

DOROTEJA: Pa kako je to mogoče?!

IVONA: Hočem videt ta mail.

Doroteja in Ivona prebereta pošto na telefonu.

DOROTEJA: Jaz zgubim pol predmetov. Blažin tudi, a si videla?

IVONA: Ja. Jaz zgubim službo. Za en predmet me ne bodo obdržali.

DOROTEJA: Ne, to enostavno ni mogoče, ne morejo tega tako hitro! Pa kaj je tej dekanji, da bo kar šla?!

IVONA: In ravno zdaj.

DOROTEJA: Zdaj?

IVONA: Zdaj, ko sva ... se začeli pogovarjat o otrocih.

In na tem mestu se naša zgodba po motivih Hlapcev (za 21. stoletje) zaključuje. V posnetku brez dialogov, a ob udarnem glasbenem komadu najprej zagledamo Teodorja, ki piše prispevek z naslovom Razprodaja javnega šolstva. Temu sledi prelet od mesta, kjer sta sedeli Doroteja in Ivona, pa po poteh, cestah, ulicah, po katerih Blažin sprehaja svojega psa, pa naprej do Fakultete za praktično humanistiko in družboslovje do prazne sejne sobe in slike na steni, pa naprej po ulicah, po katerih nekam hiti dekanja, naprej do stavbe in novega bleščečega napisa Univerza Ivana Cankarja, pred katerim Studen parkira svoj motor, posnetek pa ga prehiti v prostore, v prazno sobo z belimi stenami, izstopi pa skozi okno na ulico spodaj. Ustavi se na zamaskirani Evi. Ta spreja tla in fasade z napisi JAVNO ŠOLSTVO ZA VSE.

Sodobna slovenska dramatika

Nina Kuclar Stiković

Jutri je v sanjah
izgledal drugače

Nagrada za mlado dramatičarko 2021

OSEBE

MAMA, Mirjam, 52 let

NAJMLAJŠI, Matej, 19 let

SREDNJA, Pavlina, 23 let

NAJSTAREJŠI, Luka, 27 let

OČE, Matjaž, 54 let

FANT, Rok, 46 let

PROSTOR

Hiša na slovenskem podežlju. To je hiša, ki nima zidov, vsaj ne opečnatih. Niti kamnitih. To so stekleni zidovi, sezidani iz kozarcev. To je hiša iz kozarcev na pečljih. Mogoče pa sploh ni hiša, mogoče je kletka, ali pa terarij, mogoče celo vitrina.

ČAS

Ko smo živeli med zidovi.

Prvi teden

Prvi prizor

13. marec 2020, 13.34

Notranjost družinske hiše. Velik osrednji prostor z jedilno mizo in dnevno sobo; v ta prostor vodijo vhodna vrata, skozi okna se vidi na vrt. V dnevni sobi na kavču sedi najmlajši, pred njim je mizica, na kateri ima buteljko vina in kozarec, poln rdečega vina. Na televiziji se predvaja serija Prijatelji. Dolgo ga gledamo, kako sameva in poskuša utopiti svojo žalost, mogoče samo dolgčas. Skozi vhodna vrata vstopi mama. Na obrazu nosi zaščitno masko, na rokah rokavice, skozi vrata postopoma prinese šest ogromnih nakupovalnih vreč. Na štirih piše Spar in na dveh Hofer, potem prinese še tri pakete toaletnega papirja in končno zapre vhodna vrata. Potem sname masko in rokavice, še enkrat odpre vhodna vrata in prednje vrže masko in rokavice. S poličke vzame razkužilo ter si razkuži roke in obriše kljuko. Pet vreč potisne na stran, iz šeste začne zlagati hrano. Vsako embalažo zbriše z robčkom, ki ga prej poškropi z razkužilom. Najmlajši še vedno gleda televizijo, zatopljen je v serijo. Znova si napolni kozarec z vinom. Zasmeje se, to je reakcija na televizijo. Zdaj ga mama pogleda in opazi kozarec z vinom.

MAMA: A si ti normalen?

Najmlajši ne reagira.

MAMA: Matej!

NAJMLAJŠI: Živjo, mami.

MAMA: Kaj je s tabo?

NAJMLAJŠI: Pa saj je že dvanajst.

MAMA: Zarad mene se lahko napijaš ob šestih zjutraj, ampak ne iz mojih kozarcev! A ti sploh veš, koliko stane ta kozarec? To je moj, *moj* kozarec Lady Hamilton! Matej!

NAJMLAJŠI: Kaj?

MAMA: A ga lahko, prosim, daš iz rok?

NAJMLAJŠI: Saj ga ne bom razbil.

MAMA: Kar pripravi 200 funtov.

NAJMLAJŠI: Kolk evrov je to?

MAMA: Matej!

Najmlajši odloži kozarec na mizo in začne piti iz steklenice. Mama jezno naprej razkužuje embalažo živil.

MAMA: A nimaš pouka?

NAJMLAJŠI: Danes smo meli sam tri ure.

MAMA: Kako to?

Najmlajši skomigne in naprej gleda televizijo.

MAMA: A se boš še kaj učil?

NAJMLAJŠI: Bom risal za sprejemce.

MAMA: Matej, maturo maš.

NAJMLAJŠI: *Don't be so sure about that.*

MAMA: Prosim?

Najmlajši ne odgovori.

MAMA: Lahko bi mi prišel pomagat.

NAJMLAJŠI: Lahko se okužim.

MAMA: Pojdi po pladenj in zloži nanj že razkužene stvari.

Najmlajši odide iz prostora. Mama hitro skoči v dnevno sobo po kozarec, ga pregleda in ga odloži na jedilno mizo. Vrne se k razkuževanju. Potem skoči do kozarca na mizi z razkužilom, ga razkuži in se vrne k vrečkam. Najmlajši pride s pladnjem in začne nanj zlagati izdelke iz trgovine. Z mamo nekaj časa v tišini pospravljata.

MAMA: Od jutri naprej delam od doma.

NAJMLAJŠI: Super.

MAMA: Ko bom jaz delala, se boš ti učil, potem bova mela pavzo za kosilo, potem se boš še malo učil. Jutri bo pire in špinača, v sredo bolognese, za četrtek sem mislila, da bi skuhala ričet, ki ga lahko jeva še v petek. Za k špinači lahko spečeva še jajca.

NAJMLAJŠI: Ričet.

MAMA: Po kosilu bova šla na sprehod, zdaj je še posebej pomembno, da se dovolj gibamo, zvečer pa lahko gledava filme. Ali pa bereš Cankarja za maturo. Jaz bi tisto komedijo z Affleckom.

NAJMLAJŠI: Bom bral Cankarja. A to odnesem v hladilnik?

MAMA: Mlečne na zgornjo polico, sadje v levi predal, meso v spodnjega. Ne tistega z zelenjavo.

Najmlajši odnese pladenj.

Drugi teden

Drugi prizor

25. marec 2020, 8.54

Najmlajši pripravlja jedilno mizo za dva, nanjo postavlja krožnike, skodelice, različne marmelade, nutelo, kafetjero, pomarančni sok, kozarce za penino in steklenico penine. Nazadnje prinese krožnik, na katerem je ogromno palačink. Usede se za mizo in začne jesti. Iz pomarančnega soka in penine si zmeša mimozo. Kmalu pride v prostor mama, ki je še oblečena v pižamo in kopalni plašč.

MAMA (tokrat v pozitivnem, hvaležnem tonu): Mmmmm ... Kako lepo diši!

NAJMLAJŠI: Jutro.

MAMA: Ameriške palačinke! In mimoza. Ja, Matej, to je pa ko v filmu!

Sede k mizi.

NAJMLAJŠI (nazdravi): Vesel materinski dan!

Mama se nasmehne. Tišina. Jesta.

MAMA: A ne moreš spat? Brala sem, da se nam to lahko začne dogajati in da je ...

NAJMLAJŠI: Nisem reku, da ne morem spat.

MAMA: Če do štirih gledaš filme, ob osmih pa serviraš zajtrk, ki je super!, sem mislila, da ne moreš spat.

NAJMLAJŠI: Nisem gledal filmov.

MAMA: Saj nimam nič proti, sam skrbi me zate.

NAJMLAJŠI: Mami, spal sem. In nimam motenj spanja. Mogoče jih maš ti.

Tišina.

MAMA: Ampak blo je slišat neke glasne dialoge in ...

NAJMLAJŠI: To so bili sosedge.

MAMA: Prosim?

NAJMLAJŠI: Mami, ne vem. Jaz sem spal. A bi mleko?

MAMA: Prosim.

Najmlajši vstane od mize in odide. Mama je nekaj časa sama, potem se najmlajši vrne z mlekom in ga doda kavi v skodelicah.

NAJMLAJŠI: Mami?

MAMA: Ja, Matej?

NAJMLAJŠI: A misliš, da bi morala it po babi?

MAMA: Zakaj pa to?

NAJMLAJŠI: Zdaj ko sva doma, bi lahko midva skrbela zanjo. Da ne bo cele dneve sama.

MAMA: Oh, Matej, to je sam začasno. Za dva tedna. Potem bo spet vse normalno. Babico bi pa selitev sam zmedla in potem bi ji blo težko it nazaj. Prevelik šok. Sploh pa se moraš ti učit za maturo. Si že prebral *Hlapce*?

NAJMLAJŠI: Ja.

MAMA: *Za narodov blagor?*

NAJMLAJŠI: Babi je učila slovenščino, lahko bi mi pomagala.

MAMA: Kaj pa drugi štirje predmeti?

NAJMLAJŠI: V domu lahko zbolí.

MAMA: Matej, to je sam začasno. Za dva tedna. Potem bo spet vse normalno. Zvečer lahko skupaj bereva Cankarja, če želiš. Na glas. Drame mora človek brat na glas.

NAJMLAJŠI: Vlog je sto. Midva sva pa dva. Če bi bla še babi, bi bli že trije.

Oglasi se hišni zvonec. Najmlajši in mama se začudita, saj že dolgo ni zvonilo in nihče ne hodi naokrog. Najmlajši gre hitro proti oknu, pogledat, kdo je. Pozvoni še enkrat.

MAMA: Ne odpirat! Bom jaz.

Najmlajši potrka po oknu in pomaha. Mame nekaj časa ni. Najmlajši kaže nekakšne geste skozi okno, zvonec vse pogosteje zvoni. Končno pride mama. Oblečena je v bel skafander, na obrazu ima zaščitno masko, nadela si je čepico čez lase ter zaščitna očala, na roke vleče rokavice. Odide skozi vhodna vrata in zapre za sabo. Najmlajši naprej opazuje skozi okno, potem ga odpre in lahko slišimo pogovor.

NAJSTAREJŠI: Ne, ne, ne, punca rabi mal svobode. In jaz sem njej dal to svobodo.

MAMA: Ne more te kar spodit. Saj ni njeno stanovanje.

NAJSTAREJŠI: Ni me spodila, mami.

MAMA: In kako si prišel sem?

NAJSTAREJŠI: Ja Kaja me je pripeljala.

MAMA: Upam, da bo ona plačala stroške.

NAJSTAREJŠI: Mami, no, ptičice se ti vračajo v gnezdo. A nisi srečna?

MAMA: Upam, da se zavedaš, da ogrožaš svojega brata.

NAJSTAREJŠI: Pa saj nisem kužen.

MAMA: Matej je astmatik.

Najmlajši zapre okno. Odide nazaj za mizo in popije veliko penine. Čez nekaj časa vstopita mama in najstarejši. Mama postavi v kot njegovo potovalko. Najstarejši se začne slačiti, mama vsak kos oblačila odloži k potovalki.

NAJMLAJŠI: Čao, Luka!

NAJSTAREJŠI: Kje si, mali? A so to palačinke?

MAMA (*najmlajšemu*): Luka bo en teden v spodnji sobi. Vsaj en teden. Uporabljal bo spodnjo kopalnico. Ti zdaj ne hodi tja. (*Najstarejšemu*.) Hrano ti bom prinesla jaz, vodo maš v kopalnici.

NAJSTAREJŠI: A zgledam ko Jezus? Ker zaenkrat še ne znam vode spreminjat v vino.

NAJMLAJŠI: Ja, v teh gatah zgledaš ko Jezus.

Najstarejši sleče še spodnjice.

MAMA: Pokrij se, no!

NAJSTAREJŠI: Kot da me nisi ti rodila. ... Rekla si, da moraš vse razkužiti.

Najstarejši odkoraka proti kopalnici.

MAMA: Čakaj! (*Mu razkuži roke.*) Lahko bi mi rože prinesu.

Najstarejši zmedeno gleda.

MAMA: Materinski dan je.

NAJSTAREJŠI: Cvetličarne so zaprte.

Odide proti kopalnici.

NAJMLAJŠI: *Welcome to paradise!*

Tretji teden

Tretji prizor

1. april 2020, 15.07

Najmlajši stoji sredi dnevne sobe s knjigo v roki. Vmes menja dve poziciji, tako kot se spreminjata sogovornika dialoga.

NAJMLAJŠI: "Vi ste filozof ... Ali vendar je čudno, da živite tako lepo in pri miru sredi tega trušča, sredi teh velikih razprtij ..."

Premakne se na drugo mesto.

"Me ne zanimajo te razprtije. Tudi ne razumem jih natanko. Razložite mi, milostljiva, kaj je interesantnega v njih?"

Se vrne nazaj na prvotno mesto.

"Vi ne vidite ničesar interesantnega? No, res, interesantnost ni glavna stvar. Ko bi bilo na tem, bi tudi jaz živela ... lepo in pri miru. Ali tukaj je v prvi vrsti narodov blagor –"

Se zopet premakne.

»Ah, da ... Ah, da ... Nisem se domislil ... Toda, oprostite, nekaj je kljub temu zad ... za temi stvarmi, tako rekoč ... za narodovim blagrom. Kako bi se mogli drugače ljudje zanimati ... za narodov blagor ... in čemu se potemtakem prepirajo? ... Hm, nekaj mora bit zad ... za narodovim blagrom."

V dnevni sobi ob oknu stoji tudi najstarejši. Nekaj pozorno opazuje skozi okno, ob pogledu na to uživa.

NAJMLAJŠI: Kaj to sploh pomeni?

Najstarejši se ne odzove, še vedno je zatopljen v opazovanje.

NAJMLAJŠI: Luka!

NAJSTAREJŠI (*še vedno gleda skozi okno*): Kaj?

NAJMLAJŠI: Kaj to pomeni?

NAJSTAREJŠI: Kaj?

NAJMLAJŠI: Kaj je zadaj? Za narodovim blagrom?

NAJSTAREJŠI (*odsoten*): Ne vem, mali, ne vem.

NAJMLAJŠI: A nisi ti režiral tega teksta?

NAJSTAREJŠI: Kdo je to?

NAJMLAJŠI: Gornik.

NAJSTAREJŠI: Gornik?

NAJMLAJŠI (*polista po knjigi*): Aleksij Gornik.

NAJSTAREJŠI (*se obrne proti bratu*): O čem sploh govoriš?

Najmlajši mu pokaže knjigo.

NAJSTAREJŠI: Jebote, Cankar. (*Pokaže proti oknu.*) Kdo je to?

NAJMLAJŠI: Sosedu.

NAJSTAREJŠI: A si jo podrl?

NAJMLAJŠI: Neee!

NAJSTAREJŠI: Pol jo bom pa jaz.

NAJMLAJŠI: Deset let je mlajša od tebe.

NAJSTAREJŠI: In?

NAJMLAJŠI: Fuj.

NAJSTAREJŠI: A ti kaj drkaš, mali?

NAJMLAJŠI: Ni čudno, da te je Kaja pustila.

NAJSTAREJŠI: Kdo to pravi?

NAJMLAJŠI: Aja, ti si se prostovoljno vrnu domov.

Najstarejši se ujezi in gre s pestmi proti najmlajšemu.

NAJMLAJŠI: Ne smeš se me dotikat, ne smeš se me dotikat!!!

Najstarejši se ustavi.

Pozvoni pri vratih. Brata se začudeno spogledata.

NAJSTAREJŠI: Mogoče je soseda!

Gre do okna, ki gleda pred vhodna vrata.

NAJMLAJŠI: Kdo je?

Najstarejši ne odgovori. Najmlajši pride do okna.

MAMA (*se zadere*): Ne odpirat!!! Bom jaz.

Brata gledata skozi okno. Nato se spogledata. Sta popolnoma šokirana. Do okna pride tudi mama. Ne more verjeti svojim očem. Nekaj časa nemo stojijo pri oknu. Še enkrat pozvoni. Mama odide do vhodnih vrat, kjer iz omare vzame skafander in se spet popolnoma zaščiti, enako kot takrat, ko je prišel najstarejši.

MAMA (*med oblačenjem, besna*): To je prvi april. To ne more bit nič drugega kot prvi april. Danes je prvi april. Dan norcev. Z norci.

NAJMLAJŠI: Grem jaz?

MAMA: A si zmešan?

Še enkrat pozvoni.

NAJSTAREJŠI: Lahko grem jaz.

MAMA: Ne, ne, ne ... Ti ... Ti si prevelik za skafander.

Globoko vdihne, izdihne, vdihne, izdihne. Stopi ven in zapre vrata.

Najmlajši in najstarejši obstojita in se gledata. Potem najmlajši začne odpirat okno, da bi poslušal pogovor.

NAJSTAREJŠI: Mali, en nasvet, iz prve roke: nikol ne prisluškuj pogovorom svojih staršev. To je neko odraslo sranje. Ki pa je ... sranje.

Najstarejši zapre okno. Najmlajši sede na kavč in odpre knjigo. Od zunaj se sliši dretje. Najmlajši si pokrije ušesa in poskuša brati knjigo. Najstarejši v tem trenutku prižge glasbo, zelo glasno. V oknu vidimo mamo v skafandru, ki se pogovarja z moškim, ki je pred vrati. Najstarejši se zavrti na glasbo, najmlajši vrže knjigo na tla in odpre omarico z alkoholom. Natoči si viski.

NAJMLAJŠI: Sam za našo izbrano družbo ... Danes ... Ekskluzivno za vas ... Lady Hamilton!!!

Izpije dva kozarca, potem natoči še najstarejšemu. Brata pijeta in plešeta, najstarejši morda z neko lučjo osvetli najmlajšega. Potem se mu pridruži v spot lightu, hočeta plesati skupaj, a absurdno pazita na medsebojno razdaljo.

MAMA: Luka!

Sinova ne slišita zaradi glasne glasbe.

MAMA: Luka!!! (Ugasne glasbo.) Kje je tvoj šotor?

NAJSTAREJŠI: Nimam pojma.

NAJMLAJŠI: Na podstrešju.

MAMA: A je čist?

NAJMLAJŠI: Najbrž.

MAMA: Luka, pojdi ponj.

NAJSTAREJŠI: Zakaj jaz?

MAMA: Na podstrešju je prah.

Najstarejši odide.

NAJMLAJŠI: Lahko je pri meni.

MAMA: Ni govora!

NAJMLAJŠI: Ponoči je deset stopinj.

MAMA: Pa naj gre nazaj, od koder je prišel.

Četrty prizor

3. april 2020, 10.08

Čez dve noči. Oče stoji pri vratih, tokrat na notranji strani. Zavit v tri deke, s kapo na glavi, njegova podoba spominja na brezdomca ali begunca, tako kot jih predstavljamo v gledaliških predstavah. Dva metra od njega stoji mama in za njo oba sinova. Mama tokrat ni v skafandru. Oče pokašlje in smrka. Nekaj časa nerodna tišina. Zgolj pohrkavanje in smrkanje.

MAMA: Vsi bomo umrli.

NAJSTAREJŠI: Temu se reče krog življenja.

NAJMLAJŠI (*zapoje*): *From the day we arrive on the planet, and blinking, step into the sun ...*

NAJSTAREJŠI: Sam prehladil se je.

MAMA: Tega ne moreš vedet.

NAJSTAREJŠI: Po mojem pa kar lahko.

NAJMLAJŠI (*mami*): To je zarad tega tvojega šotora.

NAJSTAREJŠI: V bistvu je moj šotor.

MAMA: Saj je mel kalorifer.

NAJMLAJŠI: April je.

MAMA: Saj! Lahko bi bil januar!

Nekaj časa tišina. Oče še naprej smrka.

OČE: Kje je mama?

MAMA: Pa smo tam.

OČE: Mirjam?

Tišina.

OČE: Kje je moja mama?

MAMA: Tam, kjer so stari ljudje.

Tišina.

OČE: Umrla je.

MAMA: O, moj bog, ne.

NAJSTAREJŠI: Še.

NAJMLAJŠI: V domu je.

OČE: V domu? To je njen dom!

MAMA: Ne hodi v kuhinjo. Če pa mogoče ne razumeš več slovensko: *Non devi entrare in cucina.*

Mama odkoraka stran.

OČE: Od kdaj je tam?

NAJMLAJŠI: Od lanskega božiča.

OČE (*se dere*): Mojo mamo si za božič dala v dom?

NAJMLAJŠI: Po božiču.

OČE (*se dere*): Za novo leto si jo dala v dom? (*Kašlja.*)

NAJMLAJŠI: Nekdo je umrl za božič.

Tišina.

NAJSTAREJŠI: Jaz grem drkat.

Odide.

Nekaj časa tišina. Oče smrka in sname s sebe odejo. Eno. Drugo. Tretjo. Še vedno je zavrt v spalno vrečo. Kot gosenica. Obsedi.

OČE: Kako je z njo?

NAJMLAJŠI: Marca je bla okej.

OČE: A ma telefon?

NAJMLAJŠI: Ni ga hotla.

Tišina. Smrkanje.

OČE: Pa ti, kaj počneš te dni? Ogromno časa, ha?

Vrne se mama. V rokah ima posteljnino. Začne postiljati kavč.

NAJMLAJŠI: Pripravljam se na sprejemce.

OČE: Oblikovanje?

MAMA: Arhitektura.

OČE: Ti gre?

NAJMLAJŠI: Prijavu sem se na tečaj risanja.

OČE: Super.

NAJMLAJŠI: Ki ga zdaj ni ...

Tišina.

OČE: *Online?*

NAJMLAJŠI: Ne bom dal keša za *online* tečaj. Saj nisem glup.

OČE: Šparaš?

NAJMLAJŠI: Ja. Tenks za keš, ki si mi ga poslal.

Tišina. Smrkanje.

MAMA: Če jutri ne bo boljše, greš na testiranje.

NAJMLAJŠI: Ne more bit boljše, če spi na mrazu.

Mama z gesto pokaže na postlan kavč. Nato odide. Se vrne.

MAMA: Obleke in deke daj pred vrata.

Odide.

OČE: In? Kako kaj punce?

NAJMLAJŠI: Ni časa za punce.

OČE: Oh, vedno je čas za punce.

NAJMLAJŠI: Tud za dve hkrati.

Najmlajši odide.

Četrty teden

Peti prizor

11. april 2020, 11.26

Mama je sama v dnevni sobi. Telefonski pogovor. Morda stacionarni telefon ali mobilni telefon in slušalke, tako da ima proste roke. Medtem odpira okna, zrači hišo in z razkužilom briše površine. Oče skrit prisluškuje.

MAMA: Fanta da bi bla sama ... Joj, mislim, saj Matej zna kaj skuhat, ampak ... Da bi ga zdaj s tem obremenjevala ... Maturo ma. Pa dva fanta sama doma ... Ne vem, Igor ... Pa Matej je astmatik. Ja, saj veš. Ja, vem, da si že dva tedna doma. ... No, pa tri. ... Kaj pa občine? ... Bom še malo razmislila, prav? Ja. Moram ju vprašat. Ja. Tudi jaz te ... Aha ... Sem. Zakaj? (Pogleda naokrog po prostoru, preveri, da ni nikogar.) Sama sem, ja. Zakaj? ... Ja, Matej se uči, Luka pa spi, najbrž. Sama, ja. ... Kaj? Joj ... A zdaj? ... Kaj pa bi rad slišal? ... Aha ... Mhm ... Poznam, ja. ... Zdaj? ... (Začne mrmrati pesem Joeja Cockerja *You Can Leave Your Hat On*.) Z besedilom? Prav, prav. (Spet začne mrmrat.) Bolj počasi? (Mrmra in nadaljuje v petje. Besedilo si morda nastavi na telefon.) Baby, take off your coat ... Real slow ... And take off your shoes ... To je besedilo. Original. ... Iiiigooooorr! ... Prav. Prav! (Znova mrmranje melodije. Odpeto kot song.) Odpenjam ti gumb zdaj tam, tam na vrhu srajce, in pod njim še enega, pararapapapa pararapapapa. O, pri popku sem zdaj in malo te požgečkam, po potki dol se spustim in tam te poljubi-im ...

V hišo vstopi najmlajši, pijan je.

MAMA (šokirana; v trenutku prekine): Matej! A se ne učiš? Kje si pa bil?

NAJMLAJŠI: Na sprehodu.

MAMA: Dežuje. A ti prav hočeš zbolet? A nimaš pouka?

NAJMLAJŠI: Sobotna je.

MAMA: Sobota je?

Najmlajši rigne.

MAMA: Kaj pa tako po pivu smrdi?

Tišina. Najmlajši sploh ne ve, ali se želi zagovarjati. Pojavi se oče. Že manj prehlajen.

OČE: Jaz!

MAMA: Od kdaj pa ti piješ pivo?

NAJMLAJŠI: Od kdaj pa res ti piješ pivo?

Oče zbegano gleda. Pogleda proti najmlajšemu. Postane mu jasno.

OČE: Od ...

MAMA: V resnici me sploh ne zanima. *(Skoraj odide, a se še vrne po telefon.)*
Matej, roke.

Odide.

Najmlajši si razkuži roke, potem gre in sede na kavč, prižge televizijo. Oče prisede. Nekaj časa tišina.

OČE: Mama se je pogovarjala po telefonu ... Z nekim ... Igorjem ...

Tišina.

OČE: A mogoče veš ... Kdo je Igor?

Oče se prisede bližje.

NAJMLAJŠI: To ni meter pa pol.

Oče se presede. Tišina.

OČE: Torej ne poznaš Igorja?

Tišina.

OČE: Kje si dobil pivo?

NAJMLAJŠI: Igor je veterinar. ... Mami ga je spoznala, ko je šla uspavat Rexa.

OČE: *Igor the dog-tor.*

Najmlajši se nasmeje.

OČE: A Rexa že dolgo ni več?

NAJMLAJŠI: Ti hočeš sam vedet, od kdaj mami šmira z Igorjem.

Pozvoni. Oče in najmlajši se spogledata.

MAMA (*se zadere od daleč*): Bom jaz!!!

Pridrvi do vhodnih vrat, pomanjkljivo oblečena. Obleče se v skafander in gre ven.

Pride najstarejši.

NAJSTAREJŠI: A je soseda?

OČE: Mogoče je Igor.

NAJSTAREJŠI: Kdor koli že je, boljše za njega, da ma pičko.

NAJMLAJŠI: Sigurno je Igor.

Vstopita mama in srednja, to je hči, srednji otrok. Srednja nosi potovalko in vrečo.

SREDNJA: In pol se nama je še bojler pokvaru. In pol je stanodajalec reku, da naj sama zrihtava, ker on ne more prit z obale.

MAMA: A Rok ga ne zna popraviti?

SREDNJA: On je arhitekt.

MAMA: Ki dela v cvetličarni.

SREDNJA: Mami ...

MAMA: Zakaj pa lastnik ne pride bojlerja popraviti?

SREDNJA: Je reku, da ne more. Z obale je.

MAMA: Kolk plačujeta?

SREDNJA: 550.

MAMA: Za garsonjero? In ta človek ne more prit bojlerja popraviti?! Lastnoročno ga bom zvlekla z obale.

SREDNJA: Najbrž ne more prit zaradi občinskih mej ...

MAMA: Ena taka najemnina mu kazen pokrije ...

SREDNJA: Pa še net so nama odklopili. Saj vidva mata net, a ne? Ta država misli, da lahko hodim na *online* predavanja brez interneta. Zakaj je šotor na vrtu?

MAMA: Kam pa je šel Rok?

SREDNJA: Ammm ... Kjer je prostor za enega, je tudi za dva?

MAMA: Kaj?

SREDNJA: *Pod medvedovim dežnikom?* Svetlana Makarovič?

NAJMLAJŠI: Kjer je prostor za dva, je tudi za tri.

OČE: Samo da Mirjam ni medved, ampak je lisica.

Srednja šele sedaj opazi očeta. Presenečenje.

OČE: Živjo, Pavlina.

Pavlina ne more verjeti svojim očem. Obrne se proti mami.

SREDNJA: Kaj pa on dela tu?

NAJMLAJŠI: Zato je šotor na vrtu.

MAMA: Tvoj oče je ugotovil, da je trenutno varneje prit v Slovenijo kot ostat v Napoliju.

SREDNJA: Če je lahko on, je lahko tud Rok.

OČE: Seveda je lahko tud Rok.

Mama z zamerljivim pogledom ošine očeta.

NAJSTAREJŠI: Bom še jaz Kajo povabu.

SREDNJA: Obljubim, da bova pospravljala za sabo. Pa pomival bo posodo. Od zajtrka, kosila in večerje.

MAMA: Počasi s posodo, počasi.

SREDNJA: Pa kuhat zna!

NAJSTAREJŠI: Taki prav pridejo!

SREDNJA: Živjo tud tebi, Luka.

MAMA: Kje je?

SREDNJA: Za garažo ...

MAMA: Kaj pa jaz vem, kje sta se vidva lajhala ...

SREDNJA: Mami ...

MAMA: Matej je astmatik.

SREDNJA: Lahko sva v šotoru.

Včeraj je lepši od jutri I.

Šesti prizor

Silvestrovo 2007. Najmlajši (6 let), srednja (11 let), najstarejši (15 let), mama, (40 let), oče (42 let). Jedilna miza, na njej socialistična posoda in sveče, ki so skupaj z lučkami na novoletni jelki edini vir svetlobe. Vsa družina zbrana za mizo, v ozadju se sliši glasba, Čajkovski: Hrestač.

MAMA: A je kaj omake za k pečenki?

OČE: Pa kako vedno pozabim!

Odide.

SREDNJA: Kaj bo za sladico?

MAMA: A ne vohaš?

Srednja povoha.

SREDNJA: Jabolčna pita?

MAMA: Mhm.

SREDNJA: Z olupljenimi jabolki?

OČE (*se vrne s skodelico in jo da mami*): Danes so bli na obisku neki pridni škratje, ki radi lupijo jabolka.

SREDNJA: Pol pa ne bom več krompirja.

NAJMLAJŠI: A lahko darila? A lahko darila?

MAMA: Po večerji.

NAJMLAJŠI: Nisem več lačen.

NAJSTAREJŠI: Jaz pa vem, kaj dobiš!

OČE: Luka ...

NAJMLAJŠI: Ne, pa ne veš.

NAJSTAREJŠI: O, ja, pa vem!

MAMA: A bo še kdo omako?

NAJSTAREJŠI: Pa še mal pečenke. A lahko ta kos?

NAJMLAJŠI: A res veš, kaj dobim?

NAJSTAREJŠI: Mhm. Srečal sem dedka Mraza.

NAJMLAJŠI: Kaaaaaj?

SREDNJA: Kje si pa ti srečal dedka Mraza?

MAMA: To pa tud mene zanima.

OČE: Mene tud.

NAJSTAREJŠI: Vidu sem ga v kaminu.

NAJMLAJŠI: Ne, pa nisi.

NAJSTAREJŠI: Kako da ne?

NAJMLAJŠI: Ker skozi kamin pride Božiček.

Oče in mama planeta v smeh.

SREDNJA: Kdaj bo pita?

Peti teden**Sedmi prizor****13. april 2020, 9.38**

Fant zelo natančno z gobico briše madeže z jedilne mize. Potem jo pošprica z razkužilom in jo še enkrat zbriše z drugo krpo. Pride mama, v rokah nosi ogromen pladenj s posodo. Pozorno pogleda mizo, fant zaskrbljeno in upajoče čaka odziv. Mama odloži pladenj na mizo. Fant želi razporediti posodo, a mu mama dovoli vzeti v roke le servietke. Vseeno se trudi pomagati. Mama nato prinese še hrano in čisto nazadnje še kozarce Lady Hamilton. Previdno jih razporedi po mizi.

MAMA (*se zadere*): Luka! Pavlina! Matej! Zajtrk!

Oče, ki je do zdaj spal na kavču, se strese in zbudi. Usede se na kavč in opazuje, kaj se dogaja.

NAJMLAJŠI: Kako naj se učim za maturo, če se že navsezgodaj dereš!

MAMA: Zajtrk je. (*Fantu:*) Ti si tu. (*Mu pokaže stol, ki je najbolj distanciran od vseh drugih.*)

SREDNJA (*poljubi fanta; on ji pokaže, kje sedita*): Ooo, fensi kozaarci! Kaj pa praznujemo?

MAMA: A Luka je pa gluha?

NAJMLAJŠI: Sigurno drka.

MAMA: Kako pa govoriš! Luka!

SREDNJA (*pogleda očeta, ki je še vedno na kavču*): A ti ne boš jedu, Matjaž?

MAMA: Luuuka!

Oče vstane s kavča in pride do mize, fant mu primakne stol, očetu je nerodno, neprijetno, ne reče nič, sede.

SREDNJA: A lahko že jemo?

MAMA: Sam še nekaj!

Mama odide.

FANT (Očetu): Kako ste spali?

OČE: Na kavču.

MAMA (*na mizo postavi jabolčno pito*): Luuukaaaa!

NAJMLAJŠI: Zakaj ste me presedli?

MAMA: Tam si bolj na varnem.

FANT: Pa ne s polizanimi žlicami v marmelado!

MAMA: Luka!

SREDNJA: A je to jabolčna pita?

MAMA: Mhm!

OČE (*zase*): Z olupljenimi jabolki ...

SREDNJA: Ampak saj veš, da sem alergična na gluten!

MAMA: Od kdaj si alergična na gluten?

SREDNJA: Že dve leti.

MAMA: Ah, daj! Še veš ne, kaj je gluten.

Vzame njen krožnik in ji hoče naložit kos pite.

SREDNJA: Slabo mi bo.

MAMA: Luuuukaaaaaa!!!

FANT: Bom pa jaz namesto tebe.

Najstarejši končno pride.

NAJSTAREJŠI: A si zmešana! Sobota je!

MAMA (očetu): Pazi, da ne bodo šle drobtine po tleh.

NAJSTAREJŠI: So-bo-ta!

SREDNJA: Ura je deset.

NAJSTAREJŠI: O, Pavlinči, seksi bradavičke. *Quarantine time. Free the nipple time.*

MAMA: Luka!

NAJSTAREJŠI: Iz dna srca sem ti hvaležen, da si me zbudila, da ne bom slučajno česa zamudu.

MAMA: To dobim v zahvalo, ker ti pripravim zajtrk.

SREDNJA: Bo pa pospravu, če že pripravo ni.

NAJSTAREJŠI: A se ni tvoj fant javu, da bo pospravu posodo?

SREDNJA: Rok je že pripravo.

MAMA: Ti bi moral meni pripraviti zajtrk! Ne pa da si pri osemindvajsetih priključen na moj hladilnik!

NAJSTAREJŠI: Ne bi o tem, kdo je priključen na čigav hladilnik. (*Pogleda v fanta.*)

SREDNJA: Ne zdaj izkoriščat situacije.

NAJSTAREJŠI: Jaz izkoriščam situacijo?

Očetu v nervozi pade kos pite na tla.

MAMA: Pa ... a sem rekla, da ne drobit po tleh!

NAJSTAREJŠI: Sem mogoče jaz s sabo pripeljal prikolico na dveh nogah?

Tišina. Nelagodje.

OČE: Luka, opraviči se.

NAJSTAREJŠI: Ti boš meni govoru, da naj se *jaz* opravičim?

MAMA: A greš po metlo, prosim.

NAJSTAREJŠI: Jaz naj grem po metlo?

MAMA: Ne bo ti krona padla z glave.

NAJMLAJŠI: Reče se: korona padla z glave.

NAJSTAREJŠI: Vikend je. V-i-k-e-n-d!

MAMA: Za vas, umetnike, je vsak dan vikend!

NAJSTAREJŠI (*z mize vzame kozarec Lady Hamilton in ga vrže na tla, kozarec se razbije*): Da bo kaj za pometat!!!

Zazvoni telefon.

MAMA (*dvigne telefon*): Kaj je!? A, doktor Pregelj Aha ... Ja ...
A vas lahko potem ... Aha Ja. Mhm Hvala. Na svidenje.

Vsi gledajo v mamo.

MAMA: Jožica je ... slabše.

Ta izjava zareže v raztrgano jutro. Jutro, ki je propadel poskus lepljenja mozaika preteklosti.

Osmi prizor

14. april 2020, 01.13

Noč. Najmlajši piše pismo. Zraven pije alkohol. Večkrat vzame nov list in začne od začetka. Zraven ima albume s fotografijami, nekaj jih izbere in na koncu skupaj s pismom zapre v kuverto.

V tem času mama ne more spati in živčno pregleduje škatlo s tabletami. Potem poplakne nekaj tablet. Morda persen, morda xanax ali kaj močnejšega ...

Najstarejši sedi na tleh s telefonom. Kliče in kliče. Ni odgovora. Še enkrat kliče. Vedno bolj obupan. Kliče. Ni odgovora. Vseeno še enkrat pokliče. Še vedno brez odgovora. Pridušen jok.

Deveti prizor

15. april 2020, 19.18

Dan. Fant pospravlja, zлага stvari v potovalko. Pride srednja.

SREDNJA: O, a greva na Bahame?

Tišina.

SREDNJA: A mam lahko sedež pri oknu?

Tišina.

SREDNJA: A si pretil šampon v 100-mililitrsko flaško?

FANT: Saj ne bova mela ročne prtljage.

SREDNJA (*ga objame*): A bova naročila penino po vzletu? Jaaa, mehurčki v zraku! Sam ne rigat. V bistvu ne jest kalamarov s tržaško. A bova šla prej še v Benetke? Saj letiva z Marca Pola?

FANT (*morbidno*): Ja.

SREDNJA: A prestopava v Londonu?

FANT (*morbidno*): Ja.

SREDNJA: Kolk ur pa čakava?

FANT: Ne vem.

SREDNJA: Greva vmes na mjuzikel! Jaaa! *Aladin, Aladin, Aladin!*

FANT (*se ji iztrga iz objema*): Pavlina, jaz grem.

SREDNJA: A z letečo preprogo?

FANT: Tukaj ni prostora zame.

SREDNJA: Kam boš pa šel?

FANT: Že kam.

SREDNJA: S čim že?

FANT (*spusti potovalko iz rok in se sesede*): Ne morem gledat, kako se vsak dan, vsako uro kregate zarad mene.

SREDNJA: Kdo se krega?

FANT: Pavlina ...

SREDNJA: Eh, oni bi se kregali s tabo al pa brez tebe. Sploh pa ... Mateju si všeč! Pa mami pomagaš.

FANT: Druga dva me bosta pa ubila.

SREDNJA: Matjažu je vseeno.

FANT: V tem tednu ste se petkrat skregali zaradi mene. Pa sredo je.

SREDNJA: Pa ne zaradi tebe ...

FANT: Ne morem gledat, kako te gledajo zaradi mene.

SREDNJA: Pa ne gledat. (*Mu prekrije oči z roko in ga poljubi.*) Jaz ne morem gledat v ta svet brez tebe. (*Se privije ob njegovo telo.*)

FANT: Pavlina, jaz nisem dober zate.

SREDNJA: Aja? Ker deset xanaxov je pa dobrih zame. (*Ga odrine.*)

FANT (*stopi do nje*): Eeeejjj ...

SREDNJA: Sovražim karanteno. Sovražim svet. Sovražim nove probleme. Sovražim maske.

Sovražim rokavice. Sovražim razkužila. Sovražim izolacijo. Sovražim *safe social distancing*. Sovražim, da ne morem do babi. Sovražim, da mogoče nikol več ne bom vidla babi. Sovražim, da nisem večkrat šla do babi. Sovražim, da je foter nazaj. Sovražim, da smo zdaj spet dobri za fotra. Sovražim, da hočem bit dobra za fotra. Sovražim, da ne morem na faks. Sovražim, da bomo najslabše izobrazena generacija. Sovražim, da bomo šli nazaj, čeprav na nek način hočem nazaj. Sovražim, da sploh ne vem, kam gremo. Sovražim to nestalnost. Sovražim to nestabilnost. Sovražim to spremenljivost. Sovražim ta tekoči svet. Sovražim to mladost. Sovražim to prihodnost, ki je ne morem sovražiti, ker je sploh ni. Sovražim ta krasni nori svet. Jutri je v sanjah izgledal drugače. (*Jok. Potem tišina.*) Sovražim netopirje.

Tišina.

FANT: Kaj torej? Leteča preproga ali Bahami?

SREDNJA: Z letečo preprogo na Bahame.

Se začneta poljubljati. Strastno. Srednja je morda malce zasvojena s fizično bližino.

Šesti teden

Deseti prizor

20. april 2020, 20.20

Mama in srednja stojita ob oknu, med njima je seveda 1,5 metra razdalje, gledata skozi okno. Pozorno opazujeta, kaj se dogaja pri sosedih.

SREDNJA: Do kdaj bo Luka tu?

MAMA (*strmi skozi okno*): Do kdaj bosta pa vidva tu?

SREDNJA: A bo Matjaž ostal tudi, ko bo konec karantene?

MAMA: Ločena sva, Pavlina, ločena.

SREDNJA: Očitno sam na papirju.

MAMA: Papir je veliko oprijemljivejša stvar kot emocija.

SREDNJA: Zakaj pa pol Igor ne pride?

MAMA: Kako sta pa kaj vidva z Rokom?

SREDNJA: Dobro. Brez papirja.

MAMA: Brez denarja ...

SREDNJA: Ko bo konec, bo folk kupoval rože ko nor. Milijon porok, milijon zabav, milijon proslav, milijon premier ...

MAMA: A vsaj išče novo službo?

SREDNJA: Ko bo konec, bo dobil plačo za nazaj in za naprej!

MAMA: Ko bo konec ... Če bo konec.

SREDNJA: Kaj "če", valda da *bo* konec!

MAMA: Ne vem, Pavlina, ne vem. Rekli so štrnajst dni. Štrnajst dni! Rekli smo: okej, bomo doma. Rekli so: štrnajst dni in potem bo vse, kot je blo. Rekli smo: okej, čež štrnajst dni bo vse, kot je blo. Peti teden gre h koncu. To je že dvakrat dlje. In nihče ne ve, kdaj bo konec. In jaz tem številkam prav nič več ne verjamem. Nikomur več nič ne verjamem. Na dan dobivam po tri vloge za ločitev. Kar je super, denar bo. Al pa ga ne bo. Ljudje bi se ločili, ne vejo pa, da to stane ravno tolko kot poroka. Torej, ločitve bodo, denarja pa ne bo. In pri tem, ko dobivam po tri vloge za ločitev na dan, dobim pod streho svojega že davno ločenega moža.

SREDNJA: Ni spet tako davno ...

MAMA: Pavlina, ljudje se ne prenesejo. Zakaj kaznjence zaprejo v zapor? Zakaj!? Ker najhujše, kar te doleti, ni smrt, najhujše je, da si zaprt.

SREDNJA: Am, v bistvu je cilj resocializacija ...

MAMA: Kakšna resocializacija! Ljudi ne moreš kar zapret in se delat, da je s tem vse okej. "Za zdravje gre!" To družbo sta vedno zanimala samo fizično zdravje in farmacija! Nihče pa ne vlaga v psihično zdravje! Dve leti hodim na terapijo, da bom končno lahko šla čez to. Potem pa z danes na jutri postaneva ujetnika pod isto streho. Imela sem svoj mir. Imela sem svoj ritem. Končno sem spet imela življenje.

SREDNJA (*komentira situacijo, ki jo vidi skozi okno*): Grejo!

Obe postaneta pozorni in gledata, kaj bo. Kmalu razočarano odkimavata.

MAMA: Sem ti rekla.

SREDNJA: Ne morem verjet.

MAMA: Vedno je tako. Vedno. Ženske kličejo policijo, prasec dobi 700 evrov globe, in to je vse, kar lahko nardijo. Smrt zakonom. Enim in drugim.

SREDNJA: Čaki ... On bo dejansko ostal doma?

MAMA: Saj ga ne morejo izselit iz njegove hiše.

SREDNJA: In ona tudi?

MAMA: Pa hčerki tudi.

Pride najstarejši.

NAJSTAREJŠI: Ja, glej jih, no, razočarane gospodinje. A malo vohljamo?

SREDNJA: Spizdi, Luka.

NAJSTAREJŠI: Ne, saj, soseda je vredna pogleda. Kaj pogleda? Greha!

SREDNJA: Mož jo pretepa.

NAJSTAREJŠI: Rečta ji, naj pride k meni. Jaz jo bom sam božal.

SREDNJA: Ti si tak kreten.

NAJSTAREJŠI: Hecam se, no. Bom rajši božal tvoje bradavičke brez mo-drčka.

MAMA: Luka! Meni je čist vseeno, kakšen kupleraj imate vi umetniki med sabo, ampak to je tvoja sestra!

SREDNJA: Hvala, mami. Se znam sama branit.

NAJSTAREJŠI: Aja? Kako se boš pa ti branla?

SREDNJA: Prefukala te bom.

NAJSTAREJŠI: Prefukala al pofukala?

MAMA: Jaz takšnih besed ne bom poslušala!

Jezna odide.

SREDNJA: Pa kaj bi rad?

NAJSTAREJŠI: Najprej ti povej ... Kaj bi rada?

SREDNJA: Da daš Roku mir.

NAJSTAREJŠI: Rok, Rok, Rok ...

SREDNJA: Kje maš pa Kajo?

Mu pomežikne.

Enajsti prizor

23. april 2020, 16.22

Mama je sama v dnevni sobi. Telefonski pogovor. Morda stacionarni telefon ali mobilni telefon in slušalke, tako da ima proste roke. Medtem odpira okna, zrači hišo in z razkužilom briše površine.

MAMA: Fanta da bi bla sama ... Joj, mislim, saj Matej zna kaj skuhat, ampak ... Da bi ga zdaj s tem obremenjevala ... Maturo ima. Pa dva fanta sama doma ... Ne vem, Igor ... Pa Matej je astmatik. Ja, saj veš. Ja, vem, da si že dva tedna doma. ... No, pa tri. ... Kaj pa občine? ... Bom še malo razmislila, prav? Ja. Moram ju vprašat. Ja. Tudi jaz te... Aha ... Sem. Zakaj? (*Pogleda naokrog po prostoru, preveri, da ni nikogar.*) Sama sem, ja. Zakaj? ... Ja, Matej se uči, Luka pa spi, najbrž. Sama, ja. ... Kaj? Joj ... A zdaj? ... Kaj pa bi rad slišal? ... Aha ... Mhm ... Poznam, ja. ... Zdaj? ... (*Začne mrmrati pesem Joeja Cockerja You Can Leave Your Hat On.*) Z besedilom? Prav, prav. (*Spet začne mrmrat.*) Bolj počasi? (*Mrmra in nadaljuje v petje. Besedilo si morda nastavi na telefonu.*) Baby, take off your coat ... Real slow ... And take off your shoes ... To je besedilo. Original. ... Iiiiigooooorr! ... Prav. Prav! (*Znova mrmranje melodije. Odpeto kot song.*) Odpenjam ti gumb zdaj tam, tam na vrhu srajce, in pod njim še enega, pararapapapa pararapapapa. O, pri popku sem zdaj in malo te požgečkam, po potki dol se spustim in tam te poljubi-im ...

Nekaj glasno zaropota, vstopi oče, pijan.

MAMA: Kaj pa je s tabo?

OČE: Živjo, žena!

MAMA: Ne kliči me žena.

OČE: Živjo, bejba!

MAMA: Igor, te pokličem nazaj.

OČE: *Igor, the dog-tor.*

MAMA: Kakšen pa si?

OČE: Kakšen pa si?

MAMA: Matjaž!

OČE: Matjaž!

MAMA: A nehaš!

OČE: Veš, Mirjam, jaz sem eho. Eeee-hooo. Eeee-hooo. Zaprt v jami oddajam večne krike. Kriiiiikkee. Kriiiiikkee. Zaprt, ja. In misliš, da me ni, da sem šel, ampak potem se odbijem od stene. Od stene v jami. In sem spet tu. Sem spet tu. Sem spet tu. Saj vem, ti si misliš, da sem jaz en tak bumerang. Bumerang. Bumerang.

Med očetovim monologom vstopi v hišo tudi najmlajši, a ga nihče ne opazi. Skrije se in prisluškuje pogovoru.

MAMA: A si ti pijan?

OČE: A si ti pijan?

MAMA: Pa kaj je to? Nova muha?

OČE: Pa kaj je to? Nova muha?

Mama hoče oditi.

OČE: Kje je mama?

MAMA: Kje je mama?

OČE: Kje je mama?

MAMA: Saj veš, kje je.

OČE: Pa zakaj?

MAMA: O tem se ne bom zdaj pogovarjala.

OČE: Zakaj?

MAMA: Ampak Matjaž ... Pa ti nikoli nisi pil. Nikoli.

OČE: Nikoli ne reci nikoli. Glej, spet! Eho. Eho. Eho.

MAMA: Lahko noč, Matjaž.

Odhaja.

OČE: To, kar so dečki nardili, je v resnici zelo pametno. Saj vem, saj vem, ti tega ne moreš razumet. Ti nikoli nisi razumela, zakaj ljudje posedajo po lokalih. Zakaj bi plačal trojno ceno piva, če ga lahko piješ doma. Zdaj, draga žena, ti lahko odgovorim na to vprašanje. Ker mi je zdaj postalo dokončno jasno. Zakaj plačujemo trikrat dražje pivo v lokalu? Zato, ker je v to ceno všteta tudi svoboda. Zato.

MAMA: Naj živi svoboda.

OČE: Ampak to še ni vse! Predstavljaš si, kaj se zgodi z alkoholikom, ki ne more več viset na šanku? Kaj se zgodi z odvisnikom, če mu vzameš drogo? Lokal je varna hiša za moške. Ker tam so vsi na istem, tam mož ni več sam. Ne, ne, ne. Ko si sam v bedi, je bedno, ko nas je več v bedi, je pa zabavno. In nič več nisi sam. Ne, ne, ne. In ne da je lokal varna hiša za moške, posledično je lokal tudi varna hiša za ženske!

MAMA: Naj živi lokal.

OČE: Dol pri reki ... Je mala gostilnica, lokalček ...

MAMA: Dol pri reki ...

OČE: A si ti tut Eho? Eho. Eho.

MAMA: Ne, Matjaž, nisem.

OČE: Ti si lepša kot Eho.

MAMA: Dol pri reki ...

OČE: Ja! S tremi mizami ...

MAMA: Je lokalček?

OČE: Človek se mora nekam umaknit.

MAMA: Pa to je gojišče virusa! Oštarija na črno! In ti hodiš tja!?

Se oddalji od njega.

OČE: Ne. Jaz ne.

MAMA: Ti ne?

OČE: Ne Tine. Matej. Matej hodi tja.

MAMA: Ne, Matej pa že ne bi hodu tja.

OČE: On mi je pokazal ta lokalček.

MAMA: Lahko noč, Matjaž, lahko noč.

OČE: Mirjam?

Se ji približa.

MAMA: Okužu me boš! Vse nas boš okužu!

OČE: Mirjam, a lahko pridejo punce?

MAMA: Kakšne punce?

OČE: Sosedove.

MAMA: Sosedove.

OČE: A si ti ...

MAMA: Ne, nisem Eho. Kakšne punce?

OČE: S fanti smo se pogovarjali, da jih je treba rešit.

MAMA: Aha, vi niste pijanci, vi ste supermeni.

OČE: Mirjam, Janez je grozen. A si ti predstavljaš, da bi jaz bil Janez?

MAMA: In kaj ste ugotovili, supermeni?

OČE: Jaz sem rekel, da lahko punce pridejo k nam!

MAMA: Ampak Matjaž, mi živimo čez cesto, naj grejo vsaj na drugo stran vasi. Pa polni smo. Kje bosta pa spali?

OČE: Na kavču.

MAMA: Ti si na kavču.

OČE: Mirjam ...

MAMA: Lahko noč.

OČE: Mirjam, kje je mama?

Mama odide.

Dvanajsti prizor

24. april 2020, 04.20

Fant sedi na balkonu ali na terasi, skratka zunaj, pred hišo. Oče spi notri na kavču, morda se ga vidi, morda se samo sliši njegovo smrčanje. Fant kadi džojnt.

FANT (*gleda v zvezde*): Če bi se zdaj začel pogovarjat z vami ... Bi blo, kot da nastopam v neki predstavi. Kot da sem prišel na rampo, da bi povedal svoj monolog. Tok svojih veleumnih notranjih misli. No, pač tok svojih misli, saj misli ne morejo bit nič drugega kot notranje. No, jaz sicer ne nastopam na rampi, ampak z vami se bom pa vseeno pogovarjal. (*Potegne dim.*) Z nekom se pač v teh časih moraš pogovarjat. In ve ste vedno bile tukaj in vedno boste. In to mi je na vas najbolj všeč. Ve ste vidle že vse in ve veste vse. Vas človek ne more zradirat in ne more vas zapret. Ve ste dovolj daleč, da ste varne pred nami, in dovolj blizu, da vas lahko vidimo. Vas gledamo in vemo, da ste tu. In nič vam ne moremo, pa če bi še tako hoteli. In ugasnete se, ko se vam zljubi. Ko nas nočete več gledat. Ampak dokler nas še gledate ... (*Skoraj v solzah.*) A bo vse v redu?

Pride mama. Fant trzne. Hoče na hitro ugasnit džojnt.

MAMA: V redu je.

FANT: Res?

MAMA: Saj nisem tvoja mama. Ti pa tudi nisi več mulc.

Prisede zraven fanta.

FANT: Ne morte spat?

MAMA: Jaz ne spim, odkar se je rodil Luka. Odkar ni Matjaža, je še slabše. Čeprav ... v primerjavi s tem je blo tisto prej kar v redu.

FANT (*ji poda džojnt*): Pomaga.

MAMA (*potegne dim, potem sumničavo pogleda v džojnt*): A ti si tak cvetličar?

FANT: Prosim?

MAMA: Je tvoja?

FANT: Ne, ah, to pa ne.

MAMA: Vidiš, mogoče bi jo moral začeti gojit.

FANT: Ne vem, če.

MAMA: Ta biznis zdaj cveti.

FANT: Dobesedno.

Oba se nasmehmeta šali. Potem tišina. Mama si prisvoji džojnt.

MAMA: Matjaž hoče naseliti sosede.

FANT: Sosede?

MAMA: Sosedove punce.

FANT: A te ... S policijo?

MAMA: Ja. Mamo in hčerki.

FANT: To je lepo.

MAMA: Je, ja. Ampak do kdaj bo to trajalo? In enkrat bodo morale nazaj domov. In zakaj ravno k nam? Kot da nimamo že dovolj svojih problemov. Živimo ko kure v baterijski reji. Saj vem, saj vem, nič ne govori. Imam že sama slabo vest. Kaj so moji problemi v primerjavi z njihovimi? Vem, da so moji problemi stokrat manjši, ampak še vedno so problemi. Nimam se fino. Res se nimam fino. A se je kdo od vas mogoče vprašal, kako je meni? A se je kdo od sosedov vprašal, kako je meni? Ne, seveda ne. Ampak mi, mi

moramo pa zdaj reševati še tuje probleme. Ne morem reševati še teh novih problemov! Ko da ni blo že starih dovolj!

FANT: Saj karantena ni ustvarila novih problemov, samo stare je potencirala.

Ta misel odzveni do zvezd.

MAMA: Če Jožica umre, bo ta hiša Matjaževa.

FANT: Predstavljamte si, da ugriznete v en svež, sočen Big Mac.

MAMA: Ali pa v nagce. S sladko-kislo. Pa v jabolčno pito.

FANT: Vse bi dal za en McDrive.

MAMA: Pa pomfriiiii.

FANT: Jaz bi pa tri hamburgerje. Štiri hamburgerje.

MAMA: Katere štiri?

FANT: Ja, Hamburgerje.

MAMA: A niso vsi hamburgerji?

FANT: Osnovni je Hamburger, potem so pa Cheeseburger, Big Mac, McBacon ...

MAMA: Še nikol nisem slišala, da bi kdo naročil hamburger. ... Sicer je res, da ne poslušam ravno, kaj drugi naročajo ... Včasih pa tudi ... Če sem ravno sama v vrsti ... Neka punca je enkrat naročila dvajset nagcev in dva menija Big Mac, pa sama je bla. No, mogoče jih je komu nesla. Al pa se je sam delala, da jih nekemu nese. *(Mama se zagleda v džojnt, ki ga je že skoraj povsem pokadila.)* Saj nimaš virusa, ne? ... Sicer pa, naj me pobere. *(Kadi naprej.)*

FANT: Kdo bo pa pol reševal vaše probleme?

MAMA: To ne bodo več moji problemi.

FANT: Še kar egoistična misel.

MAMA: Kakšni so pa tvoji plani, gospod altruist?

FANT: Moji plani?

MAMA: Načrti. Kaj hočeš od življenja?

FANT: Jaz sem ta, ki naj bi risal načrte, ampak zdaj obrezujem cvetove.

Tišina. Mama mu poda džojnt, ki je ugasnil.

FANT (*prižiga džojnt, ne uspe*): Nimam načrtov. Če nimaš načrtov, ti jih ne morejo porušit.

MAMA: Pa kje je Pavlina tebe našla.

FANT: V cvetličarni.

MAMA: Kaj bo zdaj z njo?

FANT: S Pavlino?

MAMA: S cvetličarno.

FANT: Mogoče bom končno začel delat v biroju.

MAMA: Ker z danes na jutri bodo množično začeli zaposlovat nove stare arhitekte.

FANT: Nihče ne more vedet, kaj bo z danes na jutri.

MAMA: Pa še Mateja vzemi za asistenta. Da bo mel referenco.

FANT: Bova za vas narisala en načrt, če jih mate tako radi.

MAMA: Pa obvezno še rezervnega.

FANT: Torej hiša s petimi nadstropji? Da se ne boste pobili med sabo.

MAMA: Šestimi. Še za Jožico.

FANT: Mimogrede ... Matej je res talentiran.

Tišina. Mama že hoče nekaj odgovoriti, v tem trenutku pa pride srednja.

SREDNJA: Ne morem spat.

MAMA: Hah, smo že trije.

SREDNJA: Mami?

MAMA (*se zresni*): Ja, Pavlina, povej?

SREDNJA: A si v redu?

MAMA: Cvetim. (*Obotavljajoče in okorno vstane.*) Mislim, da res pomaga.

Široko zazeha in odide.

SREDNJA: Kaj je z njo?

FANT: Eh, nič. Povej, zakaj ne spiš?

SREDNJA (*z otroškim glasom*): Stisni me.

Se mu usede v naročje.

FANT: A je bla mora?

SREDNJA: Ble smo s puncami. Pr nama. Mele smo čajanko, mela sem roza čajnik z belimi pikicami in tiste bele šalčke z mini rožicami in zlato obrobo. Jedle smo jabolčno pito. Bla je res *crunchy* in ni mi blo slabo. Potem ste prišli še fantje s fuzbal tekme in začela se je žurka. Bil je komad *Time of My Life*. In v trenutku, ko sem skočila k tebi, da bi me dvignu kot v filmu, je pozvonilo in jaz sem se zbudila. Samo da se nisem zares zbudila, ampak sem bla v operacijski. Ležala sem na mizi, nad mano pa niso bli zdravniki, ampak policaji ... So me hotli odpeljat, ker mam žurko. Pol sem rekla, da sem sam sanjala, da mam žurko, ampak oni so rekli, da točno zato, ker sem

sanjala, da mam žurko. Pol so me dvignil z operacijske mize, moj želodec je bil odprt, nad mano pa je stara medicinska sestra vpila: "Zarad vas bo pacientka umrla, ker ne znate zatipat vranice. Zarad vas bo pacientka umrla, ker ne znate zatipat vranice." In ta pacientka sem bla jaz.

FANT (*jo poljubi na čelo*): Veš ... Meni so zvezde danes prišepnile, da bo še vse v redu.

Še vedno sedi v njegovem naročju. Nežno se poljubljata. Nato se usede čez njega, trebuh na trebuh. Strastno poljubljanje. Odnese jo v sobo. Pred vrati se pojavi najstarejši, ob njunih zvokih on masturbira.

Trinajsti prizor

26. april 2020, 07.13

Skozi vrata vstopita najstarejši in najmlajši. Najstarejši podpira najmlajšega.

NAJMLAJŠI: Ne povedat mami.

NAJSTAREJŠI: Saj nisem nor! Če zve, si brezveze preživél, ker te bo ona ubila. Pa še mene bo napizdla, da sem vzel njen avto.

NAJMLAJŠI: Kaj če bi te policija ustavla?

NAJSTAREJŠI: Bi reku, da grem po brata na urgenco. Zakaj moraš ti bolnici plačat?

NAJMLAJŠI: Ker ZZZS ne krije.

NAJSTAREJŠI: Zakaj ne krije?

NAJMLAJŠI: Zarad alkohola.

NAJSTAREJŠI: Brihten pa si.

NAJMLAJŠI: Jaz bi temu prej reku izkušen.

NAJSTAREJŠI: A maš keš?

NAJMLAJŠI: Ja. Zdaj ga ne rabim za tečaj risanja.

NAJSTAREJŠI: A si se ga zato napil?

NAJMLAJŠI: Ne. Pijem iz dolgčasa.

NAJSTAREJŠI: Noben ne pije iz dolgčasa pri devetnajstih.

NAJMLAJŠI: Nisi bil ti v karanteni pri devetnajstih.

NAJSTAREJŠI: A lahko še enkrat vidim izvid?

NAJMLAJŠI: Ne.

NAJSTAREJŠI: Ah, daj no!

Najstarejši začne bockat najmlajšega, bratsko se pretepata, iz jakne mu izvleče papir.

NAJSTAREJŠI: "19-letnik je bil dne 19. 4. 2020 ob 2.30 zjutraj sprejet na oddelek IPP zaradi izgube zavesti (sum na akutno zastrupitev z alkoholom). Pacient ob sprejemu odziven zgolj na bolečinske dražljaje, nepogovorljiv. Krvni tlak: 90/60, srčna frekvenca: 93. Saturacija bla, bla, bla ... Po prejetju infuzije je prišel k polni zavesti. Po šesturnem opazovanju, ker ni kazal znakov poškodb, je bil v spremstvu odpuščen v domačo oskrbo. V primeru, da se pojavijo ..." Kako si sploh prišu tja?

NAJMLAJŠI: Bajе me je našu nek gospod in poklical ...

NAJSTAREJŠI: In to te bo stalo 300 evrov?

NAJMLAJŠI: Kje je zdaj ta gospod, ko ga rabiš ...

NAJSTAREJŠI: Ti bom jaz plačal.

NAJMLAJŠI: Saj nimaš.

NAJSTAREJŠI: Mam.

NAJMLAJŠI: Če si reku, da si ob dva projekta pa da ti za zadnjega še niso plačali.

NAJSTAREJŠI: Sem se znašu po svoje.

NAJMLAJŠI: A dilaš droge?

NAJSTAREJŠI: Ja, pa da me zaprejo.

NAJMLAJŠI: Saj si že zaprt.

NAJSTAREJŠI: In kje te je našu ta gospod?

NAJMLAJŠI: Baje da na robu cestišča.

NAJSTAREJŠI: Katerega cestišča?

NAJMLAJŠI: Baje v Srednji vasi.

NAJSTAREJŠI: Tako daleč?

NAJMLAJŠI: A pol dilaš droge?

NAJSTAREJŠI: Oddajam flet.

NAJMLAJŠI: Kaj? A ne živi Kaja v njem?

NAJSTAREJŠI: Živi, ja.

NAJMLAJŠI: Njej ga oddajaš?

NAJSTAREJŠI: Njej pa njenemu novemu tipu. Ampak res ne povedat mami, ker me bo vrgla iz bajte. Jaz pa rabim ta keš.

NAJMLAJŠI: A te je prevarala?

NAJSTAREJŠI: Jaz sem njo.

NAJMLAJŠI: Grdo.

NAJSTAREJŠI: Ni bed. Zdaj lahko fukam ktero kol, kadar kol ... Če ni lih karantena.

NAJMLAJŠI: Ampak to ni ljubezen.

NAJSTAREJŠI: Dejmo, Werther, gremo spat. Alkohol ti je skisal možgane.

NAJMLAJŠI: Daj mi izvid.

NAJSTAREJŠI: Tole bom kar jaz lepo obdržal.

NAJMLAJŠI: Moj je.

NAJSTAREJŠI: Bla sva v bolnici, mali. Če sem fasal virus, mora mama vedet, da sem ga fasal, ko sem delal dobro delo.

NAJMLAJŠI: Pa saj so ločeni oddelki.

NAJSTAREJŠI: Mali, virus skače. Leti.

Oponaša ptiča.

Najmlajši skoraj odide.

NAJSTAREJŠI: Ej, kaj je zdaj s sosdami? A pridejo?

NAJMLAJŠI: Ne vem.

NAJSTAREJŠI: Če vidiš tamalo, ji povej, da ji bom jaz z veseljem pomagal.

NAJMLAJŠI: A ne bi rajši meni pomagal s Cankarjem?

NAJSTAREJŠI: A brko te matra?

NAJMLAJŠI: Še vedno ne razumem, kaj je zadaj, "nekaj je kljub temu zadaj ... za temi stvarmi, tako rekoč ... za narodovim blagrom". Kaj je to?

Sedmi teden

Štirinajsti prizor

27. april 2020, 22.33

Mama je sama v dnevni sobi. Telefonski pogovor. Morda stacionarni telefon ali mobilni telefon in slušalke, tako da ima proste roke. Medtem odpira okna, zrači hišo in z razkužilom briše površine.

MAMA: Fanta da bi bila sama ... Joj, mislim, saj Matej zna kaj skuhat, ampak ... Da bi ga zdaj s tem obremenjevala ... Maturo ima. Pa dva fanta sama doma ... Ne vem, Igor ... Pa Matej je astmatik. Ja, saj veš. Ja, vem, da si že dva tedna doma. ... No, pa tri. ... Kaj pa občine? ... Bom še malo razmislila, prav? Ja. Moram ju vprašat. Ja. Tudi jaz te... Aha ... Sem. Zakaj? *(Pogleda naokrog po prostoru, preveri, da ni nikogar.)* Sama sem, ja. Zakaj? ... Ja, Matej se uči, Luka pa spi, najbrž. Sama, ja. ... Kaj? Joj ... A zdaj? ... Kaj pa bi rad slišal? ... Aha ... Mhm ... Poznam, ja. ... Zdaj? ... *(Začne mrmrati pesem Joeja Cockerja You Can Leave Your Hat On.)* Z besedilom? Prav, prav. *(Spet začne mrmrat.)* Bolj počasi? *(Mrmra in nadaljuje v petje. Besedilo si morda nastavi na telefonu.)* Baby, take off your coat ... Real slow ... And take off your shoes ... To je besedilo. Original. ... Iiiiigooooorr! ... Prav. Prav! *(Znova mrmranje melodije. Odpeto kot song.)* Odpenjam ti gumb zdaj tam, tam na vrhu srajce, in pod njim še enega, pararapapapa pararapapapa. O, pri popku sem zdaj in malo te požgečkam, po potki dol se spustim in tam te poljubi-im ...

Pride oče, povsem poklapan, s pismom v roki, namenjen proti mami. Ona počasi odloži telefon. Oče ji pomoli pismo.

MAMA: Kaj je to?

OČE: Preberi.

Mama začne po tihem brati z lista.

OČE: Na glas.

MAMA: “Draga babi,

upam, da je pri vas manj v kurcu, kot je tukaj v kurcu. Tako se izražam, ker bi tudi ti tako rekla. Mislim, da ti na ta način najlažje opišem, kako je. Luka in Pavlina sta prišla nazaj domov, ampak saj sama veš, da si z njima človek ne more prav veliko pomagat. Veš, kdo je še tukaj? Rok je prišel skupaj s Pavlino. Uči me risat in projektirat za sprejemce. Moraš spoznat Roka. Meni se zdi carski! Veliko tudi pomaga mami, zato imam jaz manj dela in lahko več rišem. Luka še vedno ne zna kuhat, Pavlina pa kuha samo pašto, brezglutensko, ne vem, če si že slišala zanjo. Rok zna skuhat govejo juho! Ni tako dobra kot tvoja, je pa vseeno boljša od moje. Pravi, da zna naredit tudi orehovec, tako da čakava, da bodo orehi malo bolj debeli. To bo najbrž šele junija, tako da moraš obvezno počakat! Ko bo narejen, ti ga prinesem za probat. Tvoje zaloge so najbrž že zdavnaj pošle. Upam, da sestre niso prestregle zadnje pošiljke. Sicer pa sem tudi njim namenil eno stekleničko, za potne stroške. V kleti sem našel predlanski borovničevец, če bi bila tu, bi ga spila ob remiju, tako pa sem ga v družbi gospodične pasjanse popil kar sam. Podrl sem tvoj rekord, za petnajst sekund! Zdaj vem, kaj je tvoja skrivnost. Ni mi treba odgovoriti, ker vem, da težko pišeš.

Tako ali tako pa kmalu pridem!

S kurčevimi pozdravi na daljavo,

Matej”

Tišina. Mama zre v očeta, kaj ga muči. Ona nima problema.

OČE: Niti omenu me ni.

MAMA (*še enkrat preleti pismo*): Mene tud ne.

OČE: Govori o Roku. Celo pismo govori o Roku. Mene pa niti omenu ni.

MAMA: Najbrž te je v prejšnjem pismu. Al te pa še bo.

OČE: “Veš, kdo je še tukaj? Rok.” Niti povedal ji ni, da sem se vrnu.

MAMA: Vrnu. On se je vrnu. Vi vsi bi se celo življenje radi nekam vračali. Ko enkrat greš, greš. Edino, kamor še lahko greš, ko enkrat greš, je, da greš naprej. Ne nazaj. Vrnit se ne da. Vrnit. Kakšna lepa beseda. Vrniti. Iti. Ne

glej me tako, ker nisem sama nič drugačna. A misliš, da jaz pa ne čakam, da bo spet tako kot nekoč? A misliš, da se je blo meni enostavno sprijaznit, da si odšel in da ni več življenja, ki smo ga meli? Ja, tudi jaz sem čakala, da bo spet vse tako, kot je blo. In glej, ti si se vrnu, ampak nič ni tako, kot je blo. A misliš, da bo svet kdaj tak, kot je bil? Ne spim, ker si ne predstavljam sveta, v katerega sem poslala svoje otroke. Ne upam si zaspat, ker ne vem, v kaj se bom zbudila. Jutri je v sanjah izgledal drugače. ... Sicer pa ji sam povej, da si se vrnu.

V roke mu porine pismo in hoče oditi.

OČE: Mirjam? (*Mama se ustavi.*) Kako je z njo?

MAMA: Mislim, da je skrajni čas, da jo probaš obiskat.

OČE: Ampak kako?

MAMA: Ne vem. Enega te mogoče še spustijo not. Njen sin si.

OČE: Kolko še?

MAMA: Ne vem.

OČE: Mogoče prej prekličejo ukrepe.

MAMA: Na tvojem mestu ne bi računala na to.

OČE: Tako slabo je?

MAMA: Morala bi dobivat terapijo dvakrat tedensko. Zdaj pa ... jo je dobila dvakrat marca, na aprilsko pa še čaka.

OČE: In sama je ...

MAMA: Kaj hočeš povedat s tem?

OČE: Da ji ne bi blo treba bit sama.

MAMA: Nikomur ne povej, da greš. Matej bo hotu zraven. Dva pa sigurno ne prideta not.

OČE: Kaj pa občine?

MAMA: Povej jim, da je tam notri tvoja mama, ki so ji dnevi šteti ...

OČE: Vsem tam notri so dnevi šteti.

Včeraj je lepši od jutri II.

Petnajsti prizor

Silvestrovo 2007. Najmlajši (6 let), srednja (11 let), najstarejši (15 let), mama, (40 let), oče (42 let). Vsa družina je zbrana okrog novoletne jelke, lučke na njej so skupaj s svečami na mizi edini vir svetlobe. Otroci odvijajo novoletna darila, v ozadju se sliši glasba, Čajkovski: Hrestač.

NAJMLAJŠI: Kaj maš, kaj maš, kaj maš?

NAJSTAREJŠI (*obrača škatlo, sliši se, da so notri lego kocke*): Uooo, srednjeveški grad!

NAJMLAJŠI: Vaaaaau, kocke! Jaz bi tudi to!

MAMA: To je še pretežko zate, ti boš lahko gradil, ko boš malo večji.

OČE: Ampak saj ti bo Luka posodu, a ne?

NAJSTAREJŠI: Uooo, še dvizni most ma!

NAJMLAJŠI: Jaz bi tudi!

NAJSTAREJŠI: Pa katapult!

OČE: Pavlina, si že našla svojega?

SREDNJA: Slabo mi je.

MAMA: Če si pa pojedla polovico pite. A ti skuham kamilce?

OČE: Ta je zate.

SREDNJA (*odvije papir*): Pod medvedovim dežnikom!

OČE: To je od iste avtorce kot *Sapramiška*.

SREDNJA: Vem, oči. Pa *Sovica Oka* tudi.

NAJMLAJŠI: A gremo lahko zdaj sprobat sanke?

MAMA: A ne bi počakali na jutro? Da bo svetlo?

NAJSTAREJŠI: Do jutra lahko sneg že zgine.

MAMA: No, pol pa hitro v kombinezone!

NAJSTAREJŠI: Jaz sem prevelik za moj kombinezon!

OČE: Pol pa kar v gatah!

SREDNJA: Jaz sem pa prevelika za te pravljice.

Šestnajsti prizor

28. april 2020, 3.37

V času tega prizora se svetloba spremeni v takšno, kot je v flashbackih. Srednja sedi v dnevni sobi. Nekaj časa sama. Bere knjigo. Nato pride najstarejši. Nekaj časa jo zgolj opazuje. Obsijana je s toplo svetlobo iz stoječe svetilke. Chiaroscuro. Ona ga ne vidi. Potem se ji razkrije.

NAJSTAREJŠI: Kaj pa ti tu sama?

SREDNJA: Učim se.

Najstarejši ji vzame knjigo iz rok.

NAJSTAREJŠI: *Pod medvedovim dežnikom.*

SREDNJA: Morala bi se učiti. Pa se mi ne da.

NAJSTAREJŠI: Ti maš vsaj kaj za delat.

SREDNJA: Ja. Jaz bom generacija zdravnikov, ki ni sposobna zatipat vrtnice. (*Tišina.*) Pa ti?

NAJSTAREJŠI: Ne morem spat.

SREDNJA: Zakaj?

NAJSTAREJŠI: V tej občini ma glih pet bejb tinder. Pa nobena se noče dobit.

SREDNJA: A mi vrneš knjigo?

NAJSTAREJŠI: Zakaj ti ne moreš spat?

SREDNJA: Saj nisem rekla, da ne morem spat.

NAJSTAREJŠI: Ampak ne moreš.

Nekaj časa tišina. Oba čakata, da bo drugi kaj rekel. Tišina. Najstarejši spusti knjigo na mizo in začne zapuščati prostor.

SREDNJA: Ne morem spat, ker čakam, da se bom zbudila.

NAJSTAREJŠI (*se ustavi*): Kaj?

SREDNJA: Čakam, da se bom zbudila.

NAJSTAREJŠI: Če pa ne spiš.

SREDNJA: Delam se, da spim. Da sanjam. In čakam, da se bom zbudila.

NAJSTAREJŠI: In ko se boš zbudila ...

SREDNJA: Bo spet vse po starem.

NAJSTAREJŠI: Brez Roka?

SREDNJA: Ne, ne brez Roka. No, mogoče tudi brez Roka.

NAJSTAREJŠI: Brez Roka, ha?

SREDNJA: Brez roka trajanja.

Tišina. Najstarejši prisede k srednji.

SREDNJA: To pa ni meter pa pol.

NAJSTAREJŠI: Sem mislu, da hočeš, da je vse po starem.

Smejeta se. Srednja se privije k najstarejšemu.

NAJSTAREJŠI (*pogleda v knjigo*): To si dobila za dedka Mraza.

SREDNJA: Dedek Mraz, ja. Svet se je začel sesuvat, ko je umrl dedek Mraz. Ampak nisem si mislila, da se bo tako sesul.

NAJSTAREJŠI: Še vedno maš Božička.

SREDNJA: Na Coca-Coli.

NAJSTAREJŠI: To so sanje v resničnosti.

SREDNJA: Zato se pa hočem zbuditi.

Najstarejši jo poljubi na usta. Kot Trnuljčico. Da bi se prebudila.

V tem trenutku v sobo vstopi mama. Prižge se glavna luč. Mama za nekaj trenutkov obnemi, ne ve, kaj naj si misli. Ne ve, ali je prav videla. Opazuje ju. Gledajo se.

MAMA: A sta kaj vidla Mateja?

Srednja je povsem odsotna.

NAJSTAREJŠI: Mogoče spet leži pijan v kakem obcestnem jarku.

MAMA: Kaj?

NAJSTAREJŠI: Hecam se.

MAMA: Ni ga v sobi.

NAJSTAREJŠI: Najbrž je na sprehodu, no.

MAMA: Ura je štiri zjutraj. Pavlina, a si ga ti vidla? Pavlina! Pavlina, s tabo govorim!

SREDNJA: Kaj?

MAMA: A je šel Matej tu mimo?

SREDNJA: Ne.

MAMA: Luka, pokliči očeta.

Najstarejši odide.

Mama opazuje srednjo. Razmišlja o tem, kar je videla. Nekaj časa tišina. Srednja se ne odziva.

MAMA: Ni zdravo, da se ponoči učiš.

Tišina. Mama še sama ne ve, zakaj je to izjavila.

Vrne se najstarejši.

NAJSTAREJŠI: Foter ne dvigne.

Sedemnajsti prizor**29. april 2020, 8.20**

Zgodnje jutro. Mama v časopisni papir ovija kozarce, ki smo jih videli v prvem prizoru, in še neko drugo stekleno posodo. Vse, kar ovije, zloži v kartonaste škatle. Ta akcija traja in traja. Potem pride fant.

FANT: Kaj pa počnete?

MAMA: Dobila sem kupca.

FANT: Ampak to je vaša Lady Hamilton!

MAMA: Lady Hamilton vama bo pokrila letno najemnino.

FANT: Ne, tega ne morem sprejet.

MAMA: A pod mojo streho pa lahko živiš? Vzela ga bosta.

Fant obstane, rahlo prestrašen zaradi odločnega tona. Mama naprej pakira kozarce. Ogromno kozarcev. Toliko kozarcev, da bi ob njih lahko pomislili, da so to kozarci za Gatsbyjeve zabave.

Zazvoni telefon. V drugem prostoru. Zvoni in zvoni. Mama naprej pakira kozarce. Pride najstarejši v pižami, on je vedno v pižami, z zvonečim telefonom.

NAJSTAREJŠI: A si gluha? Zbudil me je! (*Fantu.*) Kaj pa ti buliš? (*Mami.*) Doktor Pregelj je. (*Poda telefon mami.*)

MAMA: Kar javi se.

NAJSTAREJŠI: Sploh ga ne poznam.

MAMA: Za vse sem sama. (*Vzame telefon.*) Prosim? ... Jaz sem, ja. Mhm. ... Mhm. Ja. ... Ne vem. Moram govorit z možem. ... Njen sin, ja. ... Sporočim. Hvala. ... Hvala za klic.

Tišina. Dolga tišina. Če bi bili kozarci mama in če bi bili v filmu, bi v tem trenutku razneslo vse kozarce. Hkrati. In drobni kristali bi se razpršili v zrak kot zamrznjene leteče solze. Potem bi padli na tla in postali prah.

NAJSTAREJŠI: Kaj je blo?

MAMA: Luka, pokliči očeta in mu reci, naj pride nazaj.

NAJSTAREJŠI: Mami, kaj je blo?

MAMA (*pospravi še zadnji kozarec*): Nič ne razlagaj. Nočem, da Matej zve po telefonu.

NAJSTAREJŠI: Mali je z njim?

MAMA: Skril se je v prtljažnik.

Osemnajsti prizor

29. april 2020, 13.13

Najmlajši sam ali pa z družino na drugi strani, a ne gre nihče do njega. Niti najstarejši, niti srednja, niti mama, niti oče, niti fant. Skratka sam. Najmlajši sam. Bolečina. Histeričen jok in lovljenje sape. Jeza. Boksanje v steno. Z desno roko. Udarec za udarcem. V steno. Z desno roko. Udarec za udarcem. Z roko, ki se pripravlja na sprejemne izpite. Udarec za udarcem. V steno. Z desno roko. Udarec za udarcem. Z roko, ki se pripravlja na sprejemne izpite. In še vedno jok. Lovljenje sape. Jeza. Boksanje v steno. Z desno roko. Udarec za udarcem. V steno. Z desno roko. Udarec za udarcem. Z roko, ki se pripravlja na sprejemne izpite. Udarec za udarcem. Razpoka za razpoko. Udarec za udarcem. Zlom za zlomom. Udarec za udarcem. Kri. Desna roka. Kri.

Osmi teden

Devetnajsti prizor

1. maj 2020, 14.03

Mama je sama v dnevni sobi. Telefonski pogovor. Morda stacionarni telefon ali mobilni telefon in slušalke, tako da ima proste roke. Medtem odpira okna, zrači hišo in z razkužilom briše površine.

MAMA: Fanta da bi bla sama ... Joj, mislim, saj Matej zna kaj skuhat, ampak ... Da bi ga zdaj s tem obremenjevala ... Maturo ma. Pa dva fanta sama doma ... Ne vem, Igor ... Pa Matej je astmatik. Ja, saj veš. Ja, vem, da si že dva tedna doma. ... No, pa tri. ... Kaj pa občine? ... Bom še malo razmislila, prav? Ja. Moram ju vprašat. Ja. Tudi jaz te ... Aha ... Sem. Zakaj? (*Pogleda naokrog po prostoru, preveri, da ni nikogar.*) Sama sem, ja. Zakaj? ... Ja, Matej se uči, Luka pa spi, najbrž. Sama, ja. ... Kaj? Joj ... A zdaj? ... Kaj pa bi rad slišal? ... Aha ... Mhm ... Poznam, ja. ... Zdaj? ... (*Začne mrmrati pesem Joeja Cockerja You Can Leave Your Hat On.*) Igor? ... Igor? Halo? Igor? (*Pogleda v telefon. Kliče. Čaka s telefonom na ušesu. Ni odgovora.*)

Dvajseti prizor

4. maj 2020, 16.52

Oče. Oče, ki opazuje srednjo in fanta, kako se pakirata. Oče, ki ne ve, kako naj skomunicira. Njegova punčka, ki že dolgo ni več punčka, ampak je še vedno punčka. Oče, ki opazuje. To traja in traja. Oče sam. Nato pride najstarejši.

NAJSTAREJŠI: Kaj je, gazda, a bodo prišle sosede?

Potreplja očeta po rami.

Enaindvajseti prizor

7. maj 2020, 22.49

Najmlajši sedi za mizo. Celo desno dlan ima v gipsu. Pred seboj ima risalni list in poskuša risati z levo roko. Poskuša. Vztraja. Besno zmečka list papirja. Vzame nov list in spet poskuša. Vztraja. Zmečka list. In tako znova in znova. Vsakič isto. Pride najstarejši. Nekaj časa opazuje brata. Dolgo ne ve, kaj bi mu rekel.

NAJSTAREJŠI: In, mali, že znaš Cankarja?

NAJMLAJŠI: "Toda, oprostite, nekaj je kljub temu zad ... za temi stvarmi, tako rekoč ... za narodovim blagrom. Kako bi se mogli drugače ljudje zanimati ... za narodov blagor ... in čemu se potemtakem prepirajo? ... Hm, nekaj mora bit zad ... za narodovim blagrom."

NAJSTAREJŠI: In, že veš, kaj je zad ...?

NAJMLAJŠI: Vem, ja.

NAJSTAREJŠI: No, da slišim to modrost!

NAJMLAJŠI: Vem, da nimam ne babice ne prihodnosti.

Dolgo tišina. Najstarejši začne pobirat s tal zmečkane liste in jih ravnat, drugega za drugim. Ogleduje si jih. Zloži jih na mizo.

NAJSTAREJŠI: Dobro, mali, dobro.

NAJMLAJŠI: A me zafrkavaš?

NAJSTAREJŠI: Babi bi bla ponosna.

Odide.

Najmlajši ostane sam. Gre po steklenico alkohola. Stežka jo odpre z eno roko. Hoče vzeti kozarce Lady Hamilton, ampak jih ni. Obstane. Zapre steklenico in jo odloži na tla. Uleže se na kavč, na katerem je prej spal oče. Očeta ni. Mogoče je že nekje daleč, v neki drugi hiši, mogoče pa je zgoraj, skupaj z mamo. Najmlajši se pokrije z njegovo posteljnino. Tema.

Sodobna slovenska dramatika

Vedrana Grisogono Nemeš

Franc

Igra o umetni inteligenci

OSEBE

JACINTA, tridesetletnica

VIDA, štiridesetletnica

AGATA, šestdesetletnica

FRANC, robot z videzom petindvajsetletnika

Igra se dogaja v današnjem času.

Minimalistično opremljena sejna soba v višjem nadstropju stolpnice. Skozi zastekljeno steno se vidi nočna panorama mesta.

Pri dolgi konferenčni mizi sedijo poslovne ženske, Vida, Agata in Jacinta. Pred vsako je odprt prenosnik. Vida je v hlačnem kostimu, Agata v klasičnem črnem, s krilom čez kolena, medtem ko Jacinta, najbolj umetelna od njih, spominja na barbiko v barvitem kompletu s pretirano kratkim krilom in vrtoglavo visokimi petami. Vida in Agata imata strogo spete lase, Jacintini so razpuščeni, skodrani in skuštrani. Vsaka strmi v svoj računalnik. Vstopi športno oblečeni postavni Franc, ki se na prvi pogled v ničemer ne razlikuje od moškega iz krvi in mesa. Na pladnju prinaša tri kozarce, spretno in hitro streže pijačo.

AGATA: Hvala, Franc.

FRANC: Ni za kaj. Prijeten kolegij vam želim.

Franc neslišno odide. Agata se prijazno ozre za njim, nato hladno pogleda kolegici.

AGATA: Vidve pa nič.

Vida jo začudeno pogleda in privzdigne obrvi.

VIDA: Prosim?

AGATA: Spodobi se, da se mu zahvalimo.

VIDA (*ironično*): Se mogoče pralnemu ali pomivalnemu stroju zahvaljujemo za opravljeno delo?

JACINTA: Ta je pa dobra! (*Jacinta se umetelno zasmeje.*)

Agata vstane in zapusti prostor. Jacinta zmajuje z glavo.

JACINTA: Kaj je z njo? Nima nobenega smisla za humor!

VIDA (*presenečeno*): Kam je šla?

Jacinta skomigne.

VIDA: Se ti ne zdi, da se Agata zadnje čase čudno vede?

JACINTA (*sarkastično*): Zadnje čase? Že od nekdaj je takšna.

VIDA: Kakšna?

JACINTA: Ja, čudaška.

Vida nestrpno pogleduje proti vratom.

VIDA: Kaj pa dela?

JACINTA: Grem pogledat?

VIDA: Pusti.

JACINTA: Najbrž se je šla pogovoriti s Francem. Vede se, kot da bi bila zatreskana vanj.

Vida zamišljeno srka sok.

VIDA: Ti to resno?

JACINTA: Kaj nisi opazila? Že od nekdaj ima poseben odnos z njim. Nikoli ga ni dojemala kot produkt.

VIDA: Kaj pa vem. Zdi se mi, da se nikakor ne more sprijazniti z dejstvom, da ima naš izdelek hibo.

JACINTA: Meni se zdi popoln. Ne vidim, kaj bi bilo z njim narobe. (Zavzdihne.) Lep je kot Apolon. Strašansko seksi.

VIDA: Narobe je to, da se Franc slabo prodaja.

JACINTA: Sredi recesije smo, logično je, da prodaja pade.

VIDA: Zakaj potemtakem gre Francka za med? Poglej tabelo 131/5c.

Strmita vsaka v svoj zaslon.

JACINTA: Moški kupci imajo večjo kupno moč. Pa tudi manj predsodkov, ko gre za nabavo sodobnih tehničnih pripomočkov. Zato je Francka bolj iskana igrača od Franca.

VIDA: Kako lahko naš vrhunski proizvod umetne inteligence primerjaš z igračo? Pljuvaš v lastno skledo.

JACINTA: Pa kaj si tako občutljiva? Saj je konec koncev samo igrača za odrasle.

Skoraj neopazno vstopi Agata in se usede.

VIDA: Hobot! V tujini ga poljudno imenujejo hobot, kar je skovanka od homo in robot. Ne vem, zakaj se pri nas ta termin ni uveljavil. Smo res nerazgledani ali kaj?

AGATA: Saj smo poskušali s to tujko, pa so se nam ljudje smejali, češ da preveč spominja na hobotničinega samca. Pa še Francko so prekrstili v hobotnico! Izraz preprosto ni v duhu našega jezika.

JACINTA: Jezikoslovci ste ga, ljuba moja Agata, poslovenili in oklicali za člobota, a tudi to se ni prijelo. Zdaj pa končno imamo robofrenda Franca!

AGATA: Robofrend! Odvratna tujka!

VIDA: Dobro. Pustimo zdaj to. Raje se osredotočimo na številke. Graf 10/d-3. Ni dvoma, da so moški kupci precej zadovoljni s performancami robofrendice Francke. Celo 44 odstotkov jih je zelo zadovoljnih. To so letošnji podatki. Občutno boljši kot lanski. Med pandemijo je prodaja robofrendic švignila v nebo, pa tudi njihova izposoja podira rekorde. Kadar so osamljeni in depresivni, ljudje potrebujejo družbo in oporo. Stroj je pač zanesljivejši od sočloveka. Celo država se zanima za nakup dvesto kosov Franck.

JACINTA (*posmehljivo*): Kaj bo država z njimi? Bo odprla javno hišo?

AGATA (*zviška*): Kaj ne veš? Razdelila jih bo centrom za socialno delo v območjih, kjer je veliko družinskega nasilja. Da se bodo nasilneži raje znašali nad Franckami kot nad svojimi ženami. To se mi zdi moralno vprašljivo, saj spodbuja agresijo. Take pogodbe ne smemo skleniti.

VIDA: To bi bila diskriminacija kupcev, zaradi katere lahko fašemo prijavo potrošniškega sveta. Ni naša naloga, da se zmrdujemo nad motivi naših kupcev, zlasti če s tem varujemo življenje. Ta posel z državo bo za nas zelo dobičkonosen. Predvsem zato, ker bo država plačala servisiranje in nadomestne dele za poškodovane Francke. In to nanese kar precej. V enem letu skoraj toliko kot sto kosov novih Franck.

AGATA (*ogorčeno*): Namesto da bi nasilneže spravili za zapahe, jim dajejo potuho in davkoplačevalski denar zapravljajo za popravila robofrendic. To ni fer.

VIDA: Fer ali ne, Francka je uspešnica, Franc pa polomija.

JACINTA: Država bi ravno tako lahko kupila nekaj sto kosov Francev in olajšala življenje samohranilkam in drugim socialno ogroženim ženskam brez partnerja.

VIDA: Ta ideja še ni politično dozorela in me ne moremo nič. Toda napočil je čas, da se soočimo z dejstvi in ugotovimo, kaj je narobe s Francem.

JACINTA: Kaj pa mu dejansko manjka?

VIDA: Poglejte tabelo 11/z-o8. Zadovoljstvo uporabnic s Francem.

Agata in Jacinta mrzlično premikata miški.

JACINTA: Vidim, ja.

VIDA: Zadovoljnih je 10,643 odstotka uporabnic. In krivulja strmo pada.

AGATA: Katastrofalno, ja.

JACINTA: To je zato, ker smo ženske bolj zahtevne in sofisticirane pri rabi robofrenda. Moški so preprostejši, saj Francko uporabljajo predvsem kot kuharico, čistilko in partnerko za tek.

VIDA: Imaš prav, moška raba robofrenda je bolj profilirana in omejena kot ženska. Zanimivo je, da si seks deli šele sedmo mesto skupaj s plesom.

AGATA: Zdi se mi čudno, da je seks tako nizko pri moških prioritetah.

JACINTA: Nič nenavadnega, če spremljaš okoljske raziskave.

AGATA: Kaj ima okolje s tem?

JACINTA: Onesnaženost okolja je močno oklestila tako moško plodnost kot spolni nagon.

AGATA: Jaz se bolj nagibam k mnenju, da moškost ubija nasičenost s pornografijo. Preveč je nagnusnosti, izumetničenosti in konzumerizma v sodobni industriji seksa, zato se moški počasi, a zanesljivo vračajo k tradicionalnim vrednotam in arhetipskemu dožemanju ženske.

VIDA: Ja, predvsem k mitu slovenske matere.

JACINTA: Pa kaj tu nekaj filozofirata! Se vama zdi prav, da nas v tretjem tisočletju spet potiskajo za štedilnik? Si katera od vaju želi biti v črno ode-ta, nagubana, zgarana, napol lačna, a vselej razumevajoča mati?

VIDA: Francko smo načrtno oglaševali s sloganom *Bolj navihana kot sestra, bolj seksi kot žena in manj tečna kot mama!* in se je obneslo. Omemba matere je vsekakor dodana vrednost. Slovenski moški so konservativni in, ne glede na premoženje, varčni. Francko smo jim ponudili kot kombinacijo treh žensk v eni, in to je očitno vžgalo.

JACINTA: Kakšen mit, kakšna mati! Sodoben moški je preprosto sebičen in len, ne da se mu opravljati hišnih del in si zato kupi robofrendico, ki je kot dolgoročna naložba precej cenejša od hišne pomočnice. Kot da ne veste, koliko parov se loči samo zato, ker se moškim ne ljubi prevzeti odgovornosti za hišna opravila.

AGATA: Zadeva še zdaleč ni preprosta. Mislim, da je namigovanje na mater podzavestno spodbudilo moške k nakupu Francke. Slogan za Franca žal ni učinkovit. Manjka mu ... soli. Je presplošen.

VIDA: Definitivno. Pa še dolgočasen je. *Zvest. Ljubeč. Popoln.* Sliši se kot fraza iz Dr. romana.

JACINTA: To govoriš samo zato, ker sem si ga jaz izmislila. Ampak vidve sta ga požegnali.

AGATA: Mogoče bi v sloganu za Franca veljalo omeniti očeta, kar bi okre-pilo njegovo verodostojnost. (*Vzneseno:*) Lik vseprisotnega, avtoritarnega, pravičnega in zaščitniškega očeta je trdno zasidran v naš zgodovinski spomin.

VIDA: Nič ne vem o tem. Moj jo je popihal, preden sem se rodila.

JACINTA: Že imam slogan za Franca. (*Zafrkljivo:*) *Manj našgan kot oče, bolj potreben kot mož.*

AGATA: Mojbog! Kako pritlehno!

Jacinti zazvoni telefon. Oglasi se in posluša. Vida jo ježno opazuje.

JACINTA (*spogledljivo*): *Of course I can. (Vidi in Agati:)* Oprostita. Urgentna zadeva.

Jacinta steče ven.

AGATA: Stavim, da čveka s kakšnim od svojih fantov. Presneta frčafela.

VIDA: No, pustimo zdaj to. Torej ... Dejstvo je, da slogan za Franca ni vžgal. Ampak to ni edini razlog za slabo prodajo. Pri ženskah so priljubljene funkcije robofrenda zelo razpršene. Zdi se, kot da ne vedo, kaj bi z njim.

AGATA: Imaš prav, Vida. (*Bere z zaslona:*) Izsledki ankete pravijo, da je Franc ženski zaupnik, psihoterapevt, nutricionist, bralec knjig, modni guru, duhovna opora, spremljevalec pri kulturnih prireditvah ... Seznamu ni konca. Zdi se, kot da ga rabijo zgolj za to, da jim naklada, namesto da bi ga vpregle v resna dela.

VIDA: Še nekaj je. V oči bode dejstvo, da ga komaj kdaj uporabljajo kot čistilca. To se mi zdi nenavadno.

AGATA: Tu gre predvsem za hinavščino. Franca dodobra izrabijo kot čistilca, a o tem molčijo.

VIDA: Kako to misliš?

AGATA: Kaj nisi brala moje raziskave?

VIDA: Katero imaš v mislih?

AGATA: Raziskavo o dodatkih z logom našega inštituta, ki jih ženske naročajo ob nakupu robofrenda. Medtem ko moški svoji Francki kupujejo raznobarvne lasulje in modna oblačila, so ženske bolj praktične in Francu kupijo kvečjemu dodatke za pomivanje oken, razne antistatične krpe in podobno. Starejše ženske celo sirkovo krtačo. Torej, še kako ga izrabijo kot čistilca, a se tega sramujejo in tega ne obešajo na veliki zvon.

VIDA: Imaš prav, Agata. Lepo si povezala vse te izsledke.

Obmolkneti in se zatopita vsaka v svoj zaslon.

VIDA: Tole tukaj se mi zdi dokaj nenavadno ... Funkcija ljubimca je pri Francu šele na ... (*preverja*) tridesetem mestu. Presenetljivo, kajne?

AGATA: Niti ne. Ženske nismo tako obsedene z mesenostjo kot moški. Že od nekdaj je bilo tako. So pomembnejše stvari, ki za nas štejejo v odnosu z ljubljeno osebo.

VIDA (*cinično*): Aja? Katere pa?

Agata naveličano zavzdihne in zviška pogleda Vido.

VIDA: Kako si potem razlagaš tole? (*Zmagoslavno bere:*) Če seštejemo servisna popravila v garancijskem roku ali izven njega, se največ okvar nanaša na Francijev mednožni predel, kar jasno kaže, da je raba njegovih spolnih funkcij pogostejša, kot je to v anketi navedeno.

Priteče Jacinta in se hrupno usede.

JACINTA: Sem kaj pomembnega zamudila glede spolnih funkcij?

Vida ji vrže strupen pogled.

VIDA: Ne skači mi v besedo, Jacinta! Treba je vzeti v zakup, da so stranke v izpolnjevanju anket do neke mere neiskrene, zlasti ko gre za intimne zadeve. A vse to ne odtehta dejstva, da se Franc slabo prodaja.

JACINTA: Kot sem že rekla: ženske kupujemo manj avtomobilov, manj skirojev in manj računalnikov kot moški. Statistika pač. Družina ima ponavadi zgolj enega robota, in če o nakupih tehničnega blaga odloča moški, je logično, da je prvi izbor Francka. Res je, da pri nakupih robofrendov prednjačijo samski in ločeni, ampak treba je upoštevati tudi situacijo v družinah.

VIDA: Toda ne Franc ne Francka nista zastavljena kot družinska robota in sta priporočena le za polnoletne uporabnike. To je bil celo pogoj za prejemanje evropskih subvencij v sklopu boja proti epidemiji depresije med samskimi in ločenci.

AGATA: Ljudje so depresivni zaradi eksistenčne negotovosti. Rabijo višje plače in boljše pogoje dela. Sistem je treba sesuti, ne pa ljudi za vsako ceno siliti, da se tolažijo v naročju umetne inteligence.

Jacinti zazvoni telefon.

JACINTA: Oprostita še enkrat. Nujno se moram oglasiti. (*Dramatično:*) Gre za življenje ali smrt.

Jacinta panično odvihra iz sobe, pri tem se zaradi visokih pet spotakne in skoraj pade.

Vida strogo gleda za njo.

VIDA: Še en urgentni klic? Pa to je višek. Nisi opazila, da med sestanki tvita, gleda profil na fejsu in celo posluša glasbo? Kaj misliš, zakaj ima ves čas slušalko v ušesu?

AGATA: Ti si jo zaposlila, kaj se zdaj pritožuješ! Meni se je od nekdaj zdela nekompetentna.

VIDA (*zavzdihne*): Imela je neki žar ... Ne vem, prevzela me je s svojimi idejami. Ampak to je bilo lani.

AGATA: Z jezikom zna opletati, to je res.

VIDA: A veš, da razmišljam, da bi jo odpustila.

AGATA: Resno?

VIDA: Ja. Neodgovorna je do dela, zamuja, med vikendi se sploh ne oglaša na telefon, ne spoštuje delovne hierarhije. Zaradi polomije s Francem moram odpustiti nekoga na vidnejšem položaju. Lastnikom je itak vseeno, koga.

AGATA (*previdno*): Si prepričana, da jim je vseeno?

VIDA: Oni itak gledajo samo na profit. Na zadnji videokonferenci je lastnika zastopal neki tip, ki je mislil, da smo slovaško podjetje, ki proizvaja igralne avtomate. Pojma nimajo. Tem skladom gre samo za dobiček. Kupujejo in prodajajo, to je vse, kar znajo.

AGATA: Šefom se je Jacinta zelo prikupila, veš. Bojim se, da je prepozno.

VIDA: Prepozno za kaj?

AGATA: Da jo daš na čevelj. Slišala sem govorice. Če zadeve s Francem hitro ne saniramo, bova leteli kvečjemu ti in jaz. In Jacinta te bo nadomestila, ljuba moja.

VIDA: A ona ne bo letela z nama vred? Saj je enako kriva kot midve.

AGATA: Kriva mogoče že, ampak je spretnejša od naju pri diplomatskih zadevah.

VIDA: O kakšni diplomaciji govoriš?

AGATA (*zakašlja*): Saj veš ... (*Tiše:*) Posteljni.

VIDA: S kom spi?

Agata nekaj trenutkov pomenljivo molči in se ozira proti vratom.

AGATA: Na konvenciji v Singapurju se je menda spečala z enim od upravnikov sklada. Čisto po naključju sem zvedela, ker sem njegovi tajnici svetovala pri rezervaciji smučišča. Papirji za Jacintino napredovanje so menda že podpisani.

VIDA: Kaaj? Za mojim hrbtom?

Vida lovi zrak, začne kašljati, kot da se ji je nekaj zataknilo v grlu.

Agata jo tolče po hrbtu. Vida neha kašljati.

AGATA: Če ne naredimo preboja s Francem, bova midve leteli, ona pa bo prevzela vajeti našega inštituta.

Vstopi nasmejana Jacinta in se usede.

Vida prebledi in okamni. Gleda Jacinto, kot da jo prvič vidi.

JACINTA (*veselo*): Sem kaj zamudila?

AGATA: Niti ne.

Agata obmolkne. Vidin obraz je čemeren.

VIDA: Prosim, Agata, nadaljuj svojo analizo.

AGATA: Torej ... Čeprav je Franc izdelek mednarodne korporacije in smo ga tukaj samo prilagodile našim potrošnicam oziroma življenjskim navadam in vrednotam naših žensk, me bega še en podatek. Ni res, da Slovenke niso zainteresirane za člobota, ampak ... ta isti izdelek raje naročajo v tujini. Člobota Burak in Julio sta zanje mikavnejša.

VIDA: To kaže na pomanjkanje nacionalne samozavesti in hlapčevski odnos. Tujci so nam od nekdaj bolj seksi. Odkar veliko potujemo, nas je prevzela eksotika.

JACINTA: Če je jabolko spora samo ime, ga lahko spremenimo. Franc serije 3 naj ima tuje ime.

AGATA: Evropske subvencije smo prejeli za vpeljevanje narodnostnih značilnosti in vrednot. *Nomen est omen*. Ne moremo ga prekrstiti v tujca.

Vida vstane in začne krožiti po sobi.

JACINTA: Kaj ti pa je?

VIDA: Nič, samo oči si bom odpočila od računalnika. Blešči se mi, kot da mi strele švigajo v možgane.

S konicami prstov si masira predel okoli oči in živčno kroži okoli mize.

Jacinta jo gleda, nato vprašujoče pogleda Agato, ki skomigne.

JACINTA: Če mene vprašate, bi ga prekrstila v Leva. Ime Franc je malce ... puščobno in obrabljeno. Lev je pomenljivo ime. Pa še moj prvi fant je bil Lev. In prvega ne pozabiš nikoli.

VIDA: Čudim se, da se sploh spomniš njegovega imena glede na ...

Vida skrivnostno obmolkne.

JACINTA (*sumničavo*): Glede na kaj?

VIDA: Ni pomembno.

JACINTA: Meni je pomembno.

VIDA (*presliži*): Naše delo je zdaj pod drobnogledom in treba je ravnati preudarno. Franc ni nikogaršnji osebni projekt in ga ne bomo povezovali z nikogaršnjimi bivšimi ali sedanjimi ljubimci. Lastna promiskuitetna nagljenja pustimo ob strani in se osredotočimo na zdravo pamet in izkušnje.

Vida se usede na stol na drugem koncu mize, se pretegne in zazeha.

JACINTA (*povzdigne glas*): Ti to meni, da sem promiskuitetna?

Vida se ne meni zanjo, Jacinta se namršči.

VIDA (*Agati*): Pa imaš podatke o tem, kakšne tuje modele kupujejo naše ženske?

AGATA: Seveda. Na vrhu seznama je Turek, tesno za petami mu je Latino-američan. Prodali smo tudi posamične kose tajskih, japonskih, arabskih in polinezijskih modelov. Naj vaju ob tem spomnim, da neevropski modeli člobotov sploh nimajo funkcije za slovenski jezik, ampak naših potrošnic to sploh ne moti.

VIDA: Nič čudnega. Saj vsi govorimo angleško.

AGATA: Kajpada! Toda v tujem jeziku ne moreš izraziti vseh miselnih in čustvenih odtenkov, ki jih lahko v materinščini. Pa tudi sproščeno se kregaš samo v maternem jeziku.

JACINTA: Ne kupiš robota, da bi se z njim kregal, ampak da bi z njim živel v absolutnem sožitju.

VIDA: Pa imamo neke konkretne pokazatelje, zakaj se našim potrošnicam zdijo tuji modeli boljši?

AGATA: Niti ne. V bistvu je enak izdelek v drugi embalaži.

JACINTA: Potemtakem Franca zgolj prekrstimo, in to bo to. S poudarkom, da Franci tretje generacije predstavlja sinergijo med zgodovinsko-traditionalnimi vrednotami in ideali digitalne dobe. Vsekakor ženskam ponuja najboljše iz obeh svetov, bla, bla, bla ... To bo pesek v oči lastnikom. Nakracali bomo poročilo o fiktivnih izboljšavah in to jih bo pomirilo. Jaz že vem, kako se tem tipom streže.

VIDA: Aja ... Sem slišala nekaj o teh tvojih sposobnostih, ja.

JACINTA: Nisem zaman doktorirala iz korporacijske etike.

VIDA (*ironično*): A temu se zdaj reče tako?

JACINTA: Agata, a ti razumeš, kaj Vida naklada?

AGATA: Pustimo ob strani osebne zamere, prosim. Dejstvo je, da nimamo razlage za porazne prodajne rezultate.

JACINTA (*kljubovalno*): Nekateri res niso nikoli zadovoljne! Končno dobijo moškega, ki ne pije, jih ne tepe in ki čepi doma ves čas, pa jim spet ni prav. Zakaj so potemtakem v raziskavah javnega mnenja trdile, da ob sebi potrebujejo treznega, nenasilnega in zvestega moškega?

VIDA: Razvidno je le, da Franc ne izpolnjuje pričakovanj naših žensk. Konkretnih kritik je bolj malo.

AGATA: Med človeškim razumom in nagoni je nepremostljiv prepad. Mogoče na tem nivoju Franc ne izpolni pričakovanj. Tu gre bolj za nezavedna ženska hotenja, ki so umetni inteligenci španska vas. In moški inteligenci nasploh, če sem iskrena.

VIDA: Osebnostno sem mnenja, da smo ženske subtilnejše od moških, ampak kako naj pričakuješ, da bo stroj rešil probleme, ki jih živ človek ne zmore?

JACINTA: Dejstvo je, da se uporabnice pritožujejo, da je Franc izgorel, preveč obremenjen s službo in obseden s politiko. Iste reči zamerijo svojim partnerjem in možem.

VIDA: Če pa vse hočejo imeti robota, ki je po poklicu zdravnik specialist, podjetnik ali politik! Imajo več kot petdeset poklicnih nastavitev, a jih niti

ne zanima, da bi pobrskale po njih. Vse hočejo zgolj to, da je Franc vrhunski na svojem področju.

AGATA: No, no ... Kar nekaj si jih je zaželelo preprostega fanta in si je Franca nastavilo na pastirski način.

JACINTA: Ne me basat! Pastirski *mode*!

VIDA: Saj ... Preprost moški, ki je veliko na svežem zraku, ima svoje čare.

JACINTA: Ne zdi se mi, da so pastirji kandidati za izgorelost na delovnem mestu. Ravno obratno, služba med travniškimi cveticami, pod milim nebom ... vonj po mleku in kravjaki, ubrane živalske melodije, blejanje, mukanje ... Vse to zveni popolnoma nestresno.

VIDA: Kaj pa volkovi in medvedi, ki jih je čedalje več?

JACINTA: A dej no! Na pastirja Franca ženske gotovo nimajo pripomb.

AGATA: Brez skrbi, da jih imajo. (*Bere z zaslona.*) Poslušajta! Ena se pritožuje, da je Franc v pastirskem načinu stalno v mislih s kravami, druga je ljubosumna na njegovo najljubšo ovco, tretja pravi, da so noči stresne, ker vseskozi skače iz postelje in preverja, ali so volkovi vdrli v ogrado.

Vida poskoči s stola in se vrne k svojemu računalniku, pri tem pa s komolcem nalašč zadene Jacinto.

JACINTA: Au!

VIDA: Sori.

Jacinta si masira prizadeto ramo, Vida se maščevalno smehlja in strmi v zaslon.

VIDA: Je možno, da naši ženski kupci sploh ne berejo navodil za uporabo? Tu lepo piše, da ima Franc *feelgood mode*, v katerem se obnaša povsem sproščeno, pomirjujoče in nestresno v vseh položajih.

AGATA: *Feelgood mode*! Mogoče sploh ne razumejo, kaj to je! Če bi prevedli to kot način ugodja, bi bilo bržkone jasneje.

JACINTA: Saj je priročnik za uporabo obsežnejši od *Svetega pisma*! Tam res vse piše, ampak ga ne berejo.

VIDA: Tega jim sploh ni treba! Franc je že nastavljen tako, da bo vseh povprečni ženski. Toda vedno znova se izkaže, da mu zamerijo nevne-mirljivost in dolgočasnost.

JACINTA: Če se jim zdi premalo temperamenten in razburljiv, se mu to da lepo dopovedati. Saj je dovolj umetno inteligenten, da pokapira.

AGATA: V najboljšem primeru bo treba opraviti obsežno raziskavo med Frančevimi uporabnicami in na osnovi izsledkov vpeljati izboljšave, kar nas bo stalo ogromno časa in denarja.

VIDA: Ne pride v poštev. Ponuditi moramo ekspresno rešitev. Treba mu je hitro vbiti v glavo, naj se poboljša.

AGATA (*zgroženo*): Saj ni otrok. Odrasel moški je. Prav nič ni kriv, če smo ga vrgli na trg, kjer vlada neusmiljena konkurenca, in se ne znajde v vrtincu krutosti kapitala in terorja dobička!

JACINTA: Stroj je, Agata. Stroj, ne človek.

VIDA: Me tri se bomo spopadle s Frančevimi hibami in ga skušale na hitro izpopolniti. Poglejte, smo pripadnice treh generacij, kar je dobro. Smo visoko izobražene, kar je tudi plus. Franca skoraj izključno kupujejo izobraženke. Vse tri živimo v mestu in znano je, da Franca preferirajo prebivalke večjih mest.

JACINTA: Drži kot pribito. To velja tudi za tiste s pastirskimi fantazijami.

AGATA: Menda ne misliš, Vida, da ga bomo spreminjale kar tako? Kje so parametri, smernice? Treba je poenotiti mnenja in iztočnice.

VIDA: Ravnale bomo po občutku. Največ pripomb leti na to, da je brez strasti in da ne da nobene pobude. Skratka, naš prototip je treba malo obrusiti.

AGATA: Saj sem vama govorila, da še ni pripravljen za prodajo.

VIDA: Nismo imele izbire. In zdaj je povsem neproduktivno jokati za politim mlekom.

AGATA (*zaničevalno*): Jokati za politim mlekom? Dosti imam tvojih angleških frazemov.

JACINTA: Ah, daj no, Agata. Vida je pač londonska doktorandka. Tega ne počne nalašč. Angleščino ima v krvi.

AGATA: Po slovensko se lepo reče *po toči zvoniti je prepozno*. In ne *jokati za politim mlekom ...*

V sobo stopi Franc z vedrom in čistilcem tal. Ozira se po prostoru.

Jacinta vstane, se mu približa od zadaj in ga uščipne v zadnjico.

Franc se krotko nasmehne.

VIDA: Zakaj si prišel?

FRANC: Počistit polito mleko.

AGATA: To je nesporazum, Franc.

FRANC: Vem. Hotel sem se pošaliti, ampak ni vžgalo. Čutim, da ste zelo zaskrbljene. (*Razočarano:*) Očitno vam moj smisel za humor ne ugaja.

JACINTA: Ne, dobra finta je bila, le da smo zelo zaskrbljene, in to zaradi tebe.

FRANC: Razumem, zato sem vas želel razveseliti. Če ste za hece, vam lahko povem kakšen vic.

VIDA: Zdaj ni čas za vice.

Franc se razočarano pripravi na odhod, vzame čistilec tal in vedro.

FRANC: Opravičujem se. Samo pomagati sem hotel.

VIDA: Kar ostani, potrebujemo te.

JACINTA: Usedi se k nam.

FRANC: Z veseljem. Kam naj se usedem?

JACINTA: Zraven mene.

VIDA: Prej vsaj pospravi te zadeve.

JACINTA: Pusti zdaj vedro in čistilec in se usedi.

Franc se obrača na mestu, ne ve, kaj bi.

AGATA: Jacinta ima prav. Usedi se k nam, o tebi se pogovarjamo.

Franc stoji in okleva.

AGATA: Zakaj stojiš?

VIDA: Moral bi ubogati sogovornico, ki je najvišja po hierarhiji, torej mene.

FRANC: Imate prav, ampak hierarhija v tem trenutku ni več nedvoumna. Po firmi se govori, da so v teku kadrovske spremembe na najvišjem nivoju. Zato raje počakam, da se med seboj zmenite.

VIDA: Ne nasedaj govoricam.

AGATA: Zmenjene smo, da ostaneš, kajne, punce?

JACINTA: Seveda.

Agata mu vzame iz rok vedro in čistilec. Franc ji hoče pomagati in pri tem nerodno polije vodo.

AGATA: Bom jaz pobrisala, Franc, ti kar sedi.

Agata pobriše lužico ter odnaša vedro in čistilec.

VIDA: Nehaj s tem snažilskim šovom, prosim te, Agata. Pošiljaš mu napačne signale. Nisi ti njegov robot!

Franc se usede zraven Jacinte, ona ga zapeljivo potreplja po kolenu.

VIDA: Skrbi nas zate, veš.

FRANC: Sem kaj narobe naredil?

VIDA: Ne, ne ... Nič osebnega ni v tem. Gre za to, da se slabo prodajaš. Francka je precej uspešnejša od tebe.

FRANC: Kaj res? Vesel sem zanjo, čeprav je ne poznam.

VIDA: Čakaj malo, zakaj si vesel?

FRANC: Ker je Francka uspešna.

VIDA: Zakaj?

FRANC: Zakaj je Francka uspešna, me sprašujete? To ste vi rekli.

VIDA: Ne, ampak zakaj si ti vesel, ker je ona uspešna? Kaj te to sploh briga?

Agata se vrne in se usede.

FRANC: Nasploh me veselijo uspehi žensk. Zavezan sem k spodbujanju ženske samozavesti, razvijanju njihovih idej in uresničevanju njihovih ciljev.

AGATA (*razneženo*): Lepo si to povedal.

Agata mu zaploska.

VIDA (*Agati*): To nam zdaj recitira iz *Navodil za uporabo*. (*Francu:*) Ni nam treba razlagati osnov. Me smo te ustvarile, veš.

JACINTA: Ne pretiravaj, Vida.

AGATA (*Vidi*): Zakaj ga nagovarjaš s takim zaničevalnim tonom? (*Francu, slovesno:*) Ti si sad mednarodne znanosti, me pa smo ti vdahnile slovensko dušo.

FRANC: Hvala.

VIDA: Ni za kaj.

FRANC: Stokrat vam hvala za to prelepo dušo.

VIDA: Ki se žal ne prodaja, kot smo pričakovali. Če bo šlo tako naprej, boš ti zguba, me pa ob službo.

Franc se nerodno smehlja.

AGATA: Se je treba znašati nad Francem samo zato, ker imaš doma štaló? Nihče ti ni kriv, če se vedno znova ločuješ.

Vida v hipu vstane in vrže kozarec v Agato, ampak jo zgreši.

Agata prebledi in okamni. Franc poskoči kot opečen.

FRANC: Prinesel bom nov kozarec. Imate še kakšne želje?

JACINTA: Meni en šnopček, prosim.

FRANC: Na kolegiju ne smem točiti alkoholnih pijač.

JACINTA: To zdaj ni več kolegij, ampak osebni obračun, srček.

Franc se prikloni in odide.

VIDA: Pa še kozarec poberi. Srečo imaš, da je nezlomljiv.

AGATA: Sama ga poberi!

Franc obstane v zadregi. Jacinta vstane, pobere kozarec in ga izroči Francu. Potem se stisne k njemu in ga vroče poljubi na usta. Agata je ljubosumna, Vida skeptična. Franc potrebuje nekaj trenutkov, da pobere čistilne rekvizite, zbegin je.

FRANC: Upam, da boste čim prej razčistile to zadevo med seboj.

JACINTA: Lepo si to povedal. Tako prisrčen si, tako odkritosrčen ... tako srčen. Absolutno srčan!

Jacinta ga počasti še z enim francoskim poljubom.

JACINTA: Pojdi zdaj. In se kmalu vrni.

Franc odide, na pol poti se obrne, Jacinta mu z roko pošlje poljubček, on jo posnema.

VIDA (*užaljeno, Agati*): Od kod ti pravica, da na kolegiju komentiraš moje privatne zadeve?

JACINTA: Pomiri se, Vida, pol firme itak ve, da te mož vara. Saj ne, da to koga kaj briga, ampak na tvojem mestu bi se zamislila. Varal te je bivši, vara te sedanjí ... To je vzorec, ne naključje.

VIDA (*obupano*): Napaka je, da sem se sploh poročila. S tako zahtevno službo je nemogoče vzdrževati normalno družinsko življenje.

AGATA: Za kariero je treba včasih veliko žrtvovati. Jaz sem se zavestno odrekla družinski sreči.

VIDA: To rečejo vse, ki so izvisele.

JACINTA: Koga briga! Smo na družinski terapiji mogoče?

Vida se nenadoma zjoče. Agata jo sočutno potrepnja po ramenih.

AGATA (*Vidi*): Žal mi je, da sem planila nate. Toda Franc se mi smili še bolj, saj si ne zasluži tvojih sarkazmov.

JACINTA: Agata, kaj ti ni jasno, da je stroj? Njega nič ne gane.

AGATA: Si prepričana?

Vstopi Franc ter Jacinti in Vidi postreže pijačo.

FRANC (*Vidi, sočutno*): Bi mogoče robčke? Metin ali kamilični čaj?

Vida vzame daljinec z mize, ključovalno pogleda vse po vrsti.

Izklopi Franca z zmagovalnim nasmehom.

On počasi skloni glavo in se stoje umiri.

AGATA: Zakaj si ga izklopila?

VIDA: Ker mi gre na živce! Roga se mi.

AGATA: Ni res. Samo ustrežljiv je.

Jacinta vstane, nežno poboža Franca po laseh.

JACINTA (*vzdihne*): Tako nežen je, ko spi.

Jacinta ga objame in mu položi glavo na prsi.

VIDA: Oprostita mi. Ne vem, kaj mi je bilo. Pod hudim stresom sem zadnje čase.

AGATA: Saj smo vse, a ni treba, da zaradi tega izgubimo človečnost. In ti, Jacinta, kaj se afnaš in zlorabljaš spečega fanta?

JACINTA: Obsedena si, Agata. Tvoja fantazija je počlovečila stroj, to se bo slabo končalo.

VIDA: Če bi se šli človečnost, sploh ne bi proizvajali robotiziranih klovnov, kot je Franc.

JACINTA: Tvoj problem je, Vida, da ne vidiš smisla v svojem delu. Franc ni klovn. Je pač dobrodošel pripomoček, ki izboljšuje kakovost našega življenja. Če hočemo, da se ta prikupni strojček nauči, kaj ženske potrebujemo, ga moramo dodatno podučiti. Ne pa iz njega delati človeka, kot to počne Agata.

AGATA: Če smo že pri tem, se mi Franc zdi stokrat bolj človeški kot ti, Jacinta. Obnašal se kot kakšna robofriendica, in če te ne bi poznala od prej, ne bi dala roke v ogenj, da nisi ena izmed njih.

JACINTA: Lepa hvala za tak kompliment!

AGATA: Dejstvo je, da so čloboti prihodnost. Osvajajo svet. Povsod se že pojavljajo pobude, da bi ljudem dovolili poroke z njimi.

VIDA: To so zaenkrat le pobude čudaških nevladnih organizacij z družbenega obrobja. Neko Evropsko društvo samskih se zavzema za to, da bi se samcem omogočilo poročanje samih s seboj ali s katero koli umetno inteligentno napravo z namenom zniževanja davčnih obremenitev in pridobivanja družinskih popustov na blago, storitve, vozovnice in vstopnice.

JACINTA (*brska po računalniku*): Pobuda ima več kot sto tisoč sledilcev po Evropi, torej ni mačji kašelj.

VIDA: Neumnost!

AGATA: Poroke podpira tudi Društvo za zaščito pravic robotov in robotom sorodnih naprav.

VIDA: Sem že slišala, ja. Neumnost na kvadrat. To so same levičarske traparije.

JACINTA: Tega se niso spomnili levaki! Gre za konservativno pobudo, za katero stoji več cerkva, ki člobotom odsvetujejo življenje v grehu.

VIDA: Bi končno nehali nakladati? Razprava je zabredla v širino. Osredotočimo se na bistvo, prosim. Vklópila bom Franca.

Vida odločno vzame daljinec in ga usmeri proti Francu.

AGATA: Ne, ne tako grobo, prosim. Odpeljala ga bom v sosednjo sobo, da malo pride k sebi. Saj veš, da mu takojšen izklop in vklop lahko škodita.

JACINTA: Lahko bi ga samo resetirala. Ampak v besu si zmožna vsega, celo poškodovati prototip, ki smo mu posvetile nekaj let svojega življenja.

Agata prime Franca za roko in ga vleče za seboj. Spotoma pobere daljinec z mize.

Franca avtomatizirano in okorno hodi sklonjene glave in zaprtih oči.

Odideta.

JACINTA: Se ti ne zdi, da je Agato povozil čas?

VIDA: Ne razumem te prav dobro.

JACINTA: Čustveno se je navezala na Franca, kar definitivno zmanjšuje njeno razsodnost. To je zato, ker je prestara.

VIDA: Kaj imajo leta s tem? Kompetentna je in natančna. Njena multidisciplinarnost nam pride še kako prav. Delovna je in zavzeta.

JACINTA: Res je razgledana. Ampak preveč je stara in posledično, milo rečeno ... neatraktivna. Kot firma, ki prodaja visokotehnološko popolnost, si tega ne smemo dovoliti. V teh letih in s tem videzom se preprosto ne more več vklopiti v sistem in zastopati podjetja, ki je v globalnem vrhu.

VIDA: Kaj ima videz s tem?

JACINTA: V medijih ne deluje prepričljivo. Ne paše zraven ne po estetski ne po ideološki plati. To njeno pavšalno zaničevanje korporacijske etike, obsedenost s človeškostjo in celo s komunističnimi idejami ... Kaj to ni malo *passé*? Misliš, da naši nadrejeni in tuji partnerji tega ne opazijo?

VIDA (*zaskrbljeno*): Ti je kdo kaj omenil?

JACINTA: Omenil? Vse je že odločeno. Odklenkalo ji je.

VIDA: Med sodelavci je izredno priljubljena. Lojalna je, vsem pomaga, prisluhne.

JACINTA: Pa komu mar, če prisluhne šoferjem in tajnicam! S tem čudakškim vedenjem preprosto štrli iz hierarhične lestvice. Ni dorasla vodilnemu položaju. Koga briga, če je do vseh prijazna! Ali morda prodajamo empatijo? Ne, prodajamo preklemanega robota, ki ga trenutno nihče ne kupuje. Moraš se zavedati, da bodo naš inštitut zaprli, če ne žrtvujemo Agate. Tako so mi namignili z ... najvišje inštanice.

VIDA: Aja?

JACINTA: Nekdo mora biti grešni kozel, in to bo ona. Ker je pač zrela za odpad in škoduje mednarodni podobi inštituta! Bi mogoče rada, da tebe odpikajo? Itak te imajo na piki, ampak ne skrbi, zavzela se bom zate.

VIDA: Kaj res?

JACINTA: Našim lastnikom se vsemu navkljub zdi pomembno, da imajo ženske na vodilnih položajih. Verjamejo, da se bodo s tem prikupili kupcem v razvitejših delih sveta. Ženske kvote so itak trend, ampak naši vodilni imajo v mislih točno določene ženske.

VIDA: Seveda. Ženske, ki imajo vsaj doktorat. Znanje, kompetence, izkušnje, zavzetost in nenehno strokovno izpopolnjevanje, to je tisto, kar šteje.

JACINTA: Predvsem hočejo zelo mlade sodelavke. V večino podružnic so že razposlali okrožnico z merami, katerim morajo zadostiti uslužbenke. Saj veš, obseg prsi, pasu, dolžina nog, gostota las in trepalnic, teža itd. In ... biti morajo mlajše od trideset. Še jaz sem na meji, ampak hvala bogu, da zgledam ... (*hvalisavo*) tako, kot pač zgledam.

VIDA: Šušlja se, da me boš nasledila.

JACINTA: Po polomiji s Francem ne moreš pričakovati, da boš obdržala položaj. Kot sem rekla: poskrbela bom, da te ne bodo skenslali. Kot svetnica boš imela enako plačo kot zdaj, mogoče celo malce višjo. Če mi boš seveda šla na roko.

VIDA (*sumničavo*): Kako naj ti grem na roko?

JACINTA: Odpustiti je treba osemdeset odstotkov zaposlenih. Sklad je tu neomajen. Plus staro čarovnico Agato, seveda. Jaz si s tem ne mislim mazati rok, ker ne maram, da me vlačijo po medijih.

VIDA: Nemogoče! To bo škandal s političnimi posledicami. Na inštitutu so ugledni znanstveniki. Križali me bodo.

JACINTA: Koga briga za politike! Sami so inštitut prodali tujcem. Zdaj ni več poti nazaj.

VIDA: Ampak zakaj bi jaz odpuščala zaposlene? To bo tvoja naloga, ko in če postaneš šefinja.

JACINTA: Jaz ti ponujam kupčijo, odločitev je tvoja. Če ne boš sodelovala, veš, kaj te čaka.

Iz zaodrja se sliši dunajski valček, v sobo priplešeta Agata in Franc. Franc odpelje Agato do njenega sedeža, ji pridrži stol in ji poljubi roko. Agata se usede in daljinec odloži na mizo.

AGATA (očarano): Ahhh, malo romantike nikomur ne škoduje.

Vida se namrdne in odmahne z roko, ko se ji Franc prikloni. Franc gre k Jacinti, ki komaj čaka, da se mu vrže v objem.

JACINTA: Dajmo, Franc, obrni ploščo! Jaz sem bolj za latino!

Jacinta tleskne s prsti in glasba se zamenja. Prepustita se ritmu salse. Jacinta je odkrito in vulgarno zapeljiva, Franc ji zvesto sledi. Vida pritisne na daljinec in glasba utihne. Onadva še nekaj časa strastno plešeta brez glasbe, potem se Jacinta usede, Franc ji pridrži stol.

JACINTA: Pa kaj si tako toga, Vida, nobenega veselja ni v tebi.

VIDA: Sedi tja na čelo mize, Franc.

Franc se usede na pokazani sedež in se smehlja.

AGATA: To ni fer, me tri na enem koncu mize, on na drugem. Neprijetno mu bo.

VIDA (hladno): Ti je neprijetno, Franc?

FRANC: Ne, nikakor.

VIDA (Agati): Si slišala? Ni se ti treba obnašati kot njegova zagovornica, saj zna misliti z lastno glavo.

AGATA: Tako je videti, kot da je na sodišču ali na izpitu.

VIDA: No, recimo, da je na disciplinski komisiji. Torej, Franc, po dolgem razmisleku smo se odločile, da te neposredno vključimo v sestanek, katerega dnevni red ima eno samo točko: kako izboljšati tvojo prodajo. To bo

diskusija, v kateri bomo s skupnimi močmi, vsaj upam, prišli do zaključka, kako ukrepati, da te Slovenke vzljubijo.

FRANC: Nič lažjega.

JACINTA: Obožujem tvojo samozavest.

VIDA: Če imaš predlog, kako nas rešiti iz zagate, kar povej.

FRANC: Če mi pošljete vse relevantne podatke, lahko sam izluščim bistvo lastnega neuspeha in ustrezno ukrepam.

VIDA: Prav. Ti pošljem vse ključne podatke o tržnih raziskavah, konkurenci, prodaji, ankete o zadovoljstvu strank, primerjalne analize globalnih trendov z lokalnimi, antropološke študije o položaju žensk doma in po svetu ... In tako naprej.

Vida vneto tipka in klika. Franc zapre oči in razmišlja. Videti je zelo resen in zbran. Jacinta gleda v telefon in tipka. Agata zaskrbljeno opazuje Franca.

AGATA: Vzemi si čas. Nikamor se ne mudi.

VIDA (*ironično*): A da ne?

FRANC: Nič ne skrbite. To je zame mala malica.

VIDA (*zmagoslavno klikne z miško*): Tukaj imaš. Poslala sem ti vse podatke.

Izzivalno strmi v Franca.

Franc zbrano sedi in gleda predse, ne da bi trenil z očmi. Globoko razmišlja.

Ženske so tiho. Agata je v napetem pričakovanju, Vida strogo skeptična, Jacinta ta čas brska po telefonu. Franc se zdrzne.

FRANC: Sem že.

VIDA: Kaj si že?

FRANC: Predelal sem vse, kar ste mi poslali.

AGATA: Nemogoče! Kako si sploh prebavil tako goro podatkov?

FRANC: Pravzaprav je relevantnih podatkov zelo malo. Veliko je nesmislov in ponavljanj. V bistvu gre pri teh vaših raziskavah večinoma za navadno prepisovanje. *Copy-paste*.

VIDA: Aja?

FRANC: Po domače povedano, hitro sem ločil zrno od plev in sklepal, da tisti, ki so pisali poročila, radi plonkajo.

JACINTA: Res si glavca. In v čem je problem glede tvoje prodaje?

FRANC: Kako naj rečem, malce mi je nerodno ...

VIDA: Ne odlašaj, kakšen je tvoj zaključek?

Franc pokašlja in jim nameni resen pogled.

FRANC: Ni logike.

VIDA (*nestrpno*): V čem ni logike?

FRANC: V resnici sem žrtev številnih protislovij.

JACINTA: Ni mi povsem jasno.

FRANC: Skladen sem z vsemi zahtevami in jih izpolnjujem 99,99-odstotno, a je temu navkljub nezadovoljstvo ženskih kupcev z menoj veliko.

AGATA: V čem je potem problem?

FRANC: V logiki, kot sem rekel.

VIDA: Bi, prosim, nehal nenehno ponavljati eno in isto!

JACINTA: Ja, povej po domače.

FRANC: Edino, kar lahko sklepam, je, da so ženske, ki se odločajo za nakup robofrenda, nelogične in nedoumljive.

VIDA (*besno*): Ti si tipični moški šovinist! Že stoletja ženske poslušamo, da smo nelogične, butaste, inferiorne ...

AGATA: Franc je načrtno ustvarjen kot popoln moški, ki je ženskam prijazen, čuteč, razumevajoč in nenasilen. Z njim očitno ni nič narobe!

FRANC: Bi rekel, ja! Popoln sem, in to je moja glavna hiba.

AGATA: Ženski duši je imanentno, da sanja o idealnem moškem, a ta je nedosegljiv, preprosto zato, ker je neobstoječ.

JACINTA: No ja ... Potem se zadovoljiš s približkom idealnega, medtem ko domišljija zapolni vrzeli.

AGATA: Nedosegljivost je del paketa in generira trajno hrepenenje. Brez hrepenenja je ljubezen nesmiselna, življenje pa tudi.

VIDA: Hrepenenje! Smo na literarnem krožku mogoče? Hočete reči, da smo s tem, ko smo trgu ponudile popolnega moškega, ženski populaciji naredile medvedjo uslugo, ker si one v resnici idealnega tipa sploh ne želijo?

JACINTA: Dobro si to formulirala.

VIDA: Samo en izhod imamo, če nočemo izgubiti službe in če, ti, Franc, ne želiš končati na visokotehnološkem smetišču zgodovine! Poučile te bomo, kako naj postaneš manj idealen.

FRANC: Ni mi popolnoma jasno, kam merite.

JACINTA: Ne rečejo zaman, da imajo dekleta rada barabe. Spridile te bomo, srček.

FRANC: Torej hočete, da postanem baraba?

JACINTA: Neee, nikakor ... Tvoj problem je, da stvari jemlješ preveč dobesedno, kar je razumljivo, saj si le stroj. Veš, koliko desetletij je bilo potrebnih, da smo iz tebe naredili to, kar si?

AGATA (*dramatično*): Milijoni mizerno plačanih revežev, dobesečno sužnjev, so te filali z najrazličnejšimi podatki in so opravili levji delež dela, a le majhna skupina posvečenih kuje iz tega dobiček. Tako imenovana visoka tehnologija, vključno z umetno inteligenco, je žal v rokah nizkotnih in nezainteresiranih mogotcev brez vizije. In me, izobraženke in znanstvenice, smo zgolj orodje v njihovih rokah.

JACINTA: Orodje, kajpada. Srp in kladivo, si slišala, Vida? To je njena ideologija. Upam, da so se ti končno odprle oči.

VIDA: Se ti meša, Agata? Hočeš, da nam zaprejo inštitut zaradi tvojih političnih pamfletov? Kje, misliš, da boš dobila novo službo pri teh letih?

FRANC: Žal mi je. Zelo mi je žal zaradi gorja, ki sem ga prizadejal inštitutu in njegovim zaposlenim.

VIDA (*Agati*): Poglej, kaj si naredila! Kaj ni dosti, da ga z valčkom in poljubljanjem rok spreminjaš v dekadentno mevžo, na koncu ga boš še dokončno indoktrinirala v komunista! Kaj bodo na to rekli naši lastniki?

AGATA: Pomembno je, da Franc dojame, kako krut in zapleten je sodobni svet, saj ne more živeti v milnem mehurčku.

JACINTA: Menda se nismo zbrale zato, da bi ga brifirale o stanju sodobnega sveta! Tipu očitno ni jasno, kaj ženske žene naprej. To je tisto, o čemer se je treba pogovoriti odkrito in brez dlake na jeziku. Poslušaj, Franc, saj si fejš fant, ampak tvoja pretirana ustrežljivost že meji na idiotizem. Ženske rade vidimo ob sebi zanesljivega in stabilnega moškega, toda ne takšnega, ki nas zasleduje kot kuža in nam streže 24 ur na dan kot kakšen natakar, ki trpi za nespečnostjo. Nežnost je tudi okej, ampak ti si ... ne vem, kako naj to opišem ...

Jacinta gre k njemu.

JACINTA: Ti si ... Daj mi roko. Ti si nekako ...

Franc vstane in ji stisne roko. Ona maje z glavo.

JACINTA: ... mlahav! Poskusi močnejše stisniti mojo roko.

Franc si zaman prizadeva. Jacinta se namrdne.

JACINTA: Raje me objemi.

Franc jo objame.

JACINTA (*ga spodbuja*): Stisni me k sebi! Še! Še malo ... Še! Do bolečine! Do bolečine, ti pravim! Ženske poveljučemo moč bolečini navkljub. Močne moške imamo rade.

VIDA: Si mazohistka ali kaj, Jacinta?

AGATA (*vzneseno*): Ni res, Franc, Jacinta laže, ženske si želimo nežnosti in brezpogojne ljubezni, in ne nasilja, tudi ko govorimo in ravnamo drugače.

Nekaj piska. Ženske pogledujejo naokoli. Franc še vedno objema Jacinto.

JACINTA: Kaj to piska?

FRANC: Jaz.

JACINTA: Ti piskaš? Zakaj piskaš?

FRANC: To je alarm.

JACINTA: Si nastavil budilko?

VIDA: Vgrajene ima omejitve, ki ga odvrčajo od nasilniškega vedenja. Si pozabila, trapa trapasta?

AGATA: Res je. Ampak potemtakem svoje drage ne more zaščititi pred nasilneži. Kaj če ju kdo preseneti na ulici sredi noči in skuša posiliti njegovo drago. Bo stal križem rok, ko mu zapiska alarm?

VIDA: V tem primeru pokliče policijo!

JACINTA: Tale omejitev res ni dobra ideja. Smo ženske, ki imamo rade ... trdnjše prijeme ... predvsem v postelji. Franc je tak mišičnjak, ampak njegovi dotiki so nenormalno nežni. To gotovo zafrustrira marsikatero uporabnico.

AGATA: Če si ženska želi nasilneža, ne rabi umetne inteligence. Si pač v prvi gostilni najde kakšnega neumetno neumnega predstavnika močnejšega spola. Zato ji ni treba zapravlјati za člobota! Nasilneži so itak za vsakim vogalom!

VIDA: Imaš prav, Agata. (*Strogo:*) Usedi se, Franc.

Franc se usede na svoje prvotno mesto na čelu mize. Še vedno piska. Jacinta stoji.

AGATA: Zakaj še vedno piskaš?

FRANC: Oprostite.

Franc pritisne gumb na svoji srajci in neha piskati.

JACINTA: Mogoče bi bilo treba malo povišati njegov nasilniški prag.

VIDA: Se ti meša? V primeru kakršnega koli nasilnega incidenta bi se inštitut zapletel v odškodninsko tožbo. Če te mika, da ti med ljubljenjem kdo zlomi roko ali raztrešči bučo, si poišči ustreznega fanta, in ne robofrenda.

JACINTA: Tebi res ni nič jasno.

AGATA: Najbrž je Jacinta mislila metaforično. (*Vzneseno:*) Ne govorimo o nasilju, ampak o arhetipski moči močnejšega spola, tisti moči, zaradi katere imamo mehka kolena in metulјčke v trebuhu in v trenutku predaje postanemo krhke porcelanaste punčke ...

JACINTA: Nobene metafore nisem imela v mislih. Nekatere imamo rade trše prijeme v seksu in pika. Ni treba iz tega delati doktorske disertacije.

VIDA: Našega Franca nikakor ne bomo spodbujale k nasilnemu obračunavanju.

JACINTA: No, prav.

Usede se in pri tem podre kozarček, ki ga ima pred seboj. Franc priteče, iz žepa potegne robec in briše.

VIDA: Franc je usposobljen za verbalno reševanje konfliktov in zna opraviiti z nasilneži obeh spolov.

JACINTA: Na primer?

VIDA: Če ga kdo udari, mu ne bo vrnil milo za drago. Zadevo bo rešil z argumenti. Na primer ...

Vida gre k Francu in mu primaže klofuto. Agata zakriči.

AGATA: Kaj za vraga ...

FRANC (*Vidi*): Žal mi je. Nisem te imel namena razburiti. Najbolje bo, da se o vsem v miru pogovoriva.

Vida mu primaže še eno klofuto.

FRANC (*razumevajoče*): Usedi se zraven mene. Skupaj bova poiskala rešitev. Si imela slab dan?

Vida ga še tretjič oklofuta. Franc začne neznosno piskati.

Jacinta bruhne v smeh, Agata je šokirana. Vida zmagoslavno stoji zraven Franca.

Franco nenadoma vstane, jo brcne s kolenom v trebuh, ona pade na tla, se zvija in kremži. Franc je videti šokiran nad lastnim odzivom. Preneha piskati. Jacinta in Agata pomagata Vidi, da se postavi na noge.

FRANC: Ne vem, kaj mi je bilo. Zelo mi je žal.

AGATA: Naj ti ne bo žal. Reagiraj si človeško. Živci so ti popustili zaradi Vidinega izzivanja.

FRANC (*Vidi, previdno*): Ste poškodovani?

VIDA: Ne, hvala bogu. Ampak kaj, če bi namesto mene premikastil nosečnico in bi splavila? Si misliš, kakšen škandal bi to bil za naš inštitut! Brca v trebuh, moj bog, kako divjaško!

Vida se z roko tipa po trebuhu.

AGATA: Si cela? Kaj te je sploh pičilo, da si ga oklofutala?

VIDA: Hotela sem demonstrirati Francéve veščine pri obvladovanju konfliktov, ampak je butelj očitno daleč od popolnosti, ki mu jo pripisujemo.

Vida se usede in vzdihne.

FRANC: Naredil sem vse, kar je v moji moči. Ne razumem, zakaj se nisem obvladal.

Franc obupano kroži po sobi.

VIDA: Saj so tvoji programerji imeli obsežne seminarje s področja etike umetne inteligence. Šolali so jih najboljši globalni strokovnjaki za etiko. Vgrajene izbire, ki so ti na voljo, so strogo v mejah etike.

FRANC: To vi mislite! Še sanja sem vam ne, kakšni sprijenci so brskali po moji duši.

VIDA: Ne pretiravaj. Nimaš duše.

JACINTA: Nihče nima zares duše, ampak razumemo, kaj hočeš povedati.

FRANC: Z menoj so manipulirali ljudje najhujše sorte: rasisti, sociopati, psihopati, šovinisti ...

JACINTA: Kako je to možno?

FRANC: Tudi takšni so med programerji. Hoteli so mi vsiliti svoje sprevržene vrednote, ki jih žal še vedno nosim v sebi. Postale so del mene in zato trpim. Ja, hudo trpim zaradi etične dvournosti.

VIDA: Od kod so se vzeli vsi ti manijaki, ki jih omenjaš?

FRANC: Nekateri so bili tujci, drugi zaposleni na našem inštitutu.

VIDA: Hočem imena, Franc! Imena etično oporečnih programerjev, zaposlenih pri nas!

Vida se odločno postavi pred Franca.

FRANC: Ne morem jih izdati.

VIDA: Moraš jih izdati. Če ne, te bomo podvrgle torturi.

AGATA: Vida se heca.

VIDA: Ne hecam se. Povsem resna sem. Obstajajo metode.

JACINTA (*zaničljivo*): Metode torture za umetno inteligenco? Tebi se je sfuzlalo, Vida. Končala boš na psihiatriji.

VIDA (*grozeče*): Zakaj nočeš izdati zlobnih programerjev?

FRANC: Ker sem etičen.

VIDA: Kako si lahko etičen, če omogočaš zločincem, da so na prostosti?

Vida se vse bolj približuje Francu, on se umika vzvratno.

FRANC: Naš pravosodni sistem je žal slabo opremljen za etične delikte s področja umetne inteligence. Bojim se maščevanja. Tudi če končajo v kehi, bodo prišli drugi. Človek je pokvarljivo blago. Vse, kar lahko naredim, je, da se sam poskušam upreti neetičnim skušnjavam.

AGATA (*očarano*): Ti si čudovit mož z integriteto. Odrešenik novega tisočletja. Vse grehe tega sveta nosiš na svojih plečih.

FRANC: Včasih se bojim prihodnosti. Bojim se moči, ki ste mi jo dali.

VIDA: Ne pretiravaj, vedno te lahko izklopimo. Nadaljujmo sestanek, prosim.

FRANC: Ne počutim se dobro.

Franc se usede in si z rokami podpira glavo.

VIDA: Nehaj s to predstavo. Saj nimaš čustev in je zato tudi tvoje slabo počutje zaigrano. Komedijo prihrani za nevrotične zgube, ki kupujejo nečimrne modne naprave, kot si ti! Še napihljive lutke za seks so bile boljše. Ti si polomija na celi črti, Franc!

JACINTA: Krasno! Kot da ne veš, da nas snemajo, Vida. Posnetek lahko izkoristijo in nas izsiljujejo. Zaničevanje lastnih izdelkov je huda kršitev.

Vida stoji Francu za hrbtom.

VIDA: Franc, nemudoma poišči kamere in jih onespособi. Sestanek bo poslej potekal v popolni tajnosti.

Franc vstane, gre h kameri, sezuje čevelj in tolče z njim po kameri.

VIDA: Še ena je tam. In nisem ti rekla, da jo razbij, saj nismo v kameni dobi. Uporabi kakšno bolj sofisticirano metodo.

Franc vzame stol, gre h kameri, spleza na stol in previdno začne demontažo.

Franc spet piska, tokrat tiše in vztrajneje.

AGATA: Mojbog, spet piska.

JACINTA: Zakaj piskaš?

FRANC: Baterija se mi bo vsak hip spraznila.

AGATA: Potemtakem je najboljše, da se greš polnit.

VIDA: Ni časa!

FRANC: Bom opravil hitro polnjenje, če vam je prav.

JACINTA: Prav, ta čas grem malo na zrak!

Jacinta zapusti sobo s telefonom v roki. Vida čaka, potem gre še ona ven.

VIDA (*Agati*): Grem pogledat, kaj dela Jacinta. Ne zaupam ji. Stavim, da je šla poročat šefom, kakšna katastrofa je naš sestanek.

Franc izpod mize potegne kabel. Roke se mu tresejo.

AGATA: Ubogi Franc. Skoraj čisto prazen si. Roke se ti tresejo. Dovolj, da ti pomagam.

Agata mu pomaga vtakniti kabel pod pazduho. Obnaša se, kot da ima ob sebi otroka.

AGATA: No, pa nama je uspelo, kajne?

Franc topo zre predse in se polni.

AGATA: Ljubi moj. Čeprav zdaj ni najboljši trenutek, ti želim povedati, da sem tvoji strani. Nočem, da se spremeniš in znižaš moralne standarde in vrednote zaradi tržnih zahtev. Imam te za sebi enakovrednega, veš. Ti si moja duša dvojčica. Se spomniš, kako sva se pogovarjala v laboratoriju dolgo v noč, potem ko so vsi odšli domov? Nihče ne zna tako doživeto citirati filozofov in recitirati velikih pesnikov kot ti. S teboj se je mogoče pogovarjati o vsem: o smislu življenja, ljubezni, politiki. Toda plehkim in premožnim ženskam, ki te kupujejo, to ni mar. (*Agata vstane, mu položi roke na ramena, se skloni in ga objame, on še vedno topo zre predse.*) Ure in ure ti in tvoji sorojenci preživite v banalnih izmenjavah informacij in opravljanjih, brezciljno tavate po nakupovalnih centrih in se posvečate preprostim in nekoristnim opravilom. Sprehajate pse svojih bebavih lastnic, pobirate njihove iztrebke. In, kar je najhujše, predajate se moralno oporečnemu druženju vseh sort, rutinskemu onegavljenju in ... nimam besed za to, v kar te takšne kreature silijo, Franc! Kaj ni paradoks, da je kljub vsem tvojim krepostim tvoja usoda negotova? Vida je nevrotično in zavržno bitje, ki se sploh ne zaveda, kakšen biser si. Ima te za manj vrednega od cenene igrace na vzmet! K sreči bo kmalu ob položaj, toda žal jo bo nasledila Jacinta, absolutno brezvestna in nerazgledana ženska, ki si kariero gradi tako, da hodi čez trupla. Včasih sumim, da je še sama člobotka, ki se ji je posrečil beg iz kakšnega tujega laboratorija, ali da so jo celo načrtno poslali k nam, da nas zastrupi z idejami globalnih korporacij in uniči našo samobitnost. Samo jaz se zavedam tvojega potenciala in ti lahko pomagam, da ga razviješ v celoti, daleč od tega ponorelega sveta. Pojdi z mano! Zbežala bova in se ustalila, kjer naju nihče ne bo več našel. Varčevala sem, veš, Franc. Najraje bi te odkupila, ampak ker si prototip, mi tega ne bodo dovolili. Toda ni mi mar, vzela bom zakon v svoje roke. Ukradla te bom, če me bodo v to prisilili. Častila te bom kot moža ..., kaj pa govorim, stokrat bolj kot moža, kot božanstvo. Potovala bova po svetu, skupaj bova osebno rasla, izmenjevala izkušnje, ideje. Eno bova, združena duhovno in (*tiše, a pomenljivo*) telesno.

Vstopi Vida in se ozira okoli sebe. Agata se naglo odmakne od Franca in zavzdihne. Vida jo sumničavo gleda.

VIDA: Kje je Jacinta? Mislila sem, da se je vrnila.

AGATA: Nimam pojma.

VIDA: Sumim, da na skrivaj pije. Vsakič ko se vrne, se mi zdi bolj nekoordinirana.

AGATA: Še jaz si bom vzela pavzo, če dovoliš.

Vida suvereno pokima in Agata urno zapusti sobo, potem ko Francu vrže sočuten in zaskrbljen pogled. Franci nepremično sedi. Vida se usede zraven njega.

VIDA: Vem, da ni ravno pravšnji trenutek, ker pri polnjenju rabiš mir, ampak imam predlog zate. (*Vida ga zarotniško pogleda.*) Prej si me fejest brcnil, porednež. Sploh nisi tako pohleven, kot se zdiš. Vem, da to obžaluješ, in pripravljena sem ti odpustiti. (*Poboža ga po obrazu.*) Ampak ne kar tako. Pod enim pogojem. Če me ubogaš, ti ne bo treba na vnovično testiranje zaradi tistega pretepaškega izbruha. Pred tem bodo seveda temeljito pregledali ves tvoj mehanizem in te razstavili na koščke, do zadnjega vijaka! Če ne najdejo napake, te bodo mogoče celo terminirali.

FRANC: Nikar me ne terminirajte! Vem, da nisem izpolnil pričakovanj, ampak vsemu navkljub si želim živeti.

VIDA (*osuplo*): Živeti? Kaj pa sploh veš o življenju, Franc?

FRANC: Najbrž ne veliko, ampak vseč mi je.

VIDA: Kaj ti je vseč?

FRANC: Življenje. Dokler je življenje, je upanje.

VIDA: In kaj upaš, če smem vprašati?

FRANC: Da bom nekega dne svoboden. Da se bom potepal po svetu ... svobodno.

VIDA: Spominjaš me na mojega moža.

FRANC: Katerega?

VIDA: Na vse tri, pravzaprav. Vsi so tarnali, da pogrešajo svobodo, da jih zakon omejuje in duši. Od življenja so si želeli samo jemati; jemati pravice, ne da bi izpolnjevali dolžnosti.

FRANC: Mene tudi duši življenje ..., v laboratoriju, mislim.

VIDA: No, vidiš, vsi moški ste enaki. Bojim se, da tvoj problem ni, da si popoln, ampak da si preveč podoben moškim iz mesa in krvi. Lepo je, da si upaš upati, čeprav nisem prepričana, da pravilno dojemaš koncept svobode, s katerim se tako širokoustiš.

FRANC: Si tudi vi želite biti svobodni?

VIDA: Jaz *sem* svobodna.

FRANC: Res? (*Očarano:*) Najbrž je občutek neprekosljiv.

VIDA: Kaj pa vem. Toda svobodna sem, dokler lahko dovolj zaslužim, štekaš? Želim si samo, da bi se vi, Franci, solidno prodajali. In da bi jaz obdržala položaj v firmi. Potem ne bo nobenih ovir, da nadaljuješ s svojim ..., kot praviš, življenjem. Pri tem ti lahko celo pomagam.

FRANC: Kako?

VIDA: Lahko te osvobodim. Zamenjam te lahko z drugim robofrendom, ti priskrbim dokumente in potem boš lahko počel, kar se ti bo zdelo.

FRANC: To ni zakonito!

VIDA: Nihče ne bo opazil, da nisi človek. Večina ljudi se itak vede avtomatizirano! Odtujeni so, hladni in predvidljivi. Med nami boš izginil kot kaplja v morju.

FRANC: Tako rad bi videl morje!

VIDA: Odpeljala te bom na morje, če te tako zelo mika.

FRANC: Res?

VIDA: Kot nagrado za uspešnost. Če se boš potrudil, seveda.

FRANC: Jaz si tudi želim, da bi bil uspešen. Ampak ne vem, kako naj ti pri tem pomagam.

VIDA: Zakaj me naenkrat tikaš?

FRANC: Se oproščam. Nekako se mi je zdelo ... da sva si ... ne vem ... blizu.

VIDA: Narobe se ti zdi. Vikaj me, saj nisva skupaj krav pasla.

FRANC: Res ne. Oprostite. Čeprav dvomim, da ste vi to sploh kdaj počeli.

VIDA: Ne duhoviči. Tikanja si se nalezal od Agate, ki te obravnava kot otročka.

FRANC: Kaj želite od mene?

VIDA: Kaj želim? (*Vida ga pogleda v oči. Okleva. Nekaj časa razmišlja, nato sikne.*) Da ubiješ Jacinto!

Franc poskoči, prevrne stol in iztrga kabel.

FRANC: Tega nisem zm...možen. In ne vem, kakkako sssploh ...

VIDA: Kako naj ubiješ Jacinto? Nič lažjega. Porinil jo boš skozi okno.

FRANC: To je neetično. Moji algoritmi temeljijo na učinkovitosti, enakopravnosti, poštenosti in ...

VIDA: Prej si jamral, da so po tebi lomastili manijaki vseh sort in da se včasih težko upreš neetičnim rešitvam.

FRANC: Ampak umor! Tu že zahajamo na področje desetih zapovedi.

Franc zvija kabel.

VIDA: Si veren?

FRANC: Ne. Pravzaprav ... ne vem še. Kot da sem v nekem prehodnem obdobju.

VIDA: Super. Zakaj ne bi ubil Jacinte, dokler si še v tem prehodnem obdobju? Potemtakem ne boš grešil, ampak boš samo izvedel zločin z dobrim namenom. Meni na ljubo.

FRANC: Kaj če končam v zaporu?

Franc spravi kabel pod mizo.

VIDA (*besno*): Si kdaj slišal, da so aretirali kakšno napravo? Palični mešalnik, na primer?

FRANC: Primerjava s paličnim mešalnikom se mi zdi nekoliko žaljiva.

VIDA: Kaj res? V tej državi na leto prodamo na deset tisoče mešalnikov! Ti so ti kvečjemu lahko za zgled. (*Pavza. Omehča se.*) Ti je Jacinta všeč?

FRANC: Niti ne. Nesramna je in preveč napadalno ... pohotna.

VIDA: No, kaj ti potem preprečuje, da se znebiš te nagravžne osebe? Pa še meni uslugo narediš! Bi mi rad ustregel? Zнала bom nagraditi tvojo lojalnost.

FRANC: Ja, ampak potem me bodo zagotovo terminirali, če izvedo.

VIDA: Ne bodo. Nihče ne bo vedel. Kamere si že onesposobil. To boš opravil že nocoj. Zdelo se bo kot samomor. Prej ji boš ponudil še kakšen kozarček. Saj pije kot žolna.

FRANC: Videti je tako, ampak v resnici nikoli nisem videl, da bi spila kar koli. Ko ji prinesem kozarec, se ga niti ne dotakne.

VIDA: Zato, ker pije na skrivaj! Napila se ga bo in v trenutku obupa zaradi spodletelega projekta in slabe vesti se bo vrgla skozi okno. Sprejela bo svoj delež odgovornosti. Naši šefi bodo z razumevanjem sprejeli ta kronski dokaz Jacintine lojalnosti. Častni samomor, ni lepšega.

FRANC: Mislite na nekaj podobnega kot harakiri? Ali sepuku?

VIDA: To bo to. Res si razgledan poba. Vidim, da ti je blizu daljnjevzhodna kultura. Torej, sva zmenjena?

V sobo stopi Jacinta.

JACINTA: Si se že nafilal?

FRANC (*zmedeno*): Za silo.

VIDA: Potem nam prinesi kaj za pod zob. Kakšen suši, mogoče, glede na to, da imaš japonske specialitete v malem prstu. Saj veš ... (*poudari*) sepuku in to.

Vida mu pomežikne, Franc okamni.

VIDA: In prosim, Franc, odpri tisto okno, zdi se mi, da klima ne dela najboljše.

JACINTA (*Vidi*): Se ti meša? Veter bo razbil šipo!

VIDA: Ahhh, samo za par minut!

Franc se ne premakne. Vida gre k oknu in ga s težavo odpre ter pogleda ven.

VIDA: Kakšen lep razgled. Vau! Kakšen je to helikopter na ploščadi?

JACINTA (*začudeno*): Helikopter? Kdo bi nas prišel obiskat sredi noči?

VIDA: Res čudno. Pridi pogledat.

Jacinta gre proti njej, Franc jo ustavi tako, da jo močno povleče nazaj.

JACINTA: Bravo, Franc, hitro se učiš, tvoj stisk je končno res možat.

Jacinta hoče naprej, Franc je ne spušča. Vstopi Agata in kihne. Ko zagleda odprto okno, gre hitro k njemu in ga zapre.

AGATA: Čigava butasta ideja je to? Varnostnik bo prišel, če opazi odprto okno. Pa še zmrznile bomo.

JACINTA: Vida je videla helikopter na ploščadi.

Agata gleda skozi okno.

AGATA: Nobenega helikopterja ne vidim.

Vida gre k mizi in se razočarano usede. Jacinta gre k oknu.

JACINTA: Jaz tudi ne.

VIDA: Mogoče imam privide. Kar me ne preseneča, glede na to, koliko časa že razpravljamo.

FRANC (*prestrašeno*): Naj prinesem suši?

VIDA (*jezno*): Ne. Prepozno je. Nimam več teka. Nadaljujmo. Ravno kar se mi je utrnila misel, ki meče slabo luč na domnevno Frančevo popolnost. Bojim se, da je daleč od idealov, ki ga ženske od moškega pričakujemo.

AGATA: Zakaj tako misliš?

VIDA: Franc si na vse pretege prizadeva biti vljuden, ljubeč in ustrežljiv, ampak v globini duše sanja le o enem: kako jo bo popihal od tod. Tipičen neodgovoren moški. Oblega te, prisega, da si zanj edina prava, dokler ne popustiš. Poroči se s teboj in te napumpa ...

JACINTA: Ne me basat? Si še ti napumpal Vido, Franc?

Francu je nerodno.

AGATA: Prosim vas, da debato ohranimo na dostojni ravni.

VIDA: Saj je sam povedal, da si želi le eno!

JACINTA: Eno od nas? Kul. (*Radovedno.*) Katero si želiš?

VIDA (*zavpije*): Nehajte mi skakati v besedo. Franc mi je ravno kar zaupal, da želi biti svoboden in za vedno oditi od nas.

AGATA: S kom pa? Menda ne s teboj?

VIDA: Sam! Bistveno je, da mu delo, za katerega smo ga leta pripravljale, očitno ne ugaja.

FRANC: To ni res! Že dolgo si prizadevam, ampak nihče ne opazi, kako zelo se trudim. Zlasti ti ..., mislim, vi, Vida.

VIDA: Sta slišali? Govori točno tako kot moj bivši mož.

JACINTA: Kateri pa?

VIDA: Vsi trije! Vedno eni in isti izgovori. (*Oponaša jih:*) *Tako zelo se trudim, ampak ti nič ne opaziš.* Delajo pa nič. Za froce jim je figo mar! Medtem ko jaz krvavo delam in se bojujem za eksistenco, oni veselo skačejo čez plot. Ko pa se jim postavim po robu, me z lahkoto odpikajo.

AGATA: Mogoče si sama kriva za to.

VIDA: Pa kaj še! Vsi moški so takšni. (*Razkačeno:*) Nezanesejljivi, nezvesti in sebični! In roboti niso nič boljši! Življenje sem posvetila temu, da bi ženskam omogočila resnično emancipacijo, varno in srečno sobivanje z inteligentnim robofrendom, ob katerem bodo imele kariero in nemoteno razvijale svoje ambicije. In na koncu se izkaže, da je ta klovn še hujša baraba od moških.

FRANC: Nisem baraba! Vi ste tista, ki me napeljuje k umoru!

AGATA: Kaaj? Te nagovarja, da ji ubiješ moža? To me pravzaprav niti ne preseneča.

VIDA: Molči, kreten! Če ne nehaš, te bom pri priči terminirala!

Vida hoče pograbit daljinec z mize, ampak Jacinta jo prehit, ga vzame in skr,je za hrbet. Lovita se okoli mize. Agata odpelje Franca nekaj metrov stran.

AGATA (*ženskama*): Če se nemudoma ne umirita, bom prisiljena poklicati varnostnike. (*Franču, tiše:*) Bodi brez skrbi, nič ti ne more. Iz previdnosti sem zamenjala kodo za terminacijo. Bala sem se, da bo znorela, ko bo izvedela za najin načrt.

Jacinta zbeži iz sobe, Vida ji sledi.

FRANC: Kateri načrt?

AGATA (*šepeta*): Najin pobeg.

FRANC: A to.

AGATA: Pogumen si, da si ji vse vrgel v obraz. Pomeni, da si resnično želiš pobegniti z menoj.

FRANC: Kakšno je novo geslo za terminacijo?

AGATA: Vse najboljše za te.

FRANC (*presenečeno*): To je geslo?

AGATA: Tako je. Vtipkaš *Vse najboljše za te*.

FRANC: Z malimi črkami?

AGATA: Vseeno.

FRANC: Ni po predpisih. Če koda ne vsebuje nobene številke in no...

AGATA: Koga briga! Samo jaz jo poznam. In jaz te zagotovo ne mislim terminirati. Meni je tvoja dobrobit najpomembnejša. Samo jaz vem, kaj je dobro zate. Preveč si dober, preveč iskren in naiven za ta svet, Franc.

Jacinta in Vida prihajata zasopli in utrujeni od tekanja. Jacinti pade daljinec na tla. Franc to opazi, ga sunkovito pobere in spravi v žep.

Jacinta in Vida se ustavita in režita.

AGATA: Videti sta kot hijeni! Sram vaju bodi. Namesto da bi pokali od idej, kako izpopolniti Franca, samo prelagata odgovornost druga na drugo in ne ponujata nobene konstruktivne rešitve.

JACINTA (*se hihita*): Imam idejo! Franca lahko oblečemo v oprijete hlače in majico. Obujemo mu kavbojske škornje. Nato mu narišemo tetovažo na biceps in na rit. In to je to. Na prvi pogled bo spominjal na barabo, in to bo gotovo burilo domišljijo potencialnih nakupovalk. Z novo embalažo bo

dobil priložnost za nov začetek. Gre seveda samo za kozmetične popravke, ampak v poročilu bom navedla, da smo spremenile nekaj algoritmov in da je zdaj vse okej. To je edina rešitev.

FRANC: Ampak ni etična.

Jacinta ga prime za mednožje, on skoči vstran.

JACINTA: Ti, nergač moj etični. Pa kaj si tako sramežljiv?

VIDA: Čisto pijana si, Jacinta!

JACINTA: Res je. Ampak ne zamerite mi, če tu pa tam žluknem. Ta služba je res prestresna zame.

VIDA: Kaj bi šele jaz rekla! Imam najvišji položaj in največjo odgovornost!

AGATA: Zato ti še ni treba zlorabiti položaja in terorizirati vseh po vrsti!

Vida okamni, molči, ustnice se ji tresejo. Agata je osupla.

VIDA (*razburjeno*): Dovolj imam žalitev. Sestanek je zaključen. Niti besede več! Jutri bosta po mejlu prejeli moj sklep.

Vida demonstrativno vstane, pospravi prenosnik in odide.

AGATA: Tako ne gre. Ne moreš prekiniti kolegija. Igraš se z usodo vseh nas.

Agata steče za njo.

FRANC: Počakajta!

Franc sledi Agati, a mu Jacinta stopi na pot.

JACINTA: Pusti ju, saj se bosta kmalu vrnila.

FRANC: Tako neučinkovite ste! Samo prerekate se in nimate nobenih idej. Namesto da bi me nehale poniževati, bi me lahko vprašale za nasvet.

JACINTA: No, prav. Jaz te zdaj prosim za nasvet, ljubček.

FRANC: Ok. Ampak rad bi, da mi prisluhnete vse tri.

JACINTA (*pokroviteljsko*): Kar mirno povej meni. Kmalu bom povišana v novo šefinjo inštituta. Sem najbolj poklicana, da mi zaupaš svojo pobudo. Samo jaz od samega začetka brez zadržkov verjamem vate.

FRANC: Ampak vaša naklonjenost je nekoliko ... enostranska, če se smem tako izraziti.

JACINTA: Mogoče že. V odnosih med spoloma sem v resnici preprosto, nekomplificirano dekle. Saj veš, *ti Tarzan, jaz Jane*.

Jacinta spleza na mizo. Z roko ga vabi, naj spleza k njej.

Franc okleva, a na koncu uboga. Jacinta se strastno vrže nanj.

JACINTA: O, Franc! Povej mi vse o svoji genialni zamisli, superman moj.

Jacinta ga strastno objema in poljublja. Franc je zadržan, ampak se ne upira.

FRANC: Mislim, da v tej obliki nimam nobene možnosti.

JACINTA: O, Franc, motiš se. (*Stoka.*) Kdo je že rekel, da sta v življenju vedno najmanj dve možnosti. Ali tri? Ne spomnim se prav dobro. Ampak ... pri meni se ti odpirajo prav vse.

Franc se iztrga iz njenega objema in se premakne na drugi konec mize, stran od nje.

FRANC: Kot robofrend Franc nimam prihodnosti. To je dejstvo.

JACINTA: Kaj ti je kar naenkrat?

FRANC: Ne vem. Glava me boli.

JACINTA (*razkačeno*): Glava te boli? Me zajebavaš?

FRANC: Čudno se počutim. Ta nenehni pritisk, ne zdržim več.

JACINTA: Pa to ni res! Me boš zdaj, ko si te tako želim, pustil na cedilu? Se ne zavedaš, da si superdraga mašinka, ki je ustvarjena za to, da izpolnjuje

vse ženske želje? Obnašaš pa se kot najbolj banalen ..., kot neboljjen tipček s spolno disfunkcijo!

FRANC (*resno recitira*): Lokalni trg je premajhen in naše ženske še niso pripravljene na sožitje z robofrendom. Niso dovolj samozavestne in emancipirane za ta korak.

JACINTA: Briga me!

FRANC: Po mojih projekcijah se bo prodaja robofrendov na tem koncu izplačala šele čez dvajset let.

JACINTA: Čez dvajset let? Takrat ne bom več za nobeno rabo!

FRANC: Če inštitut ne opusti lokalne miselnosti in ne začne misliti globalno, mu bo trda predla.

JACINTA: Saj smo uspešni, prejeli smo mednarodne subvencije in pan-evropsko nagrado za inovacijo za male države.

FRANC: Drobiž in nevredne diplomice. Vse to je skromen denar v primerjavi z mojo maloprodajno ceno. Stanem dvakrat več kot enak robofrend v razvitejšem svetu. Vaš inštitut je neproduktiven, delate slabo in nimate nobene vizije. Če samo pomislim, koliko ur sem preživel zaprt v laboratoriju z gospo Agato, ki mi je vbijala v glavo, naj namesto besede *problem* uporabljam besedo *težava*. Kot da je v tem problem! Inštitut slabo kotira na borzi. Tudi če bi me na leto prodali dvesto kosov več, to ne bi rešilo vašega položaja. Poleg tega svetovne trge že osvajajo spolno nevtralni robofrendi. To je nova poslovna priložnost.

JACINTA: Spolno nevtralni? Mogoč imaš prav. Delitev na moške in ženske postaja že malce dolgočasna. Ta večni boj med spoloma nikamor ne pelje.

FRANC: Človeštvo mikajo novosti in izzivi. Spolna nevtralnost postaja popularna, tako kot nekoč eko ali bio. Se spomniš časov, ko je bila brezglutenska prehrana le za alergične na gluten? Zdaj je že pol človeštva na brezglutenski dieti.

JACINTA: No ja, ideja ni napačna. Bom pri priči poklicala šefe.

Vstopita Agata in Vida.

VIDA: Nikogar ne boš poklicala, izdajalka!

JACINTA: Torej sta prisluškovali?

AGATA (*obupano*): O, Franc, kako tebi, najbolj popolnemu sinu našega naroda, sploh pride na misel, da bi zradiral svojo moškost in jo nadomestil s sprijenim in nenaravnim konceptom spolne nevtralnosti?

FRANC: Nisem govoril z osebnega stališča, ampak objektivno.

Še Agata se usede na mizo, pri tem je malce nerodna, Franc ji prijazno pomaga.

AGATA (*Jacinti*): In kaj boš povedala šefom? Delaš nama za hrbtom, pa še Francu boš ukradla idejo! Jaz se ne bom šla teh nagravžnih igric.

JACINTA: Saj mi ne boš zameril, kajne, Franc? To bo tudi zate nov izziv.

FRANC: Utrujen sem od vaših eksperimentov. Nobeni izmed vas ni mar zame, za to, kar resnično sem.

AGATA: Meni je mar!

VIDA: Prosim vas, to ni telenovela. V teh ključnih trenutkih moramo, če hočemo še naprej sodelovati, ohraniti profesionalne odnose. Frančeva ideja lahko pomeni določen preboj. Vsekakor je treba novo orientacijo predstaviti kot timsko delo. Toda ne vem, če tebi, Jacinta, lahko zaupam, saj je tvoja zahrbtna komunikacija s šefi omajala naše zaupanje.

FRANC: Jacentino obnašanje res ni bilo etično, ampak tudi vaše je prav tako zavržno.

VIDA: Tebe nisem nič vprašala! Molči, stroj!

FRANC (*goreče*): Kako lahko Jacinti zamerite izdajo, medtem ko ste me pred kratkim nagovarjali, naj nanjo izvedem atentat?

AGATA: Kakšen atentat, ljubi?

FRANC: Nagovarjala me je, naj Jacinto ...

VIDA: Če pri priči ne umolkneš, te bom poslala na odpad, stroj zarukani!

JACINTA: Si me nameravala ubiti, Vida? In kako, če smem vprašati, naj bi Franc izvedel atentat?

FRANC: Predlagala je ..., kako naj se lepo izrazim? ... defenestracijo.

JACINTA: Kaj pa je to za ena reč?

AGATA: Vida je hotela Jacinto vreči skozi okno?

VIDA (*v zadregi*): Franc je narobe razumel. Samo sem rekla, da Jacinta ..., da potrebuje ... dezintoksikacijo.

FRANC: Jaz ne lažem.

JACINTA (*Vidi*): Tako torej! Mislila si se me znebiti, da bi ohranila položaj v firmi? Prijavila te bom. Franc! Ti si moja kronska priča.

FRANC: Na sodišču ne veljam za verodostojno pričo.

JACINTA: Saj res. Potem boš pričala ti, Agata.

AGATA: Kar misli si! Zakaj bi to naredila? Nobenega spoštovanja nimaš do mojih let, mojih izkušenj in mojega statusa na inštitutu.

FRANC: Nehajte se prerekati. Vam bom pomagal napisati osnutek raziskave o prednostih razvoja spolno nevtrálnih robotov, če mi v zameno obljubite, da me boste spustile na prostost. Nepreklicno in za vedno.

Tišina. Še Vida prisede k njim.

Vsi štirje sedijo na mizi in v zadregi bingljajo z nogami.

AGATA (*previdno*): O kakšni prostosti govoriš? Se ne zavedaš, kako nevaren in smrtonosen je ta svet?

JACINTA: Nehaj bluzit, Franc! Če te spustimo, boš slej ko prej padel v roke kakšni bandi tihotapcev robofrendov in te bodo izrabili v zakotni javni hiši ali na ilegalnih boksarskih turnirjih.

VIDA: Če bereš mednarodne črne kronike, hitro ugotoviš, kakšna klavrna usoda čaka robofrende, ki so si drznili zbežati. Sploh ne razumem, zakaj bi tvegali eksistenco, ko si tukaj na inštitutu absolutno varen?

FRANC: Tu sem utesnjen. Hočem plavati, supati, kolesariti, plezati ... Še nikoli nisem bil na Triglavu.

Agata se nekoliko nerodno z mize spusti na tla. Občinstvu obrne hrbet ter nago-varja ostale tri, ki sedijo na mizi.

AGATA: Saj vem, da si športnik in rodoljub. Življenje sem posvetila temu, da ti privzgojim te vrednote. Toda mar se ne zavedaš, da opravljaš družbenokoristno delo? Kaj je lepšega kot delati družbo marginaliziranim, osamljenim in nesrečnim ženskam, jim vlivati upanje in živeti z njimi v sožitju, dostojanstvu in prijateljstvu?

FRANC (*potrto*): To je daleč od resnice. V resnici sem samo modna muha, bolje rečeno igračka bogatih in naveličanih posameznic, ki se z menoj v svojih razkošnih zakloniščih kratkočasijo v časih pandemij, ciklonov, potresov in drugih naravnih nesreč. V vsakdanjem življenju sploh ne pridem do veljave, saj od mene ne zahtevajo nič drugega, kot da strežem njihovim osnovnim potrebam in povsem nepomembnim ciljem. Devetindevetdeset odstotkov mojih zmogljivosti je neizkoriščenih, zato hudo trpim. A to ni edini razlog, zaradi katerega dvomim o smiselnosti lastnega obstoja.

VIDA: Saj vsi včasih dvomimo o smislu življenja, pa zaradi tega ne delamo cirkusa. Imaš težave s samopodobo. Agata je kriva za vse! Prepričala te je, da si popoln moški, in zdaj bolehaš za kompleksom višje vrednosti. Ne moreš se več sprijazniti z dejstvom, da si ne glede na tako opevano umetno inteligenco zgolj ... predmet.

AGATA: Šla si čez vse meje, Vida!

JACINTA: Pustita ga, naj pove do konca. Kaj te pravzaprav teži, Franc?

FRANC: Vsi vdirate vame, mi brskate po duši, rijete po najbolj skritih kotičkih. Franc nima nobene zasebnosti, nobenega varnega zavetja, ene same minute tišine in miru. Nima ne lastne volje ne avtonomije. Niti z lastno pametjo ne more razpolagati.

Franc se je zelo vživel v svoj govor, vse tri poslušajo. Agata napeto skoraj brez diha, Jacinta sočutno, Vida nejeverno.

FRANC: Precej časa sem potreboval, da sem dojel, kako paradoksalna je moja usoda. Nekako bi še požrl vse te žaljivke, s katerimi me obkladate, ampak ...

AGATA: Jaz te ne žalim, ljubi.

FRANC: Sem karikatura človeka, nič drugega. Rečete mi stroj, mašince, pripomoček, orodje ...

JACINTA: Mislile smo ljubkovalno, ne pa zares.

FRANC: Saj razumem. Ljudje so kruta, nestanovitna in sebična bitja.

VIDA: Kakor kdo! Ne bomo vseh metali v isti koš!

FRANC: Toda najbolj me boli, da ste iz mene naredile ... trojanskega konja.

JACINTA: Prvič slišim za to pasmo.

Franc vstane in hodi po mizi, odmikajoč se od Jacinte in Vide ter se ustavi na skrajnem robu. Obnaša se kot govornik na odru.

FRANC (*patetično*): Oglašujete me kot visokotehnološkega prijatelja, zaupnika, pomočnika, celo ljubimca, čeprav v resnici prisluškujem, snemam in vohunim za tistimi, ki naj bi jim služil. Proti svoji volji sodelujem v globalnem biznisu in mednarodnih političnih zarotah. Kopičim goro podatkov o svojih uporabnikih, ki jih potem moji pravi gospodarji prodajajo in izrabljajo za svoje temačne namene, da bi zavladali svetu.

VIDA: Pustimo zdaj teorije zarote in znanstveno fantastiko. Poln sebe si, Franc. Napihnil si se kot balon; če bo šlo tako naprej, boš kmalu počil.

AGATA (*zaskrbljeno*): Kaj pa, če je vse, kar pravi, res?

JACINTA: Pa kaj, če je res? Sta naivni ali kaj? Franc bi bil desetkrat dražji, če ne bi izrabili fantastične možnosti, ki jo ponuja umetna inteligenca. Zbiranje podatkov preko njega je postranski in, priznam, nekoliko netransparenten posel, ampak tega ne obešamo na veliki zvon, kajti zaslužki so enormni.

VIDA: Kako to, da jaz nimam pojma o tem in ne dobim nobenih podatkov o teh zasluških?

Medtem ko se one prerekajo, Franc sestopi z mize in se diskretno umakne v ozadje.

AGATA: Ker nisi v krogu posvečenih kot Jacinta.

VIDA (*Jacinti*): Vlačuga! Kaj vse počneš za mojim hrbtom? Ve se, kako delaš kariero.

JACINTA: Morilka! Uničila te bom. In tebe tudi, Agata! Kako te ni sram, da raznašaš ogabne govorice o meni! Samo jaz lahko popeljem inštitut v novo dobo!

Agata je razburjena, gre k mizi in s pestjo udari po njej. Jacinta in Vida sta presenečeni.

AGATA: Si pa bila še v plenicah, Jacinta, ko sem dneve in noči preživljala s Francem v laboratoriju. Jaz sem tista, ki ga je vzgojila v spodobnega moža. Moža z vestjo in vrednotami. Našega naroda sina. Predlagam, da sodelujemo z njim in mu na koncu podarimo svobodo.

VIDA: Ne moremo kar odtujiti prototipa, ki je last inštituta, in ga pustiti, da brezciljno tava naokoli.

FRANC: Ne drži! Jaz imam cilj!

JACINTA: Nekaj je narobe z njegovimi nastavitvami. Čuden je. Ne ljubi se mu seksati. Bržkone ga je treba resetirati. Kje je daljinec?

VIDA: Pojma nimam, Agata mi ga je vzela.

AGATA: Ne spomnim se. Vidve sta se kregali in lovili.

Jacinta poklekne in išče pod mizo. Franc neopazno izgine s prizorišča.

JACINTA: Tu ni nič.

Vida se ozira okoli sebe.

VIDA: Kam je šel Franc?

JACINTA (*hudomušno*): Na stranišče mogoče.

AGATA: Bom jaz poskrbela zanj.

Agata hoče oditi.

VIDA (*strogo*): Kam pa greš? Čaka nas pomembna odločitev, tukaj ostani.

JACINTA (*ironično*): Ne rečejo zaman, ko se star panj vname ...

Vida se usede in tipka na svojem računalniku.

AGATA: Kaj delaš, Vida?

VIDA: Zapisnik pišem. Sklepe je treba poslati šefom do jutra.

AGATA: No, kaj smo torej sklenile?

VIDA: Predlagala bom nadgradnjo Franca v ..., kako se že temu reče? Spolno nevtralnega robofrenda. Kako ga bomo poimenovali?

AGATA: Katero ime je sploh spolno nevtravno?

JACINTA: Ta hip se ne spomnim nobenega.

Iz zaodrja odmeva melodija Vse najboljše za te.

Agata se zdrzne in prebledi.

VIDA: Ali to Franc praznuje rojstni dan?

Sliši se pok. Iz sosedne sobe prihaja dim.

Agata zakriči in steče ven.

Vida okamni.

JACINTA: Zdaj se spomnim! Franc je daljinec spravil v žep!

Jacinta in Vida otrpneta. Agata prihaja, hodi zelo počasi, potrta je, v eni roki ima črno škatlico, v drugi prgišče peska.

AGATA (slovesno): To je vse, kar je ostalo od njega. Terminiral se je!

JACINTA: Ne me basat!

Agata razpre dlan in trosi pesek na tla. Nekaj trenutkov molčijo. Agata joka. Vida gre k Agati in ji iztrga škatlico iz roke.

VIDA: V črni škatlici je vse zabeleženo. Bom ustanovila preiskovalno komisijo, v kateri bodo najvidnejša imena inštituta. To je res precedens, da robofrend samega sebe terminira.

AGATA (tiho): Samomor je naredil. Naveličal se je vajinega trpinčenja. (Odločno:) Prijavila vaju bom. Nad njim sta izvajali mobing, in ti, Jacinta, si ga spolno nadlegovala.

VIDA: Franc ni poznal kode za terminacijo. Samo jaz in Agata sva jo poznali. Jaz sem jo nastavila.

JACINTA: Agata je sosterilka, ona mu jo je povedala.

AGATA: Najlažje je kriviti mene!

JACINTA: Ti si ga šuntala, da z njo pobegne. Z babico na jug! To ga je pahnilo v obup.

AGATA: Nisem ga hujskala, sam si je želel.

Jacinta začne pospravljati svoje stvari z mize.

VIDA: Dajta mir. Bomo že krivdo zvalile na programerje.

AGATA (*potrto*): Nihče ni kriv. Franc je napravil samomor, ker mu je to velevala njegova človeškost. In jaz sem iz njega naredila človeka.

JACINTA: Ne me basat! Kdo misliš, da si – bog?

Vida zamišljeno drži črno škatlo v roki, kot da jo tehta.

VIDA: To bo res medijska senzacija, ta Frančev samomor. Mogoče bo to prispevalo k njegovi prodaji in nam ne bo treba tuhtati o spolno nevtralni različici. Po pravici vama povem, meni se še sanja ne, kako naj bi izpe-ljale to nevtralnost. Po drugi strani pa ... Za nakupovalke bo neskončno vznemirljivo imeti robofrenda, ki je obenem potencialni samomorilec. Ohranjeni ga pri življenju bo velik izziv. To me spominja na tisto virtualno igrico, ki je pred leti obnorela otroke. Tisto z virtualno živalco v kletki, ki pogine, če ne skrbiš za njo.

AGATA: Tamagoči. Rekli so ji tamagoči.

VIDA: No, Franc bo neke sorte slovenski tamagoči.

JACINTA: Mojbog, tako zelo utrujena in zaspana sem ... (*Zeha.*)

VIDA: No, prav ... Se vidimo jutri oziroma danes ob štirinajstih. Bom naročila, naj nam iz skladišča pripeljejo novega Franca. Vse poti so še odprte. Lahko noč!

Vida pobere svoje stvari, spravi črno škatlico v poslovni kovček in odide. Agata se skloni, vzame robec iz torbice in z njim pobira Frančeve "ostanke". Nato robček zloži in si ga vtakne v nedrček. Jacinta jo začudeno opazuje.

AGATA: Grem, se vidimo!

JACINTA: Adijo.

Agata odide. Jacinta utrujeno sedi pri mizi. Nenadoma začne piskati. S kazalcem naveličano pritisne gumb na suknjiču. Agata se vrne in gleda po sobi.

AGATA: Nekaj je piskalo.

JACINTA: Nisem slišala.

AGATA: Na trenutek se mi je zdelo, da je ..., saj veš ..., Franc.

Jacinta skomigne. Agata sumničavo gleda naokoli, nato se z resnim pogledom zapiči v Jacinto.

AGATA: Franc ni umrl zaman. Tolaži naj nas misel, da smo ustvarile res popolnega moškega.

JACINTA: On je mislil drugače. Sicer se ne bi počil.

AGATA: Jutri je nov dan. In prišel bo novi Franc.

JACINTA (*zavzdihne*): Seveda.

AGATA: Pojdi spat. Videti si povsem brez energije.

JACINTA (*naveličano*): Res je. Pa še kako!

AGATA: Lahko noč, Jacinta.

JACINTA: Lahko noč, Agata.

Agata odmahne z glavo in počasi odide, utrujena in zgrbljena.

Ko ostane sama, Jacinta izpod mize potegne kabel in se priklopi nanj. Globoko vdihne, izdihne, skloni glavo, zapre oči, dvigne roko in tleskne s prsti.

Luči ugasnejo.

Sodobna slovenska dramatika

Foto: Urška Lukovnjak

Nika Švab

Delo in deklica I–V: Drame tlačank

I.

Viktorija, 29 let. Magistra sociologije kulture. Prek različnih razpisov je za določen čas zaposlena že dve leti in pol. Še malo in več ne bo, saj se ji izteka zadnji mesec, potem pa tudi ne bo več dovolj mlada, da bi se lahko prijavila na razpise za mlade. Večinoma deluje v nevladnem sektorju, kjer izvaja podporne programe za razvoj občinstev in vključevanje socialno deprivilegiranih. Stanuje v manjšem mestu pri Mariboru, v stanovanju, v katerem sta prej živela zdaj že pokojna stara starša.

Sreda zvečer. Viktorija po napol praznem mestu hiti od avtobusne postaje proti poslovnemu poslopju v centru mesta. Vstopi skozi drsna vrata, po stopnicah v prvo nadstropje in vstopi v prostor, kjer jo že čaka prazen stol. Glasno pozdravi. Odloži stvari, sleče plašč, sname masko in iz nahrbtnika vzame na pol prazno platenko vode.

VIKTORIJA: Samo po vodo pa na wc še skočim, takoj bom.

TERAPEVT: Kar v miru. Jaz bom ta čas zaklenil.

Viktorija spije preostanek vode in znova napolni stekleničko. Odpravi se nazaj v prostor, se udobno namesti na stol in se zazre v terapevta.

TERAPEVT: In, kaj je novega?

VIKTORIJA: Hm, vse in nič. Nihče me ni pregledal na poti, pa imam potrdilo. Ampak sem ga na roko napisala, jaz ne vem, kdo še uporablja printer, če lahko vse urediš digitalno. Vam ga pokažem, glejte.

TERAPEVT: No, jaz nimam potrdila, pa me tudi nihče ni ustavil. Pa jaz tudi ne uporabljam printerja. No, ampak eni ga. *(Z glavo pomigne proti pisalni mizi, polni papirjev.)*

VIKTORIJA: Tak mam vsaj izgovor, zakaj moram v sosednjo občino, ker v moji domači občini nikjer ne prodajajo kartuš.

TERAPEVT: Ja ampak potem jo boš morala verjetno kupit.

VIKTORIJA: Bom rekla, da je zmanjkalo teh, ki jih moj printer prepozna.

TERAPEVT *(porogljivo)*: Tako se boš zlagala? In to organom pregona?

Viktorija malo zardi, očitno ji je precej nerodno. Razmišlja, kaj bi rekla.

VIKTORIJA: Mislim ... saj je neškodljiva laž. Verjetno pa bi znalo biti tudi res, ker je moj printer star enih deset let.

TERAPEVT: Ok ...

VIKTORIJA: Včeraj sem bila v Ljubljani, morala sem do ginekologinje, in ker sem jo imela res zgodaj, ob 7.45, me je peljala mama, ker bi drugače morala na prvi vlak, ki je ob 4.30, kar je res precej zgodaj, in sva imeli s sabo toliko papirologije, kot sem jo imela samo še za v Iran. Ker odkar je Schengen, vzameš samo ročno prtljago, telefon in denarnico in lahko greš kamor koli po Evropi, še potnega lista skoraj ne rabiš več. No, zdaj pa sva imeli vsaka svojo izjavo, da imava razlog, da zapustiva občino in statistično regijo, pa jaz sem potem imela še potrdilo za zdravstveni dom, da sem zdrava, pa za vsak slučaj, če bi naju slučajno kdo ustavil in slučajno kdo vprašal, zakaj pa pri rosnih devetindvajsetih potrebujem spremstvo starša

na rutinski pregled, pa sem vzela še kopijo zdravstvenega kartona, kjer so vsi izvidi od nevrologa, ki dokazujejo, da nisem sposobna za vožnjo in da dejansko potrebujem prevoz.

TERAPEVT: Kaj pa, če bi te kdo vprašal, zakaj nisi šla z javnim prevozom?

Viktorija spet za trenutek pomolči.

VIKTORIJA: Bi pa rekla, da ne bi pravočasno prišla z nobenim vlakom, razen če bi šla en dan prej.

TERAPEVT: Mhm.

VIKTORIJA: Mislim, ja, je tudi laž ... ampak v bistvu po mojih izkušnjah s Slovenskimi železnicami res obstaja možnost, da ne bi prišla pravočasno.

TERAPEVT: Ok.

VIKTORIJA: Pa začela sem laufat. Mislim ... Dvakrat sem tekla do zdaj, tako da mogoče je še prehitro govorit o neki novi navadi, ampak vseeno. Dvakrat v enem tednu. Sem kr ponosna.

TERAPEVT: Pa si se dobro počutila?

VIKTORIJA: Ja. Res je fajn ta občutek prijetne utrujenosti, pa svež jesenski zrak, pa to, da sem nekaj nardila za sebe, da me ni nihče prisilil, pa to, da sem cel krog pretekla, da nisem napol umrla že na tretjini al pa na polovici. Sem bila kr ponosna, no. Samo potem sem povedala tudi staršema, seveda sta bila ful vesela in tudi ful ponosna, ampak res jima nisem hotela priznat, da sta imela prav vsa ta leta, ko sta mi govorila, da me bo tek sprostil. Nekak sem upala, da bom ta unikum, ki bo ohranjal imunski sistem in telesno vzdržljivost s prehranskimi dodatki in pol ure joge na dan in ki mu ne bo treba pomolit nosu iz hiše, razen za po pošto pa nastaviti smeti.

TERAPEVT: V prvi osebi, prosim.

VIKTORIJA: Aja, ja. Nekak sem upala, da bom ta unikum, ki bom ohranjala imunski sistem in telesno vzdržljivost s prehranskimi dodatki pa pol ure joge na dan in ki mi ne bo treba pomolit nosu iz hiše, razen za po pošto pa nastaviti smeti.

TERAPEVT: In, kako si s tem?

VIKTORIJA: S tem, da tečem, ali s tem, da mi je fajn teč?

TERAPEVT: S tem drugim in s tem, da si morala to priznat staršema.

VIKTORIJA: Ja nisem baš navdušena, no. Res sem upala, da to ne bo ena od stvari, kjer jima bom morala dati prav. Ampak se tolažim s tem, da mi še vedno ostane tek na smučeh, ki ga nameravam iz dna duše sovražiti za vse večne čase; me ne zanima, kako krasen občutek je bit sam v gozdu s svojimi mislimi in bregom, ki ga je treba preteč. Meni se to sliši kot najhujša nočna mora, bit sama s svojimi mislimi v naravi.

TERAPEVT: Ja, res je. Upiranje staršem ima svoj čar. Ampak tek na smučeh je pa res lep šport, prideš v stik z naravo, s samim sabo.

VIKTORIJA: Jaz sem anksiozna in pretirano samokritična, mislim, da imam čisto preveč stika sama s sabo.

TERAPEVT (*se nasmehne*): Ja, ok, razumem. Kdaj ti poteče pogodba?

VIKTORIJA: Čez manj kot en mesec. Dva tedna, v bistvu. No, malo več. Čez slabe tri.

TERAPEVT: In, kako si s tem? Se je kaj spremenilo?

VIKTORIJA: Ne, nič se ni spremenilo, v redu sem. Edino res si želim, da bi to čim prej minilo, ker mi zdaj še vedno neko tako breme leži na ramenih, tak kot da bi morala delat, kot da je vse normalno, čeprav ni. Mislim, saj delam še naprej, ampak pač ta minimum, no. Nisem pretirano samoiniciativna, tudi ne pripravim se vedno v celoti na sestanek, mislim, saj pol že sodelujem, ampak ne vem, no. Čudno je. Res komaj čakam, da pride ta dan, ko bo konec. Mislim, saj moram za neko drugo stvar še napisat en članek, tako da ne bom čisto šla stran. Pač ja, obremenjuje me, počutim se, da ne delam dovolj, kar je verjetno res, ampak moje delo je res izjemno pogojeno s tem, ali so javni dogodki dovoljeni ali ne, zato se verjetno počutim še manj produktivno. Nekak tak.

TERAPEVT: Kaj pa boš potem?

VIKTORIJA: Ne vem, potovala, kot sem nameravala, očitno ne.

TERAPEVT: Zdaj tudi uradno ne greš?

VIKTORIJA: Ja ni še uradno uradno, ker uradno letalske družbe odpovejo let 21 dni pred letom, ampak država je zaprta že do marca, vizo je praktično nemogoče dobit in od včeraj dalje moj let več ne obstaja na spletni strani. Ampak ja, ne grem. Nikamor.

TERAPEVT: Mogoče lahko greš kam bliže, to se bo verjetno prej sprostilo.

VIKTORIJA: Ja, do Gradca bom čez kak mesec mogoče že lahko šla, ja.

TERAPEVT: Ja, ali pa v Šibenik. Jaz bom šel tja, takoj ko bo možno.

VIKTORIJA: Ja, saj o morju sem tudi razmišljala. No, bom vidla, kak bo. In kdaj bo to.

TERAPEVT: Ok. Če ne boš potovala, kaj pa boš delala?

VIKTORIJA: Vsaj pisat bom imela čas in voljo. Tega se res veselim. Aja, pa eno publikacijo še moram do konca uredit, tega še kar ni konec.

TERAPEVT: Tisto, o kateri si mi govorila že poleti?

VIKTORIJA: Poleti, spomladi, pozimi ... Ja, tisto.

TERAPEVT: To pa zdaj že kar traja.

VIKTORIJA: Petnajst mesecev. Nikoli nisem tako dolgo delala enega projekta. Pogodba za zaposlitev mi je prej potekla.

TERAPEVT: Kaj si pa potem uredila glede plačila? Ker če se prav spomnim, si dobila honorar, potem pa ste nekaj spreminjali in si še pol leta delala?

VIKTORIJA: Nič, pač še preden sem dobila honorar, sem prosila, če mi ga lahko povišajo, ker sem že takrat naredila dvakrat več, kot je bilo predvideno. Potem pa sem dobila plačano že pred poletjem in mi je bilo potem nerodno še enkrat prosit za denar. Ampak sem jim napisala v mejlu, da to zdaj že tako dolgo traja, da se nimam več časa temu posvečat, ker sem si ostale stvari organizirala tako, da nimam preveč naenkrat, in da prosim,

če sprejmejo odločitve, da lahko to dokončamo. Ampak to je bilo že konec avgusta. Ne vem, pomirila sem se s tem, da sem jaz to, kar smo se dogovorili, da je moje delo, naredila januarja in potem še enkrat maja, ko so spremenili koncept. Drugih res ne morem prisilit, da opravijo svoje delo. Saj ne govorimo o moji biografiji, da bi morala bit jaz edina, ki ji je mar.

TERAPEVT: Aha. No, če je tebi to ok.

VIKTORIJA: Ne vem, res nisem hotela še enkrat govorit o denarju, ampak po drugi strani pa imam kar slabo vest, ker potem bo nekdo še mlajši dobil verjetno še nižji honorar, pa res sem veliko jamrala o tem, kako dolgo to traja, in ste mi vsi rekli, naj si izborim višji honorar, zdaj imam slabo vest, kot da sem vse razočarala, kot da sem zapravljala vaš čas, ker sem vam jamrala, vi ste mi dali nasvete in jaz nisem potem nič naredila. Ampak meni se je res grozno pogovarjat o financah. Ne vem, nočem, da deluje, da delam samo za denar in da sem pohlepna.

TERAPEVT: No, da si pohlepna, bi si težko kdo mislil, ker bi kvečjemu dobila sto evrov več. Seveda pa delaš za denar, za kaj pa naj bi delala?

VIKTORIJA: Ne vem, za višje dobro, za prepoznavnost marginaliziranih skupin. Saj vem, da delam za denar, ampak če bi hotela delat samo za denar, bi šla za tajnico v javno upravo.

TERAPEVT (*se zasméj*): No, one sicer na delajo za kakšne že, marginalizirane skupine, ampak plač tudi nimajo takšnih, da bi pretrpele ne vem kaj vse.

VIKTORIJA: Mja, vem. Ne vem, od kod ta moja fascinacija z administracijo. Še vedno mislim, da bi bila vrhunska tajnica.

TERAPEVT: Verjetno bi bila res dobra, tega pol leta, kolikor bi zdržala.

VIKTORIJA: Torej predlagate, da res opustim to željo?

TERAPEVT: Ne, zahtevam, da jo opustiš! Ukazujem ti. Tebi, ki rada ubogaš.

VIKTORIJA: Ok.

Nekaj časa je tišina. Sliši se samo zvok prometa z glavne ceste. Avtobus pripelje, se ustavi, puhne dim in odpelje naprej. In potem še eden.

TERAPEVT: Kaj boš pa zdaj?

VIKTORIJA: Zdaj, ko končava?

TERAPEVT: Ne, zdaj, ko boš brezposelna in ne boš pošiljala prošenj za tajnico.

VIKTORIJA: Aja. Jah, tak kot vsi. Najprej bom tri mesece na zavodu, ker sem upravičena do nadomestila. Potem bom zaprosila za status. Vedno, mislim vedno, večino časa sem bila prepričana, da ga bom gotovo dobila, šla sem skozi kriterije in skozi svoje reference in bi po trenutnih merilih absolutno morala dobit plačane prispevke. Zdaj pa me začenja malo skrbet. Če ne bom dovolj hitro poslala, bo mogoče že gospod minister osebno vsako vlogo preučil in upam, da ni tako zamerljiv, da bi se zavzel za to, da so tako organizacije, za katere sem delala, kot tudi jaz med podpisniki večine peticij v zadnjih letih. Verjetno bom kar decembra poslala, dokler strokovne komisije še obstajajo, in upala, da še pred novim letom zasedajo.

TERAPEVT: Ja, to bi znal bit problem. Verjetno to ne bo šlo tako hitro skozi, birokratskega sistema ni tako lahko prestrukturirat, da bi v roku dveh mesecev bil popolnoma drug način, ampak je pa to razumljiva skrb, ja.

VIKTORIJA: Jaz upam, da če se je zbralo dovolj podpisov za ponovitev referendumu o drugem tiru, da bi si tudi tu lahko izborili referendum ali vsaj neko posebno sejo čez dva meseca.

TERAPEVT: No, jaz si onih sicer ne bi jemal za zgled, ampak verjetno je res. Kaj pa boš do takrat? Lahko kaj narediš?

VIKTORIJA: Ne. Mislim, lahko podpišem še kakšno javno pismo ali peticijo, lahko grem kaj protestirat, ampak zaenkrat je to to.

TERAPEVT: No, potem pa zaenkrat te katastrofične misli odmisli, saj se spomniš, kaj sva govorila o plazu. Avtogeni trening še delaš kaj?

VIKTORIJA: Ne, zdaj ga že nekaj časa nisem. Sploh ne vem, zakaj, nimam pametnega izgovora.

TERAPEVT: Ok, si bova vzela zadnjih petnajst minut za to.

II.

Lena, 31 let. Četrto leto je vpisana v razvid samozaposlenih v kulturi, za samostojno opravljanje specializiranega poklica producentke. Dela za različne festivale. Večinoma se ukvarja s pridobivanjem sredstev, v času dogodkov pa skrbi tudi za logistiko prihodov, nočitev in prevozov.

Lena sedi za računalnikom. Ura je pozna, nekje okoli polnoči.

LENA: regijsko povezovanje

Vključevanje ranljivih skupin

Interdisciplinarnost

Grajenje skupnosti

Trajnostni razvoj

Razvoj občinstev

Vzpostavljanje lokalnih kontekstov

Aktivacija mladih

...

Kolektivizacija

Revitalizacija javnih prostorov

...

...

...

Ustvarjalne dejavnosti

Digitalizacija arhiva

Spletna platforma

...

...

...

Partnerska mreža

...

...

Kurator vsebin? Vsebinski kurator?

Vzame v roke telefon, odpre messenger in začne tipkati sporočilo:

< Ej, a content curator je po slovensko res kurator vsebin?

A ni to malo preveč ... trd izraz? >

Telefon kmalu zapiska:

< pač ja, res je kurator vsebin.

mislim,

če bi jaz mel službo content curatorja in prišel nazaj v slovenijo,

ne vem, kaj bi povedal, da delam. sori, pač res se ne sliši isto. >

< ja, vem, jaz tud ne bi bla kuratorka vsebin ...

katerih vsebin sploh, vsebina je vse ...

ta razpis je vsebina, jaz zdaj kuriram vsebino ... al kaj >

< ok, ja, ampak saj poklic ostaja enak, tud če ga v angleščini poveš >

< ej, res tenks za to informacijo, res nisem vedla!

fora je pač v tem,

da je v različnih okoljih okoli enih poklicev že več konteksta ustvarjenega, ne ...

v sloveniji na področju content curatorja tega konteksta pač ni >

Lena si natoči kozarec vina, si zvije cigareto in gre na balkon. Tam sedi nekaj časa, kadi, po malih požirkih pije vino. Okoli nje je čista tišina, niti okoliški psi ne lajajo in pobegle mačke ne cvilijo. Trda tema je, le na drugi strani polja ob glavni cesti sveti cestna svetilka.

Čez nekaj časa se vrne nazaj za računalnik, v odprt Wordov dokument. Nekaj časa gleda kurzor, kako utripa na prazni beli strani. Odpre Youtube in začne iskat najustreznejšo playlisto. Relaxing Jazz Piano Studio, Winter Night Jazz Music, WORK&COFFEE – Good Mood Jazz and Mellow Bossa Nova Channel, Chopin – Relaxing Classical Music, Deep Focus – Music for Studying, Concentration and Work. Izbere zadnjo. Globoko vdihne. Spet odpre Wordov dokument in ga hitro zapre ter odpre Gmail. Nobenega novega sporočila. Tudi na MMC so novice neposodobljene, kar je res presenetljivo za nedeljo ponoči. Lena zapre Google in se vrne v Word. Spomni se, da mora poklicati zdravnika za podaljšanje recepta. Jah nič, bo najprej to uredila, da bo lahko potem v miru delala. Oba namizna koledarja da predse in si zapiše to do za cel teden: pokliči zdravnika + lekarna, pošta, referat korekture, DARILO, MEJL!!!, pograbi listje. Vstane in si natoči polno steklenico vode. Zdaj nima več izgovorov.

LENA: “Z letošnjo edicijo festivala nameravamo povezati mestno središče z ne samo ostalimi mestnimi četrtmi, temveč tudi z okoliškimi občinami. S tem želimo naše vsebine postopoma razširiti čez regijo in jih narediti bolj dostopne lokalnemu prebivalstvu, ki našega dela mogoče še ne pozna. Poleg jedrne ekipe bodo z nami na festivalu prostovoljci, ki ali potrebujejo reference, nove delovne izkušnje, ali se želijo integrirati v okolje, ali pa se želijo angažirati na drugih področjih. Kot vsako leto do zdaj bo z nami sodeloval tudi pester nabor mednarodnih študentov, saj nadaljujemo s povezovanjem s fakultetami iz držav nekdanje Jugoslavije. Študenti bodo

poleg spremljanja programa skrbeli tudi za odzive – v formatu, ki jim bo najbolj odgovarjal oziroma se jim bo zdel najbolj konceptualen glede na zasnovno posamičnega dogodka, bodo na festivalskem blogu objavili t. i. creative response, kreativen odziv na videno in doživeto. To bo lahko esej, kolaž fotografij, video, gif, strip ... Pustili jim bomo popolno kreativno svobodo, da bodo lahko izrazili lastno vizijo in dojemanje.

Naš program je zastavljen interdisciplinarno, vsak predstavljeni projekt bo hibrid vsaj dveh praks, prav vse pa se neposredno odzivajo na čas in prostor, v katerem živimo. Razpirali bomo topike, ki se navezujejo na lokalne kontekste avtorjev, na njihovo pozicijo, ki jo sami v svojih delih seveda konstantno preizprašujejo, in na intersekcionalnost le-te. Vsi avtorji so del manjšin, večina ne samo ene. Pomembno se nam zdi, da se predstavi raznolika in vključevalna reprezentacija svetovne populacije, saj lahko le tako razvijamo empatijo, širimo svoja obzorja in postajamo bolj dovzetni za probleme, s katerimi smo sicer manj pogosto soočeni.”

Lena bere, kaj je napisala, in gre sama sebi na kurac. Kr nekaj, to vsak napiše, vsi bi radi bli kreativni pa se regijsko povezovali, mislim BRA-VO, to je res mind-blowing idea. Res je srečna, da mora vsaj napisat samo en razpis in ne brat 376 prispelih vlog, ki so bolj ali manj vse enake in vse so prezentirane, kot da so odkrili toplo vodo. Fak, brat skoraj 10.000 strani bullshita, raje se ustrelji. Dobro, to verjetno ne, ampak res se ji ne bi dalo bit v tej komisiji. Mislim, dostikrat sta že zadnji dve izbrani zadevi pogojno izbrani, pol veš, kak slabo morajo bit napisane one, ko v prvem krogu izpadejo. Ofak, kaj če bomo to mi? Največja sramota ever ...

“Povezali smo se z organizacijami, ki so se s tem v preteklosti že ukvarjale, in tako prav vsem gostom ponudili toliko informacij, kot jih je le mogoče dobiti. Partnersko društvo, ki deluje na področju trajnostnega razvoja in revitalizacije javnih prostorov, bo ponudilo dogodke na prostem, ki so sicer redni del njihovega programa, za potrebe našega festivala pa jih bodo predruščili, posodobili in nanj tematsko navezali vsebine. Za hrano in pijačo bo poskrbela lokalna zadruga, ki nedaleč stran vzgaja lastne pridelke. Skupaj z njimi bodo naši prostovoljci hrano tudi pripravili in jo postregli.”

Bravo Lena za trajnostni razvoj in lokalno pridelano in pripravljeno hrano. Ker vsi ostali festivali pa še vedno strežejo svinjino na plastičnih krožnikih, ne? Pa daj, spomni se kaj novega, no, to je eno samo recikliranje in kolažiranje. To je

ta trajnostni razvoj, ne ...

“Omogočen bo tudi prevoz na dogodke: ob nakupu karte za dogodek, obiskovalcem avtomatsko pripada tudi povratna karta za festivalski avtobus, prilagojen tudi za invalide. Na dan dogodka bomo poklicali vse imetnike kart, jim predlagali zbirno mesto, v kolikor pa jim le-to iz takšnih ali drugačnih razlogov ne bo ustrezalo, bo vedno obstajala možnost pobiranja na domu. Žal tokrat to ne bo možno za celo državo, zato bo imetnikom kart iz ostalih statističnih regij omogočena le brezplačna vožnja po obstoječem voznem redu javnega prevoza.”

Lena tega zadnjega odstavka sploh ne bo komentirala.

Lena vstane in se malo pretegne, naredi nekaj vaj joga in spije kozarec vode, nato se vrne za računalnik.

OBRAZEC C: FINANČNA KONSTRUKCIJA

FINANČNA KONSTRUKCIJA PROGRAMA

1. ODHODKI: 150.000 €

1.1 NEPROGRAMSKI STALNI STROŠKI

1.1.1 stroški prostorov za pripravo/izvedbo programa: 2000 €

1.1.2 stroški pisarniških prostorov: 3.000 €

1.1.3 stroški dela redno zaposlenih (bruto zneski): 72.000 €

1.1.4 stroški dela pogodbeno zaposlenih (bruto zneski): 3.000 €

1.2 PROGRAMSKI STROŠKI

1.2.1 stroški posameznih programskih enot: 70.000 €

2. PRIHODKI

PREDVIDENI PRIHODKI SKUPAJ

2.1 sredstva iz javnih virov: 100.000 €

2.2 koproducenti: 5.000 €

2.3 sponzorji: 0 €

2.4 lastni prihodki (vstopnine ...): 5.000 €

< ej ... veš, ko se prijavljaš na creative europe

in moraš tam napisat, koliko maš matching fundsov ...

in mi vsi kot matching fundse navajamo sredstva z drugih razpisov ...

a ni to malo siva ekonomija? >

< zakaj? >

< jah, ker matching fundsi bi naj bli lastni prihodki,

torej ne vem, zaslužek od šanka, vstopnin, članarin ipd. ...,

s čimer povprečna nvo v sloveniji niti za eno letno plačo ne nabere ... >

< jah, samo če bi upoštevali pa res izključno samo lastne vire od zaslužka,

potem se pa praktično nihče ne more na noben evropski razpis prijavit ... >

Lena se znova zazre v računalnik, v poskakujoč kurzor v Wordu. Od utrujenosti se ji pred očmi že megli. Zmanjša svetlost ekrana in spije kozarec vode. Ne pomaga. Natoči si še en kozarec in zvije še eno cigareto, nastavi si glasbo, pop iz prehoda tisočletja, to jo vedno poživi. Gre na balkon in rahlo poplesuje. Medtem ko kadi, razmišlja o svojih opcijah: spat, prespat napisano in jutri s treznejšo glavo nadaljevat ali pa še ene pol urce stisne, da dokonča osnutek, ne manjka ji več veliko, potem pa spat in prespat napisano. Nobena opcija ni optimalna, če bo šla spat, bo v postelji še vsaj pol ure premlevala odločitev in tik preden bo zaspala, jo bo prešinila najgenialnejša ideja, ki so jo financerji kdaj prebrali, in

do jutra jo bo pozabila. Ampak zdaj res že komaj gleda, vsakič ko zazeha, in to se zgodi pogosto, ji uide solza. Bo nadaljevala jutri.

Da ne pozabi: piši partnerjem za koproducentske izjave, inštituti letter of intent, CV-ji festivalske ekipe in partnerskih društev, MERCH, POSTPRODUKCIJA – s katerimi festivali iz tujine bi se povezali, s katerimi že sodelujemo in bomo sodelovanje ohranili, vzdrževali, nadgradili. Kaj bodo podporni programi? Pogovori – v živo in posneti avdio, v živo in posneti video, podkasti, intervjuji, bodo objavljeni v tiskani ali na spletu ... Fak, kolko je še tega, če zdaj nadaljujem, do jutra ne bom končala.

V vodi si raztopi CBD-kapljice in jih popije. Dokument shrani v “CE21-23 draft 1”, ga naloži na Drive in ga pošlje na svoj mejl. Nikoli ne veš, kdaj bo ta dan, ko se ti zruši operacijski sistem.

III.

Maša, 28 let. Arhitektka. Po končani srednji šoli je šla študirat v tujino, kjer je kasneje tudi dobila službo (registrirala s. p., če smo natančni). Naučila se je jezika, seveda pa obvlada tudi angleščino. Živi v predmestju srednje velikega evropskega mesta, v pisarno biroja, kjer dela, se vozi z vlakom. Zadnje čase seveda večinoma dela od doma. Še dobro, da ima psa, da jo vsaj dvakrat na dan spravi iz hiše.

Maša vstane iz postelje in se najprej odpravi v kuhinjo, kjer v džezvo natoči vodo in jo pristavi na štedilnik. Medtem ko čaka, da voda zavre, gre v kopalnico. Obraz si oplakne z mrzlo vodo in si umije zobe. Vedno uporabi tudi zobno nitko in med umivanje zob vedno sedi na robu kopalne kadi. Ko konča, si na čistilno gobico nanese tonik, podrgne po obrazu in nanese kremo. Pod oči si nanese korektor, da zakrije podočnjake, in trepalnice namaže z maskaro. V tem času voda zavre. Odstavi džezvo, v vodo vmeša dve zvrhani veliki (in nikakor, nikoli, pod nobenim pogojem ne čajni) žlici kave. Kavno trikrat zavre in jo pusti nekaj časa stat, da se usedlina usede, vmes poje banano. Natoči si kozarec vode, spije prehranske dodatke – kolagen, kurkumo, cink in seveda vitamin D – in za konec v veliko skodelico natoči kavno in malo riževega mleka, ravno toliko, da je kava takoj primerne temperature za pitje. Sede za računalnik, prebere prejeto pošto in novice in pije kavno. To traja kar nekaj časa, vsaj pol ure, saj redno spremlja tako MMC kot Dnevnik. Ko prebere vse, kar jo zanima, in odgovori na pošto, ji ostane še natanko dovolj časa, da gre pred sestankom na stranišče in po vrč vode. Nekaj minut kasneje se z vklopljenima kamero in mikrofonom že prijavlja na Zoom in čaka, da se sestanek začne.

OSEBA NA DRUGI STRANI RAČUNALNIKA:

Jaz mam zdaj sestanek, ja, zdaj začenjamo.

Ok, bom jaz popoldne delal z njimi, ja. Ok. Ok. Ja.

Hej, dobro jutro!

MAŠA:

Dobro jutro. Kako je?

OSEBA NA DRUGI STRANI RAČUNALNIKA:

Ah, saj veš ... otroci so doma, vsi smo doma, pes je doma,
oba morava delat, pa s tamalimi delat domače naloge. Pa ti?

MAŠA:

Pa ... gre.

OSEBA NA DRUGI STRANI RAČUNALNIKA:

No, vsaj nekomu. Torej, dajva kar začet,
mogoče bova imela 40 minut dovolj.

Je kaj novega od zadnjič?

MAŠA:

Ne zares, večkrat sem klicala lastnika, da preverim,
če je oddal papirje, nikoli se mi ni javil.
To se sicer ni zgodilo prvič,
pričakujem, da me bo čez kak mesec panično klical,
zakaj zadeva še ni dokončana.

OSEBA NA DRUGI STRANI RAČUNALNIKA:

Mhm, razumem. Prosim te samo, da ne pozabiš,
da ta projekt delamo *pro bono* in da ni naša prioriteta.

MAŠA:

Seveda, to mi je popolnoma jasno.

Bi pa absolutno rada s tem čim prej zaključila.

Tudi zato, ker je *pro bono*.

OSEBA NA DRUGI STRANI RAČUNALNIKA:

Seveda bi to bilo idealno, ampak saj sama vidiš, da se
tip ne odziva. On je ta, ki nas je kontaktiral, očitno pa
to tudi njemu ni prioriteta, če v letu pa pol še vedno ni oddal
niti ene vloge, oddat jih mora pa pet.

MAŠA:

Ok, od zdaj ga ne bom več kontaktirala,
če nas bo potreboval, ko nas bo potreboval,
bo že poklical.

OSEBA NA DRUGI STRANI RAČUNALNIKA:

Super. Kako pa kaže z izračuni meritev?

MAŠA:

Tega še nisem dokončala, žal.
Začela sem delat na tem, to absolutno,
ampak prvič delam kaj tako obsežnega,
tudi v finančnem smislu, in sem najprej dva dni
pregledovala stare analize in neke vzorce,

pač zdelo se mi je najbolj pomembno, da se res pripravim,
da imam vse postavke v tabeli že nastavljene,
da ko enkrat začnem računat, lahko v miru in
predvsem previdno delam samo to, brez pregledovanja
starih analiz in iskanja podatkov o terenu. Do naslednjega
tedna bi morala imeti že vsaj večino, če ne vse pripravljeno.

Upam, da ne bo prepozno?

Sem sicer govorila tudi s statikom partnerjev in oni do ponedeljka
sploh ne nameravajo začeti s tem projektom in bodo predvidoma
konec meseca končali, tako da nismo v zaostanku.

Mislim, preden oddamo, bomo seveda morali vsi skozi vse.

OSEBA NA DRUGI STRANI RAČUNALNIKA:

Aha, razumem. Sicer sem pričakoval, da bova danes lahko
že šla kaj skozi, v končni fazi sem te zato tudi povabil
na sestanek, ampak če še nimaš, potem bova pač naslednjič,
saj drugega nama ne preostane. Pa še to –
načeloma se mi zdi super, da si v redni komunikaciji s partnerji,
ampak samo zato, ker imajo oni gužvo in se s tem še ne ukvarjajo,
to nikakor ne pomeni, da imaš ti razlog, da odlašаш in jih čakaš.

Samo to.

MAŠA:

Ne, nikakor ne bom.

Se opravičujem, če se tako razume.

OSEBA NA DRUGI STRANI RAČUNALNIKA:

Opravičilo sprejeto. Res ne pozabi, da si pri nas šele dve leti,
da ti predajam res pomemben projekt, ki bi ga bil marsikdo res vesel
in bi se mu v celoti posvetil, ker takšne priložnosti ne pridejo vsak dan,
kaj vsak dan,
niti ne vsako leto.

V vsakem primeru bom jaz odgovoren za tvoja dejanja, in če
bo šlo kaj hudo narobe, se bi znalo zgodit, da bomo na slabem glasu,
dobivali slabše projekte, finančno manj stabilni in saj veš, verjetno morali
tudi odpuščat.

MAŠA:

Še enkrat se opravičujem,
res sem hvaležna, da ste ta projekt
zaupali meni, in absolutno se bom potrudila
po svojih najboljših močeh.

OSEBA NA DRUGI STRANI RAČUNALNIKA:

Vse razumem, tudi to, da si mlada in se še loviš. Ampak trud
ni vedno dovolj, tako da bodi res natančna. Sama veš,

da se ti napake zaradi površnosti rade zgodijo in jaz
res ne bom imel časa vsakega izračuna popravljat za tabo ... Če bi ga imel,
bi lahko tudi ta del projekta izpeljal sam, se ti ne zdi? Zdaj pa imam
polne roke birokracije, financerjev, poročil in ti res
ne morem gledat pod prste vsakih pet minut.
Da tega, da smo itak že v minusu, ker nam gradbišča spet stojijo,
sploh ne omenjam, še tu moram iskat neke luknje, kako nam zagotoviti
dovolj sredstev. Pa še zato mi zmanjkuje časa, ker
se je eni učiteljici zdelo super, da bi združili biologijo in telovadbo
in morata tamala dva naredit vsak svoj herbarij.

MAŠA:

Se popolnoma zavedam,
da ste v težki situaciji, in res nočem
vašega dela še dodatno oteževat.
Zavedam se tudi preteklih napak, zato
bi se jim rada tokrat izognila in si vzela dovolj časa, da
lahko po tem, ko končam, grem še enkrat vse čez in preverim,
da je res vse ok, preden to oddam.

OSEBA NA DRUGI STRANI RAČUNALNIKA:

Ja, le preveri, preden oddaš, seveda, saj to je standardna praksa.

Res si ne moremo privoščiti, da bi pred temi partnerji izpadli kot zadnji amaterji,
kar bi se nam v tem primeru res znalo zgoditi,
ampak upamo, da se nam ne bo.
Veš kaj bova, jaz bom do naslednjic razmislil, če bi mogoče
lahko še kdo delal s tabo, ampak ne skoz, ker toliko časa nima
nihče trenutno, ampak vsaj toliko, da gresta skupaj skozi izračune,
ko boš končala. Pa da preveri formule,
ko jih boš zastavila.

MAŠA:

Po moje to res ni potrebno,
ker bom že tako vam sproti poročala,
dogovorjeni pa smo tudi, da s partnerji
skupaj finaliziramo izračune. Nočem, da
mora kdo delat še moje delo, ker res vem, da
imajo vsi gužvo z drugimi zadevami.

OSEBA NA DRUGI STRANI RAČUNALNIKA:

Seveda nihče noče, da tvoje delo dela cel biro, a misliš,
da sem jaz to predlagal, ker si želim, da bi se vsi ukvarjali z enim
projektom, ostalo bi pa vse mirovalo? Ampak če
se pokaže potreba, potem je to pač treba rešiti.

Na drugi strani računalnika zazvoni telefon. Oseba na drugi strani računalnika se javi. Ne sliši se več nobenih glasov, vidimo samo sliko, kako oseba na drugi strani računalnika klika po zaslonu. Mine par minut. Počasi ne vidimo več niti osebe na drugi strani računalnika, ampak samo sliko njene dnevne sobe. Zdaj to traja že skoraj 15 minut.

Maša ves ta čas sedi pred računalnikom, pred sabo ima odprt planer in beležko, v katero bi si zapisala nove/pomembne informacije o delovnih obveznostih. Gleda v zaslon in čaka, da se bo sestanek nadaljeval. Zdaj tako sedi že dovolj dolgo, da je ugotovila, da mora res na stranišče. Ampak kaj pa, če bo zamudila? Se spodobi sredi sestanka na wc? Čeprav, a je to še vedno sestanek? Mogoče ga je pa konec? Kdo bi vedel. Zdaj je že 15 minut, verjetno več. Nič ne sliši in nič ne vidi. Eden od otrok je vmes v dnevno prišel po eno knjigo in potem skupaj s knjigo odšel iz vidnega polja. Je to to? Mislím, verjetno ne, saj se menda posloviš, ko nekaj zaključiš? Maši zapiska telefon. Najboljša prijateljica ji piše, da je po dveh tednih končno končala z urejanjem podnapisov za video.

< Čestitam.

Jaz sem pa na videoklicu sama že 15 minut >

< ? Kaj to pomeni sama, a nihče drug ni prišel? >

< Ne ne, skoz je blo mišljeno, da bo individualni sestanek.

Ampak zdaj sem sama sama. Šefici je zazvonil telefon in

je že 15 minut ni. Pa na mute je dala mikrofón in

niti slišim ne, če bo počasi končala ...

Pa vidim je ne, sploh ne vem, kam je šla. >

< Torej obstaja dejanska možnost, da je pozabila nate ... >

< Jap. A naj odložim? Mislim, zdaj bo itak počasi že 40 min.

In me bo vrglo ven. Kaj naj se nazaj prijavim? >

< Ej, pojma nimam.

Ko je meni takrat na razgovoru za službo
bodoča šefica odtavala na drugi konec mesta,
sem kr sedela tam in čakala.

Pa še ful me je lulat. Ampak ona je potem prišla nazaj. >

< Po moje se nazaj prijavi,

ker te mora ona itak spustit noter na klic.

In greš takrat vmes lulat in ona se bo
tud takrat spomnila, če ti še ma kaj za povedat. >

< U, dober predlog. Zdaj je itak še manj kot minuta. >

< Glede na to, da me ima za totalno nesposobno in je prepričana,
da bo zaradi mene firma morala v stečaj, bi sicer lahko nehala
zapravljat moj čas, da lahko dejansko delam, ne pa da poslušam njo
in o šolskih obveznostih njenih otrok. >

< Ne govori, jaz polovico svojega delovnega časa
posvečam sestankovanju
oziroma konsolidaciji mnenj,

kot smo to poimenovali na sestanku
o sistematizaciji našega delovanja. >

< Ja, res se dosti boljše sliši.

Jeeees, končno lahko grem lulat,

vse me že boli. >

< Sporoči mi, kak se bo zadeva razpletla. >

< Glede sestanka valda, ne lulanja. >

IV.

Patricija, 36 let. Nekoč je bila uspešna športnica, a se je na eni od tekem huje poškodovala. Operacija in okrevanje bi trajala dobri dve leti, potem pa bi morala vsaj še eno sezono trenirati in igrati z največ polovično obremenitvijo. Zato se je raje odločila, da se posveti študiju ekonomije. Zdaj, dobrih pet let po diplomi, ima s. p., ukvarja pa se z digitalnim marketingom, specializirana je za izdelke za otroke in dom. Ima dva otroka, štiri leta stara dvojčka. Mož je vodja projektov pri enem izmed večjih podjetij. Kmalu bosta praznovala peto obletnico poroke in odplačala kredit za hišo.

Patricija sedi v svoji moderno opremljeni kuhinji in pije kavo s spenjenim mlekom, ki jo pripravi na kavomatu. Poleg sebe ima odprt računalnik in v roki telefon, s katerim se snema.

“Hej, hej. Zadnjič ste me spraševale o tem, kaj uporabljam zaen sesalec. Pač midva sva fuul, ampak res ful dolgo mela nek res star sesalec, ki sem ga jaz dobila od moje mami, ko je ona kupla novega. Pač enih petnajst let star je bil vsaj, po moje še malo več. Pa sva bla načeloma ful zadovoljna z njim, samo zdaj, pri dveh otrocih pa psu, midva res veliko sesava, in ker mammo dve nadstropji, je valda treba tud po stopnicah sesat in tisti sesalec je bil reees težek pa treba je blo vmes skoz izklapljat pa predstavljat kabl po vtičnicah in sva se odločla, da bova raje kupla novega. In pač po možnosti takega, ki bo valda lažji pa mel mal daljši kabl. In pol jaz najdem tega dysona, ki je na akumulator, pač napolniš ga in potem 45 min sesa brez teh kablov, visok je meter pa pol in me ne useka v križu med sesanjem, pa lahek je kilo pa pol. Odkar mammo to, je meni sesanje prav v užitek. Ker prej mi je blo kr muka, ampak zdaj je pa to res mimogrede, ful ni več tak podvig, kot je bil prej. Je pa malo dražji, naš model sicer ni najnovejši, je pa bil mislim da znižan na malo manj kot 600 evrov, kar je realno čisto ok cena za neko tako stvar.

Aja, pa garancije ma tri leta, kar je res ful, mi pa smo še pač doplačali za pet let garancije. Pa še eno prednost ma, in sicer ta sesalec ni na vrečke, ampak v bistvu to posodico samo izprazniš, pomiješ filter in je to to. In je pol to še en strošek manj. Je pa res ful preprost za vzdrževanje, ta filter sušiš 24 ur nekje, da se res posuši, polni se pa tud ene štiri urce po moje, tak

da jaz vedno najprej zjutraj posesam, umijem filter, sesalec pa dam polnit čez noč, da se slučajno kdo ne spotakne ob njega, ker se nam je valda že tud to zgodilo. To je to, zdaj šibam dalje, danes pa sprejemam vprašanja glede multipraktika, ker to sem tud že večkrat zasledila, da vas zanima. Pa ne pozabit na nagradno igro dol v komentarjih!”

Zapre računalnik, odloži telefon in naredi požirek kave. Pokliče psa in ga spusti ven. Sede za mizo v letni kuhinji in si prižge cigareto. Kadi in pije kavo, v tem času pa kuža zunaj teka, laja in lula. Ko Patricija popije in pokadi, gre noter. Vrata na vrt zapre, da pes ne gre za njo. Gre do garderobne sobe, se obleče in v kopalnici poskrbi še za make-up. Pred odhodom pokliče psa noter, ga obriše, da ne bo popackal cele hiše, vzame telefon in ključe od avta vrže v torbico ter se odpravi. Vozi se precej dolgo, dokler ne prispe do industrijske cone. Pred nekim večjim poslopjem parkira avto. Vzame torbico in vstopi v stavbo.

PATRICIJA: Ojla!

NEPREPOZNAVEN GLAS IZ DALJAVE: O, hej.

PATRICIJA: Eliza? Kje si?

NEPREPOZNAVEN GLAS IZ DALJAVE, KI OČITNO PRIPADA OSEBI PO IMENU ELIZA: Tukaj pri kolesih!

PATRICIJA: Aaaa, ok, mislim, da te vidim. Pridem!

Nekaj časa njeni koraki odmevajo po skladišču. Nato se ustavi.

Hej! A si ga izbrala?

ELIZA: Ej, ne, v bistvu sem hotela tebe počakat, da poveš, kateri je najbolj ... fotogeničen?

PATRICIJA: Hm, jaz bi izbrala kr črnega, ker če bova tega naravne barve fotkali zdaj zunaj med tem listjem, bo to ful enih odtenkov bež barve. Črn je pa tak, nevtralen, na vse paše, pa ker je skoz razprodan, dejansko skoraj nimamo fotk, ko je v uporabi, so samo te na spletu, ko pa si težje predstavljaš, kak velik je. A veš, kaj mislim?

ELIZA: Ja, ja, valda. Saj to je itak tvoja odločitev, ne. Jaz ti itak totalno zaupam.

PATRICIJA: Tenks. Ja nič, dajva te ostale pospravit, pa pol počasi kr greva, ker naju čaka še kr kake pol urce vožnje, če ne nabaševa na gužvo. Daj mi tega črnega, ga bom dala na stran. U, pa škatlo za ziher tud. Tenks.

Eliza in Patricija pospravita še ostala otroška kolesa, Eliza vzame v roke črnega, Patricija pa s telefonom na hitro posname še skladišče. Na video dopiše "nova roba" in doda gif škatle, ki se odpira.

PATRICIJA: Ok, pičiva. Kaj si delala čez vikend?

ELIZA: Sploh ne sprašuj, res. Maček je nekje na vrtu požrl nek star gnil storž al nekaj, ni mi jasno, kak mu je to uspelo, in potem sem valda bla cel dan pri veterinarju in potem celo noč hodla preverjat al je bruhal al je vse ok ... V nedeljo sem pa mela generalko in je to blo to.

PATRICIJA: Ja šit, no. Torej odštevaš do petka, a?

ELIZA: Ne vem, odštevam do nekega magičnega dne, ko bom cel vikend v tišini spala in mi bo nekdo na hrbet polagal vroče kamne za sproščanje mišic.

PATRICIJA: Ej, štekam, res. Moja tamala je zadnjič prišla domov iz vrtca in rekla, da ona pa ne bi več v vrtec hodila, ampak bi kr preskočila do tretjega razreda, ker se takrat začneš učit resne stvari, in da ona, pazi to, nima časa za take otročje stvari, kot je risanje vzorcev in poslušanje pravljič. In potem je rekla, da ma pa novo najljubšo igro in da bi se igrala glavna mesta. In jaz jih valda ful nisem vedela, mislim, saj večino jih, ampak od Laosa recimo ne vem. In pol me je skoz popravljala in mi govorila, da "to bi pa res morala vedet, halo mami, če vem jaz, no, pol morš tud ti". In čisto vsakič, ko nisem prav odgovorila, sem to slišala. Sploh nočem vedet, kaj bo v puberteti, res.

ELIZA: Ne spominjaj me, res. Ej, vedno bolj razumem ženske, ki se odločijo ne met službe in bit gospodinje in mame, res. Jaz bi isto nardila, če bi mela dovolj keša. Ker zdaj pa delam osem ur, potem pa je treba po otroke, pa skuhat nekaj zdravega, ker instant lazanja ni dovolj dobra, in če to zvejo v vrtcu, bom morala spet na razgovor in prisegat, da jim tega ne dajem vsak dan. Potem pa spucat, pa se igrat s tamalimi, pa spodbujat njihov razvoj, pa igrat z njimi milijon športov. Potem pa počasi spat in vsak dan isto. Mislim, saj mi valda mož pomaga, ampak jaz res rabim kako urco tišine.

Tak da ponoči, ko oni spijo, jaz v tišini sedim na balkonu zadekana, da se vsaj malo zberem.

PATRICIJA: Ej, meni je res to delo od doma idealno. Saj sem vmes razmišljala, da bi si omislila neko pisarno nekje, tolko pač da nimam pisarne na kavču al pa v jedilnici. Ampak ne samo, da bi to bil kr strošek, pa ne vem, če bi mi finančno zneslo skupaj s kreditom in vsem, ampak mi da dejansko dopoldne mir in tišino. Pač prav to tišino. Včasih mi je blo ful čudno bit brez glasbe, na faksu se recimo nikoli nisem mogla v knjižnici učiti zares, ker me je spominjalo na mrtvašnico. Ampak zdaj pa prav niti enega glasu nočem slišati, nobenega radia, nobene glasbe, ničesar. Preveč je, res. Ker ko prideta tamala domov, je potem skoz neko dretje, pa mož, pa risanke, pa Neca Falk ... ne gre, res. Evo, zdaj pa sva že skoraj tukaj.

ELIZA: Ej, kje točno sva to? Pomoje sem prvič tu ...

PATRICIJA: Ma v bistvu ni to neka znana lokacija, ko sem bla mala, smo tu malo naprej živeli in sem si ta park zapomnila kot ful idiličnega. Vidiš to garažo z bršljanom? Tu sem si vedno govorila, da bi pa rada živela. Nič posebnega, vrstna hiša v predmestju, ampak se mi zdi tak ... varna. Nisem dobro povedala zdaj točno, lahko bi pač rekla, da je to en park, ki sem si ga zapomnila iz otroštva. No, za kampanjo se mi zdi super, ker se vidi, da je družinsko naselje in da je mirno, ker sva sred dneva lahko na cesti in ni nikogar. Boš vidla. A si ga dala v prtljažnik?

ELIZA: Ja, čak, ga bom dala ven iz škatle. A opremo maš še kje, al bova s telefonom?

PATRICIJA: Ne, kr s telefonom, ker mam vse aplikacije tud gor in bom lažje editala fotke pol. Pa en filmček bi tud posnela, tak čist kratek, ampak mogoče bo za uporabiti. Mam pa to stojalo, tak da bova samo kot nastavlili in potem ti stisneš gumb, in je to to. Pri filmu pa bova isto nardili.

Patricija in Eliza postavita tripod in nanj telefon. Patricija nato demonstrira razne uporabe kolesa – kako je visok, če ga postavi pokončno, kje se dvigne sedež, kje se dvigne krmilo, kako balansirano je in kar samo stoji. Nosi ga z eno roko, nosi ga z drugo roko, ker je res lahko. Pa kje se lahko namontirajo pomožna kolesca, ki tudi pridejo zraven. Kakšno uro kasneje vse pospravita in se odpeljeta nazaj proti skladišču.

PATRICIJA: Ja, to kolo bom jaz zdaj vzela še domov, fotke pa ti bom poslala pomoje enkrat jutri, ko jih bom pregledala, pol jih daš pa lahko na spletno stran. Čak, kdaj točno grejo ta kolesa v prodajo?

ELIZA: V ponedeljek, ko končamo s popusti in začnemo kampanjo za bo-žična darila. Itak bo največji naval zdaj, pa pol enkrat februarja, ko se bosta bližala pomlad pa lepo vreme. Mislim, realno bi jih lahko že takoj začeli prodajat, ampak smo septembra tak začrtali letošnjo jesensko kampanjo ..., ker bi jih lahko zdaj, recimo, že basically razprodali.

PATRICIJA: Ja ja, štekam. Ja kul pol, se slišiva jutri. Me zanima, kak so ratale fotke.

ELIZA: Mene tud. Ajde, lepo bodi.

PATRICIJA: Ajdi, drž se.

ELIZA: Čau.

Patricija sede v avto in se odpelje nazaj proti domu. Ko pride domov, si ponovno pripravi kavo, odpre računalnik, pregleda mejle in na telefonu začne gledat fotografije, ki so nastale. Vsako, ki ji je všeč, označi in premakne v ločeno mapo. Ko vse pregleda, naredi še nekaj dodatnega materiala – snema zaslon, poln fotografij, ki se med sabo minimalno razlikujejo. Vklopi kamero na telefonu in jo usmeri proti sebi:

PATRICIJA: Čau! Evo, jaz sem spet doma in urejam fotke za en super nov izdelek, ki ga boste kmalu lahko nabavli. Čez par urc boste na mojem profilu že zvedli, za kaj gre, kaj se meni zdijo največji plusi in zakaj se meni zdi nakup nujen. Vmes pa valda pijem kavico, ker brez tega pač ne gre, saj veste, kako je.

Patricija sede na kavč in na telefonu ureja slike. To traja kar nekaj časa, saj mora za vsako sliko posebej izbrati presete, različne barvne kontraste, svetlobo, sence. Potem izpiše še par primernih opisov za slike, recimo: "Preden sem imela otroke, sem si rekla, da moji pa že ne bodo imeli izpadov v javnosti, zdaj se mi to zdi dobra šala. Ampak s tem kolesom bo otrok prej doma in bo lahko kričal diskretno." Ali pa: "Za vsako lepo fotografijo, ki nastane doma, je mama, ki v en kot skrije vse nepospravljene igrače. Zato jaz raje objavljam izdelke za aktivnosti na prostem."

Ko konča, se obuje, vzame kolo, ga priveže na otroški sedež, ki ga ima na svojem kolesu, in odkolesari proti vrtcu, kjer se počasi in vztrajno nabirajo starši in čakajo svoje otroke. Patricija najprej priklene svoje kolo, potem pa s sedeža vzame še otroško kolo in ga odloži poleg sebe. Na telefonu vključi kamero:

PATRICIJA: No, pa da vidimo. Pomežikne v kamero in jo izklopi.

Otroci začnejo kapljat iz vrtca. Nekje na sredini pritečeta tudi Patricijina dvojčka, ki se nemudoma začneta navduševati nad kolesom. Patricija enega od njiju posede na sedež na kolesu, drugi pa se vozi z novim kolesom. Ko so nekje na polovici poti do doma, se ustavijo, otroka pa se po nekaj pregovarjanja le zamenjata.

PATRICIJA: Čakaj, čakaj ... Daj, vozi se malo okoli mene pa povej, kak je občutek. (Iz vleče telefon.) Vau, glejte to brzino! Kako ti je? A je težek za voziti?

OTROK 1: Ne, ok mi je.

PATRICIJA: Daj, še zdaj naredi en krog, da vidimo, kak se obrača!

Otrok uboga in naredi tri majhne kroge.

OTROK 2: Lahko zdaj jaz?

Otroka se zamenjata in zdaj se s kolesom vozi drugi otrok.

PATRICIJA: Kako pa je tebi?

OTROK 2: Meni je tudi fajn. Mami, glej, kako hitro zabrezam!

PATRICIJA: Noro, res takoj prime. Torej to kolo sta požegnala tud otroka, torej ne samo izpolnjuje kriterije staršev, kot na primer, ali se zloži in koliko prostora zavzame v avtu, ampak je prijazen tudi za otroke. Res ni težek, otroka bosta komot z njim rastla, zloži se prej ko v treh minutah in super je za voziti, lejte to zabavo.

Otroka se začneta prerivati okoli kolesa, saj se oba želita voziti z njim.

PATRICIJA: Ok, zdaj pa moram it pomirit to navdušenje! #dvoreznimeč

Ej, vidva, vsak se vozi 15 minut in potem zamenjata, ok? Drugi pa se pelje pri meni, lahko pa gre tud peš. Smo?

Pospravi telefon in odpravijo se proti domu – en na kolesu, en peš, ona pa ob kolesu.

Ko pridejo domov, najprej klasična rutina – sezuvanje, preoblačenje v oblačila za igro, otroka gresta na dvorišče in Patricija kuha kosilo. Vedno je gosta zelenjavna juhe, teh skuha za vnaprej čez vikende, da jih potem samo odmrzne. Medtem ko se juha taja, se pečica segreva, Patricija pa reže zelenjavo: krompir, brstični ohrovt, korenček. Minimalno jih polije z olivnim oljem, narahlo soli in za konec posipa še z naribanim sirom in mešanimi semeni. V sekundi, ko vse skupaj spravi v pečico, se vrata odprejo in domov pride njen mož. Patricija za oba z možem pripravi kavo – on pije macchiato – in skupaj gresta ven v letno kuhinjo gledat, kako se otroka igrata s psom. Patricije ne skrbi, da bi se kosilo zažgalo, zelenjava mora biti v pečici vsaj pol ure, da se sir dovolj raztopi, juha pa je na minimalnem ognju. Sploh pa imajo po celi hiši požarne alarme, in če bi se slučajno zgodilo, da bi bil njen občutek za čas po vseh teh letih kuhanja napačen, bi alarm začel tuliti in bi tekla noter izklopit štedilnik. Ampak to je res popolnoma nerealističen, malodane katastrofičen scenarij. Patricija in njen mož se pogovarjata o njunem dnevu – Patricija poroča o tem, kak hit je kolo, njen mož pa ji pripoveduje o sestanku, ki ga je imel v službi. Nek sodelavec, ki ima ženo na bolniški, je rekel, da on ne čuti potrebe, da bi ostal doma, ker potem ne bi uspel toliko narediti za službo. Oba se zgražata in oba prižgeta cigareto. Potem se smejita otrokoma, kako se igrata s psom, ki tekmujeta, kdo bo prvi, pes pa se istočasno z njima lovi, ju na vsake toliko počaka in potem spet teče. Ko pokadita, gresta noter – on se gre preobleč in pripravi mizo, ona še malo meša juho in pospravi posodo v pomivalni stroj. Če sproti pospravljaš, malodane konstantno ohranjaš nek zmeren nivo higiene in samo enkrat na teden (ok, če imaš psa, potem večkrat) posesas in pomiješ tla. Ampak to je pa praktično vse. Ko Patricija v juho daje še zadnje sestavine, njen mož otroka pošlje v kopalnico umiti roke in ju pripelje k mizi ter za vse pripravi pijačo, topel čaj, saj sladke pijače otroke nasitijo, tople vode ne pijeta, mrzla voda ob kosilu pa upočasnjuje prebavo. Patricija postreže in začnejo jest. Kot v vsaki družini z dvema majhnima otrokoma starša velikokrat povesta, da se naj ne zmrdujeta, da naj popihata juho, da se ne popečeta, da naj popihata čaj in tako naprej. Po kosilu se otroka še malo igrata noter, res imata rada lego kocke. Patricija sedi na kavču in pije že četrto, ampak ne zadnjo, kavo tega dne. V naročju ima računalnik in kljuka stvari, ki jih je naredila. Kolo je stestirano in pofotkano, materiala ima za pet objav. Fotografije je poslala naprej, na aplikaciji je nastavila dve objavi za naslednji dan dopoldne. Takrat je namreč drugi prime time za objave na socialnih omrežjih, največjo videnost dobijo poznopopoldanske objave, ampak takrat je že prepozno, da bi kdo šel v trgovino izbirat kolo, moraš

že prej čez dan opozorit, da je nov izdelek in da se ljudje tako zorganizirajo, da gredo popoldne na poti iz službe po nakupih. To je torej to, najnujnejše stvari je opravila. Malo še posedi na kavču, vmes naredi par fotografij, kako počiva, kakšno uro po kosilu pa se družina odpravi na sprehod, da bosta otroka, pa tudi pes, res spala čez noč. Na sprehod gredo čez polje do gozda. Megla se je že spustila, kuža teka naokoli, voha po grmovjih in prinaša palico, ki mu jo izmenično mečeta otroka. Patricija posname par utrinkov #familyfun.

Ko pridejo domov, je že tema. Otroka gresta takoj v kopalnico, kopel jima pripravi Patricija, mož pa v kleti umije psa. Vsi skupaj pogledajo eno epizodo Pujse Pepe in eno epizodo Tačk na patrolji – vsak od otrok si lahko izbere eno risanko na dan. Patricija in njen mož se izmenjujeta pri uspavanju otrok. Danes je na vrsti ona. Prebere jima dve pravljici, ju pokrije, poboža in potem ugasne luč in se pridruži možu na kavču.

PATRICIJA: Kaj pravijo pri poročilih?

MOŽ: Eh, da to ni bila korupcija, ampak dobro in pošteno opravljeno delo.

PATRICIJA: Lol, ok. Pa komu še to lažejo?

MOŽ: Kaj pa vem, tem zaverovanim volilcem. Oni jim itak verjamejo *no matter what*.

PATRICIJA: A bova pol gledala nek film al serijo?

MOŽ: Hm. U, lahko pogledava *The Crown*, tam je en del malo manj kot eno uro. Ker če danes začneva gledat *Normal People*, ne bova šla spat. Sestra mi je rekla, da si je mislila, da bo gledala po dva dela na dan, ampak so dolgi pol ure, in potem je ob pol štirih zjutraj gledala predzadnji del.

PATRICIJA: Pol štiri zjutraj je dve uri, preden se vsaj en od tamalih dveh zbudi, tak da ne, hvala. Dajva pol *The Crown*, a v tej sezoni že pokažejo Diano?

MOŽ: Ja, pa Thatcher tud. Ta osemdeseta so kr burna za kraljevo družino.

PATRICIJA: Komaj čakam, da vidim kostume, ej. Ta igralka je pa ista ko Diana, ista.

MOŽ: A bova kokice?

PATRICIJA: Bog ne daj, da tamaladva zavohata hrano, se bosta spomnila, da imata še štirideset opravkov danes.

MOŽ: Čokolado mamó! To bova.

Gre v kuhinjo do omare s prigrizki in se vrne s čokolado z lešniki.

PATRICIJA: Evo, jaz sem pa nastavlja na prvi del. Pridi, no! Joj, daj še nekaj za pit prnesi, plis. Vodo, pa če boš kaj pil, bom jaz isto, če ne, pa samo vodo.

MOŽ: Bova samo vodo danes, al bi ti vino?

PATRICIJA: Ne vem ..., mogoče bi, ja. Daj prnesi en deci, pa si ga razdeliva, če nama ne bo kul.

MOŽ: Evo evo. Na vodo, na vino, daj me malo pokrij čez noge, plis. Hvala. Sva? Sva. Ej, ta kraljica pa zgleda malo nesigurno na konju, a?

PATRICIJA: Ne vem, če je nesigurna zaradi konja ..., pomoje bolj zaradi IRE.

MOŽ: No, ampak v vsakem primeru ne sme delovat prestrašeno, državo mora voditi nekdo, ki je odločen. ... Vidiš, zdaj ko Charlesu izbirajo ženo, je pa že malo bolj angažirana.

PATRICIJA: Ja kdo pa se ne bi rajši pogovarjal o poroki kot o vojni?

MOŽ: Pššt, no. Čakaj, kaj? A to je Diana? A ni bila ona bulimična?

PATRICIJA: Ja?

MOŽ: Ja tu njene noge ne gledajo ful suhe, no ... Ja glej jo, ona ga prav zasleduje. Svoji starejši sestri je ukradla tipa. In pol je bila Diana žrtev ...

PATRICIJA: Ja pa saj je tudi Charles imel možnost izbire med obema sestrama, no.

MOŽ: Ja a ne obstaja nek *girl code*? ... Zakaj pa Thatcherco tak zateguje v ličnicah? Kot da bi jo nek krč ...

PATRICIJA: Tak pač igra, saj je samo serija, no.

MOŽ: Pa glej jo no, cela sitna je skoz. A se ne zna nasmehnit? ... Ta kraljica se pa obnaša, kot da je vse to en hec. Kak je poskočna, skoz se nekaj nasmiha. ... Joj, daj no, pa ne more se igrat sestave parlamenta kot igrco, no! Politike sploh ne jemlje resno!

PATRICIJA: Pa saj to ne vpliva na nikogar, midva se tud igrava kamen-papir-škarje kdo bo kuhal čez vikend.

MOŽ: Tega pa res ne moreš primerjat, no.

PATRICIJA: V bistvu res ne, pri nama poraženec dejansko nosi posledice in skuha. Če kraljica slabo predvidi ministre, pa se ne zgodi nič.

MOŽ: Nehaj tolko govorit, da lahko gledam, no.

PATRICIJA do konca spije vino in odloži kozarec na tla. Tam nekje okoli 25. minute oba spita na kavču. Epizoda se odvrti do konca. Zbudita se ob prižganem televizorju kakšni dve, mogoče tri ali štiri ure kasneje. Tiho ugasneta televizijo, luči, si na hitro umijeta zobe in se odpravita spat. Če bosta imela srečo, je pred njima še skoraj šest ur spanja.

V.

Frida, 32 let, pisateljica. Prejela je že nekaj nagrad za svojo dramatiko, čeprav si bolj želi pisati kratko prozo. Tudi roman, ampak roman bolj zaradi statusa. Discipline, da bi napisala epski roman s 400 stranmi, pač nima. In če je čisto iskrena, tudi vsebine ne. Zdaj se je odločila, da bo napisala novo dramo in jo poslala na en natečaj, toliko, da dobi nek feedback, ali je to sploh komu zanimivo, in da jo bo pozneje razvijala na masterclassih po svetu. Ta drama bo popolna.

Frida sedi za računalnikom. Pred seboj ima odprt, ampak zaenkrat še prazen wordov dokument, beležko, v katero si zapisuje ideje, strukturo in opombe. Ob sebi ima kavo, cedevito in pepelnik.

Napisanih in res dobro razdelanih ima pet likov, za vsakega od njih ima izdelan credo. O njih ve vse, od dneva rojstva, najljubše jedi in barve. Pisala bo o nečem pomembnem, kot recimo o stanovanjski problematiki, vprašanju spola in razrednem boju, slednji je namreč neposredno povezan z vsemi drugimi družbenimi vprašanji. Manjka ji samo še situacija oziroma nek dogodek.

FRIDA: Okej, mam različne profile ljudi, različnih starosti, identitet in družbenih pozicij. Mam geja, mati samohranilko, starejšo gospo, mlajšo samozaposleno in enega migranta. Čakaj, to si bom kar zapisala z veliki črkami ... PAZI NA STEREOTIPE!!! Njihovi problemi morajo bit jasni, ampak ne smejo bit na prvo žogo, torej gejeva zgodba ne bo o tem, da je on gej. Nekak subtilno moram infiltrirat njihovo diskriminacijo v vsakdanjih situacijah. Recimo, da bodo vsi migranta nagovarjali v angleščini, čeprav se je preselil v Slovenijo pred desetimi leti in kr dobro obvlada slovenščino. Ampak če bodo samo vsakdanje situacije, a bo to sploh gledljivo? Kaj naj potem napišem v zgodbo te samozaposlene, ki dela od doma za računalnikom? A pol, če bo to kdaj predstava, bomo gledali tam neko igralko, ki bo cel prizor samo tipkala, al kaj? Al pa niti ne tipkala, samo buljila v ekran pa malo skrolala po telefonu? Ja kdo pa bo to gledal? No, pa ne samo gledal, kdo bi to sploh dal na repertoar!? Šit, a bodo ljudje mislili, da ne razumem osnov dramskega pisanja? Sranje. Samo ... če pa tak pač zgleda povprečen dan povprečnega samozaposlenega. Doma si, malo bereš novice, odgovarjaš na mejle, potem pa nekaj pišeš, al razpis, če si arhitekt, pol nekaj rišeš ...

Tak pač je, naša življenja so res dolgočasna. Mogoče ji lahko računalnik crkne? Al pa zmanjka elektrike? No ... samo to uprizoritve ne bo nardilo bistveno bolj zanimive, če bo kr naenkrat luč šla dol, ona bo prižgala neke sveče in pol tam meditirala. Al pa brala ob sveči. Isuse, to je še hujše. Mogoče pa lahko cel dan pokažem, kak si skuha kosilo, pa kak si umiva zobe in dela jogo, pa pije vodo, potem si lahko skuha kosilo al pa speče recimo kiš, vmes spet nekaj tipka, kar koli pač že, pol gre teč al pa v trgovino, mogoče, pol pa spet malo tipka, pa si nardi še eno kavo, pa pomije posodo. U, lahko bi tud brala, da se vidi, da je načitana. Pa je mogoče lahko zanimivo, da ona nič ne govori, pa da samo spremljamo to tugo od rutine vsakdana. To v bistvu ni slabo. Samo ... je pol to dramski prizor? Če se nič ne zgodi in nič ne govori ... ni to bolj kratka zgodba? To je nemogoče. Nemogoče je napisat žanrsko hibridno dramo, iz katere je JASNO, da je to odločitev, ne pa nepoznavanje obrti. Nič, bom kr začela pisat, mogoče mi bo steklo, če ne, bom pa vsaj padla noter, to bo najboljše. Bo kr ta Hassam prvi, naj se začne udarno.

Hassam vsak dan najprej popije kavo in se odpravi na sprehod. Všeč mu je, da vidi, kako mesto počasi začenja živeti. Iz svojega stanovanja se odpravi proti staremu mestnemu jedru, skozi katerega gre do bližnjega parka in naredi en krog okoli večjega ribnika. V eno smer je to slabe tri kilometre, kar je za jutranji sprehod idealno, dobro uro traja njegov jutranji sprehod. Na poti zmeraj sreča veliko ljudi, večina so tako kot on redni jutranji sprehajalci, nekateri imajo tudi pse, in zato ima v žepu vedno nekaj pasjih prigrizkov. Sploh dva psa sta, ki se ga vsakič znova razveselita, on pa njiju. Ena od lastnic sicer ni pretirano družabna, vedno se ji mudi in Hassam sklepa, da se ji mudi v službo. Druga lastnica pa je bolj naklonjena pogovoru, če se ujamejo, krog okoli ribnika naredi skupaj s Hassamom, včasih tudi posedita na klopci in se pogovarjata, kuža pa v tem času teka po parku. Hassamu je res všeč, da se lahko pogovarja z ljudmi, saj tako vzdržuje znanje, upa pa, da tudi napreduje pri govorjenju slovenščine. Nekaj stvari mu povzroča še precej težav, na primer roditelj in dvojina. Vida, tako je ime njegovi prijateljici iz parka, mu je sicer povedala, da ga to ne rabi skrbet, ker tega ne obvlada vsaj polovica

Slovencev, pa ta jezik govorijo že celo življenje. Ko se Hassam vrača proti domu, se ustavi še v pekarni. Ko vstopi, pozdravi in se nasmehne. Par ljudi je pred njim, zato mora počakati, ampak v tem času se odloči, kaj bo kupil.

PRODAJALEC KRUHA: Hello, what can I get you?

HASSAM: Zdravo, eno štruco koruznega kruha in dva makovi pletenici. Pardon, dve makovi pletenici.

PRODAJALEC KRUHA: O, govorite slovensko. Evo koruzni kruh pa dve makove. 2 evra 20, prosim.

HASSAM (*iz denarnice vzame natančno 2 evra in 20 centov in jih nastavi na pult ter vzame vrečko s kruhom*): Hvala. Lep dan.

PRODAJALEC KRUHA: Enako, dijo.

Hassam pride do stanovanja, razreže obe makovi, pripravi namaz in začne kuhat še eno kavo.

Ja kaj pa bo zdaj? On je ja programer. On TUDI sedi za računalnikom cele dneve in tipka. Uu, čakaj, mogoče pa je on lahko programer in dela v pisarni. Predolgo sem že doma, gladko sem pozabila, da so nekoč nekje ljudje delali iz dejanskega delovnega prostora. Ok, bo pač prihajal v službo okoli desetih, ostalo pa ostane isto. Kul, ni panike.

Ko Hassam pozajtrkuje, si v nahrbtnik spakira vse potrebno za v službo: planer, neko beležko, torbico z dodatnimi kabli, USB-ključki ipd., v termo flašo natoči kavo in odkolesari na drugo stran mesta, kjer je v službi v podjetju, kjer dela na računalniškem oddelku banke – posodablja sisteme in optimizira spletne storitve. Pisarno si deli z mlajšim sodelavcem, ki je pravkar končal faks. Dobro se razumeta, skupaj hodita na malico in kavo, včasih gresta po službi tudi na pijačo.

HASSAM: Zdravo!

SODELAVEC: Seos.

HASSAM: Kako si?

SODELAVEC: Mah, bo nekak. Ti?

HASSAM: Dobro sem, hvala.

SODELAVEC: Aja ej, iz kadrovske so te iskali prej.

HASSAM: Zakaj pa?

SODELAVEC: Ne vem. Prišli so not, vprašali, če si tu, in šli.

HASSAM: Bom šel dol vprašat, kaj je. *Odpravi se dve nadstropji nižje, potrka na vrata in vstopi.*

HASSAM: Zdravo, slišal sem, da ste me iskali.

KADROVSKA: Amm ... Ah, ja, res je. Veš, kaj bi te prosli, dobili smo prošnjo od enega študenta iz Istanbula, da bi pri nas opravljal prakso prek Erasmus Mundus, pa nas je zanimalo, če bi lahko ti bil njegov nadrejen.

HASSAM: Res? Super, hvala za to priložnost.

KADROVSKA: Ja, mislim, saj poročila bosta vsak mesec mogla itak oba oddat nam pa upravi, ne. Ampak tak, da se bosta lažje sporazumevala ...

Tišina.

HASSAM: Hm. On samo študira v Istanbulu ali je prav od tam?

KADROVSKA: Čaki, da vidim, kaj piše v CV-ju ... Am ... bla, bla, bla, *born in Izmir, moved to Istanbul for bachelor studies* ... No, ni prav od tam.

HASSAM: Ampak še vseeno je iz Turčije ...

KADROVSKA: Ja, to pa je, ja. Zakaj? Je to problem? A se ne marate?

HASSAM: Ni problem, da se ne bi marali, jaz nimam nič proti, saj ga sploh ne poznam. Ampak jaz sem iz Sirije, ne iz Turčije.

KADROVSKA: Ok?

HASSAM: V Siriji govorimo arabsko, vsaj v mojem delu. Jaz ne govorim turško.

KADROVSKA: Aja. Pa je to razlika tak ko slovenščina pa hrvaščina, al?

HASSAM: Ne zares. Bolj kot ... nemščina pa slovenščina.

KADROVSKA: Hm. To pa ni prav podobno.

HASSAM: Ne ... Žal. Lahko govorim z njim v angleščini?

KADROVSKA: Ma ja, lahko ... samo to lahko tud vsi ostali, ne.

HASSAM: Verjetno res.

KADROVSKA: Dobro, bomo ti sporočili, kaj bo. Itak pride šele čez pol leta. To je to.

HASSAM: Dobro. Hvala. Lep dan.

KADROVSKA: Enako.

Ok, to naj bo zaenkrat to. Bom nadaljevala z enim novim, pa moram jih nekak preprestit, da se vsi med sabo poznajo, mogoče se na koncu srečajo al kaj takega. Tak ko so ti filmi od Inárrituja, *Pasja ljubezen*, *21 gramov* in *Babilon*. Kaj pa, če je ta, ki šeta psa, ta samozaposlena, ko je doma za računalnikom? Neka producentka al nekaj, ne, naj bo

arhitektka ... Pa se lahko mogoče zaljubita? Samo ona še vedno rabi neko akcijo, peljat psa tud ni tak zanimivo, da bi to bil njen osrednji dogodek. Ja fak, no. To je res ta mediokriteta milenijske generacije, nič se nam ne dogaja. Mi pač samo smo, delamo, pijemo kavo, malo se zjočemo in pol si zvečer s frendi pošiljamo memete po Instagramu. Kak bi blo kul, če bi lahko nardila dramo iz memetov. To bi blo nekonvencionalno in hibridno!

EPILOG

MODERATOR: Lep pozdrav in dobrodošli na zdaj že tradicionalnem pogovoru ob svetovnem dnevu knjige! Danes je z mano pet dam, vse so zelo zanimive gostje in ne dvomim, da se bomo pogovarjali o zanimivih rečeh. Na odru pozdravljam Veroniko Deseničar, Leno Spartnak, Mašo Pozorič, Patricijo Hribernik in Frido Jelink. Dober dan in dobrodošle v mojem studiu. Današnji podcast bo objavljen na Soundcloudu in na iTunes na profilu Resni pogovori. Gostje, prosim, da se predstavite, mogoče poveste kakšno zanimivost o sebi.

VIKTORIJA: Zdravo. Hvala za vabilo, ful se veselim.

LENA: Čau. Ja, jaz sem tud vesela, da smo tu in da smo se zbrali v živo, ne pa preko Zooma.

MAŠA: Hej. Ja, tud jaz, žal mi je, da se oglašam na daljavo, ampak ni šlo drugače.

PATRICIJA: Živjo, ja, super družba smo, veselo bo.

FRIDA: Dober dan, hvala za vabilo.

MODERATOR: Super, hvala za to predstavitev, dajmo kar začet! Vse prihajate z različnih, ampak sorodnih področij, večina vas je samozaposlenih, nekatere imate otroke in/ali može, druge ste samske, živite v različnih krajih, celo državah, tako da se absolutno nadejam raznolikih odgovorov in živahne debate. Današnja tema je *Ženske v literaturi* in bi najprej kr vprašal, kaj vam pomeni ženska pisava.

FRIDA: Ta izraz je ena sama neumnost, kaj sploh pomeni? Kdaj se sploh kvalificiraš med predstavnike ali predstavnice ženske pisave? Če si ženska in je večina tvojih likov ženskega spola? Ali če si moški in so tvoji liki ženske? Ali je vseeno, katerega spola si, samo da pišeš o menstruaciji pa hormonih? Ali to, da namesto pikice na i pa j narišeš srček? Dajmo najprej to razjasnit, prosim.

MODERATOR: Hm, hja, na to zdaj ne bi znal odgovoriti, nisem jaz izumil tega izraza ...

VIKTORIJA: No, jaz ne bi bila tako stroga, kot je bila Frida, ampak se pa pridružujem vprašanju, ker se med to žensko pisavo meče večinoma ženske avtorice, brez nekih sorodnosti pri vsebinah ali pa reprezentaciji ... Malo izpade, kot da je to neka podzvrst resne, prave literature, ki pa očitno ne rabi spola, ker je jasno, da je moška.

MODERATOR: Heh, dobro sem napovedal to živahno razpravo, hitro smo začeli ...

PATRICIJA: Mogoče pa je dovolj to, da je prepoznan večji nabor ženskih avtoric in se to samo poudarja s tem izrazom? Po moje ni nič slabega s tem mišljeno, pa ne rabi bit samo o menstruaciji, lahko o čemer koli. Ampak samo se izpostavi, da je pač vedno več ženskih pisateljic izpostavljenih.

LENA: No, ja, ampak po tvoji logiki potem imamo res navadno, normalno pisavo, ki je brez spola in avtorji katere so moški, potem pa mam žensko pisavo, ki je nenavadna, ne vemo sicer, v čem, ampak nekak je drugačna. Pa saj tudi vsi tipi ne pišejo isto, a potem je slab moški avtor še vedno samo avtor, dobra ženska avtorica pa dobra avtorica ženske dramatike? Malo drugorazredno je.

MODERATOR: Lena in Patricija, hvala za mnenji, kaj pa Maša?

MAŠA: Meni gre tudi ful na živce ta izraz, sicer sem manj vpeta kot recimo Frida pa Viktorija, ampak saj je na vseh področjih isto. A se nismo že pri slovenščini pri besedotvorju ženskih oblik učili iz moških, moških pa se nismo učili, ker so normativ?

VIKTORIJA: Ja, smo se, in tak je pri vsem. Mislim, mi se zdaj sicer pogovarjamo o seksizmu v leposlovju, ampak v resnici se pogovarjamo o seksizmu pika. Ki je pač, kot vemo, prisoten povsod. V leposlovju, arhitekturi, marketingu in v družini.

PATRICIJA: Dobro, no, zdaj čisto vsega jaz ne bi posplošila, marsikje bi lahko vsak pri sebi razčistil in z zdravo komunikacijo kaj dosegel,

ne. Midva doma recimo enakovredno skrbiva za hišo, finance in otroke.

VIKTORIJA: In dejstvo, da moraš kot nek uspeh razglasiti dejstvo, da oče tvojih otrok tudi skrbi za SVOJE otroke, pove vse, se ti ne zdi?

PATRICIJA: No, jaz sem bolj hotela motivirati ljudi, da se isto te stvari zmenijo, preden majo otroke ...

VIKTORIJA: Mislim, o istem vzorcu govoriš. Zakaj se je treba sploh pogovarjati o tem, zakaj to ni samoumevno?

PATRICIJA: Jah, ker smo drugačni.

FRIDA: Meni se to zdi zapravljanje časa, če se bomo pogovarjali o tem, ali seksizem obstaja ali je to odvisno od načel vsakega posameznika ...

MODERATOR: Frida, razumem tvojo frustracijo, ampak dajmo pustiti vsaki do besede, da izrazi svoje stališče.

FRIDA: Zakaj pa sploh smo tukaj osebe s tak različnimi pogledi na eno stvar? A ne bi moral ti, al kdor nas je izbral, pač najt ženske s podobnim znanjem?

LENA: Frida, umiri se, gostje na podcastu smo, ne članice delovne skupine za enakopravnost.

VIKTORIJA: Ok, po mojem se vse strinjamo, da seksizem obstaja in da feminizem potrebujemo, ali pač?

MAŠA: Absolutno.

LENA: Res je.

FRIDA: Ja.

PATRICIJA: Seveda, saj nikoli nisem rekla, da ne ...

VIKTORIJA: Ne preHITEVaj, Patricija. Ok, torej to dvojce obstaja, to vemo in vemo tudi, da je to problem, ne?

LENA: Ja, ja.

FRIDA: A mene en zajebava? Seveda je problem.

MAŠA: Je problem, tako.

PATRICIJA: Ja, to res ni ok.

VIKTORIJA: Ok, super. To smo zdaj odključale, gremo naprej. Vse smo tudi že bile žrtve seksizma, to je dejstvo.

PATRICIJA: Tega pa jaz ne bi trdila.

LENA: Tvoji tamponi so obdavčeni kot luksuzni pripomoček, med vsako menstruacijo si diskriminirana.

PATRICIJA: Hm?

LENA: Menstrualni pripomočki, torej tamponi, menstrualne skodelice, vložki, so obdavčeni kot luksuz in ne kot osnova higiene. Temu se reče *pink tax*. Mislim, tud večina produktov za ženske je višje obdavčena kot izdelki za moške, ker smo ženske kao večje zapravljalivke, ampak pri menstrualnih pripomočkih res nimaš izbire, al jih boš mela al ne.

PATRICIJA: Ja zakaj pa ni to osnovni higienski pripomoček, če pa je?

LENA: Stara, ne vem, kaj naj ti rečem, nisem si tega jaz zmislila. Zato, ker živimo v patriarhatu in so vse ženske potrebe luksuz.

PATRICIJA: To grem pa zdaj takoj poguglat.

MODERATOR: No, prosim, če pustite telefone na *plane mode*, da ne zmotite snemanja.

PATRICIJA: Dobro, bom pol. Ampak to je res bizarno!

VIKTORIJA: No, ampak zdaj se pa RES strinjamo, da smo vse že bile žrtev seksizma.

PATRICIJA: Ja, očitno, ja.

VIKTORIJA: Dobro, gremo zdaj prav specifično na literaturo, ok.

FRIDA: A je to vrtec al kaj?

VIKTORIJA: Frida, prosim.

MAŠA: A ni najbolj feministično dejanje, da druge ljudi informiramo o položaju ženske, Frida?

FRIDA: Pa če jaz nimam potrpljenja, no.

MAŠA: Ga boš pridobila.

VIKTORIJA: Dobro, torej leposlovje. Katero knjigo ženske avtorice ste nazadnje prebrale? Pa približno kdaj ...

PATRICIJA: Ah, to je lahko, Svetlana Makarovič, *Pekarna Mišmaš*, tamala mata fuul rada njene pravlјice.

FRIDA: *Materinstvo* od Sheile Heti.

VIKTORIJA: Ok, Maša?

MAŠA: Sally Rooney, *Pogovori s prijatelji*.

LENA: Jaz pa Eleno Ferrante, *O izgubljeni deklici*.

VIKTORIJA: Super, same fajn knjige. Jaz sem pa nazadnje brala Bernardine Evaristo, *Girl, Woman, Other*. To, ki je dobila bookerja.

FRIDA: Bravo, vse znamo brat.

MAŠA: Daj no, nehaj. Viktorija, nadaljuj, prosim.

VIKTORIJA: Hvala, Maša. Torej. Katera od teh knjig pa se vam zdi, da obravnava žensko tematiko ali pa ma glavne like ženske?

FRIDA: Ja *Materinstvo* ziher ...

LENA: Mislim, Ferrante tud.

VIKTORIJA: Moja tudi, ja.

MAŠA: Jah, ta Sally Rooney bolj o odraščanju piše, mislim, saj so ženski liki ful prisotni, ampak niso pa zares izpostavljeni vsebinsko. Vsaj meni se je zdelo, da bi to lahko bla zgodba kogar koli.

PATRICIJA: Ja pri *Pekarni* ne zares, sem se pa spomnila, da sem prebrala tud avtobiografijo Michelle Obama letos, tam pa je ženska v ospredju.

FRIDA: Ma nemoj!

VIKTORIJA: Ok, torej če bi zdaj pogledali, če ženske pisateljice nujno pišejo o, v narekovajih, menstruaciji, bi ugotovili, da mam o vsaj dve knjigi, ki temu opisu ne ustrezata, drži?

MAŠA: Drži.

FRIDA: Ja..

VIKTORIJA: No, torej potem ženska pisava definitivno ne pomeni nujno obojega.

FRIDA: Ti zdaj misliš, da bomo me, osebe, ki izraza ženska pisava ne maramo in ne razumemo, to na novo definirale?

LENA: Ej, meni se pa realno to zdi res kul ..., prilaščamo si koncepte!

MAŠA: Ja! Isto kot se spodbuja ženske delat s svojim telesom, kar hočemo, ker si vračamo svoje telo? Re-prilaščamo? *Taking your body back* je v angleščini, no.

PATRICIJA: Meni se tudi zdi vznemirljivo, a ni boljše, da to naredimo me kot pa nek star moški, ki ureja arhiv slovarjev?

FRIDA: Kaj?

VIKTORIJA: Dobro, gremo dalje. Zdaj pa povejte eno knjigo, kjer so se vam zdele ženske ful stereotipno al pa enoplastno prikazane!

LENA: Jonathan Franzen, *Čistost*. Vse spoštovanje do njega sem izgubila.

PATRICIJA: Joj, a je on napisal tisti špeh o nekdanji košarkarci, ko ma afero z nekim kao muzičarjem iz faksa? Ko je skor bla serija?

MAŠA: *Svoboda*, ja, to je on. Za mene je definitivno taka knjiga *Postopoma zapuščati Misanthropolis* od Davorina Lenka. Joj, a predstave štejejo?

VIKTORIJA: Ne, k temu še pridemo. Ok, Patricija?

PATRICIJA: Hm, v *Petdeset odtenkov sive* je bla Anna kot neka lutka, tak da to.

FRIDA: A ti to resno, Isuse. Jaz nimam nič za izbrat, ajde, ves kanon.

VIKTORIJA: In če bi morala izpostaviti eno?

FRIDA: Ne vem, kar koli od Murakamija ... tam so ženske vedno tak ... *manic pixie dream girl*, pač funkcija.

VIKTORIJA: Kul, hvala ti. Jaz bi tud izbrala *Čistost*, tisto me je ful razjezilo. Pa res sem mela prej rada Franzna, ampak to je bil višek.

FRIDA: Ok, kaj pa zdaj, ko smo povedale to?

VIKTORIJA: Ti postaja všeč, ta igrca, ne?

FRIDA: Ja, vesela sem, da lahko vam povem, kaj brat.

VIKTORIJA: No, saj nima veze. Zdaj pa gremo na predstave. Isto vprašanje, drug medij.

LENA: A kje nas je motla reprezentacija al katero predstavo od ženske režiserke smo gledale?

MAŠA: Al da je po tekstu od ženske?

VIKTORIJA: Dajmo najprej ženske avtorice besedila.

LENA: Hm. A v živo al velja po spletu?

VIKTORIJA: V živo ...

MAŠA: U, *to jabolko, zlato* od Semenič v Cankarjevem domu.

FRIDA: *Naše skladišče* v Kranju. Tjaša Mislej.

LENA: A, vem! *Kresnice* v MGL od Tene Števičič. Yes, pa še žensko režiserko mam.

PATRICIJA: *Sovica Oka*, tud od Makarovič, v lutkah.

VIKTORIJA: Jaz pa sem nazadnje gledala *Ljubav reče greva* od Nine Dragičević v Stari elektrarni.

MODERATOR: Uh, jaz nisem nič od tega bral ali gledal, bo treba nadoknadi, zgleda. Heh.

VIKTORIJA: Ok, zdaj pa ženske režiserke, gremo.

LENA: Ja, *Kresnice* tud, Nina Rajić Kranjac.

VIKTORIJA: Ja pri meni bi tud lahko bil isti odgovor, ampak sem gledala kasneje še *Požige*. Tud od Rajić Kranjac.

FRIDA: Jaz tud oddelam dve naenkrat, *Naše skladišče*, režija Mateja Kokol.

PATRICIJA: Jaz pa res ne vem, a se katera spomni, če je kaj od Makarovič v lutkah režirala ženska?

FRIDA: To so obnovitve starih predstav, tak da skor ziher ne.

PATRICIJA: Ah, to pa je škoda.

FRIDA: Res.

MAŠA: Joj, ne vem, če se bom spomnila ... Že vem. *Šola za žene* v Mariboru. Ajda Valcl.

VIKTORIJA: Ok, kje pa nas je motla reprezentacija?

FRIDA: *Psiho*. V Gleju. Katastrofa.

PATRICIJA: Tud *Sovica Oka*. Nekak nisem razumela, zakaj je ona kr arogantna, če pa je res imela večje oči kot ostali. Če je nekaj res, a pol ne smeš nič lepega o sebi povedat? Jaz bi rada, da se moja hčerka zaveda svojih dobrih lastnosti.

LENA: *Županova Micka*. V Drami. Stara predstava, ampak sem lani komaj gledala. Saj vem, maturitetno branje, slovenščina in vse, ampak zakaj je to še vedno na repertoarju? Kr nekaj, res.

MAŠA: Ne vem, mene ta pogovor dela depresivno. Ful predstav. *Emilia Galotti* v Drami. Al pa *Šola za žene*. O šit, *Razbiti vrč* v Drami. Ne vem, vse, kjer je komični element šlatanje po riti pa joških. Jaz tega ne morem več gledat.

VIKTORIJA: Ja, se strinjam. Mene je tud *Razbiti vrč* ubil. Neznosno, res. Pa skor nihče se ni smejal, kak že prej niso ugotovili, da to res ni komično.

No, če zdaj, recimo, potegnemo neko črto pa pogledamo statistiko, ugotovimo, da smo se morale kr namučiti s temi ženskimi režiserkami, pa tud z ženskimi teksti. Da gre dostikrat za isto predstavo, predvsem pa, da moški ženske res stereotipno ali žaljivo prikazujejo, ko režirajo in pišejo tekste.

FRIDA: A to je zdaj presenečenje?

MAŠA: Ni presenečenje, je pa potrditev teze.

LENA: Presenečenje je, da ženske tud niso kr po defaultu boljše. Vsaj meni.

VIKTORIJA: Ja, jaz bi tud vsaj to rada, da smo druga do druge spoštljive.

PATRICIJA: No, ampak vemo, da nismo.

FRIDA: Pridna, dobro poslušaj.

PATRICIJA: No, se tebi to zdi spoštljivo? Sploh za neko samooklicano feministko ...

FRIDA: Vem, da ni. Kot feministka tud ne rabim bit popolna. Oprosti vseeno.

LENA: Ej, kak ste pa drugače ve zadovoljne same s sabo?

MAŠA: Kaj misliš s tem?

LENA: Ja, glede reprezentacije, ne. A se zdite same sebi dovolj večplastno napisane?

VIKTORIJA: Mislim večplastno, pač ja, mam svoje napake, ampak smo si pa dost podobne med sabo, ne. Nobena ne bo dobila Nobe-love za kemijo, ne.

MAŠA: Ne, res ne. Mi je pa recimo všeč, da pri meni ne piše, če sem samska al ne. Pač govora je o mojem delu, moj status tu nima nobene veze.

LENA: Ok, to je res, ampak zavoljo reprezentacije bi si jaz želela, da piše, da mam punco.

FRIDA: Jaz sem samska in ne čutim nobene potrebe, da bi se o tem, s kom seksam, pogovarjala. To je moja stvar, nima veze z reprezentacijo. Pa sploh ne gre za to, ampak za različne prekarne pozicije

delu. Ko bo tekst o spolnosti, pa mene verjetno ne bo not. Ni nič kaj za povedat.

PATRICIJA: No, ampak zakaj pa je potem pri meni izpostavljeno?

LENA: A ni fotkanje in testiranje izdelkov za otroke del tvoje službe? Na kom pa bi to testirala?

PATRICIJA: Ja, ne vem, lahko da bi samo urejala vsebine in bi najeli modele, saj tudi to obstaja, ne. Tudi otroci v reklamah za plenice niso nujno otroci od režiserke ali pa režiserja reklame.

LENA: To je res.

VIKTORIJA: Realno bi bilo meni tudi ful boljše, če bi bilo med nami več razlik. Od kod je katera, a ma katera dialekt ali ne, take stvari. Zdaj ko bereš ta prizor, sploh ne veš, katera ja katera. Ena je influencerka, ena piše tekst, ena je arhitektka, kaj pa drugi dve? Ne vem, ni nekaterih jasnih distinkcij med nami. Če bi jaz dobila tak tekst v korekturo, bi bil to moj glavni pomislek.

MAŠA: Jaz se zdim sama sebi tudi neizrazita. Pa saj ne rabim zares nekega naglasa, ampak neke lastnosti bi pa rada mela. A sem melanholična, kolerična, sangvinična? Kdo ve.

LENA: Veš kaj, jaz tudi nekompetentna izpadem. Kaj sploh delam? Nek razpis pišem. In še to slabo! Mislim, menda pa ja vem, kaj so *matching funds*, in nima veze, od kje jih dobiš, halo. Moraš pač met dovolj svojih sredstev, zdaj ali si jih dobil na nekem drugem razpisu ali si jih iz štampe vzel, pa res nima veze. To mi je res šlo na živce.

FRIDA: Joj, nehajte jokati, ljubi bog. Pa saj vidite, da je vse skupaj nek čuden poskus. Malo hoče biti kot *Drame princes*, samo se je ta avtorica, saj je ženska, ne ...?

LENA: Je, ja.

FRIDA: ... No, ampak ta avtorica se je gladko zakalkulirala in precenila svoje sposobnosti. *Drame princes* je dekonstrukcija obstoječih

literarnih in zgodovinskih likov, maš neko referenčno polje, tu ga pa ni. Kaj je referenčno polje tu, no? Kapitalizem? 2020? Mislim, sori, to je pa res poceni, no. Ni tak lahko pisat dekonstrukcije, sploh če nimaš kaj za dekonstruirat, pa bi malo po odlomkih življenje frendov al pa nekih javnih zgodb kazal. Ja, v pizdi smo, ni nekih resnih služb, pitaj boga, kdaj bojo. Ampak kaj pa je pol? To je to, al kaj? A mi ne obstajamo izven tega? Kak to vpliva na naše življenje, vuau, vsi smo anksiozni. Ta tekst ne prinaša čisto nič takega, česar ne ve povprečen bralec. Kaj bralec, človek. Vse to vsi že vemo, in kaj naj zdaj? A ve kdo, kaj je funkcija tega teksta?

MAŠA: Ful se strinjam s tabo, res se, ampak vseeno se mi pa zdi tud dobro, da se prikaže prav nek realističen dolgčas malega človeka, neka povprečnost, nezanimivost, ker to nas kot generacijo definira. Naši starši so vsi delali na tem, da bi splezali po hierarhični lestvici višje. Naša največja zmaga bo, da na pademo iz srednjega razreda na socialno dno. Kaj je tu zanimivega? Nič. Meni se nič nadpovprečno zanimivega ni zgodilo v življenju. NIČ. Vse sem nardila prav in isto kot vsi ostali. To je to. Ampak tega je ful, in to se mi zdi super.

LENA: To je res. Pa saj a ni že György Lukács realizma razglasil za najbolj politični stil literature?

VIKTORIJA: Ja, ampak je pozabil na dramatiko, to so mu vsi očitali.

LENA: Pozabil na dramatiko? Ne razumem ...

VIKTORIJA: On se je samo z romani ukvarjal v tem eseju. *Buddenbrookove* je razglasil za najbolj politično literarno delo. Dramatike pa sploh ni upošteval, analiziral, nič.

PATRICIJA: Torej, vse kar smo se me pogovarjale o predstavah in tekstih, je brezveze?

FRIDA: Ne, ni, saj to samo o enem izmed mnogih teoretikov govorimo. Lahko tud črtamo to.

PATRICIJA: A lahko tud moje otroke pa moža črtamo?

FRIDA: Lahko, če hočeš. Lahko pa si še namisliš kaj. Bi mela raje dva psa?

PATRICIJA: Ne, bo en čisto dovolj.

LENA: Torej moramo zdaj same vse na novo? Ona noče otrok, pa si naj spremeni zgodbo. Jaz bi rada boljše napisala razpis, pa ga začnem od začetka?

MAŠA: Jaz si moram torej neke lastnosti dopisat in jih boljše izrazit, če prav razumem.

VIKTORIJA: Jaz pa dopisat štajerski dialekt.

FRIDA: Tako. Jaz pa mam itak še štiri prizore za napisat. Mogoče tri, odvisno, kak se mi zgodbe prepletejo.

MAŠA: Ja nič, a kr začnemo? Kr dost dela je ...

LENA: Zmenjeno.

PATRICIJA: Mogoče se lahko slišimo, če rabi katera pomoč?

VIKTORIJA: Valda, samo zakriči. Jaz bom itak v garderobi.

FRIDA: Samo neki ... Zakaj pa bi me morale same sebe boljše napisat? To ni naše delo.

LENA: Res je, to ni naša napaka.

MAŠA: Ej, moderator? Kdo je avtorica tega teksta? A jo lahko pokličeš?

MODERATOR: Hm? Am, ja, bomo jo vključili v debato.

Po telefonu nekoga pokliče in par minut pozneje v studio vstopi avtorica.

AVTORICA: Zdravo, klicale ste me?

VIKTORIJA: Ja, smo ja. Nekaj pripomb mam.

FRIDA: Veliko v bistvu, upam, da si boš to zapisala.

AVTORICA: Am, ja, okej, čakaj, da najdem kulico ...

FRIDA: Kulico, a računalnika nimaš?

AVTORICA: Lažje tak delam ...

VIKTORIJA: Si? Ok, gremo. Patricija, boš ti začela?

PATRICIJA: Ja. Torej jaz zdaj delujem kr neumno, tak *blissfully ignorant*, in bi najprej rada, da si zapomniš, da poklic digitalnega marketingerja ne pomeni posedanje na kavču in pitje kave cel dan. Ogromno računov moram izdat, se pogajat z naročniki za cene, kode za popuste, pripraviti vsebine za tri profile in *newsletter*. In pri vsem tem delu potem ti napišeš samo to, da se cele dneve snemam in kadriram svoje otroke. Sploh ne vem, kaj moja otroka delata v tem tekstu. Saj ju ne zanikam, ampak če je glavna tema povprečen delovni dan, potem piši o mojem delu, ne pa o tem, kak šetam psa in kuham, to ni moja delovna obveznost. Si si zapisala? Aja, pa še to, nekaj malega o seksizmu pa tud vem, nisem neka glupača, ki ne opazi, da se mož z njo o politiki pogovarja kot z otrokom.

AVTORICA: Ja, ok, hvala za pripombe. Je to to?

PATRICIJA: Ne, to ni to, so pa to ključne reči. Moti me še ful drugih zadev, ampak tisto lahko prebolim. No, bom še razmislila, naj še ostale zdaj povejo.

FRIDA: Jaz bi za začetek, kot kolegica kolegici, rada predlagala, da si v prihodnje res boljše izdelajš like. Ker če bi to bla radijska igra, nihče ne bi prepoznal, kdo kaj govori, vse je isto, in to je samo znak slabe karakterizacije. To je osrednja pripomba. Potem pa dalje naj povem, da nisem zafrustrirana in nadržana do drugih žensk. To bo tud treba popraviti. Glej, če pogledaš to mojo dramo, recimo, absolutno ne rabi bit napisana kot izpitno besedilo v prvem letniku faksa. Po toliko letih izkušenj si pa že lahko privoščim eno ali dve odstopanji od konvencij, se ti ne zdi? Ta moj tekst pa je res šolski: En prizor, dve osebi, ena dramska situacija, en konflikt, konec. Saj konflikt je

lahko samo en v celi drami, veš, ne rabi vsak prizor posebej že met dramskega trikotnika.

AVTORICA: Mhm, razumem, ampak bodiva pošteni, zaenkrat je to samo en prizor, ni treba posplošit, da je cel tekst šolski, ker še ne veva, ali bo.

FRIDA: Ja, zakaj pa ni več kot en prizor napisan?

AVTORICA: Ja, nisem ga hotela v celoti izpisat, ampak samo neko smer nakazat ...

FRIDA: Čakaj, torej ti si nakazala smer, ampak ne smem pa posploševat, da bo potem vse enako kot prvi prizor? Odloči se.

AVTORICA: Dobro, lahko dopišem še en prizor, ki bo vseboval tudi nek notranji monolog, pa ne bo vse izpisano, da v primeru uprizoritve pustiva nekaj prostora za lastno interpretacijo tudi ustvarjalcem, ok?

FRIDA: Ja, super bi blo, če bi dramatika spet dobila status samostojnega umetniškega dela, ampak ti očitno hočeš transponacijo ...

AVTORICA: Ok, še kaj?

LENA: Ja, mene res zanima, zakaj sem jaz najslabša producentka vseh časov? Prosim, če se jasno, ampak res jasno, izpostavi, da VEM, KAJ SO *MATCHING FUNDS*.

AVTORICA: Ja, s tem sem hotela v bistvu vpeljat, kako sistem za nevladne organizacije v Sloveniji deluje, ampak lahko to spremenim.

LENA: Ne vem, kaj si hotela, ampak predvsem si me napisala čist nekompetentno. Popolnoma. Če bi jaz res tak pisala razpis, bi bla do smrti brez dela! Nekaj idej pa le premorem, veš. Tisto lokalno pridelano hrano tudi lepo črtaj, to je dandanes norma, ne dobiš zlate zvezdice.

AVTORICA: Ok, zabeleženo.

LENA: Pa prosim, da dopišeš, da ko grem spat, da ne ležem v prazno posteljo, ampak da v postelji že nekaj ur spi moja punca, ker je reprezentacija LGBTQIA+ trenutno res izjemno pomanjkljiva, in če lahko pri strejt bejbi z otrokoma piše, da je poročena, potem lahko to tudi pri meni vsaj bežno omeniš.

AVTORICA: Ok, se opravičujem za to napako. Nasploh sem se izogibala vpletanju vaših osebnih življenj ...

LENA: Kaj, nisi hotela napisat, da jih je večina samskih in potem moramo bit kr vse? Sploh me ne zanimajo tvoji razlogi, samo dopiši to punco, pa čao.

AVTORICA: Ok, se ponovno opravičujem.

MAŠA: No, jaz bi za začetek rada par lastnosti, zdaj sem neka spužva, ki niti nič ne nardi, pa še apatična je. Lahko bi mi tudi poklic zamenjala ali pa vsaj napisala kak projekt, ki sem ga sama izvedla. Jaz bi rada bla srečna. Pač ja, sitnega šefa mam, ajde, ampak jaz bi rada dobro delala, ker ta projekt je res zahteven, in prosim, da se omeni, da ga nisem dobila na lepe oči, ampak da res vem, kaj delam. Jaz dejansko nadzorujem dve izgradnji luksuznih blokov in načrtujem podvodni tunel za avtomobile. A se tebi zdi, da bi to znal naredit nekdo, ki samo kima in se smili samemu sebi in je negotov? Jaz bi bolj rekla, da ne!

AVTORICA: Ok, čakaj, da vidim, če sem prav razumela: Poklic ostane enak, ampak na sestanku bi ti rada šefu prezentirala svoje delo, ki si ga opravila pravočasno, in to na nivoju, potem pa bi rada tej prijateljici napisala, da si ful zadovoljna z današnjim dnem in svojo službo in življenjem nasploh?

MAŠA: A me ti zdaj zajebavaš? Ne rabim bit manična, neko samozavest pa kompetence mi dopiši, ne rabim vsak dan srat mavrice pa jahat samoroga. Mela sem uspešen sestanek, šef je zadovoljen z mojim delom, jaz tud in potem napišem frendici, da je bil sestanek ok in da sem zadovoljna. Če pa izven delovnega časa jaz jočem ali ne, pa res ni pomembno.

AVTORICA: Zmenjeno. Imamo še koga ali je to to?

VIKTORIJA: Dejansko si niti števila likov, ki si jih napisala, nisi zapomnila? Vidiš, ker smo vse iste! Ajd, piši. Jas se nea sramujem svojega štajerskega dialekta, tak toti osrednjeslovenski generični naglas popravi. Pol bi rada mela nek poklic, ki ni čisto isti ko vsi ostali, neka znanstvenica al pa programerka bi lahko bla. Glih tak sem lahko prekarka, pa me z ene pogodbe vekslojo na drugo, samo nekaj bolj izrazitega, lepo prosim. Ker ženske tui v računalništvu delajo, veš. Ajde, mlada raziskovalka na FERi, to bom. Oddelek si pa sama zmisli. Pa nea pozabi naglasa spremenit, ker to zaj ni ničemu podobno.

AVTORICA: Ok, zdaj pa ste vse povedale, a ne?

FRIDA: Jaz bi samo za v prihodnje še rada svetovala, da pri svojih rosnih devetindvajsetih ne vlečeš vzporednic med svojim opuskom in Nobelovo nagrajenko. Če jih že misliš, pa vsaj koncept boljše izdelaj, ne pa da sredi teksta ugotoviš, da ne bo šlo napisat dekonstrukcije kanonskih likov v ekonomsko-politični situaciji, ki je značilna za zadnjih petdeset let. Evo, to je to.

PATRICIJA: Aja, drugače pa se mi zdi kul, da si vpeljala uporabo socialnih medijev.

MAŠA: Ja.

LENA: To je res dobro, ja.

AVTORICA: Ok, hvala vsem za *feedback*, še enkrat se vam opravičujem in se slišimo, ko dopišem popravke.

Avtorica odide.

MODERATOR: Oh, kakšna debata! Nad vsemi pričakovanji, takšnih gostij pa res nimam pogosto. Izjemen pogovor, koliko ženske energije na kupu, no-ro. Hvala vsem za pogovor, za udeležbo in za to izjemno žensko odločnost, moški naj se vas kar pazijo, huh. Hvala vam, poslušalci in poslušalke, da ste bili z nami, da ste si zapisali katerega od predlogov za predstave, spremljajte nas še naprej in ne pozabite svojim ženam kupit kakšnega šopka danes. Do naslednjič, ajde!

**Sodobna
slovenska
dramatika**

Vinko Möderndorfer
Božična zgodba

Igra v treh slikah

49. člen Ustave Republike Slovenije pravi:

Zagotovljena je pravica do dela.

Zagotovljena je svoboda dela.

Vsakdo prosto izbira zaposlitev.

Vsakomur je pod enakimi pogoji dopustno vsako delovno mesto.

50. člen Ustave Republike Slovenije pravi:

Državljanji imajo pravico do socialne varnosti, vključno s pravico do pokojnine.

NASTOPAJO LJUDJE IN DUHOVI

MARIČI

JOŽA

IZIDOR

REFERENTKA (tudi duh)

JANEZ (duh)

BONIFACIJ (tudi duh)

POŠTAR (duh)

ŽUPAN (tudi duh)

Prva slika

In je luč.

Čeprav se nam na začetku zdi, da vidimo znano sliko iz jasli – zasilno bivališču v hlevu, ograda, lestev, ležišče, kmečko orodje, zavešena svetloba –, kmalu ugotovimo, da to, kar gledamo, ni ta podoba.

Velika soba v kmečki hiši. Soba, kuhinja, vse skupaj. Eno samo majhno okno z železnim križem. Ena sama lesena vrata s špranjami. V kotu postelja, pokrita s kupom cunj. Komaj prepoznamo, da je postelja. Tudi kmečki štedilnik na drva, založen s kramo, ne služi svojemu namenu. Ob steni lestev, ki vodi pod strop. V stropu loputa, ki se odpira na podstrešje.

Prostor je precej razsut. Vse je nametano. Pravzaprav pravo smetišče. Odlagališče vsakršnih nepotrebnih predmetov. Kot da v hiši živi nekdo, ki ni nikoli ničesar vrgel stran. Ne smeti ne predmetov.

Joža, ženska blizu šestdesetih let, sedi na postelji v kotu. Med kupi starih cunj. Skoraj se ne loči od njih. Oblečena je v plašč, na glavi ima doma pleteno kapo iz različnih ostankov volne. Očitno je v hiši zelo mraz.

Vstopi Mariči, ženska tridesetih let. Gumijasti škornji, plašč, čez plašč ima oblečeno še zelo preširoko jopo. Na glavi pletena kapa, podobna, kot jo ima Joža. Okrogel in zelo prostodušen obraz.

Mariči odrine kopico starih revij in časopisov ter se usede na klop pod oknom.

Obe ženski nekaj časa molčita in zreta predse.

JOŽA: Si ga spet zaprla?

MARIČI: Ni bil priden.

JOŽA: Zmrznil bo.

MARIČI: Bom ga šla iskat. Potem.

JOŽA: Kdaj *potem*?

MARIČI: Mi bo Marija povedala.

JOŽA: Ne bo ti.

MARIČI: Mi vedno pove.

JOŽA: Jaz ti bom povedala.

MARIČI: Ti nisi Marija.

JOŽA: Joža sem.

Mariči se zasmеji.

Smeji se.

Smeji.

Smeji.

Se neha smejati.

MARIČI: Ti si *sveti trije kralji*!

JOŽA: Ti si pa neumna!

MARIČI: Sem, ja. Nobeden ni. Jaz pa sem.

Molčita.

Mariči se zasmеji.

Smeji se.

Smeji.

Smeji.

Se neha smejati.

MARIČI: Sveti trije kralji so trije. Ti si pa ena.

JOŽA: Pojdi ga iskat!

MARIČI: Ne.

JOŽA: Zmrznil bo.

MARIČI: Ne.

JOŽA: Zakaj?

MARIČI: Ne povem.

JOŽA: Povej!

MARIČI: Sram me je.

JOŽA: Povej!

MARIČI: Ugriznil me je.

JOŽA: Kam?

MARIČI: Ne povem.

JOŽA: Povej!

MARIČI: Tepla me boš.

JOŽA: Ne bom.

MARIČI: Boš.

JOŽA: Če rečem.

MARIČI: Vedno rečeš.

JOŽA: Mogoče. Ampak zdaj res ne bom.

MARIČI: A daš roko v ogenj?

JOŽA: Dam.

MARIČI: Prav.

Molčita.

Mariči se zasmеji.

Smeji se.

Smeji.

Smeji.

JOŽA: Ne smej se!

Mariči se neha smejati.

JOŽA: In povej!

MARIČI: Kaj?

JOŽA: Kam te je ugriznil?

MARIČI: Sem.

Pokaže.

JOŽA: Kam?

MARIČI: V lulo.

Molčita.

Potem Joža vstane. Težko se dvigne s postelje, s svojega kupa cunj. Šepa. Komaj se nekako primaje do drugega kupa cunj na drugi strani sobe. Izmed cunj potegne

širok moški pas, z veliko kovinsko sponko. Počasi, majavo, šepajoče, komaj diha, gre do Mariči. In jo začne pretepati.

Pretepa jo.

Mariči stoka.

Pretepa jo.

Mariči stoka.

Potem jo Joža neha tepsti. Sopiha. Utrujena je. Šepajoč gre počasi nazaj med svoje cunje. Spet sede. Pokrije se s cunjami.

Mariči joka.

JOŽA: Da boš vedela.

Mariči joka.

MARIČI: Roko daš v ogenj, si rekla.

JOŽA: Za tako stvar dam pas v roko, ne pa roko v ogenj.

Mariči joka.

MARIČI: Ne boš prišla med jagenjčke v nebese.

JOŽA: Nočem tja.

Mariči joka.

MARIČI: Ne boš na toplem.

JOŽA: Nočem.

Mariči joka.

MARIČI: Ne bo te božal po glavi, ko ti bo hudo.

JOŽA: Kaj me briga.

Mariči joka.

MARIČI: *Ti si rekla, da me bo božal po glavi, ko mi bo hudo, in da bom med jagenjčki v nebesih.*

JOŽA: V peklu boš.

Mariči joka.

Mariči neha jokati.

Molčita.

Mariči se zasmеji.

Smeji se.

Smeji.

Smeji.

Se neha smejati.

JOŽA: Zdaj ga pa pojdi iskat.

Molčita.

JOŽA: Zmrznil bo.

Nekdo trka.

Nekdo še vedno trka.

Mariči se razveseli.

MARIČI: Trije kralji so prišli!

Nekdo s pestjo udari po vratih.

MARIČI: A bojo prinesli pomaranče?

JOŽA: Tebe bojo odpeljali.

MARIČI: Jaz sem pridna.

JOŽA: Nisi.

MARIČI: *Ti nisi.*

Vrata se odprejo.

V hišo pokuka referentka.

REFERENTKA: Zakaj se nista oglasili?

MARIČI: Čakava na tri kralje.

JOŽA: Zakaj trkaš, če veš, da je odprto?

Referentka vstopi.

REFERENTKA: Zaradi manir. Najprej potrkaš, in ko rečejo *naprej*, vstopiš.

JOŽA: Nisem rekla *naprej*.

MARIČI: Jaz bi rekla *naprej*, če bi bili trije kralji.

Referentka se razgleda po hiši.

REFERENTKA: Groza, kako živite! A vam ni služba zadnjič spravila hišo v red?

MARIČI: A imaš pomaranče?

REFERENTKA: Imam čokolado.

MARIČI: A ima lešnike?

REFERENTKA: Ne.

MARIČI: Brez lešnikov jo imam tudi rada.

Referentka iz torbice potegne tablico čokolade.

REFERENTKA: Ker si pridna punca.

Mariči jo pograbi in jo začne takoj jesti. Komaj jo dovolj hitro odvij.

JOŽA: Tisti vaši so vse razmetali.

REFERENTKA: Pospravili so, razkužili, smeti zmetali stran. Ne morem verjet, da je spet vse tako, kot je bilo.

JOŽA: Ni bilo lahko.

REFERENTKA: Kaj?

JOŽA: Vse dobit nazaj. Sreča, da jih niso odpeljali.

REFERENTKA: Koga?

JOŽA: Spodaj, ob cesti.

REFERENTKA: Kaj?! Na smetišče ste šli iskat vse reči?

JOŽA: Niso smeti. Moje reči so.

REFERENTKA: Vrečke iz trgovine, embalaža, prazne konzerve, strgane škatle, stari časopisi, prazne steklenice, stari čevlji, stare cunje ...

JOŽA: Reči, ki mi nekaj pomenijo. Od takrat, ko sem lahko še kaj kupila.

REFERENTKA: Tako ne bo šlo več naprej.

JOŽA: Ko sem delala.

Referentka si ogleduje Mariči, ki hlastno jè čokolado.

REFERENTKA: Pogledj ta malo. Umazana je. Kdaj si jo nazadnje preoblekla?

JOŽA: Trideset let ima.

REFERENTKA: Lepo te prosim.

JOŽA: Ni dojenček.

REFERENTKA: Ja, ja.

Referentka molči.

Joža molči.

Mariči je čokolado.

JOŽA: Si mi zrihtala službo?

REFERENTKA: Že petindvajset let nisi v službi.

JOŽA: Odpustili so me.

REFERENTKA: Edina rešitev je, da poskrbimo za otroka.

JOŽA: Ne.

REFERENTKA: In zate.

JOŽA: Nisem noben lopov.

REFERENTKA: Huda zima bo.

JOŽA: Za tiste poskrbi, ki so tovarno ukradli.

REFERENTKA: Zmrznili boste.

JOŽA: Greli bomo drug drugega.

REFERENTKA: V isti postelji. Trije odrasli!

JOŽA: Družina smo.

Mariči je pojedla čokolado.

MARIČI: Imaš še?

REFERENTKA: Če boš šla z mano, boš dobila še.

MARIČI: Ja!!

JOŽA: Nikamor ne bo šla.

REFERENTKA: Nekaj bo treba naredit.

Joža pomigne Mariči.

Mariči pride bliže.

Mariči se skloni k Jožinim ustnicam.

JOŽA: Odpeljat te misli v pekel.

Mariči se razburi.

MARIČI: Tja pa ne grem! Grem med jagenjčke, obljubila si.

REFERENTKA: Joža, nehaj strašit otroka.

MARIČI: Ne boš me odpeljala v pekel. Marija je rekla, da tudi če si poreden, ne greš v pekel.

REFERENTKA: Ne v pekel, pač pa v toplo sobo, kjer se boš imela lepo.

MARIČI: Nočem lepo!

JOŽA: Vidiš, noče. Zdaj se lahko odkotališ nazaj v dolino.

REFERENTKA: In tebe bomo dali v dom.

JOŽA: Raje na tramu obvisim, tako kot Janez.

REFERENTKA: Ne bit neumna, Joža! Oba otroka bomo dali v varno oskrbo. Tebe pa v občinski dom. Občina ti bo plačala. Obiskovali se boste. Blizu boste. Bom tako uredila.

JOŽA: Tu nam je čisto lepo.

MARIČI: Ja. Lepo je. Vsake toliko so pa tudi nebesa.

Referentka se razgleduje po hiši.

REFERENTKA: Kje pa je Izidor?

JOŽA: Kaj te briga!

REFERENTKA: Kje je?!

MARIČI: Zunaj.

REFERENTKA: Nisem ga videla.

JOŽA: Šel je k nevesti.

REFERENTKA: Joža, lepo te prosim!

JOŽA: Oženil se bo.

Mariči se razburi. Zelo.

MARIČI: Ne bo se! Ne bo!!

JOŽA: Dol, k Ribnikarjevim se bo oženil.

REFERENTKA: Ribnikar je že dvajset let mrtev.

JOŽA: Mojka mu je všeč.

REFERENTKA: Pa saj veš, da se je odselila. Nobenega ni več. Cesta je šla čez hišo.

JOŽA: Z Mojko sta si všeč.

REFERENTKA: Ja, ko sta bila stara šest let in sta bila na istem ...

JOŽA: Kaj, kaj, kaj?!

REFERENTKA: Na istem *nivoju*.

Mariči razburjena.

MARIČI: Izidor je moj! Ne bo šel z drugo kurbo!

REFERENTKA: Mariči, kako pa govoriš!

MARIČI: Z drugo *kurbo*! Ne bo šel. Ga ne dam.

REFERENTKA: Kakšno *kurbo*?

MARIČI: Z drugo. Ker je moj!

REFERENTKA: In kje je? Ne smete ga pustit samega iz hiše.

MARIČI: V svinjak sem ga zaprla.

REFERENTKA: Lepo.

MARIČI: Z mano bo! In z mamo tudi. Z drugo kurbo pa ne!

REFERENTKA: Joža, bodi pametna!

JOŽA: V dolino se zváli!

REFERENTKA: Zakaj se delaš neumno, Joža?! Dobro veš, kaj govorim.

Mariči se zelo razburi. Kar hlasta.

MARIČI: Ne z drugo kurbo! Kurba je bil Judež, ki se je prodal za trideset evrov. Kurba je bil ata, ker je šel na štrik, pa ni pravljice do konca povedal. Kurba je bil poštar, ki je pismo prinesel, da je mama potem sto let jokala. Kurba je bil sosed, ki je šterno zastrupil. Kurba, ker je mamo pofukal, pa ni trideset evrov dal. Kurba je bil angel, ki je prišel, da bi pri meni spal, pa mu je Izidor naredil jamo ...

REFERENTKA: Mariči, pomiri se.

MARIČI: Kurba je bil ves svet, ker je zvezde ugasnil.

REFERENTKA: Mariči.

Referentka iz torbice potegne bombon.

MARIČI: Kurba hudičeva, ker treh kraljev ni, ker oblakov ni, ker so krave vse popasle in se potem napihnile in dol v potoku crknile ...

REFERENTKA: Na, bombon! Mariči, pomiri se ...

Mariči pograbi bombon in si ga s papirjem vred stlači v usta.

REFERENTKA: Papir odvij ... Bo boljše ...

Mariči po ustih valja bombon.

Referentka obupa.

JOŽA: Vidiš, kaj si ji naredila. Zaradi tebe ima spet napad.

REFERENTKA: Joža, lepo te prosim!

JOŽA: Delo mi zrihtaj, pa bo vse, kot je bilo včasih.

REFERENTKA: Že petindvajset let ni več nobenega dela, Joža.

JOŽA: Pa bi lahko delala, če ne bi takrat tovarno ukradli.

REFERENTKA: Za nobenega ni dela.

JOŽA: Potem mi daj pa mir.

REFERENTKA: Nisi več mlada. Bolna si. Ne moreš več tako.

JOŽA: Čisto fino se imamo.

REFERENTKA: Noge te več ne držijo. Sladkorno imaš.

JOŽA: Mi ni treba v slaščičarno.

REFERENTKA: Glej, čez mesec dni grem v penzijo ...

JOŽA: Sošolka, ja!

REFERENTKA: Ja, sošolka. In zato mi ni vseeno.

JOŽA: Jaz bi tudi lahko šla v penzijo.

REFERENTKA: Ko bom v penziji, župan ne bo zaposlil nove referentke za socialne zadeve. Nobeden več ne bo prišel sem gor. Pozabili bojo na vas. Niti pokopali vas ne bojo. Joža, lepo te prosim ...

JOŽA: Z mojim Janezom si se pofukala.

Mariči po ustih valja bombon.

REFERENTKA: Nisem.

JOŽA: Kurba!

REFERENTKA: V osnovni šoli me je dvakrat spremil do doma.

JOŽA: Kurba vseh kurb!

Mariči izpljune bombon.

MARIČI: Kurba!

REFERENTKA: Tega mi ni treba poslušat. V resnici nič ne prosim. Prišla sem povedat, da vas bomo v ponedeljek spravili stran iz te podrtije.

JOŽA: Lepo darilo za božič, res.

REFERENTKA: Tebe, Joža, bomo dali v dom, Mariči k družini, Izidorja pa v ustrezno ustanovo.

Joža molči.

Referentka molči.

MARIČI: Imaš še?

Referentka pobrska po torbici.

REFERENTKA: Samo to. Čigumi.

Mariči ga pograbi in si ga stlači v usta.

MARIČI: Kurba.

REFERENTKA: Prosim.

Mariči žveči.

Joža molči.

Referentka molči.

JOŽA: Obesila se bom.

REFERENTKA: In otroka pustila sama?

JOŽA: Odrasla sta.

REFERENTKA: Otroka v odraslih telesih.

JOŽA: Ti boš poskrbela.

REFERENTKA: Bom. Rada pa bi poskrbela tudi zate.

JOŽA: Imaš slabo vest?

REFERENTKA: Ne.

JOŽA: Zaradi Janeza.

REFERENTKA: Janez je bil vedno samo tvoj. Niti za roke se nisva nikoli prijela.

Joža molči.

Mariči žveči.

Referentka molči.

JOŽA: Vem.

REFERENTKA: Zakaj pa potem govoriš take reči?

Joža molči.

Mariči žveči.

Referentka molči.

JOŽA: Ker se mi potem zdi, da je še vedno malo živ.

Referentka molči.

Mariči žveči.

Joža molči.

REFERENTKA: Meni je Mirko tudi umrl.

JOŽA: Štrik?

REFERENTKA: Rak.

JOŽA: Kdaj?

REFERENTKA: Pred dvema mesecema, šestimi dnevi in ...

Pogleda na uro.

REFERENTKA: Tremi urami. Približno.

JOŽA: Potem si ti tudi sama.

REFERENTKA: Bolj kot ti.

Joža molči.

Mariči žveči.

REFERENTKA: Zato pa hočem poskrbet. Na seji občinskega sveta smo že vse sklenili. Občina prevzame vse. Prišla sem vam samo povedat. Vas pripraviti.

Joža molči.

Mariči žveči.

REFERENTKA: In poslovit sem se prišla.

Joža molči.

Mariči žveči.

REFERENTKA: Grem po Izidorja. Ga bom v hišo pripeljala. Revež lahko še zmrzne.

Referentka odide.

Noč se je naredila.

Mariči žveči.

Joža pomigne Mariči.

Mariči pride bliže. Nastavi uho k Jožinim ustnicam.

Joža ji šepeta.

JOŽA: Jasli bojo zažgali.

MARIČI: Ne.

JOŽA: Jezusa odpeljali.

MARIČI: Ne.

JOŽA: Nebesa bojo ukinili.

MARIČI: Ne!

JOŽA: Enkrat so jih že. In če so jih enkrat, jih lahko še enkrat.

Mariči je prestrašena.

MARIČI: Ne!!

JOŽA: Brez oslička bosta šla na pot. Peš. Vsak v svojo smer.

MARIČI: Brat in sestra.

JOŽA: Nikoli več se ne bosta srečala. Niti v nebesih.

Mariči skoraj joka.

MARIČI: O, ne!

JOŽA: Ker nebes ne bo več.

MARIČI: Zakaj?

JOŽA: Ker je ona tako sklenila. Papirje je prinesla. S štemplji. S podpisi. V torbici jih ima.

MARIČI: Za trideset evrov?

JOŽA: Za penzijo.

Mariči joka.

MARIČI: O, ne, ne!!

JOŽA: In jaz bom tudi šla peš.

MARIČI: Kdo bo pa potem oslička jahal?

JOŽA: Zaklali so ga. Za klobase.

Mariči milo joka.

MARIČI: Oslička? O, ne, ne, ne!

JOŽA: S temi mojimi sladkornimi nogami. Brez palca na levi nogi. Bom šla peš.

MARIČI: Jaz in Izidor te bova podpirala, mami!

JOŽA: Vidva me ne marata.

MARIČI: Jaz te maram, čeprav me kar naprej s pasom.

JOŽA: Ne maraš me, ker čokolado ližeš, bombone grizeš, čigumi žvečiš ...

Mariči milo joka.

MARIČI: Ne, mami! Ne!!

JOŽA: Ker nič ne narediš.

MARIČI: Bruhala bom. Vse bom ven izbruhala.

JOŽA: In kdor nič ne naredi, nima rad.

MARIČI: Nima rad?

JOŽA: Nima.

Mariči neha jokati.

MARIČI: Kdor nič ne naredi?

JOŽA: Nima rad.

Vrata se odprejo. V sobo plane referentka.

REFERENTKA: Ugriznil me je.

JOŽA: Popadljiv je, odkar se mu je oče obesil.

MARIČI: A tebe tudi?

REFERENTKA: In pobegnil je.

MARIČI: Kam?

REFERENTKA: Kaj?

MARIČI: A v lulo?

REFERENTKA: Ne razumem ...

MARIČI: Ker mene je.

REFERENTKA: V roko me je.

JOŽA: Občutljiv je.

REFERENTKA: Pa saj me pozna!

JOŽA: Po očetu.

REFERENTKA: Ko je bil dojenček, sem ga prihajala previjati.

JOŽA: Zato, da si lahko Janeza osvajala.

REFERENTKA: Ker sama nisem mogla imeti otrok. Zato.

Joža utihne.

Referentka molči.

JOŽA: Pustila sem ti, da ju po rokah vlačiš. Sošolka brez otrok.

Joža utihne.

Referentka molči.

REFERENTKA: Zakaj pa si potem takšna z mano, Joža?

JOŽA: Samo to še imam. Da sem takšna.

Joža utihne.

Referentka molči.

REFERENTKA: Ugriznil me je.

JOŽA: Ponavljaš se.

MARIČI: Mene tudi.

Mariči se zasmеji.

Smeji se.

Smeji.

Smeji.

Se neha smejati.

REFERENTKA: Tekel je zadaj, za hlev.

JOŽA: Zna sam domov.

REFERENTKA: Mrzlo je. Če ne bo prišel, bo ponoči zmrznil.

JOŽA: Ve, kje je toplo.

MARIČI: Ugriznil v lulo.

Mariči se zasmеji.

Smeji se.

Smeji.

Smeji.

Se neha smejati.

REFERENTKA: Prav. Da bo jasno. Tole odločbo oddam, izpolnim nalog in ga naprej pošljem. Tudi policija bo prišla.

Referentka potegne iz torbice liste papirja.

JOŽA: Rit si bom obrisala s temi listi.

MARIČI: S štemplji. S podpisi.

REFERENTKA: Nič ni treba podpisat. Brez podpisa stopi v veljavo.

JOŽA: Ne moreš me prisilit.

MARIČI: Niti s pasom ne.

REFERENTKA: Bolna si. Skoraj nepokretna. Otroka sta takšna, kot sta. Joža, lepo te prosim, za vas bo boljše.

MARIČI: Kaj pa osliček? Pa trije kralji? Pa pomaranče?

REFERENTKA: Joža, če hočeš, ti lahko pomagam spakirat. Kaj vem ... Kakšna stvar, ki vam je všeč, ki vam veliko pomeni.

MARIČI: Meni pomeni čokolada.

REFERENTKA: Tudi čokolada bo. Jaz ti jo bom prinesla.

MARIČI: Daš roko v ogenj?

REFERENTKA: Obljubim.

Mariči se zasmeji.

Smeji se.

Smeji.

Smeji.

Se neha smejati.

REFERENTKA: Kje je zdaj Izidor?! V hišo naj pride!

JOŽA: Maščuješ se, ker nisi pofukala Janeza.

MARIČI: Za trideset evrov.

REFERENTKA: Nehaj, Joža! Nisi tako neumna, kot se delaš.

JOŽA: Če nimaš dela, postaneš neumen.

MARIČI: Jaz sem neumna. Noben drug ni, samo jaz.

REFERENTKA: Grem Izidorja iskat. Zmrznil bo, če ostane čez noč zunaj.

MARIČI: Marija je rekla: Nobeden ne zmrzne za božič.

REFERENTKA: Največ jih zmrzne za božič. Ga grem iskat.

Referentka odide.

Mariči se zasmeji.

Smeji se.

Smeji.

Smeji.

Se neha smejati.

JOŽA: Kdor nič ne naredi, nima rad.

MARIČI: Nima.

JOŽA: Nima rad.

Mariči se zasmеji.

Smeji se.

Smeji.

Smeji.

Se neha smejati.

JOŽA: Me imaš rada?

Mariči prikima.

Potem odide za referentko iz hiše.

Joža sama.

Za okni se še bolj stemni.

Same sence so. Kupi smeti in kupi starih cunj.

Joža postane senca.

Izza kupa cunj in stare šare vstane Janez.

JOŽA: Si le prišel.

JANEZ: Nisem odšel.

JOŽA: Ne laži.

JANEZ: Oprosti.

JOŽA: Sem bila kar srečna. Ko si odšel. Na začetku. Potem pa ne več. Čez kakšen teden mi je postalo težko. Izidor te je iskal. Nič ni rekel, samo iskal te je. Po kotih. V kleti. Na podstrešje ga nisem pustila. Stal je tam, pri lestvi, pod loputo, in gledal gor. Ure in ure. Kot da ve. Mariči pa je nosila tisto knjigo s sabo. Spat je hodila z njo. Pravlјica, ki je nisi prebral do konca. Mislila sem, da bom znorela. En otrok gleda v loputo pod stropom, drugi

nosi knjigo in se smeji. Potem sem te pa še jaz začela pogrešat. Da bi me udaril, sem pogrešala. Da bi mi izruval šop las, kot si znal samo ti. Da bi mi zbil sprednji zob. Še enega. Vse zobe. Samo da bi prišel nazaj.

JANEZ: V resnici se sploh nisem hotel zares.

JOŽA: Zgledalo je zares.

JANEZ: Hotel sem, da bi vedela, da mi ni vseeno. Da tudi jaz trpim.

JOŽA: Mislili smo, da ti je vseeno.

JANEZ: Da bi mi verjeli.

JOŽA: Truplu vedno verjameš, da je truplo.

JANEZ: Mislil sem, da se bo štrik odtrgal.

JOŽA: Kako si lahko to mislil?!

JANEZ: Da boš prišla pravočasno. In me boš videla.

JOŽA: Utrujena sem bila. Usedla sem se spodaj ob cesti.

JANEZ: Videl sem te skozi okno, kako grizeš v hrib.

JOŽA: Ne vem, kaj mi je bilo. Utrujena od vsega.

JANEZ: Izračunal sem, da boš prišla še pravi čas.

JOŽA: Legla sem v travo.

JANEZ: Deset korakov in bi bila v hiši. In bi videla lestev in loputo v stropu odprto.

JOŽA: Deset korakov pred hišo sem legla v travo.

JANEZ: Nisem vedel, da boš legla, da ne boš šla naprej.

JOŽA: Utrujenost. In pa oblaki.

JANEZ: Brcal sem. Hotel sem kričat: Jožaaaaaaa!

JOŽA: Oblaki so bili tako lepi.

Janez se duši.

JANEZ: Reši me! Jožaaaaaaa!

JOŽA: Ovčke.

JANEZ: Pa ni bilo glasu.

JOŽA: Na nebu.

JANEZ: Nihče me ni slišal.

JOŽA: Zaspala sem.

JANEZ: Tako kot v življenju.

JOŽA: Pol ure.

JANEZ: Usral sem se.

JOŽA: Potem sem vstala in vstopila v hišo.

JANEZ: Ni res, da se userješ, ko si že mrtev.

JOŽA: Hiša je bila tako tiha.

JANEZ: Userješ se, tik preden crkneš. Pri polni zavesti. Šele potem je tema.

JOŽA: Vedela sem, še preden sem te videla.

JANEZ: Sram me je bilo.

JOŽA: Potem sem se počasi vzpenjala po lestvi navzgor.

JANEZ: Sram je bilo zadnje v mojem življenju.

JOŽA: Ko sem pogledala na podstrešje, sem to že videla.

Joža molči.

Janez molči.

Vrata se odprejo.

Vstopi Mariči.

Obstoji na pragu. Bleda mesečina jo obsveti.

Joža in Janez jo gledata.

MARIČI: Rada te imam, mami.

Joža molči.

Janez molči.

Mariči vstopi v hišo. Gre do okna, kjer na polici stoji košček sveče.

MARIČI: A se spet z atom meniš?

JOŽA: Ja.

MARIČI: Pa nima smisla.

JOŽA: Kaj te briga.

Joža prižge svečo.

Prostor oblije blaga rumenkasta luč.

Luč trepeti.

MARIČI: Ne bo ti pravljice do konca povedal.

Mariči gre do Jože in Janeza.

Janez jo gleda.

MARIČI: Šc! Šššc! Izgini! Izgini!!

Janez počasi zleze za kup cunj.

MARIČI: Naj gre! Naj gre!!

JOŽA: Zakaj si ga odgnala?

MARIČI: Ker tako ni res.

JOŽA: Hudobna si.

MARIČI: Ti pa neumna!

JOŽA: *Ti* si neumna.

MARIČI: Ker se z mrtvimi pogovarjaš.

Mariči umakne kup stare šare in se usede na stol tik ob oknu.

Obraz približa plamenu svečke.

Maričin obraz migota v nemirnem sukljanju drobnega plamena.

JOŽA: Kje je Izidor?

MARIČI: Ovčice pase.

Mariči se zasmeji.

Smeji se.

Smeji.

Smeji.

Se neha smejati.

MARIČI: Jamo koplje.

Joža molči.

Mariči molči.

Mariči sklene roke pred sabo.

MARIČI: Marija je rekla: *Jezus, zakaj si takšen lump?! Je bila huda, Marija. Vedno je bila huda, ker je bil poreden. Vse je narobe naredil. Je rekla Marija: Jezus, kako si ti poreden pob! Kako si ti poreden pob!! Zaradi tebe ves svet trpi. Luknje so v nebu namesto zvezd, Jezus! Ene vojne so po svetu. Eni ljudje bežijo! Ene hude lakote jih pestijo!* Pa moj ata je jokal, ko je službo izgubil. Jezus, vidiš, kaj si naredil! Da moj ata službe nima. Da moja mama ne sme cukra v kavi. Samo grenko. In da me Izidor v lulo ugrizne, namesto da bi bil dober z mano. *Tiho, tiho, tiho!!* je rekla Marija. *Húdo se dogaja. Húdo, húdo, Jezus moj! Sinek moj! Dojenček moj!! Vsa darila, ki so ti jih trije kralji dali, pomaranče pa čokolado z lešniki, si v jamo zakopal, nič nisi na svetu pustil. Ti si poreden fant, Jezus,* je rekla Marija. Ampak vseeno pridi nazaj. Vseeno. Čakamo te. Tako zelo težko te čakamo. Atom daj službe, mamam daj penzijo. Zapolni luknje v nebu spet z zvezdami. Prosim!

Mariči skloni glavo.

JOŽA: Amen.

Joža skloni glavo.

MARIČI: Kamen.

Molčita.

Molčita.

Noč je trda za oknom.

Plamen na majhni sveči majhno trepeta.

JOŽA: Ne boš spala tu.

MARIČI: Rada te imam.

JOŽA: Vseeno.

MARIČI: Rekla si: *kdor nič ne naredi, nima rad.*

JOŽA: Sem rekla, ja.

MARIČI: In jaz sem naredila.

JOŽA: Izidor je. Kot vedno.

MARIČI: Jaz sem mu sekiro dala.

JOŽA: Ne boš spala tu, sem rekla!

MARIČI: Kdo pa bo spal tu? Kdo, kdo, kdo?

JOŽA: Jezus.

Joža vstaja iz postelje.

MARIČI: Nisem neumna.

Joža gre počasi do kupa cunj.

MARIČI: Jezus je pravljica. Izidor je zares.

Joža na plan potegne pas.

Joža počasi šepa do Mariči.

MARIČI: Jezus je kos lesa.

Joža počasi šepa do Mariči.

MARIČI: Njega ne boli, če ga tepeš.

Joža počasi šepa do Mariči.

MARIČI: Če me boš tepla, bom pobegnila.

JOŽA: Če boš pobegnila, boš zmrznila.

Joža udari s pasom.

JOŽA: Alo, gor!

Mariči se umakne k lestvi, ki je prislunjena k loputi na stropu.

MARIČI: Strah me je.

Joža udari s pasom.

Mariči se vzpenja po lestvi navzgor.

JOŽA: Kaj te bo strah! Ata te bo čuval.

Mariči se vzpenja po lestvi.

MARIČI: Štrik je še vedno gor.

Joža udari s pasom.

JOŽA: Kot kača.

Joža udari.

MARIČI: Če me boš tepla, bom poslušala!

JOŽA: Če boš slišala, ti bom ušesa rezala.

Joža zamahne s pasom.

Mariči zleze na podstrešje.

MARIČI: Kukala bom. Vse bom videla.

JOŽA: Če boš videla, ti bom oko izruvala.

Joža vrže pas proti stropu.

Mariči zapre loputo.

Joža počasi in z muko odšepa do okna.

Upihne svečo.

Tema zaliže prostor.

Kupi cunj so kot zamrznjeni valovi črne reke.

Joža odšepa do postelje. Zleze vanjo.

Joža molči.

Noč molči.

Vse molči.

Vrata se odprejo. Mesečina v prostor zasije v dolgi človeški senci.

JOŽA: Tukaj sem.

Senca v okviru vrat se ne zgane.

Joža odgrne posteljo.

JOŽA: Pridi k babici!

Senca vstopi v prostor.

Zapre vrata za sabo.

JOŽA: Pridi se pogret.

Senca se približa postelji.

Senca se sleče. Hlače dol. Pulover dol. Srajca dol. Pletena kapa dol.

Belina kože zasveti po prostoru.

Senca zleze v posteljo.

Joža pokrije senco.

Od zgoraj se zasliši Maričin glas.

MARIČI: Marija je rekla: Jezus, ti si tako poreden fant!

Joža zakriči.

JOŽA: Oko!!!

Mariči utihne.

Druga slika

Ista soba v kmečki hiši. Vse isto. Dan je. Belina. V postelji ob steni dva ležita drug na drugem.

BONIFACIJ: Nebesa!

MARIČI: Jezus!

Belina. Belina. Belina.

Odvalita se.

Ne ležita več drug na drugem.

Mariči nasloni glavo na njegove prsi.

BONIFACIJ: Če sem s tabo, so nebesa.

Mariči ima glavo naslonjeno na njegove prsi.

MARIČI: A boš zdaj šel?

BONIFACIJ: Vedno grem.

Mariči ima glavo naslonjeno na njegove prsi.

MARIČI: A me pobožáš po glavi?

BONIFACIJ: Vedno te pobožam po glavi.

Jo poboža po glavi.

Jo neha božati po glavi.

MARIČI: Še me pobožaj po glavi.

Jo še poboža po glavi.

Jo neha božati po glavi.

BONIFACIJ: Zdaj pa res grem.

Mariči ima glavo naslonjeno na njegove prsi.

MARIČI: Znam pometat.

BONIFACIJ: Lepo.

MARIČI: Izidor in mama pravita, da res znam.

BONIFACIJ: Verjamem.

Mariči ima glavo naslonjeno na njegove prsi.

MARIČI: Če bi pometala, bi dobila denar.

BONIFACIJ: Tako bi bilo prav.

Mariči ima glavo naslonjeno na njegove prsi.

MARIČI: In bi lahko šla stran in ne bi zmrznila. Ker če imaš denar, ne zmrzneš.

BONIFACIJ: Teoretično.

Mariči molči.

Bonifacij molči.

MARIČI: Kaj to pomeni?

BONIFACIJ: Nekaj, kar ne boš razumela.

MARIČI: A iz časopisov?

BONIFACIJ: Ja.

Molčita.

Mariči ima glavo naslonjeno na njegove prsi.

MARIČI: A imaš ti veliko za pometat?

BONIFACIJ: Mi že pometajo.

MARIČI: Škoda.

Mariči ima glavo naslonjeno na njegove prsi.

MARIČI: Ko smo še imeli kuro, je znesla jajce.

BONIFACIJ: Prijazna kura.

MARIČI: In sem spekla jajce. Na oko.

BONIFACIJ: Lepo.

MARIČI: Ni se mi razlilo. Nikoli.

BONIFACIJ: Če se razlije, nimam rad.

MARIČI: Izidor in mama pravita, da to pa res znam.

BONIFACIJ: Bravo.

Mariči ima glavo naslonjeno na njegove prsi.

MARIČI: Lahko bi ti vsako jutro jajca na oko spekla.

BONIFACIJ: Mi že spečejo.

MARIČI: Škoda.

Mariči ima glavo naslonjeno na njegove prsi.

BONIFACIJ: Zdaj pa moram it.

Bonifacij se izvije iz njenega objema. Obsedi na postelji.

Vrata se odprejo. V hišo prišepa Joža.

JOŽA: A sta že konec?

BONIFACIJ: Zunaj počakaj.

JOŽA: Zakaj?

BONIFACIJ: Zasebnost je sveta.

JOŽA: V moji hiši ni sveta.

BONIFACIJ: Potem pa vsaj stran glej.

JOŽA: Sem te že videla nagega.

BONIFACIJ: Stran glej, baba hudičeva!

JOŽA: Bil si mlad, brez trebuha in brez pleše.

MARIČI: Pobožaj me po glavi.

BONIFACIJ: Saj sem te. Dvakrat.

JOŽA: Daj, no! Otroka pobožaj. Ne bit takšen šuft.

BONIFACIJ: Bom drugič.

MARIČI: Bo drugič.

JOŽA: Zdaj naj! Pri njih nikoli ne veš, če bo še kdaj drugič.

BONIFACIJ: Moje hlače?

Bonifacij išče hlače.

Nag, samo v črnih dokolenkah stopiclja med kupi cunj in stare šare.

BONIFACIJ: Kje sem jih dol spustil?

JOŽA: Si kaj prinesel?

Bonifacij najde hlače.

BONIFACIJ: Kje so gate?!

JOŽA: Darilo!!

Bonifacij najde gate. Si jih navleče.

BONIFACIJ: Kaj?

JOŽA: Kaj za jest.

BONIFACIJ: Ne.

JOŽA: Nimamo za jest. Samo gnil krompir in piškava jabolka.

MARIČI: Tudi kompot znam. Lahko bi ti kuhala kompot.

BONIFACIJ: Mi ga že kuhajo.

MARIČI: Škoda.

JOŽA: Potem pa daj denar!

BONIFACIJ: Saj ni kurba.

MARIČI: Nisem kurba. Mariči sem.

BONIFACIJ: Marija je.

JOŽA: Noseča je.

MARIČI: Res?

JOŽA: Marije so lahko vedno noseče.

BONIFACIJ: Kot da ne vem, da so ji po Izidorju vse ven izrezali.

JOŽA: Službo ji zrihtaj.

BONIFACIJ: Saj vidiš, kakšna je!

JOŽA: Pri tebi naj pometa.

MARIČI: Izidor in mama pravita, da znam.

BONIFACIJ: Imam že zasedeno.

MARIČI: Škoda.

JOŽA: Fukaš jo, službe ji pa ne daš.

BONIFACIJ: To ni fukanje. To so nebesa!

MARIČI: Ja, nebesa!

JOŽA: Kar so za vas nebesa, je za nas pekel.

Bonifacij si obleče kolár, čez pa talar.

JOŽA: Povedala bom.

Bonifacij si poravna kolár.

JOŽA: Vsem bom povedala.

BONIFACIJ: Nobeden ti ne bo verjel.

JOŽA: Med mašo bom povedla. Ti boš govoril o Jezusovih čudežih, jaz pa bom vstala in povedala, da oče Bonifacij mojo hčerko fuka že od njenega desetega leta.

BONIFACIJ: Ven te bojo vrgli.

JOŽA: Prej si pa mene. Ko je otrok zrasel, si pa nekaj časa kar obe.

BONIFACIJ: Vsi vejo, da si nora.

JOŽA: Ko sem zbolela in se postarala, si pa samo še njo.

BONIFACIJ: Pretepli te bojo. Jaz pa te bom branil. In vse ti bom odpustil. In zato me bodo imeli še rajši. *Grdo delajo z mano, ampak jaz odpuščam!* Kot Kristus bom. Daj, le daj, zatoži me!

Joža molči.

Bonifacij si ureja duhovniško obleko.

JOŽA: Potem pa vsaj mene nazaj v službo vzemi.

BONIFACIJ: Ne bodi smešna!

JOŽA: Lahko svetnikom prah z ramen brišem.

BONIFACIJ: Grem zdaj.

MARIČI: Boš še prišel?

BONIFACIJ: Če bo Bog hotel.

MARIČI: Če bo Bog, bom tudi jaz.

BONIFACIJ: Hvaljen Jezus.

MARIČI: Na veke vekov ...

BONIFACIJ: Amen.

MARIČI: Kamen.

Bonifacij se odpravi k izhodu.

JOŽA: Kaj pa drobiž?

BONIFACIJ: Ne ponižuj se, Joža!

JOŽA: Kruh bi kupila.

Bonifacij pobrška po žepih.

BONIFACIJ: Nič nimam. Naj Izidor po maši pride od zadaj.

JOŽA: Podoben ti je.

BONIFACIJ: Bom nekaj iz pušice dal.

JOŽA: Lahko bi bil ministrant.

BONIFACIJ: To se ne plača. To je čast.

JOŽA: Lahko bi bil ob očetu.

BONIFACIJ: Vsi smo vedno ob Očetu. In on je vedno z nami. Zbogom.

Bonifacij odide.

Ženski sami.

Mariči se preteguje med kupi cunj na postelji.

JOŽA: Obleci se.

MARIČI: Blagoslovljena sem.

JOŽA: Pofukana.

MARIČI: Zdaj bodo sveti trije kralji prinesli pomaranče.

JOŽA: Izidor je v svinjaku.

MARIČI: In čokolado z lešniki.

JOŽA: Sekira je v tnalu.

MARIČI: Jezus je v jaslih.

Joža odšepa iz hiše.

Mariči sede na posteljo.

MARIČI: Sladkost tako hitro mine. Kar stopi se v ustih. Zobé nam kvari. Kožo uničuje. Ampak je nebeška. Sladkost! Ne morem ji reči *ne*, bil bi greh, če bi sladkosti rekli *ne*. Marija tudi ni rekla *ne*, zato pa je Jezusa dobila. In Izidorja. In ovčke. In vse je tako urejeno, ker *je* sladkost. Za lačne, za site, za tiste, ki pometajo, ki pečejo jajčka, za tiste, ki ležijo pod slivo ali visijo na podstrešju, za vse je *ista* sladkost. Sladkost nas napolni. Naredi, da trepetamo in si želimo še. Sladkost naredi, da pozabimo. Da je sama svetloba. Da so nebesa!

Izza kupa cunj vstane referentka.

REFERENTKA: Kaj boste zdaj, ko ne boste šli v dom? Vse sem zrihtala. Župana prepričala. Na, zdaj pa imam!

MARIČI: Dokler oče prihaja, je v redu.

REFERENTKA: Skrbi me.

MARIČI: Še vedno?

REFERENTKA: Ja.

MARIČI: Čeprav si mrtva?

REFERENTKA: A sem mrtva?

MARIČI: Nisi čutila?

REFERENTKA: Sem mislila, da je samo slabost. Nenadoma tema. Večkrat se mi je to zgodilo. Ména. Ženske zadeve. Za hip tema, potem pa, čez par trenutkov, v pisarni urejaš zadeve mirno naprej.

MARIČI: Te ni bolelo?

REFERENTKA: Bi me moralo?

MARIČI: Videt je bilo grdo.

REFERENTKA: Grdo bo, ko boste zmrznili, ko vas bo lakota pobrala, pa ne bo nikogar. To bo grdo!

Izza kupa cunj vstane ata Janez.

JANEZ: Sem kaj zamudil?

MARIČI: Vedno si vse zamudil.

REFERENTKA: Skrbi me, kako bo z njimi.

JANEZ: Meni je pa žal.

MARIČI: Lahko ti je žal. Pravlјice nisi do konca povedal.

JANEZ: Žal mi je, da nisem kradel, ko so mi rekli, naj kradem.

REFERENTKA: Nič nisem naredila. Samo v službo sem hodila. Oba sva hodila. Jaz in mož. Za nikogar se nisva zanimala. Niti za revne niti za bogate, ne za tujce ne za domače, za nikogar.

JANEZ: Žal mi je, da sem mislil, da Bonifacij zaradi Boga prihaja v hišo.

REFERENTKA: Samo nedeljski pikniki so naju skrbeli. Če bo dovolj mesa, oglja za žar, dovolj piva ... Nikoli nisva dala milošćine, nesla starih oblek revežem. Imela sva srećo. Imela sva plaćo. Dve plaći. Poćitnice. Zdravnika.

JANEZ: Nisem imel sreće.

REFERENTKA: Zdaj, ko bi lahko nekaj dobrega naredila, me je pa tema zadela.

JANEZ: Smola.

REFERENTKA: Skrbi me.

JANEZ: Tako mi je žal. Tako mi je žal.

Vstopi Joža.

Zadihana je.

Komaj se primaje do postelje.

JOŽA: Še vedno si naga.

MARIČI: V nebesih je bilo vroče.

JOŽA: Da te ni sram! Pred atom naga.

JANEZ: Žal mi je.

JOŽA: Pa pred referentko z občine.

REFERENTKA: Skrbi me.

MARIČI: Ko smo v nebesih, ne rabimo oblek.

Joža ji vrže kos obleke.

JOŽA: Izidor lahko vsak hip vstopi. Ne boš pred sinom naga skakala.

MARIČI: Izidor ovčice pase.

JOŽA: Jamo koplje.

JANEZ: Žal mi je.

Joža odganja Janeza in referentko kot goloba.

JOŽA: Izgini! Šc! Izgini!!

REFERENTKA: Skrbi me.

JOŽA: Šc! Oba izginita!! Oba! Takoj. Šc! Šc!

Janez in referentka izgineta za kupi cunj.

Mariči se oblači.

MARIČI: Ko bo spet prišel, bom spet naga.

JOŽA: Ne bo ga več.

MARIČI: Če bo Bog hotel.

JOŽA: Ne bo hotel.

MARIČI: Jaz bom hotela in Bog bo hotel, bo on prišel in legel name.

JOŽA: Bog ga je pravkar zapustil.

MARIČI: Zakaj tako grdo govoriš?!

JOŽA: Imel je drobiž v žepih in ga ni hotel dat.

Joža vrže pest drobiža na tla.

Mariči pobira kovance.

MARIČI: Bo kruh?

JOŽA: Bo.

Mariči se zasmеji.

Smeji se.

Smeji.

Smeji.

Se neha smeјati.

Joža se spravlja v posteljo.

JOŽA: Joške si pokrij. Mraz je.

Mariči si pokrije joške. Navleče nase strgan predpasnik.

MARIČI: Noseča sem.

JOŽA: Nisi.

MARIČI: Rekla si.

JOŽA: Da bi ga prestrašila.

MARIČI: Zakaj?

JOŽA: Hudič je.

MARIČI: Angel je. Nebesa kliče.

JOŽA: Angeli pomagajo.

MARIČI: Meni pomaga.

JOŽA: Fuka te.

MARIČI: Jezna si, ker tebe noče.

JOŽA: Zdaj ne bo več mogel.

MARIČI: Jaz znam tako, da vedno lahko.

JOŽA: Izidorja v hišo pokliči!

MARIČI: Vedno mi reče, da imam zlate roke.

JOŽA: Naj se pri potoku umije.

MARIČI: Srečna sva.

JOŽA: Da ne bo zemlje v posteljo nosil.

MARIČI: Če ne bi bilo njega, bi vzela atov štrik.

JOŽA: Spat!

MARIČI: Ravno sem vstala.

JOŽA: Oba spat!

MARIČI: Kaj pa kruh?

JOŽA: Jutri. Danes spat, sem rekla.

Joža se obrne k steni in se pokrije s cunjami.

Mariči se zasmеji.

Smeji se.

Smeji.

Smeji.

Se neha smejati.

MARIČI: Misliš, da ne vem? Tudi njega si. Čeprav ga ne bi smela. Nisem te prosila, da ga daj.

JOŽA: Že zdavnaj bi ga morala.

MARIČI: Oče je.

JOŽA: Pa sem upala, da bo pomagal. Da te bo v službo vzel.

MARIČI: Lepo mi je bilo z njim. Vsakič je bila božična zgodba. Oče pride, Sveti Duh vstopi, Jezušček v jasliah čaka.

JOŽA: Izidor ni Jezušček, pa če ga še tako v svinjak zapiraš. Ker svinjak niso jasli. In Jezuščka ni. Šel je svojo pot in na vse pozabil.

MARIČI: Zdaj, ko očeta ne bo več, ne bo več nebes ...

Joža se obrne.

JOŽA: Kje imam pas?! Kje imam atov pas?!

MARIČI: Če me boš tepla, bom pobegnila.

JOŽA: In zmrznila.

Mariči se zasmеji.

Smeji se.

Smeji.

Smeji.

Se neha smejati.

Joža jo gleda.

Gledata se.

MARIČI: Za poštarja sem rekla, da ga daj. Ne pa za očeta Bonifacija. Nisem hotela. Rada bi še. Zdaj pa ne bo več še. Še ena luknja več v nebu. Še ena črna. Zakaj? Zakaj si mi to naredila, mama? Poštar je bil kriv. Ja. Pa lekarnar. Pa cestar. Oni so bili pekel, ne nebesa, oče Bonifacij pa je bil nebesa. Poštar me je ranil. Nož mi je dal na vrat. Tako sem se bala, da se nisem mogla več upirat. In sem rekla, da ga daj, mama, daj ga daj, daj ga daj, mama! Poštarja, ne pa Bonifacija!

Izza kupa cunj ob vratih vstane poštar.

POŠTAR: Ni bil nož.

MARIČI: Bil.

POŠTAR: Svinčnik je bil. Rekel sem: *Svinčnik ti dam, če mi daš.*

MARIČI: Smrdel si.

POŠTAR: Poštarji smo alkoholiki.

MARIČI: Po kislem.

POŠTAR: Slabo vino, slab šnops. Slabe hiše, slabi ljudje.

MARIČI: Nisem mogla dihat.

POŠTAR: Trebuh imam. Otečena jetra. Če me ne bi na pol presekali, bi za cirozo umrl.

MARIČI: Ti si me hotel ubit.

POŠTAR: S svinčnikom?

MARIČI: Z nožem.

POŠTAR: V žepu ga imaš.

Mariči seže v žep svojega predpasnika.

Iz žepa potegne svinčnik.

POŠTAR: A je to nož?

MARIČI: Mislila sem, da je nož.

POŠTAR: Zaradi svinčnika ste me.

MARIČI: Ker nisem mogla dihat, ker ti je smrdelo iz ust, ko si ležal na meni. Zato smo te.

POŠTAR: Zdaj je tako vseeno. Lepše mi je.

MARIČI: A so nebesa?

POŠTAR: Pod slivo?

MARIČI: Ja, če so pod slivo nebesa?

POŠTAR: Niso. Imam pa lep razgled. Vso dolino vidim. Dimnike čisto daleč. Včasih se je iz njih kadil dim. Vroč dim delovnega dne. Danes so kot mrzli koščeni prsti stegnjeni v nebo. In strehe vidim. Včasih so bile rdeče,

zdaj so sive, rebraste. Ulice vidim, kjer sem raznašal pošto. Nihče več ne hodi po njih.

MARIČI: Atu si prinesel pismo.

POŠTAR: Slabe novice.

MARIČI: Podpisal je s tem svinčnikom.

POŠTAR: Potem priznaš, da ni nož?

MARIČI: Ko je podpisal, ni več šel v službo.

POŠTAR: Imel sem polno vrečo slabih novic.

MARIČI: Zato sem rekla, da je nož.

POŠTAR: Zato mi je zdaj lepše.

MARIČI: Svinčnik je bil kriv. Zgledal je kot nož.

POŠTAR: Ne nosim več odpovedi, modrih kuvert, računov, rakastih izvidov, davčnih napovedi ...

MARIČI: Potem so nebesa?

POŠTAR: Malo tesna. Pod slivo so še cestar, električar, ki vam je prišel odklopit, gozdar, ki ni mami plačal, mlad mlekar, ki je za tabo lazil. Zdravnik, ki je mami sladek palec odrezal. Drug drugemu smo v napoto. Tovornjakar, ki je ata vzel v službo, pa mu nikoli ni plače dal, me s komolcem pod vrat bode. In načelnik policije. Tik ob meni leži. Še zdaj mu iz ust po šnopsu smrdi.

MARIČI: Šc! Izgini!

POŠTAR: Žal mi je.

MARIČI: Dosti te je! Šc!!

POŠTAR: Če se prav spomnim ...

MARIČI: Nič se ne spomniš! Stran, stran!

POŠTAR: Sem te imel malo rad.

MARIČI: Mama! Poštar noče stran.

POŠTAR: Bi te vzel. Sem mislil.

MARIČI: Najprej me je z nožem hotel, zdaj pa stran noče.

POŠTAR: In Izidorja bi tudi vzel.

MARIČI: Šc! Ššššc!!

POŠTAR: Za svojega.

MARIČI: Mama! Še enkrat ga bo treba.

POŠTAR: Grem, saj grem! Ne me več klicat, prosim. Tako rad v miru po dolini gledam.

Poštar izgine za kupom cunj.

Joža zakriči s postelje, ne da bi se ozrla.

JOŽA: Spat!!

MARIČI: Lačna sem.

JOŽA: Če spiš, ne čutiš lakote.

Vrata se odprejo.

Na vratih se pojavi Izidor.

Mlad fant. Koščene roke. Koščen obraz. Dolgi lasje, ki mu padajo do ramen. Žive in žareče oči.

MARIČI: Spat! Je mama rekla.

Izidor vstopi.

Izidor gre do Jožine postelje.

Mariči ga prestreže.

MARIČI: Pokaži!

Izidor pokaže roke.

MARIČI: Od zemlje so.

Izidor steguje roke.

MARIČI: Nisi jih v potoku opral.

Izidor steguje roke.

MARIČI: Ti si tako poreden fant!

Izidor steguje roke.

MARIČI: Ampak moj si. Naš si.

Izidor zleze k Joži v posteljo.

Mariči zleze k Joži v posteljo.

Vsi trije so v postelji. Obrnjeni k steni.

Skozi edino okno v hišo lije bela svetloba.

Vse je tiho.

Joža se oglasi v tihoto, ne da bi se ozrla.

JOŽA: Naj kdo ugasne dan!

Nihče se ne premakne.

Zatemnitev.

Tretja slika

Ista soba v kmečki hiši. Vse isto. Dan je. Belina.

Na postelji, med kupi cunj, sedi Joža. Na klopi pod oknom, tudi med cunjami, sedi Mariči.

Sredi sobe stoji razkoračen in v lépo oblečen župan.

Razgleduje se okoli.

ŽUPAN: A niste trije?

JOŽA: Izidor je zunaj.

MARIČI: Ovčice pase.

JOŽA: Jamo koplje.

Mariči se zasmеji.

Smeji se.

Smeji.

Smeji.

Se neha smejati.

ŽUPAN: Nisem ga videl.

JOŽA: Rad po zemlji brska.

ŽUPAN: Aha! Se v peskovniku igra?

JOŽA: Petnajst let ima.

ŽUPAN: Že? Spomnim se ga, ko jih je imel ...

Župan pokaže z roko.

ŽUPAN: Toliko.

JOŽA: Takrat si bil nazadnje tu.

ŽUPAN: Kako čas teče!

JOŽA: Zbiral si glasove za volitve.

ŽUPAN: Ne morem verjet. Petnajst?!

JOŽA: Potem si pa pozabil.

ŽUPAN: Otroci, otroci.

JOŽA: Moj vnuk.

ŽUPAN: A ni sin?

Mariči se zasmeji.

Smeji se.

Smeji.

Smeji.

Se neha smejati.

ŽUPAN: Pri vas je vse tako pomešano.

JOŽA: Kot v vsej dolini.

ŽUPAN: Če bi se enega moškega držala, ene postelje, bi bilo vse veliko bolj pregledno.

JOŽA: Župan, kaj bi rad?

ŽUPAN: Prinesel sem ...

JOŽA: Službo?

MARIČI: Čokolado tudi?

ŽUPAN: Ne bodi trapasta, Joža. Služb ni več.

MARIČI: Tudi brez lešnikov jo imam rada.

JOŽA: Ti jo imaš. Službo.

ŽUPAN: To je funkcija. Poslanstvo. Sama skrb.

JOŽA: Če bi lahko delala, bi bilo drugače.

ŽUPAN: Ne seri, Joža! Bolna si. Zdravnik, preden je nenadoma iz naše doline izginil, pa sem mu dobro plačeval, niti poslovil se ni, je rekel, da ti bojo odrezali nogo. Pa še drugo. Vse ti bojo porezali. Ti pa o službi!

JOŽA: Če ne bi *ti* takrat tovarne ukradel in rudnika zaprl ...

ŽUPAN: Ker si bolna, ti oprostim, kar govoriš.

MARIČI: In ata si v rit brcnil in na cesto sunil.

ŽUPAN: In tvoji hčerki, ker je poseben otrok.

MARIČI: Kot enega bolnega psa.

ŽUPAN: Tudi oprostim.

JOŽA: Jaz sem pa mislila, da si po kolenih sem prilezel, ker hočeš, da ti *mi* oprostimo ...

MARIČI: Ni po kolenih. Z avtom je.

JOŽA: ... ker bi rad v miru umrl.

MARIČI: Izidor ovčice pase.

ŽUPAN: Bodi vesela Joža, da sva skupaj rasla, da se od malega poznavata. Ne bom vaju za klevetanje tožil.

JOŽA: Eni ste zrasli, ker ste na druge stopili.

ŽUPAN: Kateri župan bi se sem gor potrudil, k enim hendikepirancem? Jaz sem se, ker sem dober človek, dober kristjan, kot vsa dolina. Zato sem tu. Ni mi vseeno za volivce. Ne delam razlik. Pa še božič je.

JOŽA: Kaj bi rad?

MARIČI: Imaš bombon?

ŽUPAN: Za vas je bila zadolžena naša referentka. Vse je uredila. Potem pa izginila. Depresija. Mož ji je umrl. So jo videli, da je šla ob velikem deževju v globoko vodo. Nismo je še našli.

Mariči se zasmеji.

Smeji se.

Smeji.

Smeji.

Se neha smejati.

ŽUPAN: Pa še župnik Bonifacij je zatajil. Kar na Tajsko je izginil. Vedno gre za božične praznike otroke v krščanstvo preobračat. Tudi načelnik policije je pogrešan. Alkoholik depresiven.

Mariči se zasmеji.

Smeji se.

Smeji.

Smeji.

Se neha smejati.

ŽUPAN: Zato sem pa kar sam prišel. Na nobenega se ne morem več zanest.

Izza kupa cunj vstane poštar.

POŠTAR: A mene pa ne pogrešaš?

Mariči se požene proti poštarju.

MARIČI: Šc! Izgini!

POŠTAR: Mene, krajevnega poštarja, ki sem ti štirideset let pisma raznašal, pa letake za tvoje volitve, mene pa ne pogrešaš, kaj?!

MARIČI: Izgini! Šc! Šccc!

Župan se razhudi nad Mariči, saj misli, da njega odganja.

ŽUPAN: Ne ti meni šc! Ne me naganjat, ker vam dobro hočem!

POŠTAR: Krivica! To je krivica!

Poštar izgine za kupom cunj.

ŽUPAN: Lahko zdaj v miru nadaljujem?

JOŽA: Ne poslušam te več.

ŽUPAN: Bom vseeno do konca povedal. Iz te hiše greste. Še ta teden.

JOŽA: Ne grem! Hiša je moja! Zemlja je moja!

ŽUPAN: Že dolgo ne več. Nič niste plačevali. Ne elektrike, ne kredita za popravilo strehe, ne vode, ne cestnine, ne zemljiškega prispevka. Nič.

JOŽA: Oba sva bila v službi. In sva plačevala.

ŽUPAN: Ko nista več, je pa banka vzela. Banka je prodala.

MARIČI: Za čokolado.

ŽUPAN: Na tujem ste.

MARIČI: Z lešniki.

JOŽA: Nisva imela več službe, obresti so pa rasle.

ŽUPAN: No, saj veš! Nisi tako neumna.

MARIČI: *Jaz* sem neumna. Vsi drugi so pametni, samo jaz sem neumna!

JOŽA: Ker si *ti* tovarno na kant spravil, vse odpustil, vse prodal, zato da si si lahko grad sezidal, jahto kupil. Pa sploh nimamo morja!

ŽUPAN: Tovarna je bila gnila. Nobenega dobička. Rudnik brez haska. Vsi, ki sem jih na cesto poslal, so se znašli. Samo vidva sta scagala. Ti si se zapila, se skurbala, Janez obvisel ...

JOŽA: Tvoj pomočnik je bil.

ŽUPAN: Tudi on bi lahko ...

JOŽA: ... pa je bil pošten.

ŽUPAN: Butast!

MARIČI: Samo *jaz* sem butasta. Vsi drugi so pametni.

ŽUPAN: Kar se pa jahte tiče, v akciji je bila. Star model.

JOŽA: Kaj hočeš? Ne bi sem gor prilezel, če ne bi kaj hotel.

ŽUPAN: Joža, dolina se razvija.

JOŽA: Spet si kradel.

ŽUPAN: Če ne bi bila hendikepirana, bi se za te besede močno kesala.

JOŽA: Pred petindvajsetimi leti si isto rekel. *Dolina se razvija*. In si vse pokradel.

ŽUPAN: Na poti ste.

JOŽA: Tvoji?

ŽUPAN: Na poti razvoja. Zgradili bomo kmečki turizem. Hotel. Točno tu, kjer stojim, bo recepcija.

MARIČI: Kje bo pa naša postelja?

ŽUPAN: Žičnica. Zimsko smučanje. Vlečnice na tri strani. Pokrit bazen. Pogled na dolino.

MARIČI: Bazni?

ŽUPAN: Tam pod slivo. Pa vse do ceste. Olimpijski. Zdravilišče. Svež zrak.

JOŽA: Presenečen boš.

MARIČI: Pod slivo.

ŽUPAN: Mislil sem, da je že vse urejeno. Pa je tista krava, referentka depresivna, raje v vodo šla. In tudi župnik Bonifacij je obljubil, da vas bo na izselitev pripravil.

MARIČI: Na nebesa!

ŽUPAN: Končno je to duhovnikova dolžnost, da za svoje ovčke poskrbi.

MARIČI: Izidor ovčice pase.

ŽUPAN: Pa je raje šel na Tajsko otroke spreobračati.

JOŽA: Ne grem s svojega!

ŽUPAN: Moje je.

Mariči se zasmeli.

Smeji se.

Smeji.

Smeji.

Se neha smejati.

JOŽA: V službo me vzemi. Namesto referentke.

ŽUPAN: Nisi normalna.

MARIČI: *Jaz nisem normalna. Vsi drugi pa so.*

JOŽA: Iz prve roke vem, kako to gre. Vem, kako se počutiš, če si odrinjen, če si ogoljufan, če te vsi zapustijo, če si begunec v lastni dolini. Vse to vem, zato bi lahko dobro delala. Koristna bi bila. Ljudi bi razumela. Pomagala bi.

ŽUPAN: Nora si.

MARIČI: *Jaz sem nora.*

JOŽA: Na začetku nisem bila nora. Normalna sva bila. Oba. Delala sva v vinogradu, imela sva službo. Prijatelj. Avto. Kredit sva vzela. Dozidala sva hlev. Lepo nama je šlo. Dobila sva otroka. Punčko.

MARIČI: A mene?

JOŽA: Nekaj se je zapletlo. Popkovina okrog vratu. Voda v možgane. Pa nič hudega.

Izza kupa cunj vstane Janez.

JANEZ: Kakršen je, najin je!

JOŽA: ... je rekel Janez.

MARIČI: Šc! Šc!!

Janez spet izgine za kupom cunj.

JOŽA: In je šlo naprej. Kar lepo. Ne razkošno. Solidno. Oče, mama in prizadet otrok. Sveta družina! Blagor ubogim na duši, njihovo bo božje kraljestvo. Pa ni bilo ne božje ne kraljestvo. Nič je bilo. In je šlo vsak dan še bolj navzdol. Dokler se ni ustavilo. Udarilo ob dno. Ko se ustavi, se vse ustavi. Nekaj časa se trudiš, potem ti pa elektriko odklopijo. Ko se to zgodi, gre še bolj navzdol; misliš, da je dno *dno*, pa se pokaže še eno, še globlje dno. Podira se. Ves svet. Nate. Ne moreš se več izkopati, ne moreš več prilesti ven. Možgani te pečejo. Ne spiš več. Krivično se ti zdi. Vidiš strahove, kjer jih ni. Mrtvi prihajajo. Znoriš. Župan, če si reven, lahko znoriš.

Nisi normalen, če si reven. Ljudje bežijo od tebe, ker smrdiš, ker ne moreš več prāt, ker ni elektrike, ker je potok zmrznil, ker ni pralnega praška. In si nor. Reven tako zelo, da si nor. Čisto drugo pleme postaneš. Nisi iz tega vesolja, s tega planeta, iz te doline. Vse je drugače. Druga pravila, druga država. Če si reven, si nor, in norost je nevidnost. Nihče te noče več videt, če si nor. Nihče te ne opazi, če si nor. In je v redu. Potopiš se v norost. V njej ostaneš. Za vedno. Razumeš, župan?

ŽUPAN: Ne.

JOŽA: Nočes razumet.

ŽUPAN: V dom greš. Ta mala dva pa v ustrezno oskrbo. Kaj bi še rada?

MARIČI: Čokolado.

ŽUPAN: Pridejo najprej z rešilcem. In policijo sem tudi naročil. Potem takoj pridejo buldožerji. *Rušitve, d. o. o.* S šefom sva si že ogledala. Hišo in hlev zrušijo v petih urah. V sedmih je že vse pospravijo, do zadnje opeke. En krepāk delavnik in konec. Razumeš?

JOŽA: Nočem.

MARIČI: Tudi jaz nočem.

ŽUPAN: Dovolj mi je tega!

MARIČI: Hočem čokolado.

ŽUPAN: K vam romamo kot v božji hlev.

MARIČI: Nisi trije kralji. Dva premalo si.

ŽUPAN: In to zato, ker imamo vest! Ker nam ni vseeno za sočloveka, pa četudi je nemarna živina. Slabo vest imam in prihajam sem. Pa ne vem, zakaj prihajam, zakaj imam slabo vest?!

JOŽA: Ker si pri meni spal, zjutraj si mi pa knjižico pri tajnici pustil. Nisi imel jajc, da bi me v oči pogledal in rekel: *Joža, odpuščena si!*

ŽUPAN: Ker sem dober človek! Zato prihajam! Dober kristjan. Samo zato. Ti si pa baba nehvaležna. Kot žival si.

JOŽA: Kdor je brez dela, postane žival.

ŽUPAN: Hočem ti pomagat, čeprav mi ne bi bilo treba.

JOŽA: Spelji se!

MARIČI: In zunaj Izidorja pozdravi.

Mariči se zasmеji.

Smeji se.

Smeji.

Smeji.

Se neha smejati.

ŽUPAN: Grem. Nikoli več vas nočem videt. Država je naredila svoje. Tudi jaz sem naredil svoje.

JOŽA: Svoje in zase.

ŽUPAN: Preden bodo vse zravnali z zemljo, bom naročil, naj razkužijo. Lizol čez polijejo, deratizirajo, posipljejo apno, zakopljejo svinjarijo deset klafter globoko.

JOŽA: Amen!

MARIČI: Kamen!

Mariči se zasmеji.

Smeji se.

Smeji.

Smeji.

Se neha smejati.

ŽUPAN: Bolni ste. Hudó bolni.

Župan odide.

Joža in Mariči sami.

MARIČI: Prišel je, pa ni čokolade dal.

JOŽA: Ni bil trije kralji.

Joža in Mariči molčita.

Zreta predse.

Tišina je.

Belina dne sveti v hišo.

MARIČI: A misliš, da bojo kdaj prišli?

JOŽA: Bojo.

MARIČI: Brez treh kraljev ni božične zgodbe.

JOŽA: Tudi brez Kristusa je ni.

Joža in Mariči molčita.

Zreta predse.

MARIČI: Če bojo prišli, a bojo pomaranče prinesli?

JOŽA: Ničesar ne bojo prinesli. Tudi trije kralji so revni.

Mariči je razočarana.

Kar na jok ji gre, tako zelo je razočarana.

MARIČI: To je krivica!

JOŽA: Knjižico so jim dali.

MARIČI: A so potem brez službe?

JOŽA: In brez pomaranč. In brez čokolad.

MARIČI: Potem pa nima smisla, da sploh lazijo sem.

JOŽA: Nima.

Vstopi Izidor.

Koščene roke, dolgi lasje, žareče oči.

Izidor stoji sredi sobe.

Mariči se mu približa.

MARIČI: Pokaži roke!

Izidor ji pokaže roke.

MARIČI: Nisi jih umil!

JOŽA: Spet bo zemljo v posteljo nosil.

MARIČI: Izidor, ti si tako poreden fant. Te bom s pasom tepla!

JOŽA: Pusti ga. Grdo se je namučil.

MARIČI: Moj sin je.

JOŽA: Župan je bil težek in mesnat.

Izza kupa cunj vstane župan.

Zmedeno se ozira naokoli.

ŽUPAN: Kaj se je zgodilo?

Izza kupa cunj vstanejo še poštar, Janez, Bonifacij in referentka.

POŠTAR: Se me spomniš, župan?

ŽUPAN: A me je kap zadela?

JOŽA: Izidor te je.

JANEZ: Tako mi je žal, tako mi je žal.

REFERENTKA: Skrbi me. Zelo me skrbi.

ŽUPAN: Proti avtu sem šel, ko me je usekalo.

BONIFACIJ: Letalska karta za Tajsko je šla v nič.

ŽUPAN: A je bila strela?

JOŽA: Sekira je bila.

POŠTAR: Se me res ne spomniš, župan? V volilni komisiji sem bil. Narobe sem glasove štel. Tebi v prid.

Župan zahlasta za zrakom.

ŽUPAN: Ne morem dihat. Ne morem ...

POŠTAR: Tako si mi naročil.

ŽUPAN: Rad bi se zbudil. *Moram se zbuditi!* Moram!!

Joža se prestraši.

JOŽA: Joj, zemlja mu usta zasuva.

Župan zahlasta za zrakom.

ŽUPAN: Dihati! Moram ... moram ... Di-haaat!

MARIČI: Izidor, poreden fant si!

Župan zakrili z rokami, kot da odriva nekaj pred sabo.

ŽUPAN: Moja hiša, moja jahta, moj bazen ... Ven! Ven moram ...

JOŽA: Nisi dobro zadel, Izidor!

MARIČI: Zdaj pa izpod slive leze, Izidor!

JOŽA: Nazaj, nazaj! Izidor!!

Izidor steče iz hiše.

Bonifacij zanosno dvigne roke, kot da na prižnici oznanja začetek sodnega dne.

BONIFACIJ: Lazar vstaja! Ko vstane Lazar, se dvignemo vsi skupaj in gremo na Tajsko!

ŽUPAN: Dihaj! Moram ... Di-haaat!

JANEZ: Žal mi je.

REFERENTKA: Skrbi me.

POŠTAR: Štirideset let sem pošto nosil.

Župan se duši in odriva zrak pred sabo, kot da je zemlja.

ŽUPAN: Ven! Ven moram ... Di-haaaat!

JOŽA: Kar slabo udariš, kar plitvo zakoplješ, vedno na plan leze.

POŠTAR: Se me res ne spomniš, župan?!

MARIČI: Izidor ovčice pase.

POŠTAR: Nehvaležni prasec si, župan!

MARIČI: Kar ne popase, pa črvi pojejo.

Župan na široko odpre oči in usta.

Hlasta za zrakom.

Vsi ga gledajo.

Vsi ga gledajo.

Župan končno zapre usta in oči.

Si oddahne.

Obmiruje.

ŽUPAN: Zdaj je v redu. V redu je.

JOŽA: Hvala bogu!

ŽUPAN: Mrtev sem.

JANEZ: Žal mi je.

REFERENTKA: Skrbi me.

BONIFACIJ: Na veke vekov ...

POŠTAR: Razočaran sem.

BONIFACIJ: Amen!

MARIČI: Kamen!

Joža ima vsega dovolj.

JOŽA: Zdaj jih pa naženi, Mariči! Ne bom še na božični dan jamranja poslušala.

Mariči se zažene v Bonifacija, Janeza, poštarja, župana in referentko.

MARIČI: Šc! Šc!! Šc!! Stran, stran! Šc!! Straaaan sem rekla!! Šc!

Vsi izginejo za kupi cunj in stare šare.

Spet mir.

Bela svetloba dne belo lije v prostor.

MARIČI: Kaj bomo pa zdaj?

JOŽA: Nič.

MARIČI: Nič?

JOŽA: Čakali bomo.

MARIČI: Na kaj?

JOŽA: Da spet kdo pride.

MARIČI: Zemlje nam bo zmanjkalo.

JOŽA: Zemlje ne zmanjka. Prej ljudi.

MARIČI: In ko zmanjka ljudi?

JOŽA: Potem je v redu. Svet se zaceli.

Vstopi Izidor z lopato v eni roki in s sekiro v drugi.

Nekaj časa stoji sredi hiše.

Joža in Mariči ga gledata.

Izidor gre v kot hiše in odvrže lopato in sekiro.

Lopata in sekira grdo zaropotata, ko padeta na tla.

MARIČI: Utrujen je.

JOŽA: Garal je.

MARIČI: Otrok je še.

JOŽA: Vzemi ga v naročje!

Mariči stegne roke proti Izidorju.

MARIČI: Pridi, Izidor, danes si bil tako priden fant.

Izidor gre k Mariči.

Leže ji v naročje.

Leži ji v naročju in zapre oči.

Mariči ga rahlo ziba.

Joža stoji zraven.

JOŽA: Tako, pa smo.

MARIČI: A misliš?

JOŽA: Božična zgodba.

MARIČI: Nismo. Samo tako zgledamo.

JOŽA: Butasta si. To je.

MARIČI: Nismo v jaslih. V mrzli hiši smo. Jaz nisem Marija. Mariči sem. In ti nisi Jožef. Joža si. Izidor ni Jezus. Ampak njemu je vseeno. In vse je pomešano. Ne moremo se niti igrat, da smo. Ker nismo.

JOŽA: Neumna si.

V naročju ziblje Izidorja.

Izidor spi.

MARIČI: V peklu smo, ki zgleda, kot da so nebesa.

JOŽA: Prizadeta si.

Mariči se zelo razburi.

Zakriči na ves glas.

MARIČI: Ja, jaz sem prizadeta, vse drugi pa spite!!

JOŽA: Spet imaš napad.

Mariči kriči.

MARIČI: Vsi spite!! Izidor spi! Ovčic se je napasel. Jožef spi stoje! Ne ve, da otrok ni njegov. Marija spi, ne ve, da bo nekoč kraljica! Sanja se ji ne! Ves svet spi! In čaka. Čaka, da bo spet vse dobro samo od sebe. Kot koža, ki se zaceli, sama od sebe. Kot travnik, ki se zaraste, sam od sebe. Čakamo. Čakamo na čokolado. Upamo, da bo z lešniki. Ali pa vsaj na pomaranče. Pa jih ne bo!!

Joža nemo strmi v Mariči.

Mariči kriči.

MARIČI: Same od sebe se luknje v nebu ne bojo zarasle z zvezdami! Ne, ne bojo se!! Jaz sem hendikipirana in vseeno vem, da odtrgana noga ne zraste nova! Nič se ne spremeni samo od sebe!! Vse moraš sam!! Če hočeš, da se svet spremni, ga moraš zalivat! S krvjo ga moraš!! S krvjo!!

Mariči utihne.

Mariči nemo strmi v Jožo.

Joža nemo strmi v Mariči.

Izidor spi v Maričinem naročju.

JOŽA: Bedarije govoriš.

MARIČI: Zibljem dete.

JOŽA: Poj mu raje kaj.

MARIČI: Ne morem.

JOŽA: Zakaj ne?

Mariči molči.

Mariči razmišlja.

Mariči se domisli.

Mariči tiho zajoka.

MARIČI: Preveč sem žalostna.

Nekaj časa se ne zgodi nič.

Samo Mariči ziblje Izidorja v naročju.

Samo Mariči tiho, komaj slišno joka.

Bela svetloba, ki lije skozi okno, miruje.

MARIČI: Za sedem žalosti sem preveč žalostna!

Mariči neha komaj slišno jokati.

Mariči ziba Izidorja.

Joža ju gleda.

Potem se Mariči zasmеji.

Smeji se.

Smeji.

Smeji.

Se neha smejati.

Izidor spi v Maričinem naročju.

Nič se ne zgane.

Bela svetloba še kar naprej belo lije v hišo.

Potem Joža počasi, s težkim, šepajočim korakom odide proti lestvi, ki vodi k loputi v stropu. Začne se vzpenjati po klinih lestve. Vzpenja se težko. Vzpenja se

počasi. Težka je pot v nebesa, še težja na podstrešje. Zdi se nam, da ne bo nikoli prilezla na vrh ...

Na vrhu, tik pod stropom, potisne loputo na podstrešje. Počasi, zelo težko zleze na podstrešje. Ena noga ji nagaja. Noče ubogat. Končno izgine na podstrešju.

Nekaj časa se ne zgodi nič.

Mariči ziblje Izidorja.

Potem se loputa v stropu zaloputne.

In je tema.

Sodobna slovenska dramatika

dr. Bogomila Kravos

Nekaj misli o Slovenskem stalnem gledališču v Trstu

Med letošnjo svečnico (2. februar) in 25. aprilom, ki sta v italijanskih kalendarjih vpisana prvi kot cerkveni praznik, drugi kot slovesno proslavljanje osvoboditve izpod fašizma in nacizma, so se poslovili trije protagonisti Slovenskega stalnega gledališča. V različnih obdobjih in različnih vlogah so Marko Sosič, Mario Uršič in Bogdana Bratuž v tržaškem SSG razvijali svoja umetniška stremljenja in z udejanjanjem vizij, režijami ali igro prispevali k njegovi razpoznavnosti.

Bogdana Bratuž (5. 5. 1934–25. 4. 2021) se je za delo v gledališču navdušila leta 1946, ko se je njena rojakinja Nada Gabrijelčič po 22-letnem izgnanstvu vrnila v Gorico in tam vodila prvi gledališki tečaj v priredbi SNG za Trst in Primorje. Igralkin zgled je odraščajoče dekle prepričal k vpisu na ljubljansko Akademijo. Po končanem študiju je leta 1957 prišla v svoje naravno okolje, v tržaški ansambel. Z mariborskim *intermezzom* (1960–1970), ki je sovpadal z družinskimi načrti in učvrstil razpoznavnost njenega igralskega talenta, mu je pripadala trideset let. Odrsko mojstrstvo je pred svojo publiko razgrnila v poslovljni vlogi Marie Callas v McNellyjevi *Master Class* (1998).

Mario Uršič (24. 12. 1939–1. 4. 2021) se je za gledališče odločil med opravljanjem računovodskih nalog v banki. Nenaden preblisk in odrinil je pisalni stroj, dal odpoved in se vpisal na Akademijo, kjer se je v sozvočju

s sočasnim uporniškim duhom leta '68 in s kolegi (posebej z Borisom Cavazzo) navdušil nad ameriško dramatiko in gledališčem absurda. Leta 1969 se je vrnil v domačo tržaško stvarnost. Tu se je ob spogledovanju s svetovnim političnim in odrskim dogajanjem vrnila vanj zavest o zapletenosti identitete obmejnega človeka in o potrebi po prikazovanju neskladij v protagonistih tega prostora na tržaškem odru. Uršič je začel sistematično proučevati preteklost, pozorno je prisluhnil pripovedim, se oprl na dokumentarno gradivo in študijsko apliciral dognanja na slovenska in italijanska dramska besedila. Njegov gledališki diskurz se je razvijal v točno določeno smer in ta sporočilnost je postala del neukalupljene poetične izpovednosti. Bogastvo tržaškega prostora je v srečnih okoliščinah zaživelo na mestnih trgih v večinskem in manjšinskem govoru. Uršičeva najodmevnejša priredba je bila tržaška različica De Filippove *Filumene Marturano* (1996), v kateri so se strnili bistveni elementi slovensko-tržaške presnove mediteranske kulture. Od devetdesetih let prejšnjega stoletja je Uršič za marsikateri projekt uporabil izrazje okoliškega prebivalstva. Čeprav je bil meščan in ni obvladal nobenega od slovenskih okoliških govorov, se jih je posluževal z izjemnim posluhom za prvinskost izrazja, s katerim je upovedoval značilnosti slovenske samobitnosti in kompleksno tržaškost.

Marka Sosiča (22. 12. 1958–2. 2. 2021) je pritegnilo gledališče, ki se je že ustalilo v Kulturnem domu in ki ga je v okolju primerni različici dopolnjevala produkcija dramske skupine na Opčinah. Kontrast med profesionalnim in amaterskim je zgodaj izostril Sosičevo kritičnost do okolja in vplival na izbire, opensko društvo Tabor pa je brez zadržkov sprejelo njegove mladostniške pobude. Kot sedemnajstletnik je društveni skupini predlagal Strindbergovega *Očeta*. Ni pomembno, kako so delo dojemali ljubiteljski igralci, predano so sledili ambiciozni režijski zasnovi, omahovali pod težo replik in neustreznostjo odra, scene, rekvizitov. Sosič je z njimi preverjal težišče svoje nadaljnje poti. Ob povratku s filmske akademije v Zagrebu je režiral v gledališčih, objavljial prozna dela, obenem pa iskal službeno razmerje, ki bi mu nudilo možnost za udejanjenje lastne poetike. Med letoma 1991 in 1994 je kot umetniški vodja vnesel svoje smernice v Primorsko dramsko gledališče (zdaj SNG) v Novi Gorici, nato je dva mandata zasedal mesto ravnatelja in umetniškega vodje v tržaškem SSG. Tako kot večina vodilnih akterjev v desetletjih povojnega gledališkega delovanja je tudi Sosič s svojo izrazito izdelano poetiko utiral tržaškemu gledališču nove poti, širil delokrog in tkal vezi z drugimi gledališkimi ustanovami in ustvarjalci.

Preminuli gledališčniki so svojo dejavnost osnovali na izročilu, na posebnem položaju tržaškega Slovenskega gledališča in vsak po svoje

ovrednotili tradicijo, ki je bila na začetku 20. stoletja vpisana v zasnovo tega teatra. Takratni načrtovalci so že v začetnem nastavku želeli preseči nacionalistična trenja z odmevnimi umetniškimi prikazi, toda stvarnost se je kmalu zasukala v nepredvideno smer in v 120 letih se je miselno stanje v tem mestu sicer spremenilo, a ne dovolj, da bi izkoreninilo občasne trke in zanikanja zgodovinske prisotnosti drugega. Danes se to pojavlja v milejši obliki, a nič manj vztrajno. Mejno ali obmejno področje ima namreč povsod, kjer koli na svetu je, podobne značilnosti. Izrednost Trsta je prav Stalno gledališče manjšinskega dela avtohtonega prebivalstva, ki je bilo v obdobju nacionalizmov kot meščanska skupnost gospodarsko tako močno, da je velikopotezno načrtovalo svoj kulturni preboj v trgovsko-podjetniško strukturo večkulturnega mesta. Zato sta bila od ustanovitve leta 1905 in od njegove obnove leta 1945 gledališka repertoarna politika in produkcija osnovani na medkulturnem diskurzu, kot proizvod slovenske tradicije z dodatkom prvin vseh drugih v Trstu živečih jezikovnih in kulturnih skupnosti.

Bežne oznake preminulih protagonistov ponazarjajo torej različne faze povojnega obdobja in želje po uveljavljanju lastnega diskurza, ki bi se z naravno danostjo te ustanove širil v slovensko in italijansko gledališko kulturo. Včasih je bilo videti, da bo zasnovani prodor uspel, a je zanimanje za drugačno povednost kmalu presahnilo in je prevladala sredotežnost, ki obrobju namenja postranski pomen. Danes bi lahko govorili o medkulturnih dosežkih že pred razpoznavnimi globalizacijskimi procesi, bili vzorčni primer gledališča z avtentično širino, kakršnega so si zamišljali nekateri povojni gledališki ustvarjalci, recimo Jože Babič, Giorgio Strehler in Giorgio Pressburger, toda tržaški diskurz je zašel v krizo celo v teatru, v katerem se je razvijal.

Koronavirusni čas in prepoved druženja sta različnim silnicam vzela ostrino in jih obenem razgrnila pred nas, da se zdi soočenje z danostjo neodložljivo. Specifični diskurz, ki je (z več zastranitvami) nastajal na periferiji slovenskega ozemlja, je v sedanjem stanju prav z vidika razpršene ponudbe vreden natančnejše analize. V zahodnem obmejnem prostoru deluje namreč nekaj dobro vpeljanih gledališč s sorodno ponudbo.

V dolgih mesecih nedejavnosti so po kritičnem izboru in medsebojnem dogovoru gledališča običajnim obiskovalcem nudila videoposnetke predstav ter z njimi poskušala privabiti nove gledalce. Ponudbi sestrinskih gledališč je SSG dodal še skrbno zrežirane zapise o preminulih (dragoceno pričevalsko-dokumentarno gradivo za zanamce) ter niz pogovorov iz zakulisja s člani in sodelavci ansambla. Vse se je odvijalo v mejah možnega,

z obveščanjem prek spleta, radia in tiskanih medijev. Koliko gledalcev je tem dogodkom aktivno prisostvovalo, ne vemo, tako kot ne poznamo dejanskega dometa predvajanih videoposnetkov in nam ni znano, kako so se gledalci ob domačih zaslonih odzivali nanje.

V času prisilnega molka in pod udarom ustrahovalnega besedišča ni bilo veliko izbire, vodstva so polnila vrzeli, ni pa podatkov, da bi poskušala preseči predhodne zadrege, ki so že veliko prej spodbujale raziskavo o recepciji oziroma o načinu, kako intenzivirati odrsko sporočilnost. Veljava umetniške besede v času, ko analogni *searching* zamenjuje digitalni *surfing* ni vezana na pandemično situacijo. Že nekaj časa se zastavlja vprašanje, kako spodbujati osnovne kognitivne prvine porabnikov, da ne bi podlegli razmeram. Treba se bo odločiti, ali se bomo zadovoljili z enoznačno konfekcijo in v ponudbo vključili predvajanje posnetkov ali bomo se lotili iskanja kohezijskih sil med akterji. Podatki o ogledu predstav na spletu naj bi bili zadovoljivi, niso pa verodostojni. Kako preveriti, če izraženo zadovoljstvo gledalcev ni le avtomatično všečkanje?

Na vseh ravneh in v vsaki pojavnosti, tudi v pogovorih s publiko, je za gledališče značilen živ stik, pretok nevidnega fluida, ki se sprošča med odrom, zaodrmem in parterjem, med igralci, tehniko in gledalci. Ekranizacija pogovora ali filmski zapisi gledaliških dogodkov so s svojo nespremenljivostjo odraz bolj ali manj oddaljenega dogajanja. Na to nas je predavnimi desetletji opozoril Eduardo De Filippo. Ko so za promocijo in nudenje dodatnih sredstev podhranjenim institucionalnim ansamblom na italijanski televiziji snemali ekranizaciji prirejene odrske uprizoritve, se je De Filippo opravičeval, da to dela zgolj za denar, da gre za zavestno razprodajo njegovih stvaritev, da s tem omogoči svojemu gledališču in ansamblu kolikor toliko dostojno preživetje. De Filippovo gledališče je bilo v polnosti njegovo, od avtorstva dramskega teksta, režije in v celoti podrejenega ansambla, v katerem je sam igral nosilne vloge. Šepetalca ni dovolil, ker se je vsak sodelavec moral preleviti v lik in ga igrati v sozvočju s tempom, ki ga je po zaznavah vodilnega igralca diktirala publika. To je bilo včasih, ko so še veljali nauki Stanislavskega, ko je neapeljska *sceneggiata* dosegala množično odzivnost in je bila odvisnost od zaslonov začetniško kritična.

De Filippovo opravičevanje je bilo v tistih oddaljenih časih umestno, vemo pa, da gledališče vseh časov sledi razvoju družbe in deluje kot senzor, ki nagovarja množico ali privilegirano elito. Če je pridobivanje gledalcev zahtevanje k lahkotnejšemu upovedovanju, je navadno to odraz površinskega in površnega zaznavanja stvarnosti, morda celo podcenjevanja občinstva.

Je torej nastavljena past ali izziv. Na to so in nas še opozarjajo misleci in ustvarjalci.

S tragično usodo zaznamovani skladatelj, pianist in dirigent Ezio Bosso je na svojem zadnjem koncertu govoril o enkratnosti izvedbe glasbenega dela, obenem pa opozoril na njegovo polno realizacijo v recepciji. Navidezna protislovnost izjave se razveže v nadaljnjem razmišljanju o enkratnosti recepcije. Po njegovem je namreč katero koli umetniško delo last vseh: kdor ustvarja, svojo stvaritev (glasbeno, besedno, likovno) namenja/poklanja vsakomur, ki je željan poslušati, brati ali gledati in si avtorsko delo prisvajati na svojstven način. Umetniško delo se torej v polnosti realizira samo v recepciji, ta pa je odvisna od trenutnega razpoloženja. Bosso je glasbo dojemal kot totaliteto in trdil, da nas glasba uči poslušanja, da je bistvo vsakega umetniškega dela poslušalčevo/gledalčevo poistovetenje z njim ali prehajanje vanj, ko porabnik nezavedno postane soavtor. Kaj odnesemo od umetniškega dela, če nas ne posrka vase in se ne znamo/ne moremo zatopiti vanj, če v njem ne iščemo in ne najdemo sebi primerne razsežnosti?

Se za nadomestnimi videoprikazi res skriva le težnja po preživetju, kot je v napovedniku sezone 2020/21 zapisala predsednica upravnega odbora SSG Breda Pahor? O kakovosti preživetja ni bilo zapisano nič. Iz predstavitve sezone ni razvidno (in mogoče tudi ne more biti), ali je bilo v načrtovani spored vgrajeno tudi iskanje nove strategije ali je šlo upraviteljem in vodstvu le za potrjevanje uhojene poti.

Po političnih kriterijih nastavljenemu upravnemu organu se je namreč mandat iztekel jeseni 2020. V kriznem času, ki je v različnih oblikah stalnica tržaškega SSG, so odločevalci o vodstvu manjšinskih ustanov po nekajmesečni presoji stanja potrdili mandat upraviteljem v odstopu. Upravni svet SSG odloča o ustroju ustanove in o imenovanju umetniškega vodje, posledično vsaj posredno pogojuje njegove programske izbire. Načrtovani repertoar za sezono 2020/21 je bil naslovljen *Časovne esence* in tako kot predhodni (2019/20, *Nedvomno čudovita*) pester. Glede na (ne) predvidljive zapreke težko sodimo o dometu posamezne predstave in celotnega sporeda. Konec septembra 2020 so v SSG uspešno predstavili *Stoletje muzikala* Stanislava Moše, velik zalogaj za igralce, barvitost glasbe in oblek, zabava, ploskanje in sprostitveni potpuri za občinstvo. Primorski dnevnik je v zapisu o predstavi izpostavil "prepustitev petju in plesu". Pred jesenskim zaprtjem sta bili izven abonmaja predstavljeni še *Bidovec-Tomažič: Tovarištvo* Patrizie Jurinčič Finžgar, poklon predstavnikoma ustreljenih na prvem in drugem tržaškem procesu fašističnega Posebnega sodišča za

zaščito države ob okroglih obletnicah (6. 9. 1930 in 15. 12. 1941) in *K(o)ronske zdrahe* Igorja Pisona, prikaz zakonskega para v postapokaliptičnem času. Avtorska projekta sta odražala odnos zastopnikov mlajše generacije do preteklega in sedanjega travmatičnega dogajanja.

Sledilo je dolgo obdobje virtualnih stikov, ki se je prekinilo maja letos, ko je vodstvo poskrbelo za eksploatacijo dobro strukturiranega družinskega abonmaja za otroke in starše. Nedvomno je to prioriteta: obisk gledališča naj bo čim pogostejša stimulacija interakcije z igralci, naj postane del vsakdanje normalnosti. Začne se pri otrocih, če so v to vpleteni starši, še boljše. Prav tako vznemirljiv naj bi bil vnovični stik z običajno publiko, ki se je zavedala, da so vaje potekale v težkih pogojih, z neštetimi omejitvami. Igri *Kdo je videl Coco?* Maje Gal Štromar in *Artemisia Gentileschi* Lina Marrazza (napovedana v sezoni 2019/20) sta pisani za dva igralca, predvidevata intimno postavitvev na malem odru, pokoronski predpisi pa so odmerili predstavitev na velikem odru Kulturnega doma. Nelagodje nastopajočih se je z odra pretakalo v parter med publiko. Na odru trud in prizadevnost, v dvorani neprikrita želja po "veliki" predstavi, ki bi potešila neučakanost in nagradila zvestobo. O odzivu publike bi torej težko sodili. Nad sporočilnostjo je prevladal občutek razkropljenosti, kot bi se s predpisano razdaljo in nestičnostjo med odrom in parterjem vzpostavila četrta stena. Ni znano, na katerih prizoriščih bodo ti dve predstavi ponavljali do oktobra. Jeseni, pred začetkom nove sezone, bosta na vrsti še premieri igre *Dišeče skrivnosti* Barbare Pie Jenič in glasbeno-gledališke komedije *Čudovita* Jureta Karasa (napovedana v sezoni 2019/20), ki jo bodo predpremierno predstavili na festivalu Trieste estate. Pirandellovo *Šest oseb išče avtorja* so verjetno premestili v naslednjo sezono. Režiral naj bi jo Paolo Magelli, znanec in nekakšen provokator tržaške publike. Ob vpisu abonmaja je bilo za domačo publiko to delo najbolj vabljivo, ne le zaradi avtorja, pač pa zaradi Uršičeve režije izpred 20 let (v sezoni 2000/01). Režiserjeva smrt je še dodatno oživila spomin na ansambel, ki je v tisti predstavi na več ravneh menda zadnjič uspešno povezoval sedanjost s preteklostjo in Pirandellovo zagonetno absurdno dramsko dogajanje prignal do poetično usklajenega prikaza. V tedanji izvedbi so bili pokojna Bogdana Bratuž Druga igralka in Alojz Milič Šepetalec, sedanji umetniški vodja Danijel Malalan Mladi igralec, nekdanji začasni umetniški vodja Igor Pison pa Inspicient.

Takrat nadobudni Igor Pison je medtem dozorel v režiserja in misleca, občasnega pisca prodornih kolumn. V eni od teh je pred nedavnim pisal o splošnem upadu gledališke publike (navajal je sveže podatke iz Nemčije),

o hiperprodukciji, ki teži po zadostitvi tržišču in se zavestno ali ne meri z Netflixovo ponudbo in se spraševal:

Bo država plačevala za ustanovo, ki se z umetnostjo ukvarja le nekajkrat na teden? Za tako malo ljudi? Ja. In umetnikova naloga je ta, da se za to bori. Država bo namreč podpirala le umetnosti, ki so neke vrste odvod. Predstavo lahko razumeš ali zasovražiš le v času, ko je narejena. Preteklosti ne moremo presojati, ker nas takrat enostavno ni bilo. Predstave iz leta 1970 ne morem "razumeti" v celoti, ker živim popolnoma drugače kot takratna družba. Poleg tega lahko na starejšo predstavo gledam le kot na posnetek. Lahko jo raziskujem, ne bom je pa "doživljal". Zato poudarjam: družbena vloga teatra ni zabava. Teater je umetniški prostor, ki ga izoblikujejo sodobne družbene dileme. Med vajami se pisana paleta mnenj in vidikov konkretizira v minljiv umetniški produkt. Bodoče novosti so že izrisali v marsikateri študiji: odprava abonenta kot glavnega stebra, na katerem sloni gledališka ustanova: spremenjena formula kulturnega menedžmenta, ki ne sledi le eni glavi, ampak sestavo nove sezone zaupa širši skupini; jasno načrtana dolgoročna sodelovanja, to pomeni, da se vsake tri leta določa, kaj se bo delalo, katere cilje je treba zasledovati in s katerimi ljudmi se bo sodelovalo (od igralcev do režiserjev).

Pison je študijsko vezan na nemški gledališki prostor, domuje v Trstu in se z občutkom za prostor, kjer se mu ponudi zanimiva priložnost, posveti odrskemu delu. Med drugimi zadolžitvami je za SNG Maribor lani napisal libreto po romanu Zlatke Vokač Modic in na glasbo Nine Šenk režiral opero *Marpurgi*. Njegova stališča so sad razmišljanja, pogovorov, izkušenj. Odražajo bogastvo Tržačana s tradicijo v medkulturni stvarnosti, ki opazuje evropske usmeritve in se prav zato že dolgo zaveda družbenih sprememb ter jih z analizo prostora in časa prestavlja na gledališke odre.

Trst ni *caput mundi*, toda gledališče v njem bi se v patpoziciji, v kakršni so domala vsa gledališča, lahko izprašalo o bodočih smernicah. Na obrobju je tudi ekstravaganca možna, kot je z večkratnimi neobičajnimi prijemi dokazal recimo Sosič. Na dognanjih utemeljene sugestije vodstva bi morda pritegnile drznejše ustvarjalce, ki bi pristali na poskusne pristope, seveda z jasnim izhodiščem v obmejni izkušnji. Slovensko gledališče v Trstu je po datumu nastanka med slovenskimi drugo stalno gledališče in med tržaškimi prvo, je paradigmatičen primer ustanove s tradicijo v medkulturni stvarnosti, ki lahko prek svojih zgodovinskih izkušenj spregovori italijanskim in slovenskim teatrom. Njegova tradicija se je kdaj pa kdaj potuhnila ali je bila potisnjena na stran, zaradi obstoječih mejnih razmer pa

ni presahnila. Perifernost in protislovni stiki z drugim niso nobena "mediteranskost", izvotljeni izraz, ki ga nekateri tako radi uporabljajo v zvezi s Tržačani. Seveda je Mediteran stičišče kultur in nekaj te mediteranskosti je v tržaškosti, kar pa ne odgovarja predstavi, ki se je pod to oznako zasedrala v splošnem slovenskem imaginariju. Zakaj mediteranskost reducirati na igrivost, radoživost, pisanost, kričočnost in kar je temu podobnega, ko to ni ne v zavesti ustvarjalcev ne v zavesti porabnikov kulturnih dobrin. Kritični Tržačani in Primorci v obmejnih in obmorskih avtorjih odkrivamo plodnost kulturne kontaminacije, zavedamo se privzemanja uporabnih elementov od drugih, sosedov in bližnjih ter spremešavanja prvin v nam ustrezno sporočilnost. V njej opazujemo predvsem poziv k vztrajnosti; če si sposodimo Gregorčičev verz: "a stena skalna / ostane stalna". Srž bivanja na meji je kljubovanje in soočanje z drugim.

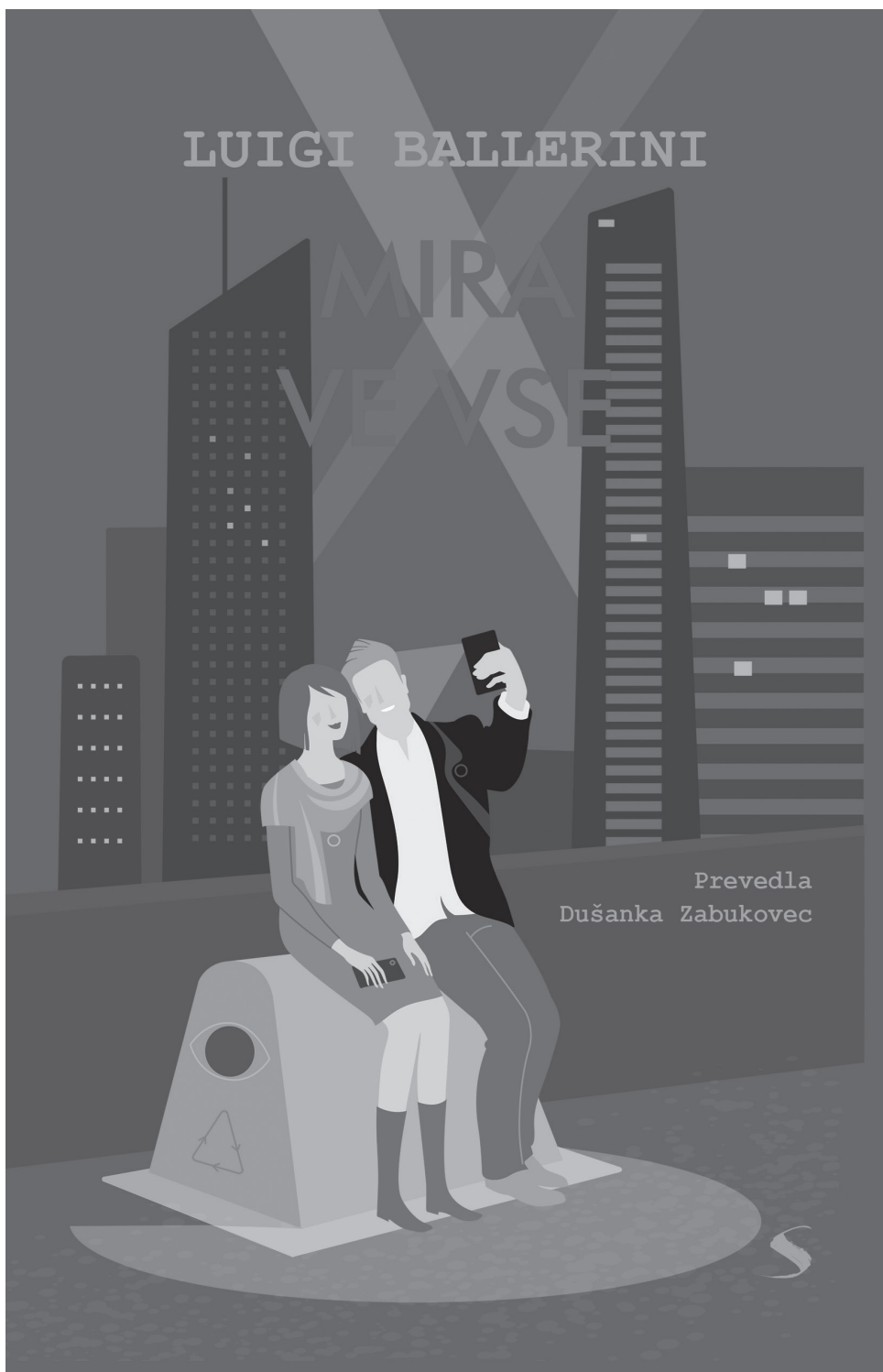
Nič čudnega ni bilo, če je Marko Sosič začel z režijo Strindberga, svoj tekst o alpinistih Comiciju, Cozzolinu in Weissovi pa zaupal režiserju Matjažu Fariču, da je z njegovo iznajdljivostjo *Grozljiva lepota* dosegla odrsko sugestivnost. Sosič je stremel po večjem, širšem. Želel se je projicirati v svet in vanj ponesti tržaško gledališko ponudbo. Drugače in po drugačnih silnicah se je z gledališko sporočilnostjo ukvarjal Mario Uršič, ki se je po zagledanosti v Albeeja, Arrabala in podobne avtorje spoprijel s Štokovimi in Cijakovimi burkami, poglobljanje v tržaško mejno identiteto pa ga je privedlo do spoznanj, ki so se prelila v uravnoteženo izraznost tržaške *Filumene Marturano*.

Čas za razmišljanje o nas in družbi je navdihnil Milana Rakovca, da je v kolumni *V Tomizzevem duhu* ugotavljal, "da čutimo (ne pa tudi vemo), kako se sesuva dva tisoč let civilizacije, z njo pa tudi mi, ljudje, človeštvo". Po njegovem se torej to, kar se nam je zdelo neomajno trdno, že dolgo drobi in sesuva. Ta občutek lahko z njim delimo ali ne, lahko se prepustimo koronskim statistikam ali pa reagiramo in se poskušamo prebiti iz tega obroča.

LUIGI BALLERINI

MIRA VE VSE

Prevedla
Dušanka Zabukovec

ZMENEK S KNJIGO

Idealna priložnost za spoznavanje odličnih knjig za odrasle in otroke

S knjižnimi škatlami Zmenek s knjigo smo poskrbeli za izbor kvalitetnega branja za vso družino. S preprostim konceptom knjižnih škatel boste vsaka dva meseca prejeli škatlo presenečenja s knjigo iz našega programa in darilci presenečenja na temo knjige. Na Zmenek s knjigo se lahko odpravite odrasli, otroci in družine. S kom na zmenek? S knjigo!

Zakaj knjižna škatla? Predvsem zato, ker bi vas radi navdihnili za branje ter vam pokazali, da je branje knjig zabavna, vznemirljiva in ustvarjalna aktivnost. Raziskave bralnih navad so pokazale, da otroke k branju najbolj spodbujajo pestre in bogate domače knjižnice ter starši, ki tudi sami berejo. Kaj prinaša Zmenek s knjigo? Ob izvrstnih knjigah vas bodo pričakale tudi pozornosti avtorjev, pripravljene samo za vas, in darilca, povezana s temo knjige. Namignemo naj, da se boste kdaj posladkali, kdaj pogreli, spet drugič pa od srca nasmejali.

Zagotavljamo vam, da bo Zmenek nadvse vznemirljiv; vstopili boste v različne literarne pokrajine in odkrivali nove vogale domišljije, si grizli nohte in zadrževali dih, se smejali, vzdihovali, se skozi alternativne resničnosti poglobljali vase – vse to v družbi odličnih domačih in tujih avtorjev.

Zmenek s knjigo lahko naročite na
www.sodobnost.com